

RUCH FILOZOFICZNY

Kwartalnik założony przez

Kazimierza Twardowskiego

organ Polskiego Towarzystwa Filozoficznego

wydawany staraniem Toruńskiego Towarzystwa Filozoficznego

z zasiłku Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki

Redaktor prof. dr Tadeusz Czeżowski

Sekretarz Redakcji dr Franciszek Indan

Adres Redakcji i Administracji: Toruń, Uniwersytet. Rach. czek. PKO Bydgoszcz VI-1336. Przedstawiciele Redakcji: Dr Tadeusz Witwicki, Warszawa, Uniwersytet, Studium Pedagog., Dr Stefan Ziemiński, Warszawa, Uniwersytet, Seminarium Filozof. II; Prof. Dr Janina Kotarbińska, Łódź, Uniwersytet; Prof. Dr Roman Ingarden, Kraków, ul. Biskupia 14; Doc. Dr. Maria Kokoszyńska-Lutmanowa i Z. Prof. Dr Helena Słoniewska, Wrocław, Uniwersytet; Prof. Dr Czesław Znamierowski, Poznań Grottera 14; Dr Józef Reutt, Poznań, Fredry 10. — Cena tomu XVII w prenum. 18 zł. Cena niniejszego zeszytu 13,50 zł.

Tadeusz Czeżowski

Kongres Nauki Polskiej a potrzeby filozofii

Kongres Nauki Polskiej, organizowany przez Ministerstwo Nauki i Szkół Wyższych, ma dać przegląd obecnego stanu badań naukowych w różnych ich dziedzinach oraz wskazać kierunki ich dalszego rozwoju. W ramach organizacji Kongresu działają dla nauk filozoficznych i pokrewnych dwie jednostki: Podsekcja Filozofii i Nauk Społecznych (przewodniczący Kazimierz Ajdukiewicz, zastępca przewodniczącego Stanisław Ossowski) oraz Podsekcja Pedagogiki i Psychologii (przewodniczący Zygmunt Mysłakowski, zastępca przewodniczącego Tadeusz Tomaszewski). Gromadzą one materiały do obrad kongresowych, biorąc pod uwagę stan obecny oraz potrzeby dyscyplin, których dotyczą.

Na temat potrzeb w zakresie nauk filozoficznych i pokrewnych pisano niejednokrotnie. Oto przegląd najważniejszych wypowiedzi:

Tadeusz Kotarbiński. W sprawie potrzeb filozofii u nas (Nauka Polska, wydawn. Kasy im. Mianowskiego, t. I, 1918 r., str. 443—452).

Kazimierz Twardowski. O potrzebach filozofii polskiej (tamże, str. 453—486).

Stefan Błachowski. W sprawie potrzeb naukowych psychologii (tamże, str. 487—488).

Antoni Peretiatkowicz. O potrzebach encyklopedii i filozofii prawa (j. w., t. II, 1919 r., str. 258—261).

Witold Rubczyński. O najpilniejszych potrzebach nauki polskiej w zakresie historii filozofii (tamże, str. 449—457).

Zygmunt Mysłakowski. O rozwoju pedagogiki w Polsce (tamże, str. 458—472).

Stefan Błachowski. Kilka uwag o stanie i potrzebach psychologii (J. w. t. X. 1929 r., str. 464—473).

Stefan Baley. Potrzeby psychologii pedagogicznej (tamże, str. 474—482).

Florian Znaniecki. Potrzeby socjologii w Polsce (tamże, str. 486—498).

Jan Łukasiewicz. O znaczeniu i potrzebach logiki matematycznej (tamże, str. 604—620).

Pewna część postulatów, wymienionych w powyższych wypowiedziach, została zrealizowana. Inne, zrealizowane tylko częściowo lub wcale nie realizowane, są nadal aktualne. Do najważniejszych należą:

- a) Bibliografia filozofii polskiej od początków aż do teraz.
- b) Wydawnictwo średniowiecznych i późniejszych źródeł do historii filozofii w Polsce.
- c) Wydawnictwo cenniejszych niedostępnych dziś pism filozoficznych autorów polskich od końca XVIII w.
- d) monograficzne opracowanie poszczególnych postaci i okresów historii filozofii w Polsce.
- e) Opracowanie polskiego słownika filozoficznego w dwóch wydaniach: obszerniejszym i źródłowym, oraz podręcznym.
- f) Obszerna biblioteka przekładów pisarzy klasycznych i współczesnych.
- g) Opracowanie podręczników akademickich i pomocniczych wypisów dla poszczególnych nauk filozoficznych.

Wiadomo, że prace przygotowawcze w niektórych sprawach wyżej wymienionych są nawet dość daleko posunięte. Byłoby rzeczą ważną, by w oparciu o wyniki obrad Kongresu organizacje filozoficzne, z Polskim Towarzystwem Filozoficznym i Komisją Filozoficzną Polskiej Akademii Umiejętności na czele, ustaliły plan realizacji tych postulatów, skoordynowały i ożywiły dotychczasowe wysiłki, a także uzyskały dla nich wystarczające poparcie materialne.

Józef Reutt

Polska bibliografia psychologiczna

Pierwszą myśl o opracowaniu bibliografii polskich prac psychologicznych wysunął przed dwudziestu laty prof. Stefan Błachowski, dając jej wyraz w artykule swoim p.t. „Kilka uwag o stanie i potrzebach psychologii”, drukowanym w *Nauce Polskiej*. Autor, omawiając w tym artykule potrzeby polskiej psychologii, specjalną uwagę zwrócił na dotkliwy niedostatek, którym jest brak bibliografii polskich prac psychologicznych. Prace te bowiem, rozproszone po rozmaitych czasopismach niepsychologicznych, są prawie niedostępne dla czytelnika, poświęcającego się psychologii lub zainteresowanego nią. Temu więc czytelnikowi na-

leży udostępnić prace psychologiczne przez zarejestrowanie ich w osobnej bibliografii. Takie też zarejestrowanie pozwoli obiektywnie stwierdzić stan polskiego dorobku w dziedzinie psychologii.

Prof. Błachowski nie poprzestał na rzuceniu ważnej i pożytecznej myśli. Pod jego kierownictwem pracownicy naukowcy Zakładu Psychologicznego Uniwersytetu Poznańskiego oraz studenci psychologii i pedagogiki przystąpili do gromadzenia danych bibliograficznych. W roku 1939 praca dobiegła końca: Polska Bibliografia Psychologiczna gotowa była do druku.

W wypadkach wojennych zginęło wszystko. Nie pozostała ani jedna kartka, ani jedna notatka bibliograficzna. Długą i żmudną pracą trzeba było rozpocząć na nowo. Powtórne gromadzenie materiałów, tym razem trudniejsze z powodu strat, które poniosły biblioteki polskie podczas wojny, rozpoczęli w roku 1949 inni już tym razem pracownicy naukowcy tego samego Zakładu Psychologicznego Uniwersytetu Poznańskiego i pod tym samym kierownictwem prof. Stefana Błachowskiego.

Polska Bibliografia Psychologiczna ma być bibliografią specjalną, obejmującą tylko prace psychologiczne. Jej zasięg — to wszystkie prace psychologów polskich, drukowane w języku polskim lub w językach obcych zarówno w Polsce jak i za granicą oraz wszystkie w Polsce drukowane prace psychologów obcych. Tak więc Polska Bibliografia Psychologiczna ma być bibliografią narodową w tym znaczeniu, że stawia sobie za cel objęcie w swych ramach wszystkich prac psychologów polskich, jak też w ogóle wszystkich w Polsce wydanych prac psychologicznych.

Swym zasięgiem wydawniczym objąć ma Polska Bibliografia Psychologiczna książki, broszury i materiał zebrany z czasopism, czyli wszystkie samoistne pod względem piśmienniczym prace drukowane, niezależnie od ich samoistności lub niesamoistności wydawniczej. Znajdą w niej zatem miejsce: a) rozprawy, b) podręczniki, c) artykuły, d) referaty i autoreferaty, e) streszczenia referatów i odczytów, wygłoszonych w towarzystwach naukowych i na zjazdach naukowych, f) recenzje, omówienia i sprawozdania z prac psychologicznych, zarówno polskich, jak i obcych, g) sprawozdania ze zjazdów, kongresów, posiedzeń, konferencji i narad psychologicznych, h) sprawozdania z czasopism polskich i zagranicznych, i) życiorysy, wspomnienia i nekrologi psychologów, j) polemiki i dyskusje.

Polska Bibliografia Psychologiczna nie będzie jednak bibliografią zupełnie kompletną. Nie obejmie prac piśmienniczo i wydawniczo niesamoistnych, a więc pominię odnoszące się do psychologii fragmenty prac niepsychologicznych, i nie będzie rejestrować artykułów z prasy codziennej.

Pominięcie fragmentów pism może do pewnego stopnia zubożyć ten obraz dorobku polskiej myśli psychologicznej, który ma dać bibliografia. Wiele bowiem rozważań ciekawych i cennych dla psychologii znalazłoby się prawdopodobnie w pismach filozoficznych czy pedagogicznych. W obecnym jednakże stadium pracy nad Polską Bibliografią Psychologiczną przyszło zrezygnować z jej bezwzględnej kompletności na korzyść możliwie szybkiego zarejestrowania wszystkich prac czysto psychologicznych.

W podobny sposób, a więc rezygnując z pozycji mniej pewnych i trudnych do odszukania, przyszło rozwiązać sprawę wydawnictw periodycznych. W pracy nad bibliografią pominięto się bowiem prasę codzienną. Przynosi ona zresztą, zgodnie ze swym przeznaczeniem, informacje, dotyczące spraw bieżących i prawie nie drukuje oryginalnych rozpraw i artykułów naukowych. Odszukanie ich jednak w takim ogromie materiału, jaki stanowią dziesiątkami lat gromadzone dzienniki, wymagałoby zbyt wiele czasu w stosunku do ilości możliwych do odszukania pozycji bibliograficznych.

Pewną trudność sprawiało ustalenie dla Polskiej Bibliografii Psychologicznej jej chronologicznego zasięgu. W bibliografiach specjalnych wiązać się go zwykło z potrzebami i zadaniami poszczególnych gałęzi wiedzy. Polska Bibliografia Psychologiczna miała być jednak pierwszą bibliografią psychologii polskiej, z czego wynikało, że należy ją ująć historycznie, a więc retrospektywnie. Ustalenie tego faktu nie rozwiązywało jednak trudności w sposób ostateczny. Brak było jeszcze ustalenia jakiegoś punktu początkowego, jakiejś daty, roku, od którego należałoby rozpocząć poszukiwania bibliograficzne.

Logicznym wydawałoby się rozpoczęcie bibliografii od chwili „powstania” psychologii naukowej. A dosyć rozpowszechniony jest pogląd, że za moment jej narodzin uznać należy rok 1879, kiedy to Wilhelm Wundt założył w Lipsku pierwsze w Europie laboratorium psychologiczne.

Jednakże, chociaż rok ten stanowi rzeczywiście bardzo ważny punkt w rozwoju wydarzeń, które doprowadziły do powstania psychologii naukowej, trudno by go uznać za datę, przesądzającą w nieodwołalny sposób fakt, że psychologia stała się nauką.

Biorąc rzecz chronologicznie, nadmienić wypada, że wcześniejszym od laboratorium Wundta było, powstałe około roku 1875, laboratorium psychologiczne Williama James'a w Harvard. Nie miało ono jednakże tego historycznego znaczenia, które przypadło w udziale laboratorium Wundta. Wundtowska bowiem pracownia, chociaż nie pierwsza co do momentu powstania, była jednak, jak się zdaje, pierwszą, która wywołała poruszenie w psychologii.

Mimo to, niezupełnie słusznym zdaje się mniemanie, jakoby dopiero otwarcie Lipskiego laboratorium stało się początkiem psychologii naukowej. Istniała ona bowiem na długo przed tym, nim wstąpiła w progi laboratoriów. Ani Siechenow, Sniegiriew czy Troickij w Rosji, ani Ebbinghaus, Stumpf i G. E. Müller w Niemczech, ani Galton i Pearson w Anglii, ani też Charcot, Binet i Janet we Francji nie mogliby być uważani za następców Wundta.

Dlatego też słusznym wydawało się przesunięcie daty powstania psychologii naukowej na lata nieco wcześniejsze. Nie mogąc jednakże w sposób dostatecznie uzasadniony obrać jakiegoś zdarzenia, które by ów początek miało stanowić, obrano konwencjonalnie rok 1850 jako datę, od której rozpocząć się ma gromadzenie materiałów do Polskiej Bibliografii Psychologicznej. Kuszącą myśl odszukania wszystkich prac psychologicznych „od lat najdawniejszych” — jako zbyt trudną do realizacji — przyszło odrzucić.

Nasunąć by się mogło teraz pytanie, czy Polska Bibliografia Psychologiczna wobec stułetniego odcinka czasu, który zamierza objąć w swych ramach, dokona wśród materiału jakiegoś wyboru? Czy przeprowadzi ocenę wartościującą i na tej podstawie wybierze pozycje do druku? Tak się bowiem postępuje zazwyczaj wtedy, gdy ilość prac drukowanych z danej dziedziny naukowej jest już tak wielka, że utrudnia, albo nawet uniemożliwia opracowanie kompletnej bibliografii.

Selekcję podejmuje się także przy opracowywaniu bibliografii „starych”, szeroko rozbudowanych dyscyplin naukowych, gdy zaznajomienie się z ich całym dorobkiem jest czymś prawie nieosiągalnym. W takich wypadkach ogranicza się zakres bibliografii do jednego lub paru działów danej nauki. Pozwala to na pełniejsze i głębsze opracowanie obranego działu.

Bibliografie, które podejmują pewną selekcję pozycji, mają oczywiście uzasadnienie w utylitarnym podejściu do sprawy. Zarówno szerokie rzesze uczących się, jak i pracownicy naukowci szukają w bibliografii pozycji wybranych, wnoszących rzeczy nowe i cenne do ich specjalności.

Polska Bibliografia Psychologiczna nie podejmuje jednak selekcji. Jako pierwsza bibliografia prac psychologicznych, zgromadzić ma całość materiału. Wydaje się to jeszcze możliwe, ponieważ psychologia jest nauką „młodą” i dorobek jej w Polsce nie tak wielki, aby jego inwentaryzacja była niemożliwa.

Prace nad Polską Bibliografią Psychologiczną podjęte zostały z myślą służenia nauce psychologii, aby zgromadzić rozproszone materiały, na których oprą się dalsze, krytyczne już opracowania, a kiedyś — historia polskiej psychologii.

Już w 1865 roku w Szkole Głównej w Warszawie w przemówieniu swym w dniu 22 marca powiedział Karol Estreicher „Aby dojść do ogółu trzeba zbierać szczegóły; stąd bibliografia powinna poprzedzać i poprzedza literaturę, a im bibliografia drobiazgowiej anatomizuje szczegóły, tem snadniej odmalować można wyraziste oblicze piśmiennictwa”.

Odnalezienie tego właśnie „wyrazistego oblicza piśmiennictwa” piśmiennictwa psychologicznego chciałyby ułatwić Polska Bibliografia Psychologiczna.¹

¹ Przy ustaleniu zasad dla opracowania Polskiej Bibliografii Psychologicznej oraz pisaniu artykułu korzystałem z prac:

1. Baumgart Jan — Wytyczne przy opracowaniu Bibliografii Historii Polskiej. (Kwartalnik Historyczny, tom 56 zes. 3/4. 1948, str. 548).
2. Błachowski Stefan — Kilka uwag o stanie i potrzebach psychologii. (Nauka Polska, tom X, 1929, str. 464).
3. Hleb-Koszańska Helena — Kompozycja bibliografii specjalnej. (Biuletyn Państwowego Instytutu Książki, tom II, nr 3, 1949).
4. Schneider Georg — Einführung in die Bibliographie. Leipzig, 1936.
5. Vrtel-Wierczyński Stefan — Bibliografia, jej istota, przedmiot i początki. Lwów, 1923.
6. Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego. Warszawa, 1946.

Sprawozdania

Tadeusz Bilikiewicz. *Psychologia marzenia sennego.* Acta Academiae Medicae Gedanensis. Vol. 2. Księgarnia Gdańska A. Krawczyński, 1948, str. 325.

Mało jest zagadnień psychologii, które posiadałyby tyle różnych a nawet sprzecznych rozwiązań jak problem marzeń sennych. Pomijając bogaty dorobek dawnych wieków i ograniczając się do współczesnej psychologii można zanotować jako przykłady następujące krańcowo różne stanowiska w tej dziedzinie:

Henning, współczesny psycholog niemiecki, sądzi, że sny nie posiadają znaczenia, gdyż są wytworem przypadkowego krótkiego spięcia w nerwowym systemie; dla Moreau de Tours sen — to psychiczne zachowanie; dla Duprat sen to stan duchowej regresji, w której śpiący cofa się do swego prymitywnego i prelogicznego postępowania w obrazowym przedstawianiu.

Większe znaczenie przypisuje snom szkoła głębi. Według Adlera sen stanowi charakterystykę jednostki w jej ustosunkowaniu się do przeszłości i zwalczaniu trudności życiowych; dla Junga sen okazuje nieświadomą postawę jednostki wobec problemów i obecnych trudności życia. Tymczasem dla Freuda sen jest ucieleśnieniem przeżyć dzieciństwa i zamaskowanym wypełnieniem pożądań zaległych od tych czasów. Te pragnienia zazwyczaj seksualne, istniejące w postaci kompleksów, zwalczając cenzurę znajdują dla siebie ujście we śnie.

Krytyczne stanowisko wobec szkoły głębi zajmuje Woodworth i de Sanctis. We śnie człowiek odpoczywa, sądzi Woodworth i dlatego sny nie są żadnym dramatem lecz swobodną grą wyobrażeń. Sny są pewnego rodzaju twórczością wyrażającą się w baśniach, legendach i symbolach, wyjaśnia de Sanctis.

Do badania marzeń sennych używano wszystkich metod: eksperymentu laboratoryjnego, eksperymentu fizjologicznego, obserwacji, samoobserwacji, wypytywań i metody klinicznej. W ramach tej ostatniej mieści się metoda stosowana przez szkołę głębi.

Do której szkoły psychologicznej należy omawiana praca i jaką posługuje się metodą? Czy wypełnia zadanie postawione na początku pracy i czy jest psychologią, tj. czy tytuł odpowiada treści?

Książka zawiera cztery rozdziały wykładu (str. 1—134) i cztery rozdziały praktycznego zastosowania metody do analizy 4 głównych zagadnień interesujących człowieka i nurtujących w marzeniach sennych. Decydujące dla książki są 4 pierwsze rozdziały, które trzeba szczegółowo rozpatrzyć.

I. Wstęp (1—22). Badania marzeń sennych, według autora, spotykały się zawsze z dwiema trudnościami: lekarze nie znali psychologii a psychologowie — nauk lekarskich. Autor kładzie nacisk na psychiatrię, która obowiązuje badaczy snów, gdyż granica zjawisk psychicznych normalnych i anormalnych jest płynna. — Tu można zaznaczyć, że dla psychologii pojęcie normy ustalił W. Stern. Autor psychologię marzeń sennych oparł przeważnie na badaniu chorych, co nie może być dobrze oce-

niane przez psychologów; słusznie jednak autor pragnie zbliżenia psychologii i psychiatrii.

Nie leży w zamiarach autora omawianie strony badań fizjologiczno-eksperymentalnej, nie porywa go też psychologia eksperymentalna, gdyż nie sięga ona do wpływu „oddziaływań czysto psychicznych między ludźmi”. Celem autora jest ułożenie metody psychologicznej, łączącej psychoanalizę z eksperymentem, by przy jej pomocy „wniknąć w samą treść psychologiczną marzenia sennego”. W psychoanalizie autor odrzuca badania przy pomocy wolnych skojarzeń, jako sposób irracjonalny metody Freuda a pozostawia jedynie jej część drugą, tj. badanie samych marzeń sennych.

Następnie autor wysuwa jeszcze drugi swój cel poboczny: uzyskanie ścisłości metody, wypowiada przy tym zdania, które budzą zastrzeżenie: „Cechą naukowości jest ścisłość metody, a nie ścisłość wyników”. Podobnie inne zdanie autora, który onejrologię, tj. naukę o marzeniach sennych nazywa również metodą. — Na powyższe twierdzenia można odpowiedzieć, że wyniki najczęściej zależą od sposobu: 1. dostosowania metody do warunków badań, 2. ich przeprowadzenia i 3. metody opracowania materiału. Gdy wyniki są niedostateczne, niektóre lub wszystkie momenty badań ponoszą odpowiedzialność ale nie metoda. Metody w obecnym stanie psychologii eksperymentalnej są mniej więcej ustalone, zwykle psychologowie nie wytwarzają nowych metod, wysilając się tylko nad wyszukaniem nowych sposobów i techniki dla tej metody na wybór której zdecydowali się w swych badaniach. Czy w tych warunkach sam wybór jednej z gotowych metod może stanowić o naukowości pracy lub nawet zastosowanie wszystkich trzech wspomnianych momentów? Jeżeli wszystko zostało zrobione a wyników choćby negatywnych (np. praca obala jakieś utarte mniemanie w psychologii, jakąś ustaloną zależność) nie ma, to praca nie może być uznana za naukową mimo zastosowania dobrej metody. Kto jest winien wtedy? Sądzę, że autor, nie posiadający odpowiedniego przygotowania do pracy naukowej. — Co do onejrologii, to jeżeli ona ma być nauką psychologiczną i posługiwać się metodami eksperymentalnymi, jak chce autor, to nie może być jednocześnie metodą, gdyż odmiennych stanowisk w onejrologii jest wiele, a więc i metod było by wiele, które będąc dla onejrologii „własne” miałyby być eksperymentalne, a jako „własne” nie należałyby do zespołu metod psychologii eksperymentalnej.

Autor przyrównywa marzenia senna do myślenia człowieka pierwotnego, w czym zbliża się do Duprat (o zależności tej nie wspomina) i lokalizuje je zgodnie z Mazurkiewiczem w narządzie czołowym i pozaczółowym.

We wstępie więc autor podał cel, wskazał ogólnie metodę, tylko nie podał wiadomości o innych badaniach oraz innych szkołach, co zwykle się czyni we wstępie historycznym, gdyż inaczej nie dowie się czytelnik, co ma przypisać autorowi jako zdobycz a co jego poprzednikom. Prawda autor omawia 3 prace niemieckie (Stekel, Schmid i Matura), nie podając jednak żadnej pracy anglosaskiej, a tam właśnie najszerzej rozwija się obecnie psychoanaliza, tym bardziej, że i Stekel (*The interpretation of dreams; new developments and techniques*, New York, Liveright, 1944) wyszedł obecnie po angielsku.

Wydaje się dziwną analiza marzeń sennych bez zwrócenia uwagi na podłoże, jakim dla nich jest strona fizjologiczna snu i jego warunki zewnętrzne, brane pod uwagę w eksperymentalnych badaniach, np. u de Sanctisa i wielu innych. De Sanctis nawet uważa, że wracają do Arystotelesa ci psychologowie, którzy nie uwzględniają podłoża fizjologicznego. Tłumaczy jednak autora ta okoliczność, że psychoanalitycy badając marzenia senne biorą je jako zjawisko psychiczne niezależnie od warunków zewnętrznych i organicznych. Jest to więc wina psychoanalitików i autor pod tym względem nie ponosi winy. Nie jest jednak autor usprawiedliwiony w tytule pracy, gdyż jeżeli jest ona „psychologią”, to tylko w ujęciu psychoanalitycznym, czego obecny tytuł nie zaznacza.

II. Technika badania (23—31). Ten rozdział całkowicie pozyskuje dla książki czytelnika psychologa. Autor tu daje opis techniki swych badań. A więc: marzenie senne musi być natychmiast zapisane w sposób dokładny i zrozumiały, ze znakowaniem jednolitym co do wieku, czasu, dokładności przypomnień. Zannotowane mają być wpływy środowiska i bodźce jakie zaistniały zewnątrz i wewnątrz, też cielesnofizjologiczne przejawy oraz uczucia, które przetrwały poza czas snu. Badany ma być pouczony i zaprawiony do badań. Wszystko to wskazuje że do badań marzeń sennych wprowadzono obserwację i samoobserwację.

W końcu autor jeszcze raz tłumaczy się, że porzucił wolne skojarzenia, czyli połowę podejścia metodycznego, jakie stworzył Freud. Nie trzeba się temu dziwić, gdyż taki jest los metody Freuda: O. Kunt (The technique of dreams analysis) sen uważa za rzecz drugorzędną a swobodne skojarzenia za podstawę analizy.

Autor słusznie zachował obserwację warunków fizjologicznych i bodźców zewnętrznych i dlatego metoda jego jest empiryczna ale nie jest jeszcze eksperymentem, gdyż dla tego ostatniego eksperymentator sam powinien układać te warunki. Należy zaznaczyć, że czyniąc powyższe zmiany autor i tak zrobił bardzo duży krok naprzód w psychoanalizie.

III. Symbolika marzenia sennego (32—66). Zamiast twardej, sztywnej, materialnej symboliki autor idąc za Jungiem wprowadza symbolikę „funkcjonalną”, którą pierwszy odkrył Herbert Silberer (wiadomość dodana przez recenzenta). Materialna symbolika rosła tworząc słowniki na kształt senników, co podrywało autorytet psychoanalizy. Natomiast symbolika funkcjonalna nie jest czymś usztywnionym, gdyż zależy od kontekstu, od podstawy w sytuacji, z jaką jest związany symbol. Ustępuje w ten sposób „dwubiegunowość” oraz inne niezręczne przesunięcia symboliki materialnej, co prowadzi autora do ostrej zaznaczonej wyrazami mocy krytyki dzieł Stekla (zwolennik dwubiegunowości) i Szmidy (nie prowadzi zapisywania). Autor omawia też tzw. symbole prywatne prof. Szumana.

IV. Okres życia, z którego pochodzi treść marzenia sennego (67—134). Drugorzędne ale nie mniej ważne znaczenie, jak autor zaznacza, posiada zwrócenie uwagi na godziny dnia i pory roku. Z nich według tradycyjnej symboliki codziennego życia można wywnioskować, do jakiego czasu życia odnosi się pewne tworzywo senne. Autor szczęśliwie dla sprawy poprzestaje na symbolice ogólnej, chociaż daje próbę obliczeń bardziej szczegółowych.

Kończąc ten rozdział a zarazem i część psychologiczną książki autor dąży do definicji marzenia sennego. Słusznie wbrew Steklowi twierdzi, że „nie zawsze w marzeniu sennym przychodzi do głosu konflikt”, lecz „zawsze jakiś problem”. Celem zaś psychologa jest odczytywanie i rozbiór problemów nieodparcie z tekstu wynikających. Są to „problemy nieprzemyślane i nieurzeczywistnione do końca”. Z tych rozważań wynika definicja, którą w skróceniu pozwalam sobie tak ująć: marzenie senne jest spontanicznym obrazowym konstruowaniem problemów nie rozwiązanych na jawie. W ten sposób autor zbliża się do bardzo ostrożnego stanowiska Woodwortha.

Pozostałe cztery rozdziały są tylko próbą zastosowania podanych zasad psychoanalitycznych do tłumaczenia snów dotyczących najważniejszych zagadnień życia. Jako należące do zagadnień terapii a nie psychologii, nie będą na tym miejscu poddane analizie, trzeba jednak zaznaczyć, że rozwiązania te są trafne, wnikliwe i subtelne, czasem z dużym odczuciem głębi życia i poezji. Nawiasowo trzeba dodać, że w psychologii używany jest termin język obrazowy a nie „obrazkowy” (str. 18).

Autor podał swoją metodę, która jest pewną przeróbką psychoanalitycznej, idącą w kierunku jej metodycznego podniesienia (symbolika funkcjonalna i staranne zapisywanie). Czy jednak zdołał uniknąć tych niebezpieczeństw metodycznych, które są związane z każdą odmianą psychoanalizy? Wydaje się, że nie zupełnie. Jak pisze Kris H. (J. abnorm. soc. Psychol. 1943, 38), Stany Zjednoczone są krajem psychoanalizy, gdyż na 350 różnych podręczników psychologii ani w jednym psychoanaliza nie jest zastąpiona inną, teorią, w Europie zaś tylko w Szwajcarii psychoanaliza dominuje. Mimo to są Amerykanie i Anglicy naukowcy, uznający zasługi psychoanalizy, którzy zaznaczają, iż nie mogą pogodzić się z faktem, że podstawową jej metodą jest metoda kliniczna a nie eksperymentalna (J. C. Flugel, J. E. Anderson).

Autor usunął tę trudność. Nie dał wprawdzie eksperymentu laboratoryjnego, ale wypytywanie, które jest jedną z metod empirycznych.

Na zakończenie pozostaje pytanie: Czy autor nie zrobił założeń do układu metody badań. U Freuda takim założeniem jest finalizm bardzo skonkretyzowany (każde marzenie senne ma na celu rozwiązanie kompleksu). Czy autor posiada takie założenia? Jeżeli tak, to w daleko słabszym stopniu (każde marzenie senne dąży do rozwiązania problemu). W sposób daleko mniej obowiązujący wypowiada to Woodworth: marzenie senne posiada zakończenie myśli i czynności nie zakończonych za dnia. A jeszcze lepiej następujące zdanie Woodwortha w jego podręczniku psychologii ujmuje zagadnienie finalizmu: „Wszystkie (psychoanalityczne) teorie podpadają zarzutowi, że nie biorą pod uwagę sprawnie funkcjonującego mechanizmu skojarzeniowego. Nie potrzebujemy się udawać do wielkich tajemniczych sił dynamicznych, gdy wiemy, że A z wielką łatwością pobudza do myślenia o B, a B o C. W ten sposób śniący nie pracuje, ale się bawi leniwie, a jego obrazy nadchodzą obficie przy pomocy nieskrępowanej asocjacji czasem obierając wspólną drogę z osobistymi pragnieniami”.

Mieczysław Dybowski (Poznań)

Władysława Mielczarska. Przeżycie oporu i jego stosunek do woli. Pozn. Tow. Przyjaciół Nauk. Prace Kom. Filozof. VII/2, Poznań, 1948. Str. 4 nlb.+101+1 ilustr.+4 tabl.

Opór jako zagadnienie psychologiczne tym się zaznacza wśród innych, że zajęto się nim od niedawna (1929 r. Winkler) i że jego przeżycie nie jest zbadane. Różne zagadnienia drugoplanowe i praktyczne (objawy oporu, formy oporu, rodzaje, typy i mechanizmy oporu, jak również postępowanie z opornym) zostały opracowane, samego jednak przeżycia oporu, a więc czym jest opór jako zjawisko psychiczne, dotychczas nie zbadano. Tłumaczy to fakt, że bez użycia metody samoobserwacji opór jako przeżycie nie da się zbadać, a w stosunku do introspekcji większość badaczy tego zagadnienia, znajdujących się pod wpływem bihewioryzmu, była w zasadniczej opozycji.

Dr Wł. Mielczarska znana z dobrej pracy o oporze pt.: „Rozwój oporu w domu i szkole” podjęła to zagadnienie stawiając sobie potrójny cel:

1. Odnaleźć przeżycie oporu i określić jego dyspozycję, 2. Porównać przeżycie oporu i warunki jego powstawania z przeżyciem i warunkami powstawania woli, 3. Podać normatywne wnioski wynikające ze stosunków oporu do woli.

Badania przeprowadzono na 104 osobach w Szczecinie i Poznaniu, wśród których 24 osoby z wyższym wykształceniem były badane indywidualnie.

Część I składa się z trzech rozdziałów wstępu historycznego zatytułowanych: a) stosunek oporu do woli, b) opór i jego podziały, c) warunki, przyczyny i geneza oporu. Przedstawiono w nich, jak zagadnienie oporu, poczęte w szkole psychoanalitycznej, przeszło do psychologii rozumiejącej i w końcu zatrzymało na sobie eksperymentalistów posługujących się introspekcją. Autorka podejmuje to zagadnienie w tym ostatnim stadium rozwoju.

Wstęp metodyczny uzasadnia wybór stosowanej przez autorkę w badaniach metody: „Drabinki”, testu Minera i kwestionariusza z introspekcją.

Część II eksperymentalna (eksperyment-test z introspekcją) omawia: 1. Badanie przeżycia oporu i 2. Porównanie go z wolą.

1. Badanie przeżycia oporu przeprowadzono zarówno od strony formalnej jak i od strony treści. Opór jako akt połączony z małą wahlnością i małym wysiłkiem zwykle wywołuje uczucie przykre po wykonaniu. Dla treści zaś oporu charakterystyczną jest przewaga zwycięskich motywów subiektywnych, a więc o charakterze osobistym, nad obiektywnymi, wśród których nieliczne są motywy obowiązku. Ponieważ w oporze, jak wykazały badania, jest bardzo mało motywów hedonistycznych i utylitarnych a natomiast występują motywy głębokie i moralne, dlatego autorka wnioskuje: „że oporny jest nastawiony nie na własną korzyść, lecz na dążenie do uregulowania jakichś zagadnień głęboko wnikających w stosunki zewnętrzne, może społeczne, naukowe lub inne rzeczowe i obiektywne”. To ujęcie formalnej strony treści przeżycia oporu jest jedną ze zdobyczy naukowych omawianej pracy.

2. Porównania oporu z wolą dokonano na podstawie wartości motywu zwyciężającego. W badaniach autorka dokonała pewnego upro-

szczenia, a mianowicie: „Zamiast obliczenia w ilu wypadkach motyw subiektywny okazał się zwycięskim w stosunku do obiektywnego, stwierdzono inny fakt, mianowicie stosunek ilości motywów subiektywnych do obiektywnych w oporze i w woli u danej grupy”. Inne porównania oporu z wolą były dokonane na tle: korelacji, formy rozsiania, czterech grup badanych osób i czterech temperamentów.

Zestawienie motywów oporu i woli wskazało na istnienie trzech sytuacji oporu: 1. opór typowy, 2. uszlachetniony i 3. opór z konfliktem. Przechodzenie oporu w wolę odbywa się po linii tych trzech grup. Sytuacja jest typowa dla oporu, gdy zwycięża motyw subiektywny, więc mniej wartościowy; opór jest uszlachetniony, gdy motywy obiektywne tworzą przewagę nad subiektywnymi; wreszcie opór nosi cechy konfliktu, gdy oba motywy występujące do walki są obiektywne. Opór pod względem treści już w tych warunkach staje się wolą. To jest druga zdobycz naukowa tych badań, która wskazuje, że naturalny bieg rozwoju przechodząc przez te trzy sytuacje zamienia opór w wolę.

Potwierdza ten fakt i porównanie zwycięskich motywów oporu lat dziecięcych z wiekiem dojrzałym badanych osób. Okazuje się, że motywy obiektywne wzrastają dwukrotnie nadając aktom oporu większą wartość.

W części III wskazuje autorka, jak dopomóc naturalnemu rozwojowi oporu w wolę, podkreśla przy tym wielkie znaczenie warunków środowiska i sposobów postępowania z dzieckiem. Ponieważ jej badania wykazały podobieństwo oporu do instynktu i podkreśliły dla rozwinięcia go w wolę niezbędną zmianę motywów niższych na wyższe ponadosobiste, dlatego autorka podaje szereg wyjaśnień sposobów postępowania z opornym dzieckiem.

Autorka wskazuje na przykładzie obserwowanych przez nią osób, jak przez umiejętne, rozważne ale owiane uczuciem miłości podejście do dziecka w chwili rodzącego się w nim oporu można ten opór rozwiązać, a samo dziecko utrzymać w posłuszeństwie wzmacniając jego wolę.

Po przeczytaniu pracy można by autorce postawić trzy zapytania: 1. Dlaczego obok porównania mężczyzn i kobiet na tle motywacji nie uczyniono tego i ze względu na grupy oraz typy woli, 2. Dlaczego zamiast określenia, ile motywów subiektywnych zwycięskich przypada na motywy obiektywne zwyciężone, badano tylko stosunek motywów subiektywnych do obiektywnych jako zwycięskich i 3. Czy o czynniku uczuciowym miłości do dziecka autorka może mówić, jeżeli w pracy go nie badała?

Powyższe zagadnienia nie wyjaśnione w pracy dadzą się jednak rozwiązać w następujący sposób: 1. Nie przeprowadzono dalszych podziałów ze względu na płeć, gdyż ciekawe to zagadnienie nie było przewidziane w planie pracy a przy szerszym rozwinięciu mogłoby popsuć przejrzystość jej układu, 2. Zagadnienie zamiany jest zbyt obszerne dla rozwinięcia w pracy a jednocześnie dla niej uboczne, ponieważ autorce chodzi głównie o porównanie wartości aktów oporu z aktami woli, więc zamiast: subiektywny-obiektywny (zwycięski-zwyciężony) można wziąć subiektywny-obiektywny (zwycięski-zwycięski), 3. Zapewne autorka nie badała miłości rodziców i wychowawców w stosunku do dziecka, lecz

zagadnienie krzywdy dziecka było już przedmiotem badań, a środkiem zapobiegającym krzywdzie jest właśnie miłość.

Wartość omawianej pracy stanowią następujące zdobycze naukowe: pierwsze w literaturze psychologicznej określenie przeżycia oporu od strony formalnej (impulsywność czynu zbliżająca go do instynktu) i ze strony treści (przewaga motywów subiektywnych); przy porównaniu oporu z wolą wykryto trzy stadia rozwojowe oporu (opór typowy, uszlachetniony i opór z konfliktem), których poznanie wskazuje przewodnią linię dla wychowania oporu i przemienienia go w wolę. Założony przez autorkę cel pracy został w ten sposób osiągnięty.

Omawiana praca mimo dużej złożoności planu i działań ubocznych prowadzących do głównego celu (różne porównania z ich podziałami) odznacza się przejrzystością układu i rozwoju myśli. Posiada również zalety literackie szczęśliwie trzymając się złotego środka pomiędzy suchością naukową i nienaukową a często trywialną popularnością. Dlatego może zainteresować nie tylko naukowca ale również i każdego czytelnika, pragnącego pogłębić lub skorygować swój stosunek wychowawczy do dzieci a nawet dorosłych osób. W postępowaniu bowiem z tymi ostatnimi zbyt często wzbudza się szkodliwe dla współżycia a nieumotywowane przez motywy obiektywne pogotowie oporu.

Mieczysław Dybowski (Poznań)

Józef Reutt. *Badania psychologiczne nad wahaniami.* Pozn. Tow. Przyjaciół Nauk. Prace Komisji Filozoficznej. VII/4, Poznań, 1949. Str. 166+4 nlb.

Gdy psychologia asocjacyjna wszystkie fakty psychiczne starała się sprowadzić do mechanizmu kojarzenia, powstająca przeciw niej opozycja wyodrębniła nowe funkcje, które były też mechanizmami. Müller odkrył persewerację a następnie Ach — determinację. Ta ostatnia, chociaż jest również mechanizmem, na wyższych stopniach świadomości już wkracza w dziedzinę przeżyć i daje się badać introspekcyjnie.

Podobnie jest z wahlnością. W zwykłych warunkach życia jest ona mechanizmem nieuświadamianym przez ludzi a przez to niezauważanym nawet przy samoobserwacji. Gdy jednak staje się bardziej złożona, gdy motywy wielokrotnie występują a jednostka przeżywa uczucia przykre, wtedy i ona sama spostrzega, że się waha. Wahlność woli jest więc dyspozycją, o której zwykle sądzimy z ilości i sposobów występowania motywów, rzadziej bywa ona przeżyciem występującym w świadomości. Gdy przy wyborze istnieje więcej niż jeden motyw, mówimy o wahanii. Podobnie jak w perseweracji w wahlności też można wyróżnić kilka rodzajów, a mianowicie wahaniami: intelektu, uczuć i woli.

Biorąc do ręki pokaźną książkę autora odczuwać można duże zainteresowanie, jak on opracował obszerny i niełatwy temat: czy badał wszystkie trzy rodzaje wahlności; czy jej przeżycie, czy też i dyspozycję.

W pracy wyodrębniono następujące cztery części:

Część I. Dotychczasowy stan badań (1—10). Autor poszukuje literatury do swych badań w „Psychological Abstracts” i nie znajduje jej. — Szkoda, że ominął bibliografie europejskie a szczególnie niemiecką, gdyż odczytną badania przeżyć są Niemcy. Następnie autor zwraca się do prac

polskich i obcych znanych u nas (Michotte i Prüm, Ach, Wells, Lüderitz, Chojecki i Dybowski). Wielu z nich nie podaje definicji wahania, ostatni z wymienionych autorów nie „dochodzi do jednoznacznej definicji wahania” (str. 9), gdyż daje „definicje niezupełnie łatwe do pogodzenia”. Oto są one: „Wahaniem nazywam stan świadomości, poprzedzający zwykle akt woli, gdy obok motywu działania istnieje motyw przeciwny, choćby słabo zaznaczony” i „wahaniem (wahliwością) nazywam dyspozycję do występowania motywów w procesie woli” (str. 10). — Powyższe zdania wyjaśniają: pierwsze, jak w świadomości zaznacza się wahanie; drugie wyjaśnia, czym jest dyspozycja do wahań. Dalsze wyjaśnienia nie wydają się potrzebne.

Zdanie umieszczone w tymże rozdziale, że Ach z badań swych wyłączył motywację, nie jest zgodne ze stanem rzeczy. Ach mówi o niej tylko nie w tej książce, którą cytuje autor.

Część II. Cel i metoda badań. Cel badań (11). Ponieważ poszukiwania autora w dziedzinie prac o woli nie rozwiązały problemu, podejmuje on badania, których celem jest: próba opisu i analizy wahania. Cel pracy i tytuł są równoznaczne w swej treści i obejmują wszystkie trzy rodzaje wahania (intelekt, uczucie i wolę), ich przeżycia i dyspozycje. Jednak lukę dla badań odnaleziono tylko w dziedzinie prac omawiających wolę i podana literatura dotyczy tylko woli; wnioski zaś obecnej książki, jak to się potem okaże, odnoszą się do dziedziny przeżyć. Tytuł więc i cel pracy wymagają korektury w kierunku ich zwięzienia.

Metoda badań (11—27). Autor stosuje metodę eksperymentu naturalnego poddając krytyce test i eksperyment laboratoryjny za jego nienaturalność. Jako przykład a zarazem obiekt dla krytyki obiera dzieło Michotte'a zarzucając mu: że układ eksperymentu jest nienaturalny (mierzenie czasu), że eksperyment jest sugestywny (Michotte badał sam siebie) i że wskutek tych braków badania Michotte'a nie dały poważnych rezultatów („trudno by było z ich wypowiedzi wyprowadzić jakieś ogólniejsze wnioski” str. 13).

Nie można powyższych zarzutów pozostawić bez odpowiedzi, gdyż autor nie ma tu słuszności.

Ach, twórca metody eksperymentalnej dla badań woli, uważa, że eksperyment laboratoryjny jako jedyny oparty o trzy reguły Wundta przynosi najbardziej obiektywne wyniki i dlatego nazywa go eksperymentem doskonałym (Vollkommenes Experiment), szczególnie gdy jest połączony z obserwacją i samoobserwacją. Naturalność zaś jest rzeczą względną: latanie dla pilota a dla psychologa czynienie wyboru w warunkach laboratoryjnych jest rzeczą naturalną, gdy dla włościanina z głębokiej wsi i jedno i drugie może być czymś sztucznym.

Autor wysuwa zagadnienie czasu, jako czynnik tworzący sztuczność badań a nie przynoszący korzyści, gdyż u Michotte'a badany czas nie był brany pod uwagę we wnioskach. — Czas we wnioskach nie figuruje, lecz dopomaga do ich wyprowadzenia. Michotte nie mógłby bez pomiarów czasu podać krzywej oddechu w akcie woli a natomiast Ach nie doszedłby do opisu 4 temperamentów bez czynnika czasowego. Taki zwyczaj zaprowadził Wundt i psychologowie nic nie tracą mierząc czas. Lepiej jest, gdy w badaniach pewne czynniki pozostaną niewykorzystane, niż gdyby miało ich zabraknąć przy opracowaniu materiału.

Co do drugiego zarzutu, to Michotte nie badał sam siebie lecz innego psychologa, Prüma i odwrotnie Prüm badał Michotte'a. Każdy z badających sam notował zeznania kolegi, a takie postępowanie nie sprzeciwia się wymaganiom dobrej metody.

Wreszcie co do rezultatów badań Michotte'a, to nie ma żadnej obawy: przynoszą one dorobek naukowy i zresztą czy mogło być inaczej. Michotte jest założycielem szkoły lowańskiej, a wiemy, że badania jawne nikogo nie pociągną za sobą.

Nie podoba się autorowi zwrot instrukcji Michotte'a: „Proszę się decydować dla motywów poważnych”, gdyż podział na motywy poważne i niepoważne nie jest psychologiczny. Zapomina jednak autor, że w instrukcji czasem nie daje się terminów naukowych, by nie wpływać sugestywnie.

We wstępie wysunięto dwa postulaty metodyczne: znalezienie sytuacji najbardziej zbliżonych do naturalnych oraz znalezienie najlepszego składu badanych osób. Jak udało się autorowi je wprowadzić w życie, wskaże dalsza analiza

Krytyka eksperymentu laboratoryjnego i wysunięcie postulatu naturalności prowadzą autora do obrania eksperymentu naturalnego jako metody badań wraz z introspekcją. Nieśluszenie jednak występuje w pracy nazwa „eksperyment introspekcyjny”, gdyż Ach uważa, że introspekcja powinna się również łączyć z obserwacją, co głosi też i psychologia radziecka. Natomiast terminu „introspekcja eksperymentalna” używają psychologia niemiecka i radziecka a u nas Kreutz w swych „Podstawach psychologii”.

Do słabych stron wstępu metodycznego należy ciągle, niemal na każdej stronicy powracanie do ulubionego tematu naturalności badań. Za przedmiot do badań wyznaczono cztery następujące czynności: 1. Wybranie jednej z dwu paczek unrowskich (dar eksperymentatora), 2. Udzielenie odpowiedzi na list adresowany do eksperymentatora, 3. Wybranie jednego z dwu biletów do teatru (dar eksperymentatora) i 4. Zgoda na propozycję zjednania dla badań nowych członków. — Tymczasem obmyślane przez autora darowizny wśród ludzi nieznanym są obyczajowo czymś wysoce nienaturalnym. Autor sam przyznaje, że 27 osób wręcz odmówiło przyjęcia biletów.

Innym postulatem autora w kierunku wyboru badanych jest wymaganie, by eksperymentator nie badał osób sobie znanych np. swych uczniów w obawie sugestii. Zamiast wyjaśniania tych rzeczy dla braku miejsca wskażę tylko przykłady innych teorii. Przy instytutach badań psychologicznych istnieją szkoły, w których profesorowie przeprowadzają swe badania. Tak było w Genewie w Instytucie J. J. Rousseau, tak u Bühlerowej w Wiedniu i Łazurski badał nie kogo innego tylko wychowanków Kadeckiego Korpusu w Petersburgu, w którym jego pomocnicy byli wychowawcami.

Najlepsza metoda jest ta, która najlepiej odpowiada dla danego materiału. To zdanie umieścił autor w swej pracy, jednak do niego się nie dostosował. Użył swobodnej obserwacji, która jest dobra, gdy badani pod względem znajomości psychologii znajdują się na wysokim poziomie lub są psychologami. Takimi najmniej są naukowcy o daleko posuniętej

specjalizacji. Przy tym materiale ludzkim trzeba było użyć samoobserwacji systematycznej a w ogóle bez przeszkolenia nie można badać bardziej subtelnych przeżyć.

Ważną, nieraz decydującą rzeczą w badaniach psychologicznych jest instrukcja. W omawianej pracy było ich dwie: jedna przed wyborem a druga po wyborze, przed pisaniem zeznania. Pierwsza mniej jest potrzebna w badaniach kwestionariuszem (kwestionariusz posiada zwykle część wstępną), ale przy wolnej samoobserwacji jest niezbędna. Autor nie podaje jej w brzmieniu dosłownym. Ten błąd nie pozwala na przeprowadzenie badań powtórnych i kontrolnych a przez to wykracza przeciw trzeciej regule Wundta.

Gdyby zapytano, dlaczego recenzent poświęca więcej miejsca tak małej stosunkowo części metodycznej, trzeba odpowiedzieć, że metoda jest rzeczą niezwykle ważną w pracy i dlatego błędy metodyczne szczególnie wymagają sprostowania, by nie miały wpływu na innych. A to tym bardziej, że autor wykazuje dużą pewność siebie w wygłaszaniu zdań krytykujących, czym może wprowadzić w błąd nawet psychologów niespecjalistów w dziedzinie woli.

Część III. Opracowanie materiału. Wahania największe (28—146). Przechodząc do właściwych badań trzeba zauważyć, że najsłabszą częścią książki jest opracowanie materiałów. Jest to zarazem część najtrudniejsza do czytania, gdyż najmniej ciekawa. Tu autor podaje czytelnikowi nieprzerobiony materiał nie poddając go analizie i przyjętej w pracach psychologicznych klasyfikacji. Nie ratują sytuacji stereotypowo powtarzające się tytułiki, ani też nic nie mówiące tablice. Kogo mogą ciekawić takie fakty, wyjęte z tablicy, jak te np.: natężenie do wahanía niesilne miała 1 osoba, słabe — 10 osób, lekkie—2 os., nieduże—5 os., małe — 3 os., słabiotkie — 1 osoba, małutkie—1 osoba, jeżeli te fakty nic nie wyjaśniają, nie łączą się z niczym i nie prowadzą do żadnych wniosków.

Na marginesie powyższej tablicy na str. 30 (autor nie numeruje tablic) trzeba zaznaczyć, że przy wahaníu nie można mówić o natężeniu, wykryto bowiem już w nim jakościowe różnice, nazwane formami. Czy można np. zdecydować, która forma posiada wyższe natężenie II czy IV?

Autor na każdym kroku uskarża się, że trudno tu w tych warunkach zeznań wysnuwać jakieś wnioski (np. na str. 44 wyraz „trudno“ jest powtórzony 4 razy) i po analizie czterech sytuacji, co zajęło 120 str. druku, do żadnych rezultatów nie dochodzi.

Część IV. Opis i próba analizy wahanía (147—165). W tym rozdziale starano się przedstawić wyniki badań. Jednak nie są one pocieszające. Sam autor o nich tak mówi: „Zebrany materiał nie pozwolił na dokładne określenie stosunku zachodzącego pomiędzy wahaníem a wszystkimi zjawiskami psychicznymi występującymi u osób badanych podczas jego trwania“ (str. 151). I nie mogło być inaczej, gdyż autor: a) nie przeprowadził dokładnej klasyfikacji materiału opracowując badania (np. o przeżyciach wspomina jak gdyby tylko dodatkowo, gdyż na 106 badanych osób ludzi nauki tylko 22 miały coś do powiedzenia. Czy to jest możliwe? A przecież na introspekcji powinna być oparta definicja wahanía), b) już na początku badań odrzucił analizę ilościową oraz c) stosunek przeżyć

do osobowości. Gdy badania eksperymentalne zawiodły, autor zwraca się do sądów o sobie i zdań ogólnych wypowiedzianych przez badane osoby. Na takim materiale autor oparł swe główne wyniki.

Część V. Wnioski (157—159). Wyniki badań ułożono w 16 punktów z podziałkami. Nie przynoszą one nowych faktów i zdobyczy naukowych lecz są powtórzeniem faktów znanych z codziennego życia lub badań innych autorów. Prawie wszystkie „wyniki” są ujęte w ten sposób, że mówią o przebiegu lub objawach wahania, ale nie o jego dyspozycji. Ponieważ najwięcej materiału dla wyników dał autorowi nie eksperyment i samoobserwacja, lecz zdania o sobie a szczególnie zdania ogólne (np. str. 154), dlatego definicja wahania oraz inne wnioski noszą charakter plebiscytowy. Nie streszczam wniosków, gdyż są zbyt długie, i nie znajduję w nich naukowych wyników, które mógłbym jako recenzent zanotować.

Dodatknie strony pracy: 1. Temat jest ciekawy i odpowiednio przereobiony byłby pożyteczny, 2. Cztery przypadki wyboru są odpowiednie, szkoda, że przesadne wymagania autora osłabiają ich wartość, 3. Rozdział „Wahania największe” przynosi materiał ciekawy z czasów okupacji.

Główne braki pracy: 1. Tytuł i cel są zbyt szeroko ujęte. 2. We wstępie historycznym i metodycznym autor krytykując innych popełnia błędy. 3. Autor nie podaje literatury z dziedziny wahań intelektu i uczuć, choć ogarnia je w szeroko postawionym celu badań i do nich sprowadza wszelkie wahania. 4. Rozdział „Metoda badań” jest chaotyczny (ciągłe powracanie do naturalności badań). 5. Krytyka Acha i Michotte'a jest nieuzasadniona. 6. Autor niepotrzebnie wysuwa prymat eksperymentu naturalnego „introspekcyjnego”, który w jego badaniach przeistacza się na eksperyment „plebiscytowy”. 7. Osoby do badań są nieodpowiednio selekcjonowane, a wyniki badań popsuła nieodpowiednia technika i brak metody w opracowaniu. 8. Metoda autora nie uwzględnia trzeciej reguły Wundta. 9. Autor podaje czytelnikowi nieprzerobiony materiał, co nadaje pracy charakter nieściśły i niedbały. 10. Brak jest streszczeń po każdej części badań, wskutek czego ostateczne wyniki nie są powiązane z pracą; narzuca się natomiast ich związek z tzw. badaniami plebiscytowymi. 11. Praca czyni zawód oczekiwaniom czytelnika, gdyż nie jest interesująca a wyniki w liczbie 16 są mało wartościowe pod względem naukowym.

Mieczysław Dybowski (Poznań)

Umieszczamy powyższą nadesłaną Redakcji recenzję z zastrzeżeniem, iż nie zgadzamy się z jej treścią i udzielamy Autorowi recenzowanej książki miejsca w rubryce Polemika (str. 155) celem odpowiedzi.

Redakcja

Tadeusz Czeżowski. Logika — podręcznik dla studiujących nauki filozoficzne. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych. Warszawa 1949. Str. 273. Cena 600.—zł.

W krótkim okresie powojennym ukazały się w języku polskim trzy uniwersyteckie podręczniki logiki, istotnie różniące się zawartym w nich materiałem i o wyraźnie różnym przeznaczeniu. Najobszerniejszy z nich, Logika Matematyczna prof. Mostowskiego służy w pierwszym rzędzie studiującym matematykę i może być traktowana zarówno jako podrę-

cznik logiki jak i praca z podstaw matematyki. Do tematów wyraźnie logicznych ograniczają się Elementy Logiki Formalnej prof. Wiegnera. Przeznaczone są one dla studentów wydziałów humanistycznych. Trzeci z powojennych podręczników, Logika prof. Czeżowskiego, omawia tę naukę „w zakresie jaki jest potrzebny wszystkim pracownikom na polu nauk filozoficznych”. Wydaje się więc słusznym, by ten przede wszystkim podręcznik został szczegółowo omówiony w czasopiśmie, informującym o ruchu filozoficznym w Polsce.

Podobnie jak podręcznik prof. Mostowskiego, Logika prof. Czeżowskiego imponuje bogactwem zawartego w niej materiału. Nie ma bodaj ważniejszego działu logiki, nie omówionego w tej książce. Nie wszystkie jednak działy zostały potraktowane równie szczegółowo. Metodologia nauk dedukcyjnych, tak obszernie i dokładnie omówiona w podręczniku prof. Mostowskiego, w Logice prof. Czeżowskiego uwzględniona jest tylko w nieznacznym stopniu. Również arytmetyce liczb naturalnych poświęca prof. Mostowski znacznie więcej uwagi niż prof. Czeżowski. Natomiast zagadnienia związane z logiczną budową języka potocznego, nieomówione prawie zupełnie przez prof. Mostowskiego, zostały poddane w Logice prof. Czeżowskiego interesującej i dokładnej analizie.

Równie szczegółowo omówiona jest w książce prof. Czeżowskiego logika tradycyjna, często bliższa językowi potocznemu niż logika matematyczna. O tym, że znajomość logiki tradycyjnej jest dla filozofów konieczna, nikt chyba nie wątpi. Duże natomiast zastrzeżenia budzi sposób, w jaki bywa ona wykładana w podręcznikach o zabarwieniu filozoficznym. Zawarty jednak w książce prof. Czeżowskiego wykład logiki tradycyjnej spełnia całkowicie wymagania ścisłości, do której przyzwyczaiła nas logika matematyczna. Ścisłość ta nie ujmuje walorów intuicyjnych logice tradycyjnej.

Szczególna wdzięczność czytelników należy się prof. Czeżowskiemu za część podręcznika, poświęconą historii logiki. Omówiony jest w niej nie tylko rozwój logiki formalnej, lecz też nauk z nią związanych np. rachunku prawdopodobieństwa. Uwzględnione są też różne kierunki i metody logiki. Dzięki temu, skreślony przez prof. Czeżowskiego obraz historii logiki, jest pełen wyrazu i życia.

Niezmiernie interesujące i o dużej wartości filozoficznej są rozdziały Logiki poświęcone wielowartościowemu rachunkowi zdań. Zagadnienie logik wielowartościowych, aktualne dziś w Polsce ze względu na analogie łączące je z logiką dialektyczną, nie było dotąd w polskiej literaturze logicznej równie wszechstronnie omówione. Zestawienie różnych intuicji, na jakich oparte są logiki wielowartościowe, uwydatnia ich znaczenie filozoficzne.

W oparciu o logikę wielowartościową rozwija autor rachunek prawdopodobieństwa, idąc tu śladami Reichenbacha i Zawirskiego, nie-rzadko jednak rozszerzając i uściślając ich teorię. W bliskim związku z rachunkiem prawdopodobieństwa pozostaje krótki lecz precyzyjny wykład logiki indukcyjnej.

Zauważyć warto, że logikę tradycyjną i wielowartościowy rachunek zdań omawia prof. Mostowski tylko pobieżnie, pomijając zupełnie rachunek prawdopodobieństwa i logikę indukcyjną.

Zestawiając szczegółowo treść podręczników prof. Czeżowskiego i prof. Mostowskiego, chciałem uwydatnić w jakim stopniu podręczniki te uzupełniają się. Każdy z nich, jak już powiedziałem, ma wyraźnie inne przeznaczenie, każdy z nich jest też w równej mierze potrzebny. Razem wypełniają one w zupełności lukę w polskiej literaturze podręcznikowej, która pomimo świetnego rozwoju logiki w Polsce, nie miała dotąd obszerniejszego podręcznika z tej dziedziny.

Z bogatego i różnorodnego materiału tworzy prof. Czeżowski jednolitą i zwartą całość. Zalety kompozycyjne podręcznika uwydatniają się wyraźnie w jego części historycznej, umieszczonej na końcu książki. Rozdziały o historii logiki są tak dokładnie powiązane z jej systematycznym wykładem, że czytelnik wyraźnie spostrzeża, w jakim stopniu „dzisiejszy stan logiki jest wynikiem jej historycznego rozwoju”. Ze wewnętrznym objawem bliskich związków treściowych poszczególnych rozdziałów Logiki są liczne odsyłacze, wskazujące gdzie poprzednio dane pojęcie było wprowadzone i omówione. Ułatwia to w dużym stopniu może nie czytanie podręcznika, lecz napewno jego **studiowanie**, szczególnie, że odsyłaczom tym nadana jest przejrzysta forma.

Z pośród licznych zalet dydaktycznych podręcznika chciałbym podkreślić jedną: tezy ze wszystkich działów logiki są zaopatrzone komentarzami doskonale ilustrującymi ich sens intuicyjny, rolę jaką mogą grać w rozumowaniach i związki z innymi tezami. Niezmiernie staranny jest też dobór samych tez. Szczególnie interesujące i wartościowe pod względem intuicyjnym są tezy rozszerzonej teorii predykatów, rzadko przytaczane w podręcznikach logiki. Dużą też wartość dydaktyczną mają liczne rysunki i wykresy.

Wydaje mi się natomiast błędem dydaktycznym, że autor nie podał przykładów uzasadniających ograniczenia reguł podstawiania i operowania kwantyfikatorami rachunku funkcyjnego. Bez tych przykładów ograniczenie reguł wydać się może czytelnikowi sztuczne i nieuzasadnione. Również rozdziały o kategoriach semantycznych budzą pewne zastrzeżenia. Wykład skomplikowanej teorii autora jest wyraźnie trudny. Sprawą ogólniejszą i wartą osobnego omówienia jest sprawa symboliki. W każdym z powojennych podręczników logiki znajdujemy inną symbolikę. Powoduje to chaos, utrudniający studiowanie logiki. Autor posługuje się beznawiasową symboliką prof. Łukasiewicza. Zalety teoretyczne tej symboliki są niewątpliwe. Nie sądzę też, by opanowanie jej sprawiało studiującym logikę większe trudności. Wartość tej symboliki jest szczególnie duża dla systemów o tezach prostych. Gdy jednak tezy systemu logicznego komplikują się, maleje jednocześnie wartość dydaktyczna symboliki. Znajomość też wyłącznie symboliki Łukasiewicza uniemożliwia studentom czytanie ogromnej większości prac zagranicznych i dużej części prac polskich. Pomimo tych zastrzeżeń jest niewątpliwą zasługą prof. Czeżowskiego, że zastosował symbolikę beznawiasową również do tych działów logiki, do których nie była ona dotąd stosowana.

W symbolice prof. Czeżowskiego tkwią pewne niedokładności. Relację „ x jest P ” notuje autor w postaci „ Px ”, nie przyporządkowując funktorowi „jest” odrębnego symbolu. Nie budziłoby to zastrzeżeń, gdyby autor innych relacji nie notował w ten sam sposób. Relacja „ x

jest jedynym przedmiotem, będącym O" ma w symbolice prof. Czeżowskiego postać „Ox". Powoduje to następujące błędy. Na str. 106 podana jest definicja (421—II).

$$„Ox” = „K (Ey) Oy (z) COz Ixz”$$

Po lewej stronie tej definicji występują te tylko symbole, które występują po stronie prawej. Błąd analogiczny powtarza się w definicjach 424 — I, 424 — II i 424 — III.

Nie ma bodaj w literaturze polskiej i zagranicznej obszerniejszego podręcznika logiki, w którym nie byłoby błędów rzeczowych. Nie jest też od nich wolna Logika prof. Czeżowskiego. Z obowiązku recenzenta podaję zauważone przeze mnie usterki:

Na str. 25 znajduje się uwaga: „System aksjomatów winien być... zupełny. Wymaganie to jest spełnione, jeżeli każde zdanie prawdziwe w języku danej teorii wynika z jej aksjomatów, lub inaczej: jeżeli z dwóch zdań sprzecznych w języku danej teorii jedno wynika z jej aksjomatów, lub wreszcie: jeżeli każde zdanie sensowne w języku danej teorii bądź wynika z jej aksjomatów, bądź dołączone do nich daje sprzeczność. Dla podanych niżej układów aksjomatycznych teorii zdań istnieją dowody niesprzeczności, niezależności i zupełności”.

Zwroty „lub inaczej”, „lub wreszcie” wskazywałyby na równoważność tych trzech definicji. Jednak dwuwartościowy rachunek zdań bez kwantyfikatorów jest zupełny w myśl pierwszej definicji, o ile tylko do wyrażeń prawdziwych tego systemu zaliczamy wyrażenia spełnione przez odpowiednią matrycę; jest też system ten zupełny w myśl definicji trzeciej, nie jest jednak zupełny w myśl definicji drugiej. Trójwartościowy implikacyjno-negacyjny rachunek zdań, dość szczegółowo omówiony w Logice, jest zupełny tylko w znaczeniu definicji pierwszej.

Na str. 196 czytamy: „Wszystkie trzy typy logik wielowartościowych traktowane metodą matrycową są, jak wiemy, teoriami metalogicznymi, mogą być jednak budowane również aksjomatycznie jako systemy logiczne”.

Wydaje mi się, że uwaga ta jest fałszywa. System określony np. przez matrycę dwuwartościową jest systemem logicznym, pomimo że dla stwierdzenia przynależności do niego pewnego wyrażenia musimy je sprawdzić metodą „zerowo-jedynkową”, a więc przeprowadzić rozumowanie na gruncie metalogiki. Podobnie jednak w systemach aksjomatycznych, by stwierdzić, że dane wyrażenie należy do systemu, odwołać się musimy do reguł aksjomatycznych lub dedukcyjnych, a więc znów wykroczyć poza teren logiki. Z drugiej jednak strony badania dotyczące matryc logicznych, niewątpliwie nie należą do logiki. Zreferowana też szczegółowo w podręczniku teoria Reichenbacha ogranicza się do tego tylko typu rozważań. Do teorii tej więc, lecz tylko do niej, stosuje się uwaga autora.

Nie czuję się powołanym do wydawania ogólnej oceny podręcznika. Z ostatnich moich uwag mógłby ktoś wnioskować, że pewne usterki, jakie zakradły się do podręcznika, w istotny sposób obniżają jego wartość. Tak na pewno nie jest. Pomimo tych usterek podręcznik ma dużą bardzo wartość naukową i dydaktyczną, która zapewni mu trwałą pozycję w polskiej literaturze filozoficznej.

Podaję zauważone przeze mnie błędy drukarskie.
 str. 16, 2 wiersz od dołu; powinno być „propozycjonalna”;
 str. 29, 9 wiersz od dołu; opuszczony jest przecinek;
 str. 35, 20 wiersz od góry; zamiast „równe” powinno być „różne”;
 str. 75, 10 wiersz od dołu; powinno być: CpCCpqCpq;
 str. 91, 16 wiersz od dołu; teza 322,2 powinna mieć postać. ENpEp(p)p
 str. 93, 1 wiersz od dołu; powinno być nazwowej”;
 str. 149, 9 wiersz od dołu i dalsze; we wzorach litera C powinna być
 wskaźnikiem przy literze R;
 str. 151, 7 wiersz od góry; we wzorze nad literami CKR niepotrzebna
 jest kreska pozioma;
 str. 159, 8 wiersz od dołu; należy dodać „daszki” nad „x” na czwartym
 miejscu po „K” z prawej strony definicji i nad bezpośrednio potem nastę-
 pującym „y”.
 str. 174, 17 wiersz od dołu, we wzorze w mianowniku przestawione
 są litery f i x;
 W indeksie nie znalazłem terminu „określnik”, który występuje
 w tekście.

Jerzy Słupecki (Wrocław)

Autor jest wdzięczny prof. Słupeckiemu za inicjatywę zrecenzowania „Logiki” i za
 wyższe uwagi, zarazem zaś korzysta ze sposobności, by wskazać ważniejsze spośród zauważo-
 nych dotychczas błędy drukarskie (częściowo już wymienione w recenzji), jakie nie estety mimo
 wielokrotnej korekty pozostały w podręczniku:

str.	w.	zamiast	ma być
9	4—5g	wyrażeniem (zdaniami) oznacza- jącym ten sam przedmiot	zdaniami o tym przedmiocie
„	7g	wyrażenia	zdania
16	2d	proporcjonalna	propozycjonalna
29	9d	W ₁	W ₁ ,
30	15d	pochodnych	wtórnych
31	16d	a).....b)	b).....c)
35	20g	równe	różne
47	3g	223,12	223,14
„	5g	223,13	223,15
52	10g	alternatywy	alternatywy,
„	4d	(dodać:)	prawa łączności 223,9—224,8. 223,10—224,7
53	7g	224,6	224,37
57	8d	226,5	226,6
59	9g	223,13.....podstawienia dla p/q	223,15.....podstawienie dla p/q i q/p
62	6d	q/Apq	q/Aqp
63	2g	223,16	223,18
„	3g	223,16	223,18
„	8g	r/Cpqq.....223,16	r/CCpqq...223,18
„	13g	223,17	223,19
„	10d	223,16	223,18
„	7d	223,16	223,18
75	10d	CCpCCpqCpq	CpCCpqCpq
80	2d		cały wiersz skreślić

str.	w.	zamiast	ma być
80	1d	wartości funkcji	wartość funkcji
83	2d	224,36	224,37
86	1g	223,14	223,16
91	8g	dla każdego (F)	dla każdego F
"	9g	reprezentuje funkcje	reprezentuje funktory
91	16d	ENpFp(p)p	ENpEp(p)p
93	1d	nazwowe	nazwowej
94	19g	t(t(o))	t(t(O))
138	8g	a)	a
149	9,5,4,1d	CR (passim)	cR
151	7g	Ord....CKR (kreska nad „CKR”)	Ord....CKR (kreska nad „Ord”)
159	8d	DoSxy	DoSxy (dodać „daszki” nad „x” i „y”)
174	17d	P(fx,gx)	P(fx,gx)
		P(xf,hx)	P(fx,hx)
220	9g	De con equentiis	De consequentiis
221	6d	zbiera	Krok następny zbiera
221	1d	odmian	których rozróżnia się 27 odmian
238	14d	koniunkcji kondycjonalnej	konsekwencji kondycjonalnej
"	"	koniunkcji racjonalnej	konsekwencji racjonalnej
245	13d	Prantla	Prantl

(T. C.)

Kaczorowski Stanisław. — O niektórych przekształceniach podziału. (Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Wydział 1 Nr 7). Str. 128. Łódź 1949.

W roku 1937 we Lwowie wyszła praca tegoż autora p.t. „O podziale logicznym”. Jej recenzja, pióra d-ra Adama Wiegnera, ukazała się w tomie XVI z r. 1939 „Kwartalnika Filozoficznego”. Obecna praca ma za zadanie uzupełnić tamtą.

Odróżniewszy podział logiczny, jako podział klasy lub stosunku, od podziału fizycznego, czyli podziału danego indywiduum, np. bochenka chleba na ćwiartki, autor zajmuje się nadal tylko podziałem logicznym, głównie podziałem klasy, specjalnie zaś podziałem klasy indywiduów. A przez podział klasy *a* rozumie klasę klas *A* taką iż 1) *A* posiada kilka klas jako swe elementy, 2) klasy te wyłączają się wzajemnie, 3) *a* nie jest klasą jednostkową, 4) *a* jest łączną sumą klasy klas *A* (s. 26). Zadanie rozprawy polega na rozważeniu najrozmaitszych możliwych operacji, którym podlega podział logiczny, oraz wyszczególnieniu możliwych wadliwości podziału.

Przekształcać podział można np. przez pomijanie kilku lub jednego elementu którejś z jego klas składowych, przez dołączanie do którejś z tych klas jednego lub kilku elementów, przez dołączanie do klasy klas *A* (patrz wyżej) klasy pustej lub pomijanie klasy pustej, jeżeli należy ona do klasy klas *A* i t.p. Tu zaznaczymy, że autor posiłkuje się wprawdzie słowem „przekształcanie” oraz innymi słowami, z pozoru oznaczającymi jakieś czynności, jakieś procesy aktywne, ale w rzeczywistości ma na myśli wolne od elementu czynnościowego stosunki. Streściliśmy wyżej

zbudowaną w tym duchu definicję podziału logicznego. Podobny zdradza charakter definicja klasyfikacji. Brzmi ona: „Stosunek R jest wtedy i tylko wtedy klasyfikacją klasy a , jeśli jest parą porządkową jakiegoś podziału klasy a i pewnego jej podziału pobocznego” (to znaczy podziału jednej z klas składowych klasy klas A , patrz wyżej s. 34). Przekształcanie rozumiane jest jako pewne działanie, lecz działanie autor określa jako „każdy jednoznaczny stosunek dwuczłonowy o wielu poprzednikach” (s. 12). Tak np. jest działaniem stosunek symbolizowany w teorii klas przy pomocy znaku „ $'$ ”, gdyż dla danej klasy x znak ten wyznacza jednoznacznie klasę x' , a przy tym wiele klas ma własny odrębny odpowiednik wyznaczony w ten sposób. Jeśli więc jako przykład przekształcenia podziału podaliśmy m. in. pomijanie jednego elementu którejś z jego klas składowych, to należy to rozumieć nie czynnościowo, lecz jako parę porządkową, której pierwszym członem będzie dany podział, drugim zaś — podział, różniący się od tamtego co do składu tylko brakiem jednego elementu w którejś z tożsamyh poza tym klas składowych.

Nie zamierzamy streszczać całej nader bogatej kazuistyki przeróżnych możliwych stosunków między podziałami, podpadających pod ogólną charakterystykę działań, która to kazuistyka wypełnia przeważną część omawianego dzieła. Przechodząc do kwestii oceny podziałów, winniśmy zaznaczyć, że autor kładzie nacisk na odróżnienie wadliwości logicznych od wadliwości metodologicznych, czyniąc zarzut logice tradycyjnej z lekceważenia tej różnicy. Gdy mianowicie ocena logiczna nie zależy od tego, czy nazwy poszczególnych klas składowych podziału należą czy nie należą do zasobu terminów danej nauki, ocena metodologiczna liczy się z tym właśnie. Tradycyjna ocena logiczna wytyka jał wiadomo różnym podziałom logicznym bądź to, że dany podział jest za ciasny, bądź to, że za obszerny, bądź, że jego klasy składowe mają elementy wspólne... Ocena metodologiczna, której autor jest inicjatorem, wprowadza m. in. koncepcję „obcości” danego podziału w stosunku do danej nauki dedukcyjnej. Taki podział obcy zawiera terminy będące nazwami klasy dzielonej lub klas składowych nie istniejące w tej nauce (s. 77), a przez istniejące w danej nauce dedukcyjnej rozumie się wszystkie i tylko te terminy, które są w niej przyjęte jako pierwotne lub są w niej zdefiniowane (s. 58). Np. podziałem „obcym geometrii” byłby podział czworoboków na trapezoidy i nietrapezoidy, gdyż wyraz „nietrapezoid” nie jest terminem tej nauki (s. 78. s. 72).

Tu miejsce na przytoczenie własnego sądu autora o tym, co on uważa za nowe i stosunkowo ważne w zawartości omawianego dzieła. „Wyodrębnienie skracania podziału o jego dobry podpodział i wydłużania podziału o jego podział poboczny ze wskazaniem ich roli w podziale niewspółrzednym, a w szczególności w podziale ze skokiem, i próba rozgraniczenia w odniesieniu do podziałów zagadnień metodologicznych od logicznych wydają mi się najważniejszymi wynikami niniejszej pracy.” (s. 123). Co to jest skracanie podziałów etc., o tym ciekawy czytelnik zechce się poinformować, zaglądając do odpowiednich rozdziałów książki. Wyjaśnienie tych terminów musiałoby zabrać zbyt dużo miejsca. Uprzedzamy jednak, że omawianej rozprawy nie można czytać na wrywki, gdyż stanowi ona niezmiernie zwartą i spójną całość i wymaga od czy-

telnika długotrwałego i wnikliwego skupienia. Braki walorów popularyzacyjno-dydaktycznych okupuje zaletą wyjątkowej systematyczności. Jest to zapewne jedyna w literaturze światowej szczegółowa analiza pojęcia podziału logicznego, dokonana przy pomocy aparatury pojęciowej ogólnej teorii klas i ogólnej teorii stosunków.

Tadeusz Kotarbiński (Łódź)

Dr Józef Iwanicki. *Dedukcja naturalna i logistyczna.* Warszawa 1949. Nakł. Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Str. XVI+164.

W badaniach dotyczących podstaw teorii dedukcyjnych można wyróżnić pewne charakterystyczne etapy. Jednym z ważnych przy tym momentów jest sposób pojmowania roli aksjomatów w obrębie teorii dedukcyjnej. Jeszcze *Principia Mathematica* Whitehead-Russell'a (1910) budują dedukcyjny system logiki powołując się w dowodach wyłącznie na przyjęty układ aksjomatów. Jednak już Frege (1879) rozróżnił aksjomaty i reguły (dyrektywy) wnioskowania. Rozróżnienie to okazało się zasadnicze zwłaszcza w badaniach Łukasiewicza, Leśniewskiego i warszawskiej szkoły logicznej. Najnowszy wreszcie etap przetrzuca cały ciężar budowania teorii dedukcyjnej na reguły wnioskowania wykazując, że można je tak dobrać, aby stały się zbędne wszelkie założenia aksjomatyczne. Tego rodzaju ujęcie metody dedukcyjnej dali dwaj autorowie niezależnie od siebie: G. Gentzen — *Untersuchungen über das logische Schliessen* (*Mathematische Zeitschrift* r. 39 — 1934/35, s. 176—210, 405—431) oraz St. Jaśkowski — *On the Rules of Suppositions in Formal Logic* (*Studia Logica*, Nr 1 Warszawa 1934, s. 32), który pierwsze swe rezultaty oparte na zagadnieniu postawionym przez Łukasiewicza podał jeszcze w r. 1927. Od tego czasu literatura zagadnienia znacznie wzrosła, m. in. opracowywali je logik fiński O. Ketonen i belgijski R. Feys, których dr Iwanicki uwzględnia w swej książce, z polskich zaś logików R. Suszko i J. Słupecki.

Praca dra Iwanickiego referuje metody dowodzenia bezaksjomatycznego opracowane przez Gentzena i przeciwstawia je pod nazwą „dedukcji naturalnej” innym metodom, w szczególności dowodzeniu powołującemu się na aksjomaty logiki zdań czyli „dedukcji logistycznej”. Składa się ona z czterech rozdziałów: I. Zasady dedukcji naturalnej (s. 11—31), II. Zastosowanie — dowodzenie „naturalne” tez logicznych (s. 31—89), III. Proces dowodzeniowo-sprawdzeniowy (s. 90—117), IV. Dedukcja logistyczna (s. 118—149). Całość jest poprzedzona ogólnym wstępem, spisem bibliografii oraz indeksem skrótów symbolicznych. Zakończenie podaje uwagi syntetyczne, po czym następuje *Resumé* w języku francuskim.

Jak wskazuje powyższy przegląd treści, celem pracy jest — obok wykładu metody dedukcji naturalnej — zestawienie różnych technik dowodzenia w logice współczesnej. Autor rozróżnia ich trzy: dowodzenie naturalne, zajmujące w pracy miejsce czołowe, dowodzenie, które nazywa procesem dowodzeniowo-sprawdzeniowym i dowodzenie logistyczne. Druga z tych technik, rozwinięta już przez Boole'a jako metoda konstytuentsów i stosowana dosyć szeroko (m. in. w podręczniku Hilbert-Ackermann, *Grundzüge der theoretischen Logik*.) polega na dokonywa-

niu przekształceń, sprowadzających dowodzone wyrażenie do formy tautologicznej, zwanej normalną. Przy omawianiu techniki dowodzenia logistycznego wspomina autor także metodę sprawdzania matrycowego (której twórcami są Ch. S. Peirce i E. Schröder) — jest to technika czwarta, zajmująca obok tamtych miejsce samodzielne. Zainteresowania autora koncentrują się wyraźnie dokoła zagadnienia samej techniki logicznej. Konkluzje ostateczne, do których dochodzi (s. 149—158), dotyczą zakresu stosowalności poszczególnych technik oraz większej lub mniejszej łatwości ich stosowania (przydatności dydaktycznej według słów autora).

Wątpliwości budzą się w odniesieniu do symboliki, stosowanej w pracy. Autor posługuje się symboliką zbliżoną do symboliki Hilberta, idąc śladem logików, których poglądy referuje. Symbolika ta nie była dotychczas używana w polskiej literaturze, nie jest zaś rzeczą wskazaną powiększanie istniejących już rozbieżności, zwłaszcza że prof. Jaśkowski w swoich badaniach z tej samej dziedziny stosował beznawiasową symbolikę Łukasiewicza. Symbolika autora nie wydaje się ani konsekwentną (funktory są oznaczane małymi literami — v, zespołami liter — et, dużymi literami — F, N, i symbolami arytmetycznymi — \Rightarrow) ani wygodną, gdyż wymaga różnokształtnych nawiasów.

W całości książka jest pouczająca i pożyteczna mimo usterek i nierówności, od których nie jest wolna. Do usterek trzeba zaliczyć chropawość stylistyczną, która sprawia, że wykład nie zawsze jest dostatecznie jasny.

Tadeusz Czeżowski (Toruń)

Vedanta for the Western World. Ed. with an introduction by Christopher Isherwood. London 1948. G. Allen and Unwin.¹

W ostatnich latach daje się zauważyć w Ameryce i na Zachodzie Europy wzmożone zainteresowanie tradycją filozoficzną Wschodu — w szczególności Indyj. Wyrazem tych zainteresowań jest wydana w roku zeszłym wymieniona wyżej praca zbiorowa poświęcona Wedancie, t.j. systemowi filozoficznemu zawartemu w Wedach i wykładanemu oraz modyfikowanemu po dziś dzień. Pracą tą zająć się warto właśnie z uwagi na rosnącą w pewnych kręgach społecznych popularność reprezentowanej przez nią doktryny.

Najpierw jednak parę słów wyjaśnienia: Książka ma kilkunastu autorów, a składa się z siedemdziesięciu essayów na różne związane z Wedantą tematy. To bardzo utrudnia systematyczne zreferowanie zawartych w niej myśli. A jest i druga trudność — znacznie istotniejsza; mianowicie język, którym ją napisano. Język doświadczeń religijnych, w którym podstawowe terminy (pisane przeważnie z dużych liter) są w najwyższym stopniu niejasne i nie poddają się żadnej sensownej interpretacji; język pełen metafor i porównań, które występują nie jako ilustracja, jako coś pomocniczego, ale poprostu, jako forma wykładu. Kto nie uznaje języka metafor i nie chce się posługiwać nazwami o nie-

¹ Ta sama książka ukazała się poprzednio nakładem Marcel Rodd Co, Hollywood, 1945, str. 452. W r. 1949 wydano przekład niemiecki (zob. Wiadomości wydawnicze w tym zeszycie) (Red.).

wiadomych desygnatach, w trudnej się znajduje sytuacji, usiłując zreferować treść książki pisanej takim właśnie językiem. W tej recenzji wykład metafizycznej strony Wedanty ograniczony zostanie do twierdzeń najistotniejszych, najbardziej podstawowych. Więcej miejsca natomiast poświęci się omówieniu strony etycznej tego systemu — ta bowiem jest stosunkowo bardziej uchwytna.

Przytaczam podstawowe tezy metafizyczne Wedanty w tej redakcji, w jakiej je podaje Aldous Huxley w swym artykule p.t. „Minimum hipotez roboczych”:

„Istnieje Bóstwo, Podłoże, Brahman, Jasne Światło w Próżni, które jest nieujawniającą się zasadą wszelkich przejawów.

To Podłoże jest zarazem transcendentne i immanentne.

Ludziom dana jest możność kochania, poznawania boskiego Podłoża i przejścia od potencjalnej do rzeczywistej z nim identyfikacji.

Osiągnięcie tej jednoczącej z Bóstwem wiedzy jest ostatecznym zadaniem i celem istnienia ludzkiego.

Istnieje prawo albo Dharma, któremu trzeba być posłusznym, i Tao lub Droga, którą trzeba dążyć, jeżeli ludzie mają osiągnąć swój ostateczny cel”.

Przytoczone wyżej zdania nie są — jak to z naciskiem podkreślono — dogmatami. Na początek uznaje się je za hipotezy robocze — odgrywające tę samą rolę, co hipotezy robocze w fizyce. To znaczy przyjmuje się je warunkowo, do sprawdzenia, jako zdania ogólne wyznaczające kierunek badań. Sprawdzenie następuje w drodze doświadczenia mistycznego. Aby zaś doświadczenie mistyczne przeżyć, trzeba najpierw — przynajmniej tymczasowo — uznać te hipotezy za prawdziwe. Skłonić nas do tego powinno świadectwo ludzi wierogodnych i zdrowych na umyśle, którzy twierdzenia te, w tej lub innej formie, głosili. Nie ma powodu — mówi Isherwood — abyśmy mieli odrzucić oparte na osobistym przeżyciu zeznania takich ludzi, jak Budda, Chrystus, Śankara, Św. Franciszek, czy Ramakriszna, skoro opierając się na autorytecie Einsteina uznajemy teorię względności za prawdziwą, jeszcze zanim sami przekonaliśmy się o jej prawdziwości.

Jeśli ktoś zgodził się na (tymczasowe) przyjęcie sformułowanych wyżej zdań metafizycznych, to całe jego postępowanie powinno być skierowane ku osiągnięciu celu najwyższego, jakim jest identyfikacja z Bogiem w ekstazie mistycznej. Droga do tego prowadzi przez przyjęcie pewnego stylu życia oraz przez pewne specjalne ćwiczenia fizyczne i duchowe zwane ogólnie Jogą. Ów styl życia wymaga wyrzeczenia się dóbr ziemskich i wszelkiego wogóle zainteresowania sprawami dziejącymi się poza obrębem własnej jaźni. „Nieprzywiązywaniem się do niczego” nazywa tę dyscyplinę duchową Patandźali, jeden z twórców filozofii indyjskiej. Sama zaś Joga składa się z szeregu praktyk, które z uwagi na ważną rolę, jaką odgrywają w systemie, trzeba tu wymienić. Są to: Yama — kultywowanie cnót moralnych, takich jak prawdomówność, niewyrządzanie bólu, wstrzemięźliwość; Niyama — nabywanie przyzwyczajęń regularnego studiowania i oddawania czci Bogu; Aśana — umiejętność siedzenia bez ruchu dla osiągnięcia spokoju wewnętrznego; Pranayama — ćwiczenia w oddychaniu dla zdobycia panowania nad duchem; Pratyahara — wy-

zwalanie ducha spod niewoli zmysłów; Dharana — koncentracja; Dyhana — medytacja; Samadhi — ekstaza mistyczna. Samadhi, zwane inaczej „transcendentalną świadomością”, polega na bezpośrednim widzeniu Boga, a zarazem identyfikacji z nim. Jest to nie dający się opisać słowami stan najwyższego szczęścia. Jest on najwyższym dostępnym człowiekowi osiągnięciem duchowym; wyzwala on człowieka od wiecznego kręgu wcieleń (bo i doktryna o reinkarnacji wchodzi w skład prawd wiary Wedanty).

Tak się przedstawia metafizyczna strona Wedanty — z pominięciem szczegółów, których jest dość dużo. Przejdźmy teraz do jej treści etycznej. Jeśli słowo „Etyka” pojmiemy wężej i oznaczymy nim zespół przepisów regulujących stosunki pomiędzy ludźmi, to wypadnie stwierdzić, że rola etyki w systemie Wedanty jest podrzędna. Przystwojenie sobie pewnych cnót dotyczących postępowania względem bliźnich (Yama — pierwsza joga) jest warunkiem niezbędnym, ale bynajmniej nie wystarczających do osiągnięcia ideału. „...Życie moralne jest poprostu fundamentem życia duchowego. Tym nie mniej, musimy wznieść się ponad ten fundament”. (82) „Wszyscy wielcy nauczyciele duchowi twierdzą z naciskiem, że życie duchowe jest czymś o wiele większym, o wiele szczytniejszym i szlachetniejszym od życia moralnego.” (83). W innym miejscu czytamy, że chodzi o to, aby pięć głównych cnót należących do pierwszej jogi¹ przeszło u aspiranta w sferę przyzwyczajzeń tak, aby nie musiał już sobie potem tymi sprawami zaprzętać głowy. Kiedy to osiągnie, będzie mógł z całym spokojem oddawać się osobistemu doskonaleniu duchowemu, które — nie należy o tym zapominać — jest celem głównym, ważnym ponad wszystko inne. Aby ten cel osiągnąć, trzeba się odciąć jak najdokładniej od świata zewnętrznego, trzeba wykluczyć wszystko, co by mogło zakłócić spokój ducha i przeszkodzić w skupieniu nad rzeczami boskimi. Doświadczenie wielu wieków pozwoliło wypracować pewną technikę eliminowania dystrakcji: utrzymywanie ciała w pewnej pozycji, uprzytamnianie sobie znikomości i szkodliwości wszystkiego, co odwraca uwagę, skupianie się na pewnych porównaniach lub słowach (mistyczne słowo „om”) etc. Docenia się też rolę rytuału jako sposobu wytwarzania pewnych postaw psychicznych: zaleca się sakramenty (wrażenia dotykowe), muzykę i taniec, który — niestety — jako element kultu od dawna już znajduje się w upadku (artykuł pt. „Powrót do rytuału”).

„Wartość wszystkiego, co człowiek myśli i czyni” — pisze Aldous Huxley — „należy mierzyć stopniem jego zbliżenia do Boga. Myśli i czyny są dobre, jeśli nas czynią, moralnie i duchowo, bardziej zdolnymi do uprzytomnienia sobie Boga... Są złe, jeżeli wzmacniają bariery, które stają pomiędzy Bogiem i naszymi duszami lub duszami innych istot”. (299) Jeśli takie jest ostateczne kryterium oceny moralnej, to łatwo pojąć, czemu etyka Wedanty nie zaleca głębokiego przejmowania się losami bliźnich. Powtórzmy rozumowanie: to i tylko to jest dobre, co nas zbliża do Boga; do Boga zbliżyć nas mogą jedynie stany mistyczne; warunkiem niezbędnym osiągnięcia stanów mistycznych jest możliwie doskonałe odcięcie się intelektualne i uczuciowe od wszelkich spraw tego

¹ Są to: Niewyrządzenie bólu żadnemu stworzeniu (ahimsa), prawdomówność, poszanowanie cudzej własności, czystość płciowa i poskromienie pożądlivosti.

świata, i to nie tylko na okres medytacji. Na szczęście w tym miejscu Wedanta robi pewne odstępstwo i pozwala na (skromną) dozę zainteresowania losem bliźnich. Oczywiście jednak nie w tym sensie, by starać się o ich dobrobyt materialny. „Pierwszą pomyłką jest owa niemądra miłość, która sprawia, że chcemy dać naszemu bliźniemu te wszystkie fizyczne wygody, które hamują rozwój duszy. To jest błąd humanizmu. Jeżeli staramy się zapewnić ludziom taki dobrobyt materialny, żeby uznali życie za rzecz dość dobrą samą w sobie, to postępowanie nasze sprowadza się do zabijania duszy”. (61) Co najwyżej więc wolno nam zachęcać bliźniego, by szedł naszą drogą dla osiągnięcia najwyższego dobra. Ale i tu należy być bardzo ostrożnym, bo „skoro On jest jedyną rzeczywistością Mocą i Bytem, nie ośmielamy się skłaniać innych, aby znaleźć Tego, który jest jedynym celem i przewodnikiem wszystkich. Jeśli znaleźliśmy Boga, nie potrzebujemy się obawiać, że mało robimy aby pomóc innym w znalezieniu Go.” (61.)

Russell w swej Historii Filozofii powiada, że o każdym systemie etycznym da się powiedzieć trzy rzeczy: 1. czy jest niesprzeczny wewnątrz, 2. czy zgadza się z innymi poglądami autora, 3. czy na zagadnienia etyczne daje odpowiedzi zgodne z naszymi własnymi uczuciami etycznymi. Jeśli te pytania zadamy sobie w odniesieniu do systemu etycznego Wedanty, to na pierwsze i drugie wypadnie odpowiedzieć (na ogół) pozytywnie. Co do trzeciego — oczywiście: „Nie” w imieniu tych wszystkich, którzy nie chcą się wyrzec przywiązania do ludzi, którzy nie chcą rezygnować z poznawania otaczającego ich świata i z działań mających na celu przekształcenie go, aby lepiej i sprawiedliwiej zaspokajał ludzkie potrzeby.

Pozostaje do rozważenia metafizyczna część doktryny, stanowiąca bazę światopoglądową dla omówionej przed chwilą etyki.

Pomijając jej sprzeczności wewnętrzne, których jest niemało, powiem tylko, że jest ona nie do przyjęcia dla każdego, kto sobie powiedział, że nie uznaje za swoje przekonanie i nawet dyskutować nie będzie z żadną wypowiedzią, która się nie da sformułować w sposób jednoznaczny przy użyciu słów, mających odpowiedniki w świecie zjawisk dostępnych ludzkiemu poznaniu.

Klemens Szaniawski (Warszawa)

Polemika

Jeszcze o wahanii.

Odpowiedź na recenzję ks. doc. Mieczysława Dybowskiego pracy mojej p.t. „Badania psychologiczne nad wahaniami”. (Zob. wyżej str. 140).

Odpowiedź na recenzję ks. doc. Dybowskiego trudna jest nie tyle ze względu na charakter zawartych w niej zarzutów, ile ze względu na ogromną ich mnogość. Całą bowiem recenzję można by właściwie nazwać jednym wielkim zarzutem; zarzutami bowiem, w ujęciu Recenzenta, stają się nawet zdania wyliczające t.zw. dodatnie strony pracy. Dla autora oczywiście wszystkie zarzuty są przykre, zwłaszcza zaś wtedy, gdy mu się wydają nieuzasadnione. Jednakże przytłaczająca ich ilość nie pozwala

na szczegółową replikę po prostu ze względu na to, by odpowiedź nie urosła do rozmiarów rozprawy.

Ks. doc. Dybowski jest obecnie jedynym w Polsce psychologiem, który wszystkie swoje zainteresowania skupia na dziedzinie woli. Tę wyłączność swojej specjalności odczuwa tak silnie, że stawia ją na jakimś szczególnym i odosobnionym miejscu w psychologii. Na to przynajmniej wskazywałaby podkreślona w recenzji różnica pomiędzy psychologami specjalistami w dziedzinie woli a pozostałymi psychologami, tymi, których mogłyby „wprowadzić w błąd” moje poglądy wyrażone w rozdziale o metodzie.

Takim psychologiem specjalistą w dziedzinie woli jest więc sam Recenzent, który w stosunku do własnych metod, tematyki i osiągnięć nie ma naukowych wątpliwości, skoro po 19 latach bez żadnych zmian zasadniczych powtórzył wydanie swojej pracy „O typach woli” (I wydanie, 1928, II wydanie, 1947).

Ach i Michotte to specjaliści w dziedzinie woli, na których dorobku naukowym niejednokrotnie opierał się w swych pracach Recenzent. Każda więc próba zachwiania ich autorytetem pośrednio uderzyłaby w niego. Stąd też zapewne szczególna wrażliwość na każde słowo o nich wypowiedziane i stąd prawdopodobnie w recenzji obrona tych dwu psychologów przed atakiem, którego nie było.

Nie miałem zamiaru krytykować Acha i nie uczyniłem tego ani jednym słowem. Stwierdziłem tylko na str. 6 swej pracy, że Ach nie interesował się wahaniem. Ponieważ zaś fakt ten rozczarował mnie nieco, bo spodziewałem się poprzednio, że właśnie u Acha potrafię znaleźć coś o wahaniu, napisałem: „nie interesował się wahaniem, chociaż badania jego zdawały się nasuwać możliwość wystąpienia tego zjawiska ze względu na łączność jego z innymi procesami. Jednakże Ach z badań swoich wyłączył motywację...” Wyłączyć ze swoich badań motywację, to oczywiście nie to samo, co nie mówić o niej. Różnica ta uszła uwagi Recenzenta, skoro pisze: „zdanie..., że Ach z badań swych wyłączył motywację, nie jest zgodne ze stanem rzeczy. Ach mówi o niej tylko nie w tej książce, którą cytuje autor., Owszem, Ach o motywacji mówi, nawet dosyć wiele (np. w „Analyse des Willens”), ale ze swoich badań jednak ją wyłączył¹

Praca Michotte'a i Prüma również nie była dla mnie „obiektem krytyki”, jak pisze Recenzent. Wysunąłem w związku z nią pewne uwagi, które uzasadniłem, jak mi się zdawało, dostatecznie. Ich treść nie pokrywa się jednak z treścią domniemyanych zarzutów, których wysunięcie przypisuje mi recenzja.

Nie pisałem, że Michotte badał sam siebie. Podałem natomiast zgodnie z faktycznym stanem rzeczy, że „Michotte i Prüm podjęli swe badania na 6 osobach, pośród których sami zajęli czołowe miejsca pod względem ilości prób, którym się poddali” (str. 1). I dalej (str. 13) — „Można też przypuszczać, że nie bez wpływu na wyniki badań w pracy Michotte'a i Prüma pozostawała i ta okoliczność, że autorzy badań byli równocześnie

¹ Ach — Ueber die Willenstätigkeit und das Denken. Göttingen, 1905. Vorwort S. 5 (cyt. za Lüderitzem — Beitrag zur experimentellen Untersuchung des Wahlvorganges.).

głównymi osobami badanymi. W wypadku tego rodzaju zagadnienia stosunek autorów pracy do przedmiotu badania mógł być inny, niż stosunek tych osób badanych, które nie przyczyniły się do samego powstania tematu." Wysunięte w tych zdaniach przypuszczenie uzasadniłem w pracy dość obszernie (str. 4, 26—27), na str. 13 napisałem jednakże: „Nie leży w intencji tej uwagi podawanie w wątpliwość wiarygodności lub prawdziwości wypowiedzi Michotte'a i Prüma, zdaje się jednak, że trudno by było z ich wypowiedzi wyprowadzić jakieś ogólniejsze wnioski." Niejednokrotnie podkreślałem (str. 2, 3, 4,) że w pracy tych autorów szukałem wiadomości o wahaniu. Z ich wypowiedzi ogólniejsze wnioski co do sprawy wahania rzeczywiście trudno było wyprowadzić. Nie kwestionowałem też dorobku naukowego Michotte'a, stwierdzając, że „praca Michotte'a i Prüma nie poddaje tego stanu (wahania) analizie, ani bliżej go nie określa" (str. 3) i że „ponieważ we wnioskach ogólnych nie ma już żadnej wzmianki o wahaniu, widocznie nie zwróciło ono na siebie większej uwagi autorów pracy."

Przy sposobności Michotte'a pouczył mnie Recenzent, że „w instrukcji czasem nie daje się terminów naukowych, by nie wpływać sugestywnie." Nie wyjaśnił jednak, dlaczego termin naukowy jest bardziej sugestywny od nienaukowego. Można by przypuszczać, że różnica między tymi terminami leży raczej w większej ścisłości określeń naukowych, niż w większej ich sugestywności.

Jeszcze jeden „zarzut" — sprawę eksperymentu laboratoryjnego wypadnie omówić osobno.

Recenzent, poza „obroną" Acha i Michotte'a, broni również i siebie. Napisałem bowiem, iż (Dybowski) „nie dochodzi do jednoznacznej definicji wahania" i mimo zapewnienia Recenzenta, że „dalsze wyjaśnienia nie wydają się potrzebne" pozwałam sobie nadal sądzić, że owej jednoznacznej definicji wahania jednak w Jego pracach — nie ma. Recenzent starał się bowiem wytłumaczyć różnicę pomiędzy dwiema tylko z tych swoich siedmiu definicji, które wymieniłem na str. 9—10 mojej pracy. O pozostałych pięciu nie wspominał. Sprawa jednakże i owych dwóch przytoczonych definicji nie jest tak prosta. Pominąwszy już to, że zamienne używanie obok siebie terminów „wahanie" i „wahliwość" nie pomaga do jasnego ustalenia znaczeń, wypadnie jednak zwrócić uwagę, iż nie jest właściwie jasne, jak ks. doc. Dybowski pojmuje wahliwość. W pracach swych dwukrotnie nazywa wahliwością ilość wahań, pisząc: „Autor starał się tłumaczyć wahliwość (ilość wahań)...“ (Działanie woli, str. 11) oraz „ilość wahań czyli t.zw. wahliwość..." (Działanie woli, str. 114). Na str. 119 tej samej pracy nazywa jednak wahliwością różny stopień czasowego występowania wahań: „co jest przyczyną wahliwości, czyli różnego stopnia czasowego występowania wahań przy wykonywaniu czynności dnia". I w następnym zaraz zdaniu: „Autor obecnych badań sądzi, że tym czynnikiem jest perseweracja", z czego zdawałoby się wynikać, że przyczyną wahliwości miałyby być perseweracja. Jednakże w tym samym „Działaniu woli" na str. 151 właśnie persewerację nazywa wahliwością: „największa perseweracja czyli wahliwość przypada na lata..." I jeszcze na str. 11 tej samej książki — „Dybowski tłumaczy wahliwość przez persewerację nabytą". Zestawiając razem te określenia

wypadłoby powiedzieć, że przyczyną wahliwości czyli ilości wahań albo różnego stopnia czasowego występowania wahań jest perseweracja czyli wahliwość, którą się tłumaczy przez persewerację nabytą.

Przypominając, że wahanie — a właściwie ściślej: ilość wahań, czas wahań, formy procesu (jednoznaczne z formami wahaniami) i formy wahaniami w wykonaniu, zaliczył ks. doc. Dybowski do 8-miu cech procesu woli — przytoczyć by można, jak je określa na str. 180 „Działania woli“: „Proces woli posiada 8 cech, które podobnie jak 5 momentów Acha są częściami niesamodzielnymi większej całości czyli przeżycia woli. Jako pojęcia i odpowiadające im nazwy są to abstrakcje zachowania się jednostek ludzkich w dziedzinie procesu woli. Im jednak odpowiadają bezpośrednio konkretne przeżycia. Jeżeli cechy procesu są abstrakcją przeżyć, cechy działania są abstrakcją cech procesu i bezpośrednio nie łączą się z przeżyciami“. Nie wydaje się, aby te zdania wyjaśniały sprawę owych 8-miu cech procesu woli.

Nie jest w tej chwili moim zadaniem ocenianie w jakikolwiek sposób prac i poglądów mego Recenzenta. Treść jednak recenzji, która jest w wielkiej mierze potępieniem wyników, do których doszedłem w swej pracy o wahaniami, ponieważ różnią się one od poglądów Recenzenta, nie pozwała mi na ominięcie tych przynajmniej rozbieżności, które sam ks. doc. Dybowski w krytyce poruszył.

Spotkał mnie w recenzji zarzut, iż „przy wahaniami nie można mówić o nateżeniu, wykryto bowiem już w nim jakościowe różnice, nazwane formami“. Niesobowy zwrot „wykryto“ oznacza samego Recenzenta¹. Owych form wahaniami ma być sześć: jedna oznaczona zerem i pięć numerowanych cyframi rzymskimi. Jak się okazuje — zerowa forma wahaniami w ogóle z wahaniami nic nie ma wspólnego, bo wahanie w niej nie występuje. (W pracy „O typach woli“ na str. 57: „Mam w świadomości jeden tylko motyw i za nim idę“; na str. 58: „Forma O, nie posiadając wahań...“). Na tej podstawie można by właściwie nazywać formą zerową wahaniami wszelkie dowolne przeżycia, byle by w nich tylko nie występowało wahanie. W pierwszej formie wahaniami również trudno się wahaniami doszukać. Oto, czego dowiedzieć się o niej można w pracy „O typach woli“ na str. 59: „Jednostka, posługująca się pierwszą formą, nie idzie za pierwszym i jedynym motywem, lecz ma w świadomości inne motywy, ogarnia je, nie potrzebuje jednak ich rozważać, bo orientuje się wiedząc z góry, co ma czynić.“ I jeszcze przykład ze str. 57: „Mam w świadomości więcej niż jeden motyw. Wiem z góry, że pójdę za tym motywem, który znajduje się w ognisku świadomości. Innych motywów nie rozważam i nie porównywan, choć je dostrzegam.“ Tak więc i pierwsza forma wahaniami — wahaniami nie zawiera.

Podobnie ma się sprawa z formami wahaniami w wykonaniu, których to form ma być pięć (O typach woli, str. 80). W ich opisie ani razu nie wspomina się o wahaniami, mówiąc trzykrotnie o żalu, który ma charak-

¹ W książce „O typach woli“ pisze wprawdzie ks. doc. Dybowski: „Podział form wahaniami na trzy układy według Wundta, pod wpływem jednak zeznań badanych osób podział ten rozszerzam do sześciu form wahaniami“, Wundt jednak na wymienionych stronicach nie mówi ani o wahaniami, ani o jego formach. Mówi tylko o trzech stopniach rozwoju woli. Ks. doc. Dybowski nie uzasadnia, w jaki sposób przechodzi od nich do swoich form wahaniami.

teryzować trzy pierwsze formy wahania w wykonaniu, raz o chęci cofnięcia się (forma 4) i raz o cofnięciu się (forma 5). Pomimo, iż definicję żalu jest w „Typach woli” nawet dwie (na str. 81 mówi się o żalu, jako o „zabarwionej uczuciem przykrym świadomości dokonanego odrzucenia jednego z dwóch motywów”, a na str. 82 charakteryzuje się go jako „uczucie przykre towarzyszące wykonaniu, połączone z odrzuconym motywem, który miał być przedstawieniem celu...”), żadna z nich nie identyfikuje tego przeżycia z wahaniami. Żadna też z siedmiu definicji wahań nie mówi o nim jako o cofnięciu się lub chęci cofnięcia się.

Można by w tym wypadku — tłumacząc równocześnie, dlaczego odrzuciłem analizę ilościową (prawdę mówiąc — nie zupełnie), z czego mi Recenzent czyni jeszcze jeden zarzut — przytoczyć słowa prof. Tadeusza Tomaszewskiego, który w rozprawie swojej p.t. „Rodzaje i motywy reakcji negatywnych”, omawiając prace mego Szanownego Recenzenta, tak pisze: „W Polsce podobny typ badań uprawiał Dybowski. Badania te wykazują wszystkie zalety i wady dociekań korelacyjnych w psychologii: łączą ścisłość liczbową wyników badania z niejasnością jego przedmiotu. Zmierzyliśmy coś bardzo dokładnie, tylko nie bardzo wiemy co... sam badacz nie ma jeszcze jasnego poglądu na te zjawiska...” I słowami tego samego prof. Tomaszewskiego można by odpowiedzieć również na retoryczne pytanie Recenzenta: „Czy można np. zdecydować, która forma (wahania) posiada wyższe natężenie II czy IV?” Prof. Tomaszewski pisze: „Wątpliwości jest dużo, a rozstrzygnąć je mogą nie mechaniczne obliczenia, ale dokładna analiza samych wypadków...” Recenzent jednak decyduje bez analizy, iż „przy wahaniami nie można mówić o natężeniu.” To, że o nim jednak mówiły osoby badane, że je charakteryzowały, że na podstawie ich wypowiedzi można było wyciągnąć wnioski dotyczące np. związku natężenia z czasem trwania wahań — tego Recenzent nie zauważa. Stwierdza autorytatywnie, że o natężeniu nawet mówić nie można. Uzasadnienie? Recenzent wykrył formy wahań! Ach, którego tak często w charakterze autorytetu wymienia sam Recenzent, napisał w swoim czasie: „Nie dialektyka na ogół decyduje o różnym znaczeniu podobnych faktów, lecz tylko działanie, t.j. dalsze eksperymentowanie, co zasadniczo jest nieco trudniejsze niż wypowiedanie jakichkolwiek innego pochodzenia twierdzeń.” (cytuję za ks. doc. Dybowskiem — Działanie woli, str. 117).

Pisanie recenzji jakiegokolwiek pracy naukowej wymaga skrupulatnego i dokładnego jej przestudiowania. Jeżeli się tego nie robi, recenzja może niepotrzebnie nabrać charakteru ataku, w którym używa się wszelkiej broni, a więc i — nieściłości.

W recenzji mojej pracy rozbieżności z istotnym tekstem jest sporo i, jak mi się zdaje, nie są to rozbieżności błahie. Oto np. Recenzent:

błędnie podaje, iż jako metodę badania wybrałem eksperyment naturalny (str. 14 i 15 mojej pracy);

błędnie podaje, jakoby wysuwał prymat eksperymentu naturalnego (te same stronicie 14 i 15);

błędnie podaje, jakoby wysunął wymaganie, aby eksperymentator nie badał osób sobie znanych (str. 16 i 27);

błędnie podaje, jakobym użył tylko metody „swobodnej obserwacji” (str. 21 i 22);

błędnie podaje jedną z czynności, które posłużyły do stworzenia sytuacji eksperymentalnych, drugą zaś podaje nieściśle (str. 15 i 19).

Można by te przykłady pomnożyć i takimi stwierdzeniami, jak to np. że zestawione przeze mnie wypowiedzi osób badanych, „nie prowadzą do żadnych wniosków”; przecież wnioski z nich wyciągnięte znajdują się w pracy! Zdaje się jednak, że stwierdzenie Recenzenta w tym wypadku tak należy pojąć, iż Jego zdaniem owe wnioski są „żadne” i Jemu „nic nie wyjaśniają”. Ten wyraz jego prywatnej opinii jest tym bardziej zrozumiały, że wnioski mojej pracy nie pokrywają się z poglądami, które znaleźć można w pracach Recenzenta. Własne zaś poglądy umie Recenzent i tak popierać np.: atakując „naturalność” moich sytuacji eksperymentalnych pisze, iż „27 osób wręcz odmówiło przyjęcia biletów” nie mówi jednak, że 79 osób postąpiło inaczej. Przy sposobności nadmienić by można, iż nie twierdziłem, jakoby wprowadzone przeze mnie do badań sytuacje miały być naturalne, lecz tylko rzeczywiste, prawdziwe i możliwie zbliżone do naturalnych (str. 13, 14, 15 i 25 mojej pracy). Fakt przytoczony przez Recenzenta świadczy właśnie, prawdopodobnie wbrew jego intencji, na korzyść dążenia do naturalności. Tak bowiem bywa w życiu, że jedni ludzie godzą się na przyjęcie bezpłatnych biletów do teatru, inni zaś nie.

Recenzent, który napisał wprawdzie, że „badania jałowe nikogo nie pociągną za sobą”, a w mojej pracy nie znalazł wyników naukowych godnych notatki w recenzji, obawia się jednak, abym nie wywarł wpływu na innych, nawet na psychologów (oczywiście na tych, którzy nie są specjalistami w dziedzinie woli). Dlatego też zdecydowanie zwalcza moją metodę i nawet stara się odstraszyć od samego zagadnienia. W recenzji tak bowiem pisze o wahliwości: „W zwykłych warunkach życia jest ona mechanizmem nieświadomianym przez ludzi a przez to niezauważanym nawet przy samoobserwacji.” Tak jest zapewne dla mnie i dla psychologów nie-specjalistów w dziedzinie woli, bo dla samego Recenzenta sprawa przedstawia się inaczej. W pracy swojej „O typach woli” pisze bowiem, iż wahanie jest „cechą”, która „1. Łatwo i niewątpliwie daje się odnaleźć przy pomocy samoobserwacji każdej z badanych osób, co jest ważne zwłaszcza na początku badania pewnej czynności, błąd bowiem początkowy zachwiałyby wartość odpowiedzi na dalsze pytania.” Nasuwające się w tym miejscu przypuszczenie, że w recenzji pojęcia wahliwości i wahanía rozgraniczone są dokładniej niż w pracach Recenzenta, upada, skoro znaleźć w niej można zdanie „...w wahliwości też można wyróżnić kilka rodzajai, a mianowicie wahanía: intelektu, uczuć i woli:” Samo zakończenie przytoczonego zdania budzi też poważną wątpliwość. Tradycyjne rozróżnianie intelektu, uczucia i woli jest w dużej mierze sztuczne i abstrakcyjne. W dodatku samo nazywanie zjawisk intelektualnych — intelektem, uczuciowych — uczuciem i zjawisk woli — wolą, nasuwa w tym wypadku myśl o nieuzasadnionej personifikacji tych zjawisk. Personifikacja ta pociąga za sobą przypisywanie zjawiskom takich właściwości, które istotnie przysługują tylko doznającej jednostce. Intelekt, uczucie i wola nie doznają wahań. (Recenzent pisze, że nie podałem

literatury „dziedziny wahań intelektu i uczuć”¹). Doznaje ich człowiek. Dlatego też bynajmniej nie odrzuciłem „stosunku przeżyć do osobowości” — jak pisze Recenzent. Opisywałem bowiem wahania, których doznawali żywi i konkretni ludzie, zachowujący przez cały ciąg badań swoją „osobowość”. W pracy imionami ich były liczby. Oznaczeni więc tą samą liczbą opowiadali o swoich wahaniami albo o ich braku w każdej sytuacji eksperymentalnej, pod tą samą liczbą podawali zarówno swoje wahania największe, jak i swoje sądy dotyczące wahaniami.

Sporo jest słów w recenzji, poświęconych obronie eksperymentu laboratoryjnego jako „najlepszej” z metod psychologicznych, a także sprawie eksperymentu introspekcyjnego, którym posłużyłem się w mojej pracy. W roli argumentów wymienia Recenzent autorytety: Ach, psychologia niemiecka, psychologia radziecka, Kreutz. I mnie więc wypadnie odwołać się do autorytetów.

Recenzent pisze: „Niesłusznie występuje w pracy nazwa „eksperyment introspekcyjny”, gdyż Ach uważa, że introspekcja powinna się również łączyć z obserwacją, co głosi też i psychologia radziecka.” To, iż Ach uważa, że introspekcja powinna się łączyć z obserwacją, bynajmniej nie uniemożliwia nazwania eksperymentu introspekcyjnym. Tenże sam Ach (patrz recenzja) nie ma bowiem nic przeciwko nazwie „eksperyment laboratoryjny”, chociaż życzy sobie, aby był połączony z obserwacją i samoobserwacją.

Co do poglądu psychologii radzieckiej na tę sprawę, trudno by się tu zgodzić z Recenzentem wobec takiego np. zdania Rubinsztejna (Osnowy obszczej psychologii, Moskwa, 1946, str. 33): „Bardzo rozpowszechniony we współczesnej psychologii punkt widzenia, zgodnie z którym... introspekcję przyjmuje się jako jedną z metod psychologii z tym, że się do niej dodaje obiektywną obserwację zwykłą albo eksperymentalną, która powinna ją uzupełnić i sprawdzać — to bezwartościowy kompromis (w oryginale rosyjskim — nikuda nie godnyj kompromiss)”.

Nazwa „eksperyment introspekcyjny” znana jest zarówno w psychologii polskiej jak i obcej (np. Pieter — Psychologia jako nauka, str. 68, 136. Woodworth — Experimental Psychology, 1947 str. XI). Dokładne uzasadnienie wyboru i opis tej właśnie formy eksperymentu podałem na str. 15 i 16 mojej pracy. Nie jest on więc bynajmniej tym samym, co introspekcja eksperymentalna. Jeśli zaś chodzi o używanie tego właśnie ostatniego terminu w psychologii radzieckiej, to rzeczywiście użyli go w swoim podręczniku Korniłow, Smirnow i Tieplow (Psychologia, Moskwa, 1948, str. 14), ale nie używa go wcale Rubinsztein.

Recenzent pisze, że nie podałem w pracy instrukcji w brzmieniu dosłownym, przez co wykroczyłem przeciwko trzeciej regule Wundta. Reguła ta brzmi następująco: „W celu zabezpieczenia tych wyników trzeba, aby każda obserwacja mogła być wielokrotnie powtarzana w jednakowych warunkach.” (Wilhelm Wundt — Kleine Schriften, II Band, Leipzig, 1911, str. 255). Tę samą trzecią regułę Wundta w następujący sposób roz-

¹ W innym miejscu Recenzent czyni mi zarzut, że pominąłem bibliografie europejskie, a zwłaszcza niemiecką, posługując się amerykańskimi „Psychological Abstracts”, chociaż te właśnie „Psychological Abstracts” są międzynarodową bibliografią, która podaje prace psychologiczne ze wszystkich części świata, a zatem z Europy i Niemiec także.

wija Recenzent w swoim „Działaniu woli“ na str. 38: „Fakty są notowane, sam sposób badania szczegółowo opisany, wobec czego każdy inny psycholog mając do rozporządzenia podobny materiał ludzki, może badania powtórzyć (trzecia reguła Wundta), dojść do podobnych rezultatów, czyli może badania sprawdzić.“ O nieodzownej konieczności przytaczania instrukcji w brzmieniu dosłownym nie mówi ani sam Wundt, ani nawet Recenzent. Reguła bowiem wymaga jedynie tak szczegółowego opisu badania, aby je można było powtórzyć. W mojej pracy jest taki szczegółowy opis sposobu badania i podawanej w nim instrukcji, w której nie trudno jest zamienić słowo „on“ czy też „osoba badana“ słowem „Pan — Pani“ (str. 21 i podobnie 18 i 19), aby otrzymać instrukcję w brzmieniu dosłownym.

Szczególniej surowo karci mnie Recenzent za podkreślanie wagi dążenia do naturalności warunków podczas badań psychologicznych.

Z samej natury eksperymentu laboratoryjnego wynika to, że wprowadza on do badania warunki sztuczne. Recenzent, który rad by zacieśnić krąg osób, poddawanych badaniom psychologicznym do samych tylko psychologów, pisze, iż dla psychologa warunki laboratoryjne są właśnie zupełnie naturalne.

W dniu 12 lutego 1949 roku na uroczystym posiedzeniu Wrocławskiego Towarzystwa Filozoficznego, poświęconym pamięci prof. Władysława Witwickiego, prof. Mieczysław Kreutz tymi oto słowami przypomniał obecnym stosunek zmarłego psychologa do eksperymentów laboratoryjnych: „Witwicki choć te metody znał, nie był eksperymentatorem, sam eksperymentów psychologicznych nie przeprowadzał i do prac eksperymentalnych odnosił się z dużą dozą sceptycyzmu. Przypuszczam, że tę postawę wyrobił sobie jeszcze w czasie swych studiów w Lipsku, w pierwszym laboratorium psychologicznym Wundta. W tym czasie jeden z tamtejszych docentów psychologii przeprowadzał eksperymentalne badania symptomów fizjologicznych uczuć i Witwicki zgłosił się jako osoba badana. Ofertę jego przyjęto, posadzono go na krześle przy stole zastawionym różnymi aparatami, obwiązano klatkę piersiową taśmami, przytrzymującymi pneumografy, na ręce umocowano sfigmograf. Kilka węży gumowych odchodziło od tych aparatów do potężnego kymografu, który puszczono w ruch. W pewnej chwili eksperymentator polecił mu wystawić język i z zakraplacza wylał kilka kropel roztworu cukru na język, po czym patrząc na rysujące się krzywe stwierdził, że występują na nich rzekomo wyraźne symptomy przyjemności. W tej sytuacji biedny, skrzepowany Witwicki, bojąc się przy swoim wzroście i silnej budowie ruszyć, by nie uszkodzić jakiegoś cennego aparatu, próbował mimo to protestować i nieśmiało powiadomił eksperymentatora, że mimo tych kilku kropli cukru na języku żadnej przyjemności nie odczuwa. Eksperymentator jednak nie chciał tego przyjąć do wiadomości, twierdząc stanowczo, że jest rzeczą pewną, iż słodycz wywołuje przyjemność.“

Widocznie więc nie dla każdego psychologa warunki laboratoryjne są warunkami naturalnymi.

Recenzent nie tylko sądzi, że warunki eksperymentu laboratoryjnego są dla psychologa „naturalne“, lecz w ogóle idąc za Achem, który laboratoryjny eksperyment nazywa doskonałym, metodę tę uważa za naj-

lepszą. Ja zaś napisałem, że „trudno by było z uzasadnioną słusnością nazwać eksperyment laboratoryjny najlepszą w psychologii metodą badania” i że „gdyby już w ogóle chcieć przyjąć tę superlatywną charakterystykę, to chyba z wyraźnym określeniem, dla jakiego rodzaju badań i pod jakim względem jest to metoda najlepsza.” Stanowisko wyrażone tymi słowami uzasadniłem na str. 11 i 12 mojej pracy. Obecnie mogę jeszcze dodać, że w niedawno wydanych „Podstawach Psychologii” (praca cytowana przez Recenzenta) prof. Kreutz również podkreśla ograniczoność zasięgu eksperymentu laboratoryjnego.

Prof. Tomaszewski (Zasady psychologii w ZSRR. Wiedza Powszechna. Czytelnik, 1949) pisze: „Istotą eksperymentu laboratoryjnego jest izolowanie badanego zjawiska, przez co gubi się łączność tego zjawiska z innymi procesami, jest ono traktowane tak, jakby odbywało się gdzieś w próżni. Prowadzi to do wielu lekkomyślnych uogólnień...” (str. 74). I Rubinsztejn pisze, iż „przy korzystaniu z rozmaitych metod badania psychologicznego należy się liczyć z właściwościami badanego zagadnienia... Przy badaniu wyższych przejawów osobowości ludzkiej poważne powstaje pytanie co do możliwości „eksperymentowania” nad człowiekiem” (str. 28) oraz „analiza fizjologiczna, a więc fizjologiczna metoda w badaniu psychologicznym może odgrywać tylko pomocniczą rolę i dlatego powinna w nim zajmować tylko podrzędne miejsce.” (str. 29).

Podaje Recenzent, że w pracy mojej „osoby do badań są nieodpowiednio wyselekcjonowane”, gdyż sądzi, że naukowcy nie znajdują się na wysokim poziomie pod względem znajomości psychologii. Wprawdzie nie poprzestałem na użyciu „swobodnej obserwacji”, jak mi to zarzuca Recenzent, temu zaś uzasadnieniu wyboru osób badanych (str. 27 mej pracy) przeciwstawił on nie argumenty, lecz autorytatywny pogląd, więc — mógłbym uważać sprawę za wyczerpaną. Ponieważ jednak, zgodnie ze zdaniem Recenzenta, metoda w pracy jest istotnie rzeczą bardzo ważną, przypomnę tu niektóre fakty.

Nie podawałem w pracy, jakim to daleko posuniętym specjalizacjom poświęcały się poszczególne osoby wśród owych 106 ludzi nauki, którzy zechcieli podjąć trud poddania się badaniom. Recenzent wykluczył z góry możliwość, aby wśród tych osób mogli być psychologowie. A jednakże pracownicy naukowci, którzy w swoim dorobku mają prace psychologiczne, pracują jako profesorowie lub siły pomocnicze przy katedrach psychologii — stanowili 27,4% osób badanych (29 osób). To jednak nie wszystko. Bywają bowiem różni psychologowie. Jeżeli już sięgnąć do najbliższej Recenzentowi dziedziny — do zjawisk woli, wielu jest psychologów, którzy jak to czytamy na str. 13 pracy Recenzenta „O typach woli”, „sprowadzają akty woli do czynników intelektu i uczucia”. Są np. dwa duże akademickie podręczniki psychologii—Woodwortha i Murchisona—w których indeksie nie ma nawet wyrazu wola. I jak tu z takimi psychologami, i to wybitnymi psychologami, prowadzić jakieś badania z dziedziny woli? Czy zgodziliby się oni, aby zgodnie z postulatem Recenzenta („a w ogóle bez przeszkolenia nie można badać bardziej subtelnych przeżyć”) poddać ich przeszkoleniu? Oczywiście, najłatwiej przeszkolić własnych słuchaczy. W swoim czasie zarzucano Wundtowi, że jego psychologia nie jest psychologią ogólną, lecz psychologią studentów Uni-

wersytetu Lipskiego. Czyżby więc należało jeszcze tę psychologię zacieśnić, ograniczając ją do gromadki własnych słuchaczy, poddanych zresztą wpływowi poglądów i umysłowości własnego nauczyciela?

O ileż słuszniejszy i bardziej godny czystości nauki wydaje się pogląd Edny Heidebreder (*Seven Psychologies*. New York — London, 1933, str. 73—74), iż „(eksperymentator) czyni... wszystko, by w miarę możliwości usunąć wpływ swoich własnych cech szczególnych, przypadkowości własnej swojej sytuacji—swoje własne pragnienia i nadzieje, upodobania i niechęci, własną podatność na wrażenia szczególnego rodzaju, własne istotne motywy, które go skłoniły do podjęcia badanego zagadnienia. Naprawdę bowiem, w rzeczywistym swoim znaczeniu, metoda naukowa jest pewnym sposobem obrony badacza przed wpływem własnego jego interesu w jego własnym badaniu.”

Józef Reutt (Poznań)

Odpowiedź na recenzję Dr Tadeusza Witwickiego (*Ruch Fil.* XVI, str. 118—119).

Z powodu długiej i ciężkiej choroby odpowiedź na recenzję mej rozprawy: „O wpływie wysiłku na wyniki pracy” podaję z dużym opóźnieniem.

Streszczenie wspomnianej pracy Recenzent zaczyna od słów: „Eksperyment byłby ciekawy, gdyby go opisać jasno i opracować należycie” (str. 118), a kończy „Zrozumienie wywodów autorki nastęrcza duże trudności. Są one nieściśle, zagmatwane, niejasne i chaotyczne” (str. 119).

Zdawało by się, że dla podobnego sądu jest miejsce dopiero po dokonanej krytyce, tymczasem Recenzent umieszcza go po streszczeniu, czyli uprzedza fakty. Dlatego odpowiedź rozpoczne czyniąc uwagi do zarzutów zawartych w samym streszczeniu.

1. Na str. 118 Recenzent pisze: „Eksperyment byłby ciekawy, gdyby go opisać jasno i opracować należycie”. — Opisowi eksperymentu poświęcono w pracy str.: 219, 220, 221 i 222, przy tym dla ułatwienia czytelnikowi orientacji podano schematyczny rysunek układu użytych w eksperymencie przyrządów z dokładnymi wyjaśnieniami w tekście. Opis i rysunek układu przyrządów na tyle okazały się zrozumiałe i odpowiadające wymaganiom metodycznym stawianym eksperymentowi przez Wundta oraz Acha, że zarówno opis jak rysunek stały się już własnością literatury naukowej (patrz: Dybowski. *Działanie woli*, str. 39, 40 i 41).

2. Na tejże stronicy Recenzent czyni taką uwagę: „Lepsze rezultaty (pracy) przy zwiększonej szybkości ukazywania się i znikania światła mogły być skutkiem zarówno większej trudności zadania i połączonej z tym hyperkompensacji uwagi, jak też skutkiem pewnego ułatwienia spowodowanego dogodniejszym rytmem pracy”. — Tymczasem w rozprawie dostatecznie wyraźnie wykazałam pierwszą możliwość a wyłączyłam drugą, co wykonałam w następujący sposób:

Na podstawie introspekcji przeprowadzonej z każdą badaną osobą bezpośrednio po eksperymencie stwierdziłam, że badane osoby (wszystkie 14) wobec zwiększającej się trudności pracy (zmniejszony czas i zwiększona szybkość w pracy) były zmuszone do nadkompensacji uwagi, a więc stosowały wysiłek. Tylko dwie z czternastu osób poddanych

eksperymentalnemu badaniu zeznały w odpowiedziach (str. 240), że odczuwały rytm (ZC: „Tykanie metronomu ułatwiało mi pracę” i osoba KI: „Sygnałem do rozpoczęcia pracy był dla mnie takt metronomu”). Jednak i one stwierdziły, że: Uderzenie metronomu czyniło pracę nieco łatwiejszą ale nie tak dalece, by odsuwało odczucie wysiłku (str. 240). Czyli przyczyną lepszych rezultatów był, jak wykazały badania, wysiłek a nie rytm. Że sprawa rytmu nie była w pracy zbagatelizowana, lecz w zamierzony sposób wzięta pod uwagę, widać ze stronicy 219, gdzie pisałam: „Co się tyczy dalszych możliwych trudności, a więc odsunięcia wpływu rytmu.. to introspekcja wyjaśni je w toku pracy”. Introspekcja, jak widać ze str. 240, wyjaśniła tę sprawę.

3. Recenzent na teje stronicy 118 zarzuca: „Zamiast bliżej tym się zająć (sprawdzeniem, czy rytm nie powoduje polepszenia wyczynów) autorka zbadała 30 osób przy pomocy kwestionariusza”. — Celem mojej pracy było, jak zaznaczyłam na str. 215, „Określenie wartości wysiłku dla przebiegu pracy o wzrastającej trudności” i to zbadałam dokładnie na 14 osobach, a nie działanie rytmu na pracę, co wymagało by osobnych badań. Przeprowadzone badania wykazały w toku mej pracy, że nie rytm lecz wysiłek wpływał na polepszenie wyczynów.

4. Dalsze słowa Recenzenta z teje 118 stronicy posiadają również charakter zarzutu: „A było jeszcze i takie pytanie, czy motywem dodatkowego wysiłku była własna chęć czy ambicja, zachęta innych, poczucie obowiązku, czy potrzeba lub mus?” — Ten zwrot Recenzenta sugeruje czytelnikowi co najmniej przekonanie o niewłaściwości podobnych zapytań. Jeżeli istotnie tak należy go rozumieć, to trzeba odpowiedzieć, że psychologowie w badaniach woli od czasów Michotte'a biorą zwykle pod uwagę i motywy działania, klasyfikują je i oceniają jako dodatnie oraz ujemne w stosunku do wykonania. Oceną tą zwykle bywa umowna, jak to jest i w moich badaniach. Chodzi tylko o to, by te same zasady oceny były stosowane we wszystkich przypadkach, co też zachowano w pracy.

5. Na str. 119 Recenzent kończąc swoje streszczenie pracy zaopatrzuje moją uwagę: „Widoczne stąd jest, że i motywacja łączy się z wartością wyczynu i odpowiadającego mu wysiłku: opada wtedy, gdy i one opadają” — w wykrzyknik: „sic!”

Że motywacja łączy się z działaniem i wykonaniem i że opada wraz z wysiłkiem, fakt ten w psychologii woli jest stwierdzony i znany. By o tym się przekonać wystarczy się zapoznać z wynikami eksperymentalnych badań woli po roku 1904. Dlatego też ironiczne zdziwienie Recenzenta wyrażone wykrzyknikiem „sic!” jest co najmniej niezrozumiałe.

6. Po streszczeniu zakończonym powyższym „sic!” następuje ujemna ocena całej pracy nie poparta argumentami, a brzmi ona następująco: „Rozumienie wywodów autorki nastrocza duże trudności. Są one nieścisłe, zagmatwane, niejasne i chaotyczne”. — Z powyższych rozważań (punkty: 1, 2, 3, 4, 5 i 6) widać, że Recenzent samo streszczenie łączy z krytyką pracy, a ponieważ na ocenę przy streszczeniu nie posiada miejsca, czyni to pobieżnie.

Obecnie przechodzę do właściwych zarzutów, na które podam odpowiedzi według porządku, w jakim zarzuty są umieszczone w krytyce.

7. Recenzent na str. 119 robi mi taki zarzut: „Literatura przedmiotu zestawiona jest w luźnych cytatach, podawanych bez związku i porządku”. — Dla powyższego sądu nie łatwo dać dowody, gdyż literatura jest podawana w związku z rozwijającą się problematyką pracy; numerowany spis cytowanych dzieł pod tytułem „Literatura” znajduje się w końcu rozprawy; w pracy, w miarę potrzeby, powołuję się każdorazowo na odpowiednie numery tejże literatury, która liczy 23 pozycje zaopatrzone w miejsce i datę wydania; w dole stronic są podawane odpowiednie cytaty związane z tekstem i literaturą umieszczoną w końcu pracy. A zatem cytaty nie są luźne. Cytaty w obcym języku obejmują nieraz więcej niż ich polski tekst w książce, aby dać czytelnikowi kontekst; wtedy ich zasadniczy tekst jest wyodrębniony rozstawionym drukiem.

8. „Z cytatów tych” pisze dalej Recenzent „wydaje się, że autorka przez wysiłek pragnie rozumieć pewne przeżycie towarzyszące czy to aktowi woli, czy jego wykonaniu. Tymczasem z kwestionariusza okazuje się, że chodzi jej być może o ilość włożonej pracy dla osiągnięcia pewnego celu, o ilość poświęconych na to dni, nocy i zdrowia...” — Tak jest, wysiłek aktualny objawia się inaczej, a inaczej wysiłek długodystansowy. Jeden i drugi posiada w pracy swe uzasadnienie, definicję i powołanie się na odpowiednią literaturę. Te rzeczy przystępując do badań znalazłam już gotowe, zostały one bowiem przez innych opracowane. Nieporozumienie, które Recenzent w tym widzi, nie ma miejsca, gdyż eksperymentalnie badałam wysiłek aktualny (kreslenie ósemek) a przy pomocy kwestionariusza — wysiłek całego życia jako wytrwałość, czyli wysiłek optymalny.

9. „Autorka jednym tchem utożsamia sprawy tak bardzo różne”. — Jak widać z powyższych moich wywodów „nie utożsamiam tych spraw” ale je zestawiam i odnajduję wielką zgodność pomiędzy wysiłkiem w pracy mechanicznej jednorazowej a wysiłkiem okazywanym w życiu. Nie czynię tego jednym tchem, gdyż na wysunięte i podane przeze mnie wnioski składa się całość pracy mojej i psychologów, na których się w rozprawie opieram. Obejmują one trzydziestoletni z górą czasokres badań nad wolą, co niewątpliwie wymagało „wiele dni, nocy i zdrowia”, jak trafnie zauważył Recenzent, a to chyba zwalnia od zarzutu, że „jednym tchem” zestawiono „sprawy tak bardzo różne”.

10. Bezpośrednio z tym zdaniem Recenzent łączy następujące: „A potem (autorka) wysnuwa wnioski z tak płynnych twierdzeń, jakimi muszą być subiektywne oceny wysiłku”. — Oceny własnego wysiłku są subiektywne, ponieważ opierają się na samoobserwacji, której nie można omiąć, jeżeli chcemy poznać przeżycia jednostki. Wysiłek jest przeżyciem i w rozprawie, jak to nakazuje metoda, był badany: 1^o w wynikach pracy (obiektywna ocena) i 2^o przez samoobserwację. Aby tę ostatnią ocenę pod względem ścisłości najbardziej zbliżyć do obiektywnej, badane osoby ćwiczyły się przedtem w samoobserwacji wysiłku. Cała część wstępna kwestionariusza (str. 223) jest poświęcona ćwiczeniu badanych osób w samoobserwacji wysiłku.

11. Recenzent kończy swą ocenę następującą uwagą: „Główną tezą autorki jest to, że ilościowe wyczyny wzrastają bardzo znacznie pod wpływem wysiłku, podobny wzrost da się zaobserwować i w jakościowej

stronie wysiłku. A przy tym autorka zdaje się zapominać, że choć wysiłek jest niezbędnym warunkiem osiągnięcia pożądanego rezultatu, to nie zawsze do niego wystarcza". — Nie wiem, jaki jest cel tej uwagi. Wystarczy wziąć do rąk dowolny podręcznik psychologii pracy, ażeby znaleźć w nim wszystkie znane warunki osiągnięcia pożądanego rezultatu działania, ale w mej rozprawie nie o to chodziło. Badałam w pracy tylko wpływ samego wysiłku na rezultaty wyczynu, a użyty do badań eksperyment laboratoryjny pozwolił dostatecznie odgradzić teren tych badań od możliwych wpływów innych czynników. Dlatego też mogę odpowiedzieć na ten zarzut: wiem, że wysiłek „nie zawsze do tego wystarcza”, to też nie badam tych właśnie innych przypadków, ale tylko ten jeden, gdy wykonanie zależy od zaistnienia wysiłku.

I jeszcze jedna uwaga na zarzut, który Recenzent wypowiada dodatkowo już po ukończeniu krytycznej oceny. Recenzent pomawia mnie o niewykorzystanie właściwej literatury, za którą uważa dwie prace Władysława Witwickiego: „Analiza psychologiczna objawów woli”, Lwów, 1904 r. i „Psychologia do użytku słuchaczy wyższych zakładów naukowych” (dwa wydania). Niestety, nie mogłam się oprzeć na wyżej przytoczonych pracach, gdyż rozwój psychologii woli poszedł już znacznie dalej, a interesujące mnie tematy: wysiłek i praca nie są w nich omawiane; w drugiej nawet pracy, w obszernym skorowidzu rzeczowym podanym na końcu podręcznika Psychologii oba te wyrazy w ogóle nie figurują.

Ostatni zarzut a raczej ubolewanie, że „wyszkolenie filozoficzne nie zostawiło większych śladów na ich pracach” (tj. dr. J. Reutta „Przedstawienie celu a postępowanie” oraz mojej wyżej omawianej) — można zostawić bez odpowiedzi, jak to słusznie zaznaczył dr. J. Reutt w swych „Uwagach w związku z recenzją dr Tadeusza Witwickiego” o jego pracy. Czynie to tym chętniej, że nie chcę schodzić z drogi obiektywnej dyskusji na tory subiektywne, co uczynił mój Recenzent.

Wł. Mielczarska (Poznań)

Autoreferaty z odczytów i wykładów

Julian Perkal. W sprawie sprzeczności i zmiany. (Wrocławskie Towarzystwo Filozoficzne im. K. Twardowskiego, 29 stycznia 1949 r.).

Autor proponuje traktować dialektykę materialistyczną jako metodologię ogólną. Prawa dialektyki stanowią w tym sensie reguły, jakimi powinien się kierować każdy, kto chce dojść do nowych wyników. Oto te reguły: a) Zdarzenie, traktowane dotychczas jako izolowane, należy powiązać z innymi zdarzeniami. b) Każde zdarzenie należy rozpatrywać jako chwilowy stan rozwoju pewnego zjawiska. c) Przyczyny zmian jakościowych można się doszukiwać w zmianach ilościowych. d) Postęp (rozwój) można otrzymać przez dwukrotną zmianę. e) Postęp można otrzymać przez sprzeczność.

Najczęściej nieporozumienia powodują dwie ostatnie reguły. Reguły dwukrotnej zmiany nie należy traktować jako prawa logicznego (podwójnego przeczenia). Przykładem stosowania jej jest zmiana ziarenka

jęczmienia na roślinę i druga zmiana tej rośliny w większą ilość ziarn jęczmienia (por. F. Engels *Anti-Dühring*, tłum. pol. str. 127—133).

Regułę sprzeczności autor proponuje traktować ogólniej niż zasadę sprzeczności w logice. Mianowicie za sprzeczność dialektyczną proponuje się uważać dwa zdania „p” i „non p” należące nie koniecznie do tego samego systemu zdań. Np. zdanie „wilk powinien zjeść owcę” w systemie zdań wilka jest dialektycznie sprzeczne ze zdaniem „nieprawda, że wilk powinien zjeść owcę” w systemie owcy. Ta sprzeczność powoduje rozwój pewnych cech wilka i pewnych cech owcy. W szczególności przypadku, jeśli oba zdania „p” i „non p” należą do tego samego systemu, otrzymujemy sprzeczność logiczną, która, jak wiadomo, jest również przyczyną rozwoju: dowodu nowych twierdzeń, lub nawet budowy nowych systemów.

Na poparcie swych propozycji autor podaje kilka cytat z klasycznej literatury dialektycznej.

Bolesław Gawecki. *Zeszyty Filozoficzne Lenina.* (Wrocławskie Towarzystwo Filozoficzne im. K. Twardowskiego, 19 lutego 1949). —

Celem referatu było zapoznanie słuchaczy ze zbiorem uwag i notatek Lenina na marginesie czytanych przezeń dzieł filozoficznych, wydanych pod powyższym tytułem w oryginale już po raz szósty.¹ Odtwarza on bardzo wiernie treść 10 zeszytów, jakie Lenin pozostawił, oraz jego zapiski na książkach. Notatki te pochodzące przeważnie z okresu berneńskiego (1914—16) stanowią pierwszorzędne źródło do poznania poglądów autora na dialektykę materialistyczną.

Połowę obszernego zbioru wypełniają obszerne wyciągi z Hegla „Wissenschaft der Logik”, „Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie” i in., opatrzone komentarzami, podkreśleniami, wykrzyknikami, etc. Lenin pisze (str. 78), że stara się czytać Hegla materialistycznie, tj. odrzucając to wszystko, co „abstrakcyjne i niejasne” (np. absolut, czysta idea). Za najważniejszą z całej jego nauki uważa zasadę samorzutnego ruchu wewnętrznego (str. 116) oraz myśl o organicznym związku wszechrzeczy (str. 121—2). „En lisant Hegel...” nasuwa mu się taka definicja dialektyki: „Dialektyka jest nauką o utożsamianiu się przeciwieństw” (str. 83). W „Przyczynkach do zagadnienia dialektyki” (zajmujących w książce dwie kartki) autor pisze, że istotą dialektyki jest rozdwojenie jedności i poznanie jej sprzecznych składników (str. 328). Warunkiem poznania procesów kosmicznych w ich ruchu samorzutnym, w ich spontanicznym rozwoju, jest rozpoznanie tych procesów jako jedności przeciwieństw. Na jedności przeciwieństw polega bowiem istota rozwoju. Oprócz wymienionych dzieł Hegla Lenin omawia „Die heilige Familie” Marxa i Engelsa (notatki najdawniejsze, w Berlinie w 1895 r.), wyjątki z *Metafizyki* Arystotelesa (w przekładzie Schweglera), dwie prace Feuerbacha i dzieło Lassalle’a o Heraklicie. Blisko czwartą część książki zajmują uwagi na temat nowszej literatury filozoficznej i przyrodniczej wraz z cytatami pochodzące z lat 1904 do 1916. Znajdujemy tu nazwiska nastę-

¹ W. I. Lenin *Filosofskie tietradi*, 1947. Stron 472.

pujące: Ueberweg, Paulsen, Rey („La philosophie moderne“, Paryż 1908, tego autora jest potraktowane najobszerniej), Dieborin, Genoff, Plenge, Noel, Volkmann, Verworn, Perrin, Dannemann, Darmstaedter, Haas, Lipps.

Wydawcy (Instytut Marxa-Engelsa-Lenina) dołączyli objaśnienia, bibliografię, indeksy (osobowy i rzeczowy), portret Lenina, podobiznę okładki jednego z zeszytów, facsimile autora, oraz widok czytelnicy w Bernie, gdzie pracował.

Józef Radziejewski. Początki myślenia logicznego i matematycznego u dziecka. Sprawozdanie z książki Jana Piaget'a p.t. „La genèse du nombre chez l'enfant“, (Wrocławskie Towarzystwo Filozoficzne im. K. Twardowskiego, 18 czerwca 1949 r.).

W książce tej, wydanej w Genewie w r. 1941-ym, prof. Piaget rozwija następującą tezę: budowa liczby pozostaje w stosunku wzajemnej zależności z rozwojem logiki. Działania logiczne i arytmetyczne zdają się stanowić „całkowity system psychologicznie zrozumiały, przy czym działania arytmetyczne wynikają z uogólnienia i powiązania — logicznych, ze względu na dwa uzupełniające się aspekty: włączanie klas i szeregowanie relacji, lecz z wyłączeniem jakości.“

Na podstawie bardzo licznych badań, przeprowadzonych metodą kliniczną przez p. Alinę Szemińską, autor stwierdza, że w rozwoju schematów logicznych i liczbowych wyraźnie zaznaczają się trzy okresy, odpowiadające wiekowi 4 do 6; 5,5 do 7; oraz 6,5 do 7,5 lat. Rok 7-y życia w większości wypadków oznacza zakończenie procesu kształtowania się pojęcia liczby.

W pierwszym stadium zaznacza się całkowita przewaga spostrzeżenia nad schematami myślowymi. Spostrzeżenie wystarcza dziecku w zupełności do wyjaśnienia zachodzących wkoło niego zjawisk. Sztywność danych spostrzeżeniowych stoi na przeszkodzie w ujmowaniu więcej jak jednej relacji na raz, i w kojarzeniu jej z pozostałymi. Relacje powstają w oparciu o stosunki między właściwościami przedmiotów, ujmowane i przyswajane w akcie spostrzegawczym. Stosunki te mogą być dwóch rodzajów: symetryczne — wyrażające podobieństwo, i przeciw-symetryczne — wyrażające różnice. Pierwsze umożliwiają tworzenie klas, podczas gdy stosunki asymetryczne zawierają „więcej i mniej“, czyli zaczątek kwantyfikacji.

Drugi okres daje obraz ścierania się dwóch przeciwnych tendencji: z jednej strony — zaufania do momentalnych skrótów rzeczywistości, dokonanych w spostrzeżeniach, z drugiej — odrywania się od bezpośrednich danych spostrzeżeniowych, i intuicyjnego szukania odpowiedzi na drażniące umysł sprzeczności. Sprzeczności te niepokoją umysł dziecka do tego stopnia, że zaczyna po omacku, niejako, doszukiwać się słusznego ich rozwiązania i porzucając zawodne spostrzeżenie zawiera swej intuicji. Obok intuicji występuje wzrost dokładności przy porównywaniu ze sobą zbiorów, co doprowadza do budowy odpowiedniości wzajemnie jednoznacznej i coraz częstszego posługiwania się nią przy ocenie.

W trzecim okresie następuje prawie natychmiastowe i zdumiewające odkrycie zachowania ilości, pomimo zmian zachodzących między skład-

nikami wewnątrz zbiorów. Pewność co do zachowania ilości jest wynikiem kilku procesów, dobiegających w tym czasie końca: ustala się umiejętność chwytania dwóch relacyj równocześnie i kojarzenia ich ze sobą w postaci dodawania lub mnożenia. Między rangą i liczbą nawiązuje się łączność dzięki załamaniu się struktur spostrzegawczych i zacieraniu się różnic między składnikami szeregu; w rezultacie każdy element szeregu liczy się za jednostkę równoważną innym elementom. Wzrastająca giętkość myśli umożliwia odwracanie działań i osiągnięcie syntezy klasy z relacją asymetryczną. Dodawanie liczbowe kształtuje się dzięki równoczesnemu przebieganiu dwu procesów myślowych: składaniu odpowiedniości wzajemnie jednoznacznej, oraz — dokonywającej się syntezie nieprzemiennej dodawania szeregowego i przemiennej dodawania klas. Odkrycie zrównania różnic umożliwia dziecku wyłamanie się ze stosunku intuicyjnego między dwoma przedmiotami i przejście do stosunku operatywnego między trzema, i, w ślad za tym, między nieograniczoną liczbą przedmiotów; powstaje w jego umyśle działanie, w którym człony stosunku, ujęte jako jednostki, wchodzi w składy dodawania i mnożenia. Tym sposobem mnożenie klas, czyli członów jakościowo równoważnych, i mnożenie relacyj asymetrycznych, czyli różnic, które stanowiły dwa działania zupełnie odrębne, przez zrównanie różnic uzyskały równoważność składników i stopienie mnożenia relacyj z mnożeniem klas w jedną całość, która jest mnożeniem liczb.

Oto krótki zarys drogi, którą autor dochodzi do stwierdzenia, że liczba jest syntezą klasy i relacji asymetrycznej, albo też relacji symetrycznej i różnic asymetrycznych.

Izydora Dąbska. Platon o sobie (Toruńskie Towarzystwo Filozoficzne, 25 października 1949.).

Listy Platona, zwłaszcza najobszerniejszy z nich, autobiograficzny list VII, skierowany do krewnych i przyjaciół Diona, odsłaniają w sposób interesujący skomplikowaną grę psychologicznych motywów działalności i twórczości Platona. Analiza tych motywów rzuca pewne światło na duchowe oblicze osobowości Platona i jej wewnętrzny rozwój. Ujawniają się w tych motywach dwa silnie ze sobą związane kompleksy jego życia emocjonalnego: kompleks polityki i kompleks przyjaźni. Pasję do polityki, wyrosłą na tle ambicji, poczucia mocy i chęci kierowania drugimi, miał Platon od lat młodych. Ale drogę politycznej kariery zagroził Platonowi wcześniej konflikt etyczny, w którym doniosłą rolę odegrała miłość jego do Sokratesa i chęć pozostania w zgodzie z zasadami, które przejął od mistrza. Byłby może próbował współpracować z rządem Trzydziestu Tyranów (współpracę tę mu proponowano), gdyby nie ich zatarg z Sokratesem. I byłby może po ich upadku próbował stać się dla nowej demokracji ateńskiej drugim Periklesem, gdyby nie proces i śmierć Sokratesa. Tłum, który wydał na śmierć Sokratesa, budził w nim odrazę; prawa na których gruncie wyrok taki mógł zapaść, wydawały mu się niesprawiedliwe i głupie a życie publiczne takie, że człowiekowi, który chce zachować niezależność wewnętrzną „i ręce czyste od niesprawiedliwości i występków”, nie pozostaje nic innego jak „pędzić życie w oczekiwaniu śmierci wybawicielki” (Państwo VI. 10). Na tle krytyki panują-

cych stosunków dojrzewała w nim własna teoria państwa. Ale, aby ją realizować, nie sięgał już sam po żadne stanowiska publiczne — pragnął raczej stać się doradcą panujących. I nie tylko doradcą. Wpatrzony w ideał Sokratesa, wychowywać chciał władców-filozofów w myśl poglądu, że nie wpierw się wyzwoli od zła rodzaj ludzki aż albo do władzy przyjdą prawdziwi filozofowie albo też ci, którzy rządzą, „boskim jakimś cudem zaczną filozofować” (List VIII). Dusz odpowiednich szukał wśród uczniów Akademii, którą w tym głównie celu założył. Sądził, że tak jak Sokrates rządzić będzie duszami swoich młodych przyjaciół. A podrożę sycylijskie i próby wychowania Diona i Dionysiosa Młodsze to samo mają tło. W stosunku Diona do siebie widział Platon powtórzenie swojej do Sokratesa miłości. I znów ta przyjaźń staje się źródłem licznych powikłań i konfliktów moralnych w czasie pobytu Platona w Syrakuzach. Uwydatnienie tych konfliktów a na ich tle charakterystyka skomplikowanej osobowości Platona filozofa, artysty, wychowawcy i polityka były zadaniem odczytu.

Mieczysław Wallis. Podobieństwo i przetworzenie w autoportrecie. (Toruńskie Towarzystwo Filozoficzne, 8 listopada 1949 r.).

Wielkich malarzy lub rzeźbiarzy wyobrażamy sobie zwykle i zapewne zawsze będziemy wyobrażać sobie w tej postaci, w jakiej przedstawili oni siebie w swych portretach własnych. W jakiej mierze wszakże portrety te są podobne do ich twórców? Do jakiego stopnia z autoportretów można wnosić o powierzchowności artystów, którzy je stworzyli? Czy Rafael był istotnie tak piękny, Tycjan tak majestatyczny, Van Dyck tak wytworny, jak przedstawili oni siebie w swych autoportretach?

Ażeby odpowiedzieć na to pytanie, referent zaczął od szeregu rozważań przygotowawczych. Rozróżnił dwa rodzaje podobieństwa: podobieństwo jako posiadanie pewnych własności takich samych, czyli „podobieństwo jako częściową takozsamość”, np. podobieństwo trójkątów o równych, odpowiadających sobie wzajem kątach, i podobieństwo nie dające się już sprowadzić do czegoś innego czyli „podobieństwo pierwotkowe”, np. podobieństwo barwy żółtej i barwy pomarańczowej. Zdefiniował portret jako dzieło jednej ze sztuk plastycznych przedstawiające ikonicznie pewną określoną rzeczywistą jednostkę ludzką. Rozróżnił „osobę przedstawioną w portrecie” czyli osobę, której przedstawienie narzuca nam dane dzieło, i „osobę portretowaną” czyli osobę rzeczywistą, której przyporządkowujemy osobę przedstawioną w portrecie.

Od tych rozważań referent przeszedł do sprawy wartości podobieństwa w portrecie. Niektórzy teoretycy sztuki utrzymywali, że podobieństwo w portrecie jest wartością pozaartystyczną, dającą się osiągnąć tylko kosztem wartości czysto artystycznych i istniejącą tylko dla ograniczonej ilości odbiorców. Referent, pozostawiając w zawieszeniu sprawę, czy podobieństwo w portrecie jest wartością artystyczną czy pozaartystyczną, usiłował wykazać, że jest ono w każdym razie wartością, która nie musi kolidować z innymi wartościami i która może obchodzić bardzo szeroki krąg ludzi. Nasz szczególnie żywy stosunek uczuciowy do portretów osób, które kochamy lub czcimy, jest możliwy tylko przy założeniu, że osoby przedstawione w tych portretach są podobne

do osób portretowanych (wchodzi tutaj przy tym w grę zarówno podobieństwo w znaczeniu częściowej takózsamości jak podobieństwo pierwiastkowe). Podobieństwo wspomniane nie musi być wszakże podobieństwem drobiazgowym: portrecista ogranicza się przeważnie do wydobywania rysów szczególnie ważnych z pewnego punktu widzenia. Rysami takimi są zwłaszcza rysy, które wyrażają psychikę osoby portretowanej.

Mimo wagi, jaką się przywiązuje zwykle do podobieństwa w portrecie, jest ono nieraz dość dalekie. Niekiedy malarz lub rzeźbiarz przetwarza powierzchowność modela ze względów czysto artystycznych. Kiedy indziej uwielbienie, miłość, przyjaźń lub po prostu pragnienie zadowolenia klienta sprawiają, że portrecista nadaje swemu modelowi urodę lub wytworność, jakiej nie ma on w rzeczywistości. Dążenie do podobieństwa koliduje nieraz z dążeniem do upięknienia modela. Sprawa kończy się zazwyczaj kompromisem, przy czym jedne epoki i kierunki przechylały się tutaj bardziej na stronę piękna, inne — bardziej na stronę podobieństwa.

Stwierdzenie stopnia podobieństwa w portrecie sprawia nieraz wielkie trudności. Jedynie rzadko możemy skonfrontować osobę przedstawioną w portrecie z osobą portretowaną, innymi słowy z żywym modelem. Gdy osoba portretowana jest nam znana z własnego oglądu, lecz nieobecna, wyrokujemy o podobieństwie na podstawie naszych wspomnień lub na podstawie naszej odruchowej reakcji na portret. Gdy osoby portretowanej nie znamy z własnego oglądu, uciekamy się do różnych chwytów zastępczych. Porównujemy portrety danej osoby, wykonane przez różnych artystów, i — gdy są one podobne między sobą — wnosimy, że są one podobne do osoby portretowanej. Porównujemy portret danej osoby z jej fotografią lub z opisem słownym powierzchowności tej osoby, pochodzącym od jej współczesnych. W niezmiernie wielu przypadkach nie mamy wszakże możliwości posługiwania się nawet tymi chwytami. Sprawdzianem podobieństwa portretu jest wtedy dla nas „żywość”, „przekonującość”, „sugestywność” osoby przedstawionej w portrecie, polegająca zwykle na bogactwie rysów indywidualnych, w szczególności takich, które odbiegają od potocznego ideału urody ludzkiej.

Nawet w stosunkowo prostych przypadkach różni ludzie oceniają różnie podobieństwo dwóch przedmiotów. Tłumaczy się to różnicami w spostrzeganiu, które wynikają zarówno z różnej budowy narządów zmysłowych i różnego typu pamięci i wyobraźni, jak z różnych zainteresowań danej jednostki, które to zainteresowania są z kolei uwarunkowane wiekiem, płcią, stanowiskiem, zawodem, przeszłością, stanem zdrowia i t.p.. Inaczej spostrzegają też artyści i nieartyści. W przypadku oceny podobieństwa osoby przedstawionej w portrecie do osoby portretowanej sprawa komplikuje się jeszcze bardziej, przyłączają się dalsze przyczyny rozbieżności w ocenie. Każdy człowiek ma wiele różnych „wyglądów” i występuje w różnych „rolach społecznych”. Ow „wygląd” lub owa „rola” mogą być dobrze znane jednemu oceniającemu, zupełnie zaś nieznanne drugiemu. Stąd rozbieżność w ich ocenach. Powierzchowność osoby, którą znamy i lubimy, spostrzegamy inaczej, pod wpływem tego, co wiemy o niej i naszej sympatii dla niej, niż ludzie obcy. Z drugiej strony natomiast częste oglądanie jakiejś osoby stepia naszą wrażliwość na jej wygląd zewnętrzny.

Gdy usiłujemy teraz odpowiedzieć na pytanie, w jakiej mierze autoportrety są podobne do ich twórców, musimy zdawać sobie sprawę ze wszystkich tych trudności. Badania przeprowadzone na różnych drogach — konfrontacja autoportretów artystów żyjących z nimi samymi, porównywanie autoportretów artystów dawnych z ich portretami wykonanymi przez innych artystów oraz porównywanie autoportretów artystów XIX i XX w. z ich fotografiami, wreszcie zastosowanie do autoportretów artystów dawnych tych sposobów stwierdzania stopnia podobieństwa, jakie stosujemy do portretów wtedy, gdy nie mamy żadnych innych źródeł wiedzy o powierzchowności danego człowieka: wszystko to skłania nas wszakże do wniosku, zresztą bynajmniej nie nieoczekiwanego, że artyści w swych portretach własnych przeważnie stylizują siebie silnie w kierunku dodatnim, upiększają, monumentalizują, heroizują, niekiedy wręcz deifikują siebie. Większość autoportretów nie jest przeto, jak się zdaje, nazbyt wiarogodnym źródłem wiedzy o powierzchowności ich twórców. Autoportrety te mówią nam raczej o tym, jak pragnęli wyglądać ich twórcy, jaki był ich ideał własnej powierzchowności i, tym samym, ich ideał człowieka pięknego, wytwornego lub majestatycznego. Ale zdarza się również, co prawda rzadko, że gorące pragnienie przyjrzenia się temu co we własnym ciele jest, wskutek choroby lub starości szpetne, ohydne, odrażające i ukazania go z całą rzetelnością, w sposób możliwie nieupiększony, odnosi w artyście tryumf nad pociąganiem do pokazania siebie innym od strony najbardziej korzystnej.

Referat jest częścią większej całości poświęconej teorii autoportretu.

Waldemar Voisé. Podstawowe założenia etyki Andrzeja Frycza Modrzewskiego i jego stosunek do szlacheckiego dualizmu etycznego. (Toruńskie Towarzystwo Filozoficzne, 31 stycznia 1950 r.).

Stwierdzając wielokrotnie w swej „Poprawie Rzeczypospolitej”, że cnotę osiąga się nie tylko przez samo nauczanie, ale także przez ćwiczenie i że celem obu tych czynników jest kształtowanie „przyrodzenia” (łac. „natura”; tłum. wg Cypriana Bazylika) — staje Frycz wyraźnie na gruncie arystotelizmu, przejętego w znacznej mierze za pośrednictwem dzieł hiszpańskiego pisarza epoki humanizmu, Jana Ludwika Vivesa.

Z oburzeniem odpiera zarzut, jakoby ludzie nie mogli się doskonalić, jakoby wychowanie i wykształcenie były rzeczą obojętną; jedną z ksiąg „Poprawy” poświęca właśnie szkole, której celem jest i uczyć i wychowywać. Powołując się na Arystotelesa pisze, że każda istota ludzka ma „przyrodzone niejaki iskry roztropności i cnoty ku znacym sprawom”. Ten pogląd o możliwości kształcenia („wychowania”) tak charakteru, jak i umysłu wskazuje na podobieństwo doktryny Frycza także i do nauk głoszonych przez Erazma Rotterdamskiego. Ostro przeciwstawia się Frycz poglądom, które — wysuwając na pierwszy plan naturę ludzką — usuwają w cień zadania i rolę nauki. Nie trudno dostrzec, że w systemie Frycza moment intelektualny gra b. wielką rolę; przede wszystkim zastosowana w księgach „Poprawy” metoda jest typowo intelektualistyczna: autor wskazuje jedynie cel dążenia, a na dalszy plan przesuwają zagadnienie, jak ten cel można osiągnąć. Tkwi tu milczące założenie, że wystarczy znać dobro, aby dobrze postępować.

Zbyteczne byłoby podkreślać, że cała nauka Frycza o cnocie opiera się na arystotelesowskiej teorii umiaru.

Tylko ludzie cnotliwi mogą — zdaniem Frycza — posiadać to, co nazywa on „dobrymi obyczajami” (łac. „mos”, co Bazylík tłumaczy „obyczaj” lub też — zamiennie — „zwyczaj”). Nie miesza jednak tego pojęcia z „cnotą”. Współcześni musieli widocznie często łączyć oba te pojęcia, skoro Frycz postanowił je uporządkować: analiza terminologiczna miała służyć jasnej klasyfikacji. Cytując szereg autorytetów (filozofów, prawników, historyków i poetów, jak np. Gajusa, Cicerona, Sallustiusza, Liwiusza, Kwintyliana, Horacego i Enniusza), oddziela przede wszystkim dwie sfery: sferę moralności opierającej się na „obyczajach” i sferę prawa, mającego swe źródło w ustawach. W dalszym ciągu jednak Frycz stwierdza, iż wielcy filozofowie starożytni niezwykle dokładnie opracowali to zagadnienie, a poza tym „te rzeczy potrzebują większej pracy, niżliby tu odemnie wypisane być mogły”. Jeszcze jeden dowód, że na gruncie etyki myśl Frycza szczególnie silnie związana była powagą autorytetów.

Z nauką o cnotach i obyczajach łączy się problem „sprzyjażnej chęci” (łac. „benevolentia”; termin, tłumaczony dziś niedokładnie jako „przyjaźń”). Tu napotyka się te same trudności, na jakie natrafiali badacze systemu Arystotelesa; w szczególności powstaje zagadnienie stosunku owej przyjaźni do cnót i różnicy między przyjaźnią a sprawiedliwością. Frycz pomija je: interesuje go bowiem jedynie problem roli „sprzyjażnej chęci” w społeczeństwie i państwie. Stwierdza, że zarówno „dobre obyczaje”, jak i „sprzyjażna chęć” są podstawami państwa. Ta ostatnia jest ostoją wszelkich ludzkich zrzeczeń i źródłem szeroko pojętej miłości społecznej. Nie byłaby jednak ona — podobnie jak cnota i „dobre obyczaje” — trwała, gdyby się nie opierała o „korzeń wiadomości i przyzwyczajenia”. Ludzie jednak są tak słabi, iż dla najbliższej przyczyny rozluźniają węzły przyjaźni. Aby temu zapobiec, trzeba ustanowić prawa, mające na celu hamowanie namiętności i karanie tych, którzy tym namiętnościom ulegli. Tak więc w koncepcji Frycza rola prawa ogranicza się do przywracania tej równowagi, jaka by istniała pod panowaniem „sprzyjażnej chęci”, będącej ostoją państw.

Interesujące jest wahanie Frycza, która z czterech klasycznych cnót jest najważniejsza. W platońskiej „Rzeczypospolitej” sprawiedliwość była tą cnotą, która łączyła pozostałe i utrzymywała wśród nich ład; Frycz rolę tę przyznaje mądrości, choć sprawiedliwość nazywa „cnotą najznacniejszą” („virtutum clarissima”) spośród pozostałych. Nie ujmując sprawiedliwości wielkiego znaczenia odbiera jej rolę główną. Wydaje się, że wahanie to wy tłumaczyć można przede wszystkim chęcią powierzonego połączenia arystotelesowskiego racjonalizmu (głoszącego, że właściwą naturę człowieka stanowi rozum), z poglądem (wyrażonym przez Platona) w myśl którego decydującą rolę w społeczeństwie przyznać trzeba sprawiedliwości, mogącej zapewnić ład w stosunkach wewnętrznych państwa. Dostrzec tu również można ścieranie się teoretycznego, filozoficznego myślenia z pragnieniem uregulowania stosunków społecznych. Myśl „społeczna” przeciwstawiła się „doktrynalnej”.

Osobno omawia Frycz „cnoty królewskie”, tzn. te cnoty, które powinien posiadać panujący. Wystarczy porównać układ owych króle-

wskich cnót" z poprzednią ich klasyfikacją, aby się przekonać, że Frycz wymaga od króla większej ilości cnót aniżeli od przeciętnego obywatela. Król winien mieć pięć cnót, gdyż obok mądrości, sprawiedliwości, umiarkowania i męstwa — musi mieć jeszcze jedną, dodatkową — cnotę szczodrobliwości (łac. „liberalitas"). Przyznając mądrości rolę „rządzących" pozostałych cnót królewskich, Frycz zestawia obok siebie dwie pokrewne cnoty panującego: sprawiedliwość i szczodrobliwość. Pierwsza ma „każdemu przywłaszczyć to, co jego jest...", druga zaś „nic innego nie jest, jedno dać wtenczas, kiedy trzeba dać, komu trzeba dać, jako wiele i dla czego co ma być dano". W rozdziale piątym księgi pierwszej „Poprawy" pisze Frycz o sprawiedliwości, że ona to właśnie „rozkazuje, aby nikomu krzywdy nie czyniono, ale, co czyje jest, dano". Nie wiadomo jednak zupełnie, kto ma decydować o tym, aby zasada sprawiedliwości wyrównawczej — przyznawanie każdemu, co mu się należy — była należycie przestrzegana. Dopiero w rozdziale „O królu" pisze, że istotę królewskiej sprawiedliwości stanowi myślenie „o wszystkich członkach rzeczypospolitej", między którymi należy „stanowić równość, odjąwszy im pychę, hardość i nadętość". Król powinien „o cności i zacności wszystkich jednakowo sądzić i myśleć". W tymże rozdziale pisze Frycz, iż właśnie szczodrobliwość jest cnotą potrzebną każdemu panującemu, a także i „ludziom prostym". Gdy jednak owa „królewska" szczodrobliwość, związana ściśle ze sprawiedliwością („przy sprawiedliwości bywa szczodrobliwość") jest przez niego bliżej określona, to o szczodrobliwości „ludzi prostych" nic bliższego nie pisze.

Próżno szukać w „Poprawie" układu wad. Nie znalazł tu Frycz oparcia o autorytet starożytnych, a nie mógł go szukać w autorytecie Tomasa. Rzuca się w oczy to, iż Frycz nie dzieli wad według układu cnót. Podobnie bowiem jak Tomasz (i może — mimo wszystko — pod wpływem jego doktryny) stojąc na gruncie nauki chrześcijańskiej uznaje inną rację pochodzenia cnót aniżeli wad. Cnoty wypływają ze stosunku ludzkiej woli do rozumu, wady zaś powstają przede wszystkim z pożądania, mającego swe siedlisko w zmysłach. Zdaniem Frycza wady pochodzą z natury człowieka. Nie trzeba ich wykorzeniać, lecz je ukrócić.

Nauka Frycza o cnotach i wadach opiera się poza tym o doktrynę chrześcijańską.

Poglądy autora „Poprawy" w dziedzinie wychowania stanowią jedynie bardziej szczegółowe rozprawienie zasad ogólnych, już omówionych. Także i na tym polu jest Frycz przede wszystkim moralistą, przy czym wskazuje na doniosłą rolę wychowawczą szkoły, rodziców, dworu i pracy. Łącząc wychowanie szkolne z ustrojem państwa, kładzie nacisk na wychowanie publiczne.

Brak pracy — jego zdaniem — skłania ku występkom, a ujemną stronę życia dworskiego widzi właśnie w negatywnym ustosunkowaniu się do pracy. Nie cofa się przed podaniem jako przykładu Turcji, w którym to państwie każdy (bez względu na pochodzenie) uczy się w młodości rzemiosła. Zdaniem Frycza „wszyscy próżnujący mają być albo z rzeczypospolitej wygnani, albo karani". Powtarza też sąd, że kto nie chce pracować nie powinien jeść.

Wpływ doktryny chrześcijańskiej zaznacza się najdobitniej w jego — wykraczających już poza zakres właściwej etyki — poglądach na

ostateczny cel człowieka i ludzkości. W rozdziale „O jednaniu” przytacza ewangeliczne wskazania o tym, że każdy winien „czynić pokój” i „miłować nieprzyjaciół”. Wezwanie do altruizmu, wzajemnej miłości i braterstwa jest zarazem i ideałem etyki Frycza i wskazaniem ostatecznego celu życia ludzkiego na ziemi.

Trzeba z kolei zbadać, czy i o ile szlachetne ideały i wskazówki Frycza wpłynąć mogły na zmianę istniejących w Polsce stosunków. Istota bowiem problemu nie leży w doszukiwaniu się podobieństw i filiacyj między Fryczem a Vivesem, czy też pisarzami starożytnymi (zresztą pojęcie własności literackiej było w okresie pisania „Poprawy” zupełnie odmienne od dzisiejszego), lecz w zbadaniu, czy i o ile poglądy Frycza przeciwstawiły się szlacheckiemu konserwatyzmowi i tradycjonalizmowi w dziedzinie etyki.

Frycz wystąpił w czasie, gdy w Polsce nie wytworzyły się jeszcze — jak to miało miejsce na Zachodzie — nowe siły społeczne, które mogłyby mieć wpływ na przetworzenie ustroju. Zdawał sobie sprawę, że próba reformy politycznej — głoszona przez przedstawicieli ruchu „egzekucyjnego” do którego i sam należał — i reformy społecznej łączy się z próbą zmiany moralności stanu rządzącego państwem; t.j. szlachty. Jednak problem „obyczajów” był dla niego problemem najważniejszym i usunął w cień kwestie gospodarcze, ustrojowe i prawne. W ten sposób cały jego wysiłek skupiał się prawie wyłącznie na płaszczyźnie ideologicznej.

Frycz chciał zwalczyć szlachecki dualizm etyczny dwoma sposobami. Przede wszystkim głosił, że położenie polskiego chłopca nie różni się wcale od położenia niewolnika. Stwierdzić jednak trzeba, że właśnie w okresie, kiedy literatura doby humanistycznej szerzyła znajomość stosunków rzymskich i przyczyniała się do określenia prawnych cech ludności niewolnej, z którą zaczęto zwolna utożsamiać chłopów, tego rodzaju stwierdzenie faktu nie mogło wywołać pożądanego rezultatu. Modrzewski użył tego argumentu, bo oddalił się od powszechnego sposobu myślenia polskiej szlachty; ów „dystans” zaś uzyskał dzięki długiemu pobytowi zagranicą i kontaktowi z ludźmi, znającymi dobrze stosunki zagraniczne. Quasi-niewolę chłopów, uchodzącą w kręgach polskiej szlachty za coś „absolutnego”, pojmował jako fakt, uwarunkowany przez specyficzne stosunki społeczne, istniejące w ojczyźnie.

Zmierzając drugą drogą do swego celu, oparł się Frycz na doktrynie chrześcijańskiej, głoszącej postępowe w owym czasie hasła, które były zaprzeczeniem szlacheckiej podwójnej miary etycznej (m. in. hasło powszechnej miłości bliźniego bez względu na różnice socjalne itp.). W ten sposób wiązał — podobnie jak i przedstawiciele wszystkich prawie ówczesnych sekt różnowierczych — reformę społeczną z ideałami religijnymi. Było to typowe dla epoki, która żyła reminiscencjami ideologicznymi czasów średniowiecznych, kiedy to żadna ideologia nie mogła mierzyć się z ideologią kościoła, wyciskającego swe piętno na wszystkich polach ludzkiej działalności. Ta argumentacja przekonać mogła co najwyżej jednostki, a wskazówki „o powinności poddanych” zawarte w dziele Frycza, nie mogły powstrzymać szlachty od uciskania chłopów. Wyrażał tam Frycz pogląd, że poddani winni być swym przełożonym posłuszni we wszystkim, wyjąwszy to, co mogłoby naruszać „zacność

państwa i wiary", bo Bóg ukarze niesprawiedliwość położonych na sądzie ostatecznym. Jednakże masy szlacheckie utożsamiały dobro państwa ze swymi korzyściami, a wiara ogółu szlachty była powierzchowna i groźba sądu ostatecznego nie mogła stanowić zapory przeciw eksploatacji chłopów. W dodatku właśnie wtedy, gdy konieczne było głoszenie humanitarnych wskazań Biblii, słyszeć się dają hasła reformacyjne (niektóre jeszcze przed wystąpieniem Lutera; np. Biernat z Lublina pisze w r. 1515, że poza wskazaniem Ewangelii „nullas omnino constitutiones esse curandas, quoniam vanae sint et incertae et cum temporibus mutantur"). Na niewykształcone masy szlacheckie spada hasło autonomii pojęć moralnych, a wśród wynikłej dezorientacji konserwatywne koła szlacheckie głosić zaczynają hasło wzorowania się na obyczajach przodków. Frycz zwalczał także i ów „mos maiorum", który miał pełnić funkcję przewodnika przedwcześnie wyemancypowanego szlacheckiego poczucia dobra i słuszności.

Usankcjonowanym przez prawo przejawem szlacheckiego etycznego dualizmu był zakaz przyznawania nie-szlachcie urzędów publicznych. Stwierdzając, że najważniejsze urzędy są dostępne jedynie dla przedstawicieli stanu szlacheckiego, Frycz uważa taki stan rzeczy za zrozumiały. Dodatnią jego stroną widzi w tym, że szlachta, posiadając majątek ziemski i nie zajmując się ani rzemiosłem ani handlem, nie będzie czerpać zysków „z samej Rzeczypospolitej". Szlachta ponosi też ciężar obrony państwa przed nieprzyjacielem, a spodziewać się należy, że potomkowie okażą się godni swych przodków. Gdyby jednak ten lub ów nie odznaczał się „cnotą", stałby się niegodny przodków i musiałby zostać pominięty przy rozdawaniu urzędów. Zajęte przez Frycza w tej dziedzinie stanowisko oznaczało kapitulację wobec szlacheckiego konserwatywnego punktu widzenia. Zarówno bowiem wywodzenie przywileju dzierżenia urzędów z „prawa rycerskiego" szlachty, jak i dostrzeganie jedynie tylko w posiadłości ziemskiej „pewnego", t.j. zabezpieczonego przed ewentualnymi niebezpieczeństwami handlowego obrotu, czy rzemieślniczego ryzyka majątku, pochodziło z czasów średniowiecznych, w których punkt ciężkości ustroju ekonomicznego, społecznego i państwowego opierał się na fakcie posiadania ziemi. Frycz zaś akceptował i pochwalał istniejący w dziedzinie rozdawnictwa urzędów stan rzeczy z tych samych powodów, dla których pochwalała go i akceptowała szlachta.

W potrzebie strojenia się i życia w zbytkach widział Frycz dowód zepsucia się w państwie dobrych obyczajów. Szlachta domaga się ustawowego ograniczenia nadmiernego strojenia się ludzi „prostego stanu", ale nie zwraca bynajmniej uwagi przede wszystkim na swoje własne wykroczenia w tej dziedzinie. To też Frycz żąda ustanowienia „praw przeciw zbytkom", tzn. ustanowienia przepisów zabraniających zbytku „w jedzeniu, picciu i w szatach". Zakaz ten jednak obejmowałby wszystkie stany: zarówno chłopów, jak mieszczan i szlachtę.

Tam gdzie pisarze starożytni uważali za wskazane wprowadzić prawo, jako czynnik regulujący stosunki społeczne, tam i Frycz uznawał jego rolę za pożądaną (np. walka ze zbytkiem w strojach). Tam zaś, gdzie prawna regulacja stosunków ekonomicznych, społecznych lub ustrojowych mogłaby podciąć u korzenia szlachecki dualizm etyczny, Frycz

ograniczał się do moralizowania. Objawy choroby chciał leczyć przy pomocy środków bardziej radykalnych, aniżeli jej przyczyny.

Projekty reform społecznych zostały przez Frycza usunięte na plan dalszy. Na czoło zaś wysunęły się moralizatorskie rozważania osnute wokół „cnoty”, „wad” i „sprzyjażnej chęci”, wzorowane na zaczerpniętej — w znacznej mierze poprzez Vivesa — nauce pisarzy starożytnych i Biblii.

Henryk Moese. Teoretyczne zagadnienia realizmu literackiego. (Toruńskie Towarzystwo Filozoficzne, 6. VI. 1950).

W stosunku do olbrzymiego współczesnego zainteresowania realizmem w sztuce w ogóle, a w szczególności realizmem literackim, uderza znikome docenianie rozważań teoretycznych nad tym zagadnieniem. Różne spory literackie i polemiki nie doprowadzą jednak tak długo do rezultatu, dopóki wpraw nie rozstrzygniemy teoretycznie, co się rozumie pod mianem „realizmu literackiego”. Zagadnienie to jest trudne i bardzo rozległe oraz wymaga stworzenia całkowitej teorii realizmu literackiego.

Naczelne pytanie problematyki brzmi: „O ile świat realny znajduje swoje odbicie w dziele literackim?” Nie można jednak nań odpowiedzieć bezpośrednio przed rozwikłaniem innych zagadnień, do których należą m.i.: zagadnienie stosunku dzieła literackiego do rzeczywistości w ogóle, a w związku z tym omówienie czynników kształtujących odbicie rzeczywistości w dziele, klasyfikacja różnych odchyłeń od rzeczywistości w dziele, dalej kwestie definicyjne, co rozumie się pod mianem realizmu literackiego, zagadnienie oceny realistycznej oraz ewentualne formułowanie postulatów wobec artysty mającego tworzyć dzieła realistyczne według przyjętej umowy. Mając odpowiednią podbudowę teoretyczną będziemy mogli dopiero właściwie formułować szczegółowe zagadnienia realizmu literackiego, stosować odpowiednie metody badawcze oraz wypowiadać sądy poznawcze i oceny artystyczne uzasadnione w pełni.

Analiza wstępna pojęcia „realizmu literackiego” wykazuje, że każdy tekst literacki wskutek zawierania w sobie warstwy znaczeniowej odbija rzeczywistość realną. W takiej sytuacji trudno jest wyznaczyć granicę realizmu literackiego, nie wiadomo bowiem, gdzie się on zaczyna a gdzie się kończy. Nie posiadamy żadnego, bezpośrednio uchwytanego, obiektywnego miernika realizmu. Otóż należy liczyć się z tym, że wszelkie definicje realizmu literackiego prawidłowo tworzone nigdy nie będą na tyle doskonałe, żeby jednocześnie w jakimś mniejszym stopniu nie były słuszne także dla dzieł pozbawionych realizmu według przyjętej umowy.

Wśród możliwych definicji realizmu literackiego istnieją trzy kategorie: definicje normatywne, psychologiczne oraz konwencjonalne. Definicje normatywne są zbyt ogólne, albo zbyt szczegółowe i przy bliższym wglądnięciu oraz dokonaniu niekiedy przekształcenia wypowiedzi okazuje się, że były to zamaskowane postulaty artystyczne, albo dyrektywy artystyczne. Postulaty artystyczne mówią ogólnie jak autor ma się zachowywać wobec rzeczywistości, żeby ją wiernie przedstawić w dziele. Natomiast dyrektywy artystyczne dotyczą sposobów kształtowania rzeczywistości fikcyjnej w utworze. Definicje

psychologiczne opierają się na indywidualnym przeżyciu czytelnika. Dzieło realistyczne to takie, które wywołuje pewne określone przeżycia i doznania. Powyższe definicje nie odpowiadają teoretycznym wymaganiom poznawczym. Postulaty i dyrektywy artystyczne posiadają charakter wybitnie praktyczny. Definicje zaś psychologiczne są wyraźnie subiektywne, nam zaś zależy przede wszystkim na obiektywności.

Wobec zawodności wspomnianych definicji trzeba uwzględnić tylko definicje konwencjonalne, które należy tworzyć dla określonego gatunku literackiego, niemożliwością jest bowiem stworzyć definicję realistycznego dzieła literackiego w ogóle. Już w tradycyjnym podziale na trzy rodzaje literackie: epikę, lirykę i dramat, tkwią różne rodzaje odbicia rzeczywistości, które w przynależnych im gatunkach dalej się modyfikują. Otóż w definicji konwencjonalnej bierze się pod uwagę obiektywne możliwości odbicia świata w danym gatunku literackim i na tej podstawie formuluje określenie realizmu. Miary realizmu dostarczą dany gatunek literacki podobnie jak jednostkę mierniczą jednego metra uzyskano z pomiarów południka kuli ziemskiej. W ten sposób unikamy niebezpieczeństw dowolności i jesteśmy zgodni z faktami.

Zagadnienie realizmu literackiego stało się szczególnie aktualne w związku z rozwojem powieści w drugiej połowie XIX wieku. Powieść bowiem okazała się gatunkiem literackim mającym największe szanse na przedstawienie najrozmaitszych stron życia człowieka. Przykładowo biorę więc za punkt wyjścia dla zbudowania definicji konwencjonalnej powieść realistyczną współczesną, pojmowaną tradycyjnie, której inicjatorem na Zachodzie był Balzac. W rozważaniach dochodzimy stopniowo do następującej definicji. Realizm danej powieści określimy odpowiadając na pytanie: O ile autor był konsekwentny w przedstawieniu struktury środowiska a w szczególności jego strony gospodarczo-społecznej i w związku z nią umysłowości osób występujących w jego dziele. Ze względu więc na realizm dokonujemy w powieści pewnego wyboru, przekroju, zawierającego fakty, którymi się przeważnie interesuje socjolog i etnograf, a odrzucamy inne strony dzieła literackiego jak np. cechy języka oraz perspektywę czasową, w całokształcie utworu pod rządniejsze współczynniki odbicia rzeczywistości.

Pojęcie konsekwencji okazuje się wreszcie ostatecznym i podstawowym miernikiem prawdy a zarazem realizmu powieściowego. Jest ono niewątpliwie szerzej rozumiane niż w logice, bo obejmuje również związki empiryczne. Zasady logiczne¹ stosujemy w logice do zdań. W powieści stosujemy je do różnych poglądów autora wywnioskowanych z utworu i wyrażonych w zdaniach przez nas sformułowanych. Dzieło literackie nie jest jakimś zwartym systemem logicznym, ale ma z nim niektóre własności wspólne. Możemy w dziele doszukiwać się pewnych naczelných tez, z których reszta poglądów autora jest częściowo wyprowadzalna, a częściowo przynajmniej z nimi nie koliduje.

Uzyskana definicja realizmu powieściowego nie jest *ad e k w a t n a* jak wszelkie w ogóle definicje realizmu literackiego. Z tego względu

¹ O „czynnikach logicznych sztuki literackiej” w trochę innym aspekcie mówi prof. E. Kucharski w streszczeniu swego referatu, Przegląd Filozoficzny XXXIX z. 4 s. 463.

pełni ona w szczegółowych badaniach funkcję ogólnej dyrektywy postępowania badawczego, którą trzeba uzupełnić dodatkowym pojęciem „odchylenia od realizmu”. Utwór bowiem literacki nie tylko odbija rzeczywistość realną, ale też ją przetwarza w różnym stopniu pod rozmaitymi względami. Deformacja ta jest nieunikniona i wynika z charakterystycznych, istotnych właściwości dzieła sztuki jako takiego. Należy więc wyjaśnić i uporządkować wszelkie „odchylenia od realizmu” w utworze literackim.

W każdym dziele literackim występują trzy systemy: system poglądów autora, system schematów artystycznych, wreszcie system związków empirycznych². W badaniu realizmu zwracamy uwagę przede wszystkim na związki empiryczne oraz na to, o ile poglądy autora i schematy artystyczne wpłynęły modyfikująco na ujęcie tych związków. Można wyliczyć osiem ważniejszych czynników kształtujących rzeczywistość fikcyjną w utworze. Autor musi je jakoś scharmonizować, co w zupełności nigdy nie jest wykonalne, wystarczą bowiem tylko dwie tendencje odśrodkowe, a już powstanie niekonsekwencja. Wydaje się więc, że dzieła zupełnie niesprzeczne w ograniczonym sensie są w historii literatury unikatami, o ile w ogóle istnieją. Jeżeli tylko te sprzeczności nie idą za daleko, możemy przyznać dziełu zaletę realizmu w dostatecznym stopniu. Wyznacznikiem realizmu jest więc cecha negatywna (odchylenie źle umotywowane) na tle twórczego wkładu pisarza w dzieło.

Wśród niekonsekwencji czyli odchyłeń od rzeczywistości w dziele literackim należy wymienić trzy rodzaje: odchylenia ontologiczne, artystyczne oraz ideologiczne. Odchylenia ontologiczne wynikają z różnicy ontologicznej między rzeczywistością a utworem literackim. Odchyłeń tych autor nie może uniknąć w żadnym wypadku. Na pierwszy rzut oka są one niewidoczne, wykrywa je dopiero szczegółowa dogłębna analiza tekstu. Należą do nich np. niekonsekwencje w rozmieszczeniu topograficznym terenu akcji i w synchronizacji zjawisk przyrody, spowodowane radykalną redukcją cech przedmiotów przedstawionych w dziele oraz kondensacją różnych procesów, które mają swoje odpowiedniki w utworze literackim. Odchylenia artystyczne uzasadnione świadomą deformacją rzeczywistości w dziele zmierzają do wywołania efektu estetycznego. Ich znaczenie dla realizmu powieściowego jest średniej miary. Nawet dzieło realistyczne powinno je posiadać w pewnym zakresie, jeśli ma uchodzić za utwór artystyczny. Łatwiej je dostrzec niż odchylenia ontologiczne. Ich zadaniem jest retusz, podmalowanie, teatralizacja, uplastycznienie, powiązanie kompozycyjne. Są to najczęściej rozmaite stylizacje językowe. Poglądy autora stanowią źródło najważniejszych: odchyłeń ideologicznych od realizmu w powieści, im też należy w analizie utworu realistycznego poświęcić główną uwagę. Uprawnienie artystyczne do odchyłeń uzasadnionych artystycznie oraz ideologicznie ma nazwę tradycyjną „licencja poetycka”. Odchylenia ideologiczne rzucają się od razu w oczy. Występują one w dwóch odmianach. Do jednej zaliczają się te, które umiejętnie

² Na niektóre związki empiryczne pod nazwą „relacji przyczynowych” zwraca szerzej uwagę prof. E. Kucharski w artykule: „Kompozycja literacka — jej istota i badanie”, zamieszczonym w „Księdze Pamiątkowej ku czci St. Dobrzyckiego” Poznań 1928, s. 214—236.

wkomponowane w całość artystyczną utworu, domagają się tolerancji odbiorcy. Do drugiej odmiany należą odchylenia ideologiczne źle wkomponowane w strukturę artystyczną dzieła, jak gdyby narzucone z zewnątrz, przyklepione, wzbudzające u czytelnika niesmak i protest wewnętrzny. One właśnie decydują w różnym stopniu o zwicnięciu artystycznym utworu. Odchyleniami ideologicznymi nie psującymi harmonii artystycznej dzieła są np.: Uwłaszczenie chłopów przez Tadeusza w epopei Mickiewicza; uwagi analfabety Owczarza, parobka Slimaka w „Placówce” Prusa, na temat roli szlachty w Polsce przedrozbiorowej (uwagi te czyni Owczarz podczas obserwacji kuligu szlacheckiego). Natomiast przykładem odchylenia źle wkomponowanego w strukturę dzieła są sylwetkowe postacie sędziów w tragedii „Sędziowie” Wyspiańskiego. Stanowią one jaskrawe karykatury inteligentów, tak jak ich ujmowali niektórzy pisarze z okresu „Młodej Polski”, w kontraście do chłopów, pełnych težyny fizycznej i duchowej. Wykazanie nieudolności sądu ziemskiego zgodne z ideologią dramatu Wyspiańskiego, byłoby o wiele więcej przekonujące przy charakterystyce sędziów jako ludzi przeciętnych. Pomieszawszy nieświadomie trzy rodzaje odchylenia od rzeczywistości możemy przy analizie powieści dojść do paradoksalnego wniosku, że jest ona zarazem realistyczna i nierealistyczna³.

Wyodrębnienie osobnej kategorii odchylenia artystycznych nie powinno sugerować poglądu, jakoby artyzm był niezależny od ideologii⁴ autora. Przeciwnie, związek ten jest niezwykle silny. Odchylenia ideologiczne zależą od ideologii bezpośrednio, artystyczne natomiast są uzależnione od niej pośrednio, są narzędziami o różnym zastosowaniu w rozmaitych utworach. Wymienione trzy rodzaje odchylenia, podstawowe dla literackiego dzieła sztuki, nie wyczerpują wszystkich odchylenia od realizmu. Odchylenia, których nie można uzasadnić ontologicznie ani artystycznie lub ideologicznie, są oczywiście błędami artystycznymi. Błędy takie, bardzo rzadko spotykane w utworach wybitnych, występują przy twórczości spontanicznej, pozbawionej głębszej refleksji, racjonalizacji. Przykładem odchylenia-błędu artystycznego może być wypadek, kiedy autor przedstawiając wieczór lub noc, pokazuje różne przedmioty w takim nasileniu barw i kształtów, które byłoby słuszne przy oświetleniu dziennym.

Na specjalną uwagę zasługuje sposób porównywania fikcji literackiej z rzeczywistością realną. Niektórzy celem wykazania realizmu w utworze powołują się na t.zw. fakty historyczne zawarte w dziele. Otóż trzeba podkreślić, że t.zw. fakty historyczne należą w dziele również do świata fikcji i nie są one ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem realizmu, jakkolwiek mogą być w spółczynnikiem realizmu. Niewątpliwie ich rola w utworach historycznych jest większa niż w tych, które przedstawiają współczesność, jednak nie należy prze-

³ Na rozmaite odchylenia od realizmu wskazuje prof. Z. Szwejkowski w swoim cennym oraz interesującym studium: „Pan Tadeusz — Poemat Humorystyczny” Poznań PTPN Prace Kom. Filozoficznej t. XIII z. 1 1949. Nie dysponując jednak różnymi rodzajami odchylenia ani też ustalonym pojęciem realizmu literackiego, autor ma trudności przy uzasadnianiu realizmu w poemacie Mickiewicza.

⁴ Jan Trzynadłowski: Problem ideologii utworu literackiego. Prace Polonistyczne Seria VI Łódź 1948 s. 211—220.

ceniać ich znaczenia. Porównywanie fikcji literackiej z konkretną rzeczywistością należy ująć w ten sposób: Obserwując w różnych okolicznościach przyrodę i życie społeczne ujmujemy rozmaite stałe związki empiryczne między przedmiotami i zjawiskami. O niektórych związkach empirycznych możemy się dowiedzieć tylko z książek. Czytając powieść dostrzegamy analogiczne związki i na tej podstawie orzekamy o prawdziwości lub realizmie utworów artystycznych. Słuszną więc jest rzeczą w analizie realizmu literackiego powoływać się przede wszystkim na te związki, które w całokształcie dają strukturę zbliżoną, analogiczną do struktury przedmiotów i zjawisk w życiu. Chodzi nam bowiem o typowość i prawdopodobieństwo, a nie o dokumentarność ścisłą, historyczną, właściwą dziełom naukowym, w których notuje się dokładnie datę i miejsce każdego ważniejszego faktu historycznego.

W związku z określeniem realizmu powieściowego wyplęnęła kwestia klasyfikacji powieści ze względu na stopień realizmu, który wyznacza podział powieści na społeczne, psychologiczne i psychologistyczne. Powieść społeczna jest realistyczną w stopniu najwyższym, powieść psychologistyczna w stopniu najniższym. Klasyfikacja ta nie ma nic wspólnego z wartościowaniem estetycznym tych utworów. Analogiczny podział w trochę zmienionej terminologii można przeprowadzić w stosunku do dramatu.

Drogę, którą doszedłem do definicji *konwencji* o realizmu powieściowego, wskazała analiza przykładów. Przy tej okazji ubocznie wystąpiły różne zagadnienia, które wymagają osobnego, szerszego i dokładniejszego opracowania. Tymczasowe rezultaty zawarte w niniejszym referacie okażą swoją wartość w szczegółowych badaniach literackich. Badania te zapewne wniosą do nich szereg poprawek i uzupełnień, a może też odsłonią inną perspektywę na zagadnienie.

Stefan Ziemski. Teoria indukcji w oświetleniu Władysława Biegańskiego. (Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne, dnia 22. III. 1950 r.).

Władysław Biegański rozgranicza dwa zagadnienia w teorii indukcji — na tle dyskusji, która toczyła się pomiędzy Millem i Whewellem, Jevonsem, Bainem, Cl. Bernardem i Sigwartem — mianowicie sprawę wartości heurystycznej indukcji oraz jej wartości uzasadniającej. Szereg nieporozumień w pracach dotyczących teorii indukcji wynikało z braku tego rozgraniczenia obu działań.

Z punktu widzenia heurystycznego nie można wykazać w historii nauki drogi stopniowego uogólniania, prowadzącej do odkryć krok po kroku bez opuszczenia żadnego szczebla. Wbrew Baconowi i Millowi umysł ludzki jednym skokiem — zdaniem Biegańskiego — dochodzi do hipotez ogólnych. Metody eliminacyjne kanonów indukcji służą natomiast do sprawdzania stworzonych już hipotez. Kilka spostrzeżeń dotyczących występowania krystalizacji przy tworzeniu się osadu wystarczyło, aby uczynić przypuszczalne uogólnienie, że zjawisko to występuje zawsze przy przemianie stanu płynnego ciała na stały. Uczyniwszy tę hipotezę uczone przystąpił dopiero do jej sprawdzania: gromadził odpowiednie doświadczenia, włączał okoliczności współistniejące — i tymi sposobami uzasadnił swoją hipotezę.

Przy wynajdywaniu hipotez obok spontanicznej twórczości umysłu dużą rolę odgrywa rozumowanie przez analogię. Newton np. z praw spadania Galileusza i praw ruchu planet Keplera wyprowadził na zasadzie analogii prawa ciężenia powszechnego. Analogia wiąże rozmaite działy nauki i odkrywa przez to nowe horyzonty badań. Na tej drodze powiązано algebrę z geometrią i stworzono geometrię analityczną. Przez analogię z falami dźwiękowymi postawiono hipotezę falowej natury światła. Rozumowanie oparte na analogii prowadzi do odkrycia związków pomiędzy zjawiskami pozornie różnymi, jak np. pomiędzy zjawiskami chemicznymi i fizycznymi. Na tym związku buduje się naukę o rozległym zakresie — chemię fizyczną. Gdyby nie wprowadzono analogii — sądzi Biegański — nauka składałaby się z szeregu dyscyplin niepowiązanych z sobą. Hipotezy zbudowane na podstawie analogii muszą być sprawdzone metodami indukcyjnymi. Wnioskowanie przez analogię odgrywa rolę heurystyczną, pomocniczą w indukcji. Rozbudowaną „Teorię wnioskowania z analogii” przedstawia Biegański w pracy pod tym tytułem, wydanej w r. 1909 we Lwowie. Biegańskiemu zawdzięcza logika polska rozwinięcie teorii wnioskowania z analogii i wykazanie roli odkrywczej rozumowania przez analogię w naukach realnych.

Metoda indukcji przedstawia sprawę złożoną. Proces indukcji można wyrazić w trzech fazach — obserwowania, stawiania hipotez i sprawdzania (Naville). Pierwszeństwo wyjaśnienia złożonej struktury indukcji Biegański przypisuje Jevonsowi. Mill uznawał rozwinięty proces indukcyjny jedynie w wypadkach, gdy mamy do czynienia z wieloma przyczynami jednego skutku, lub wieloma skutkami jednej przyczyny. Jevons natomiast uważał, że wszelkie rozumowanie indukcyjne obejmuje trzy fazy, t.j. tworzenia hipotezy, wyprowadzania wniosków z tej hipotezy, a następnie sprawdzania przez eksperyment i obserwację tych wniosków. Biegański zgadza się z poglądem Jevonsa na strukturę indukcji, inaczej jednak wyraża tę strukturę. Mianowicie sądzi, że dedukcyjne wyprowadzanie następstw z utworzonej hipotezy i ich sprawdzanie doświadczalne są ściśle powiązane z sobą i najsluszniej jest rozpatrywać je razem jako czynność sprawdzania hipotez. Stąd dwufazowa koncepcja indukcji, o której mówiliśmy we wstępie: tworzenia hipotez i sprawdzania hipotez.

Odnosnie fazy drugiej sprawdzania hipotez Biegański nie zgadza się z poglądami Whewella i Sigwarta, że stwierdzenie zgodności wniosków wyprowadzonych z hipotez z doświadczeniem wyczerpuje uzasadnienie. Dla uznania hipotezy w pewnym systemie naukowym trzeba sprawdzić: 1) czy hipoteza i jej konsekwencje są **zgodne** z doświadczeniem 2) czy pewna hipoteza jest **jedyną** możliwą 3) gdy występuje **zbiór** hipotez różnych, potwierdzających się w doświadczeniu, metodą eliminacji trzeba dojść do jednej tylko możliwej hipotezy. Metody eliminacyjne kanonów Milla mają istotne znaczenie odnośnie punktu trzeciego, z jednym zastrzeżeniem, że badanie dotyczy związków przyczynowych.

Oryginalną jest próba Biegańskiego oparcia zasady indukcji na prawie tożsamości. Swoimi pomysłami uzasadnienia indukcji niezupełnej autor „Teorii logiki” wyprzedza teorie epistemologiczne Meyersona, dotyczącej roli tożsamości w poznaniu empirycznym oraz Keynesa koncepcję „doskonałej analogii” służącej jako podstawa indukcji niezupełnej.

Przegląd czasopism

I

Kwartalnik Filozoficzny XVIII, (1949) 1. GIEROWSKI S. — Realizm krytyczny i pozytywizm, 1—29. OLSZEWSKI B. — Rozmyślanie o natchnieniu, 31—72.

Kwartalnik Filozoficzny XVIII, (1949) 2. LESZCZYŃSKI J. — Teoria świata w ujęciu Hansa Corneliusa. Próba krytyki, 73—160. CZEŻOWSKI T. — Etyka jako nauka empiryczna, 161—171.

Kwartalnik Filozoficzny XVIII, (1949) 3—4. LESZCZYŃSKI J. — Teoria świata w ujęciu Hansa Corneliusa. Próba krytyki. CZ. III, 173—240. DĄBSKA I. — Z filozofii imion własnych, 241—261. INGARDEN R. — O sędzię warunkowym, 263—308. SŁUPECKI J. — O właściwych regułach inferencyjnych, 309—312. OSSOWSKA M. — Oceny i normy (w odpowiedzi prof. J. Landemu), 313—320. Résumé, 321—326.

Kwartalnik Filozoficzny XIX, (1950) 1—2. DĄBSKA I. — „Meditationes“ Descartesa na tle sceptycyzmu francuskiego XVII wieku, 1—24. ŁUSZCZEWSKA-ROMAŃNOWA S. — Kartezjański ideał wiedzy, 25—38. CZAJKOWSKI S. — „Cogito, ergo sum“ Kartezjusza i jego nowa koncepcja duszy, 39—65. ŚLEBODZIŃSKI W. — Rola Descartesa w rozwoju nowożytnej matematyki, 67—70. INGARDEN R. S. — Descartes a fizyka nowożytna, 71—149. BAR A. — Kartezjusz w Polsce (Bibliografia), 151—160. Résumé, 161—169.

II

Myśl Współczesna¹ 1949, Nr 5. (36). EPSZTEJN I. — Z zagadnień teorii organizacji pracy, 166—200.

Myśl Współczesna, Nr 6—7 (37—38). CHAŁASIŃSKI J. — Reforma studiów humanistycznych, 273—295. MUSZKAT M. — Kosmopolityzm w prawie narodów, 361—380. SIMONOW K. — Zadania Radzieckiej dramaturgii: krytyka teatralna, 381—413.

Myśl Współczesna 1949, Nr 8—9 (39—40). SCHAFF A. — Ludwik Krzywicki a filozofia marksistowska, 3—28. KULA W. — Henryk Kamieński, 29—57. BACZKO B. — Prawo retrospekcji rewolucyjnej Kelles-Krauz, 58—68. EPSZTEJN I. — Z zagadnień teorii organizacji pracy (Część II), 101—133.

¹ Tylko artykuły treści filozoficznej i pokrewnej.

Myśl Współczesna 1949, Nr 10 (41) KOTARBIŃSKI T. — O postawie reistycznej czyli konkretystycznej, 3—11. MCGILL V. J. i PARRY W. T. — Zasada dialektyczna jedności przeciwieństw, 12—31. SELSAM H. i WELLS H. K. — Dialektyka zamieniona w swoje przeciwieństwo, 32—36. MCGILL V. J. i PARRY W. T. — Odpowiedź na krytykę jedności przeciwieństw, 33—40. KLAUS G. — Matematyka a rzeczywistość, 41—50. HOCHFELD J. — Konflikty klasowe w Wielkiej Rebelii, 51—88. SELSAM H. — Filozofia Lamonta, 100—102.

Myśl Współczesna 1949, Nr 11 (42). SCHAFF A. — Kosmopolityzm—ideologia imperializmu, 135—151. WAWIŁOW S. I. — „Materializm i empiriokrytycyzm“ Lenina a zagadnienia filozoficzne fizyki współczesnej, 152—161. COGNIOT G. — Czterdziestolecie „Materializmu i empiriokrytycyzmu“, 162—175. GEORGJEW F. — Potężna ideowa broń leninizmu, 176—189. ADLER E. — Polskie wydania dzieł Lenina i Stalina, 214—219.

Myśl Współczesna 1949, Nr 12 (43). BOBIŃSKA C. — Stalin a węzłowe zagadnienia nauk społecznych, 257—270. MARTEL K. — Stalin, budowniczy socjalizmu, 271—308. ZŁOTOWSKI I. — Łomonosow, wielki encyklopedysta rosyjski, 309—342. KONORSKI J.—I. P. Pawłow, jego życie i dzieło, 343—349. SUSZKO R. — Logika matematyczna w ZSRR, 390—396. PIETRUSZEWSKI S. — Prace Pawłowa, wielkiego fizjologa-materialisty, 397—405.

Myśl Współczesna 1950, Nr 1 (44). ANTOSZCZUK S. — Stanisław Krusiński, 3—25. KUZIŃSKI S. — Teoria społeczna E. Abramowskiego, 26—60. SUCHODOLSKI B. — W sprawie klasyfikacji i krytyki nowożytnych prądów pedagogicznych, 61—75. NIKOLSKI W. K. i JAKOWLEW N. F. — Podstawowe twierdzenia materialistycznej nauki o języku, 95—124. Recenzje. SELSAM H. — Krok naprzód w filozofii, 144—147. SUCHODOLSKI B. — Filozofia przyszłości, 148—158.

Myśl Współczesna 1950, Nr 2 (45). BIEGELEISEN - ŻELAZOWSKI B. — Krytyka burżuazyjnych teorii wydajności pracy, 275—300.

Myśl Współczesna 1950, Nr 3 (46). DEMBOWSKI J. — O nowym pojmowaniu dziedziczności, 361—373. MICHAJŁOW W. — Biologia radziecka — nauka epoki socjalizmu, 374—384. MARCHLEWSKI T. — Sprawa pewnej dyskusji naukowej, 385—390. PETRUSEWICZ K. — Światopoglądowe znaczenie nauk Pawłowa, 391—412. Kronika radziecka. OPARIN A. — Sukcesy biologii radzieckiej,

460—478. Bibliografia prac dotyczących życia i twórczości Pawłowa, 486—487.

Myśl Współczesna 1950, Nr 4 (47). CHOYNOWSKI M. — Nauczanie psychologii w Związku Radzieckim, 66—84. MORAWSKI S. — Dzieło sztuki jako wytwór historycznie określonego społeczeństwa, 85—112.

Myśl Współczesna 1950, Nr 5—6 (48—49). KRASSOWSKA E. — Przed Kongresem Nauki Polskiej, 229—234.

Myśl Współczesna 1950, Nr 7 (50). TOMASZEWSKI T. — W sprawie klasowego charakteru psychologii polskiej, 3—24. BAILEY S. — Psychologiczna problematyka wieku dojrzewania, 25—43. KOŁBANOWSKI W. — Nauka Pawłowa a psychologia, 44—61.

III

Przegląd Filozoficzny, XLV, (1949), 3—4. *Filozofia a Pokój*. Zagadnienia Etyczne. Artykuły. HARASSEK S. — Idea pokoju w dziejach myśli ludzkiej, 303—316. TOMASZEWSKI T. — Wojna jako zagadnienie psychologiczne, 317—326. ZNAMIEROWSKI C. — Norma aksjologiczna, 327—344. WOŁOSZYN S. — O uzasadnieniu norm pedagogicznych, 345—362. INDAN F. — Sądy wartościujące w etyce Durkheima, 363—383. SZANIAWSKI S. — Morał bajki dydaktycznej, 384—399. *Filozofia za granicą*. ŁUBNICKI N. — Radziecka myśl filozoficzna lat ostatnich, 400—411. KRZYWICKI J. — *Filozofia w Belgii (1939—1948)*, 412—426. *Studia krytyczne* KOTARBIŃSKI T. — Nowe książki o nauce o moralności, 427—430. SZANIAWSKI K. i MORAWSKI S. — Książki o etyce marksistowskiej, 430—436. *Wspomnienie pośmiertne*. KŁÓSAK K. — O. Jacek Woroniecki, 437—440. *Angielskie streszczenia rozpraw*, 441—444. *Czasopisma nadstane*, 444.

IV

Przegląd Socjologiczny X, (1948) 1—4. CHAŁASIŃSKI J. — Trzydzieści lat socjologii polskiej, 1918 do 1947, 1—54. SZCZEPAŃSKI J. — Użytkowanie dokumentów osobistych w psychologii społecznej, 55—80. RYBICKI P. — Ze studiów nad uwarstwieniem społecznym, 81—95. BLACHA A. — Socjologia inteligencji, 97—138. ASSORODOBRAJ N. — Elementy świadomości klasowej mieszczaństwa (Francja 1815—1830), 139—190. IGNAR S. — „Gazeta Świąteczna” i jej korespondent spod Łodzi, 191—273. ORSINI-ROSENBERG S. — Typy czytelników prasy w społeczeństwach kapitalistycznych, 275—300. MATEJKO A. — Badania opinii publicznej metodą reprezentatywną, 301—324. SZUBERT W. — Problem pełnego za-

trudnienia, 325—354. CHAŁASIŃSKI J. — Z Kongresu Intelektualistów. Intelektualiści w obronie pokoju, 355—380. *Problemy i Prądy*, 381—498. *Zagadnienia współczesnej epoki i przeobrażeń kultury*, 499—554. *Z dokumentów walki o pokój i socjalizm* 555—569. *Z działalności naukowej i pedagogicznej ośrodków socjologicznych*, 571—595. *Kronika polska*, 596—622. *Kronika zagraniczna*, 623—663. *Recenzje: Podręczniki — dzieła ogólne*, 665—685. *Metodologia*, 685—691. *Grupy społeczne — Instytucje — Ideologie*, 691—732. *Zagadnienia szkoły i wychowania*, 732—756. *Zagadnienia gospodarcze*, 756—769. *Przegląd czasopism: Przegląd czasopism polskich*, 771—793. *Przegląd czasopism radzieckich*, 793—820. *Przegląd czasopism czeskich*, 820—821. *Przegląd czasopism amerykańskich*, 821—837. *Przegląd czasopism francuskich*, 838—841.

V

Psychologia Wychowawcza XIV, (1949), 1. ŻEBROWSKA M. — Władysław Witwicki, 1—3. TOMASZEWSKI T. — Zagadnienie rozwoju psychicznego w psychologii radzieckiej, 4—17. SUCHODOLSKI B. — Krytyka Piageta w psychologii radzieckiej, 18—22. WYCZLIŃSKA A. — Zachowanie się niemowląt wobec przedmiotów na podstawie, 23—53. *Głosy dyskusyjne i sprawozdawcze*, 54—56. *Sprawozdania z książek i czasopism*, 57—66. *Notatki bibliograficzne*, 67. *Streszczenia w językach obcych*, 68—72.

Psychologia Wychowawcza XIV, 2—4 (1949). *Artykuły: od Redakcji*, 73—75. BAILEY S. — Humanizm socjalistyczny w ujęciu psychologii radzieckiej, 76—80. KUCZYŃSKI J. — *Domowe wychowanie dziecka wiejskiego w powiecie łowickim*, 81—104. SEREMAK J. — *Badanie kolorystyki rysunków dzieci wiejskich*, 105—120. SIKORA F. — *Analiza psychologiczna pojęcia ułamka u dzieci w wieku szkolnym*, 121—143. PUTKIEWICZ Z. — *Próba badania wpływu wojny na psychikę młodzieży w Polsce*, 144—153. ZYCH J. — *Próba testu wiadomości z biologii na V klasę szkoły podstawowej*, 154—165. WOJYŃCZYK A. — *Próba ułożenia testu wiadomości z arytmetyki na V klasę szkoły podstawowej*, 166—174. *Głosy dyskusyjne i sprawozdawcze* 175—188. *Sprawozdania z książek i czasopism*, 188—212. *Notatki bibliograficzne*, 213—216. *Streszczenia w języku francuskim*, 217—220.

VI

Archiv für Philosophie, I (1947). J. v. K. — Geleit, 5—8. JURGEN V. KEMPSKI — Kant und der Geist der europäischen Philosophie, 9—38. SCHOLZ H. — Logik, Grammatik, Metaphysik, 39—80. DURR K. — Bemerkungen zur aristotelischen Theorie der modalen Formen, 81—93. BROCK E. — Denken und Wirklichkeit, 94—117. COHN J. — Goethes Gedicht „Wiederfinden“, 118—131. MULLER A. — Die Philosophie im katholischen Kulturkreis, 132—150. Buchbesprechungen, 151—159. Redaktionelle Mitteilungen, 160.

Archiv für Philosophie, II (1948). KONIG J. — Über einen neuen ontologischen Beweis des Satzes von der Notwendigkeit alles Geschehens, 5—43. LANDMANN M. — Formen und Grenzen der Gleichheitserkenntnis, 44—66. HONIGSWALD R. — Gleichzeitigkeit und Raum, 67—95. FR. v. WEISSACKER C. F. — Naturgesetz und Theodizee, 96—105. MULLER A. — Das Problem des Wettlaufs zwischen Achill und der Schildkröte, 106—111. JURGEN v. KEMPSKI — Bemerkungen zu Heinrich Scholz Grundlegung der Metaphysik, 112—124. Buchbesprechungen, 125—160.

Archiv für Philosophie, III (1949) 1. Mitteilung, 3—4. KAUFMANN FR. — „Dr. Fausti Weheklag“, 5—28. BENZ E. — Franz von Baader und der abendländische Nihilismus, 29—52. MULLER L. — Schellings Einfluss in Russland (Sergéj A. Juriev und Vladimir S. Solovjév), 53—80. SCHOEPS H. J. — Kritischer Idealismus und jüdische Theologie, 88—91. FUHRMANS H. — Schellings Nachlass. Ein Bericht, 92—98. Buchbesprechungen, 99—112.

Archiv für Philosophie, III (1949) 2. THYSEN J. — A Priori, Unbewusstes und Heideggers Weltbegriff, 115—143. MARCK S. — Am Ausgang des jüngeren Neu-Kantianismus. Ein Gedenkblatt für Richard Hönlwald und Jonas Cohn, 144—164. SCHILPP P. A. — Wanted: A Social Philosophy for the Atomic Age, 165—185. KRAFT J. — Philosophie, Erfahrungswissenschaft und politisches Weltbild, 186—198. EBBINGHAUS J. — Schulphilosophie und Menschenbildung im 19. Jahrhundert, 199—215. TENBRUCK F. — Über eine notwendige Textkorrektur in Kants „Metaphysik der Sitten“, 216—220. Buchbesprechungen, 221—224.

Archiv für Philosophie, III (1949). 3. KAUFMANN FR. — Feier des Daseins. Zum Goethejahr 1949, 227—250. MULLER G. — Die Philosophie im pseudoplatonischen 7. Brief, 251—276. KAMLAH W. — Sokrates und die Paideia, 277—315. BROCK E. — Sokrates und die Alphilologie, 316—323. Buchbesprechungen, 324—336.

Archiv für Philosophie, III (1949) 4. ADORNO T. W. — Zur Philosophie Husserls, 339—378. VOLKMANN - SCHLUCK K. H. — Die Philosophie des Nicolaus v. Cues. Eine Vorform der neuzeitlichen Metaphysik, 379—399. HEINRICH D. — Die Situation der Historie und Max Webers Methodenlehre, 400—409. FLEISCHER U. — Grundsätzliches zu Gohlkes Aristotelesübersetzung, 410—431. Buchbesprechungen, 432—448.

VII

Cahiers internationaux de sociologie, vol. V (1948). CHOLLEY A. — Géographie et Sociologie 3—20. SORRE M. — Fondements de la Géographie Humaine, 21—37. POYER G. — Le Délire et les Sept Univers de la Pensée, 38—65. SOURIAU E. — L'Art et la Vie Sociale, 66—96. FRANCASTEL P. — Technique et Esthétique, 97—116. GINSBERG M. — Les Conceptions Sociologiques de Freud, 117—134. ZERNER E. et F. — Rumeurs et Opinion publique, 135—150. PENWEN SUN — La Sociologie en Chine, 151—157. CHATELAIN A. — De la Géographie Psychologique à la Géographie du Travail, 158—164. KAHN P. — Société et Etat dans les Oeuvres de Jeunesse de Marx, 165—175.

Cahiers internationaux de sociologie, vol. VI (1949). DION R. — La Géographie Humaine rétrospective, 3—27. LEENHARDT M. — Les Carnets Posthumes de Lucien Lévy-Bruhl, 28—42. MORENO J. L. — Méthode Expérimentale, Sociométrie et Marxisme, 43—77. LEFEBVRE H. — Problèmes de Sociologie Rural, 78—100. DUFRENNE M. — Pour une Sociologie du Public, 101—112. ZAHAN D. — Aperçu sur la Pensée Théogonique des Dogon, 113—134. KAHN P. — Le Symbole dans la Psychologie Sociale de G. H. Mead, 134—149. REZNIKOW L. O. — Langage et Société, 134—150.

VIII

Dialectica vol. II 1. (5). (15. II. 1948). GONSETH F. — Editorial (s. 5). MIESCHER K. — Einheit in der Gegensätzlichkeit als eine Grundlage unseres Wesens und unserer Erkenntnis (s. 11). GRASSI E. — Les sciences et la philosophie (s. 25). BESSO M. — Métaphysique expérimentale (s. 45). The Evolution of Ideas. PENZA M. — Le logos hégelien, III (s. 47). Philosophical Portraits. PERELMAN Ch. — Fragments pour la théorie de la connaissance de M. E. Dupréel (s. 63). Echoes. WALTER E. J. — Wort (Logos) und Ziel (Telos) (s. 78). GUGENHEIMER H. — Brief an „Dialectica“ (s. 79). Exchanges. Le mouvement significatif et Synthèse (s. 80). Received Books (s. 83). Contents of Reviews (s. 83).

Dialectica II, 2. (6). (15. V. 1948). The Power of intellect on reality. Second conference of Zurich on the idea of Dialectics. Avertissement (s. 89). PALMANN H. — Begrüßungsworte des Rektors der Eidgenössischen Technischen Hochschule (s. 91). GONSETH F. — Introduction du président des Entretiens (s. 93). DEVAUX Ph. — Dialectique et logique (s. 95). BETH E. W. — Les relations de la dialectique à la logique (s. 109). GONSETH F. — A propos des exposés de MM. Ph. Devaux et E. W. Beth (s. 120). FILIASI CARCANO P. — L'assimilation du relativisme (s. 143). DOCKX I. M. — La nécessité du principe de révisibilité et ses limites de validité (s. 157). CASTELLI E. — La dialectique du péché (s. 161). EWING A. C. — Contribution to the Discussion on „Métaphysique et Dialectique“ (s. 164). MIEVILLE H.-L. — Etre et pensée (s. 169). BAYER R. — Esthétique et dialectique (s. 199). HAINARD R. — Dialectique du global (s. 205). GAGNEBIN S. — L'ido-néisme tel que je le comprends (s. 207). BENGY PUYVALLEE R. — A propos de la communication de M. R. Bayer (s. 209). BERNAYS P. — Bemerkungen zum Problem der Aesthetik (s. 211). VUYSJE D. — Der Terminus „Dialektik“ im politischen Sprachgebrauch, eine signifikante Untersuchung (s. 213). HARTWIG Th. — Zur Frage des Dialektischen Materialismus (s. 222). WALTER E. J. — Die Dialektik in den Naturwissenschaften nach dem „Antidühring“ (s. 229). DELHORBE Fl. — Image du monde. Introduction à la sociologie (s. 249). GUILLAUME Ed. — De la dialectique scientifique à la dialectique politique (s. 262). GUILLAUME G. — De la dialectique scientifique à la dialectique politique (s. 262). BERNAYS P. — Grundsätzliches zur „philosophie ouverte“ (s. 273). GONSETH F. — Considérations finales (s. 295). BAYER R. — Invitation (s. 304).

Dialectica II, 3/4. (7/8). (15. VIII — 15. XI. 1948) Editorial, 307—311. BOHR N. — On the Notions of Causality and Complementarity, 312—319. EINSTEIN A. — Quanten-Mechanik und Wirklichkeit, 320—324. BROGLIE L. de. — Sur la complémentarité des idées d'individu et de système, 325—330. HEISENBERG W. — Der Begriff „Abgeschlossene Theorie“ in der modernen Naturwissenschaft, 331—336. REICHENBACH H. — The Principle of Anomaly in Quantum Mechanics, 337—350. DESTOUCHES J. L. — Quelques aspects théoriques de la notion de complémentarité, 351—382. DESTOUCHES M-me P. — Manifestations et sens de la notion de complémentarité, 383—412. GONSETH F. — Remarque sur l'idée de complémentarité, 413—420. *Reviewing Studies*. FIERZ M. — Werner Heisenberg, Wandlungen in den Grundlagen der Naturwissenschaft, 421—422.

Dialectica III, 1/2 (9/10). (15. III. — 15. VI. 1949). *Wahrscheinlichkeitstheorie und Wirklichkeit*. JECKLIN H. — Historisches zur Wahrscheinlichkeitsdefinition, 5—15. NOLFI P. — Die Wahrscheinlichkeitstheorie im Lichte der dialektischen Philosophie, 16—23. BOREL E. — Probabilité et certitude, 24—27. PÓLYA G. — Preliminary Remarks on a Logic of Plausible Inference, 28—35. GINI C. — Concept et mesure de la probabilité, 36—54. LEVY P. — Les fondements du calcul des probabilités 55—64. ANDERSON O. — Die Begründung des Gesetzes der Grossen Zahlen und die Umkehrung des Theorems von Bernoulli, 65—77. FINETTI B. de. — Le vrai et le probable, 78—92. BAPTIST J. H. — Le raisonnement probabilitaire, 93—103. BARLETT M. S. — Probability in Logic, Mathematics and Science, 104—113. CHANDRASEKHAR S. — Brownian Motion, Dynamical Friction and Stellar Dynamics, 114—126. FERAUD L. — Induction amplifiante et inférence statistique, 127—152. HAGSTROEM K. G. — Connaissance et stochastique, 153—172.

Dialectica III, 3 (11). (15. IX. 1949). PERELMAN Ch. — Philosophies premières et philosophie régressive, 175—191. LION M-lle A. — The Social Phenomenon, 192—206. GUGGENHEIMER H. — Metaphysik als Experimentalwissenschaft, 207—218. GEX M. — Caractérologie, science et philosophie, 219—235. BERNAYS A. — Zur Frage des „Lichtsinn“, 236—241. *Received Books* — 242.

Dialectica III, 4 (12). (15. XII. 1949). Editorial, 247—253. PFISTER O. — Die Rolle des Unbewussten im philosophischen Denken, 254—271. BRUN R. — Ueber biologische Psychologie, 272—290. LINCKE H. — Zur Kritik der geisteswissenschaftlichen Richtungen in der Tiefenpsychologie, 291—313. KARDINER A. — Psychodynamics and the Social Sciences, 314—323. GONSETH F. — La question de la méthode en psychologie, 324—336. GONSETH J. P. — Quelques remarques sur un essai de dialectisation de la conscience, 337—338.

Dialectica IV, 1. (13). (15. 3. 1950). *Echos et Discussions*: GONSETH F. — L'épistémologie génétique et la méthodologie dialectique. A propos de l'ouvrage récent de J. Piaget: Introduction à l'épistémologie génétique, 5—20. VUILLEMIN J. — La dialectique négative dans la connaissance de l'existence. (Note sur l'épistémologie et la métaphysique de Nikolai Hartmann et de Jean-Paul Sartre.), 21—42. BERNAYS P. — Zur methodischen Diskussion (Bemerkungen zu Herrn Perelmans Erörterung „Philosophies premières et philosophie régressive“), 43—45. BOPP I. — Lettre ouverte à M. Preissmann, 46—48. PREISSMANN A. — Réponse à la lettre de M. Bopp, 48. KRÖNER F. —

Zur Logik von J. Piaget, 49—64. FRERE H. — De la fine à la grosse complémentarité, 65—67. GEX M. — „La morpho-psychologie du Dr Louis Corman“. *Chronique de caractérologie* No 1, 68—76. *Reviewing Studies*, 77—80.

IX

Ethics — An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy LIX, 1 (October 1948). SMITH T. V. — Citizenship: Classic and Contemporary, 1—13. BROWN S. G. — From Provincialism to the Great Community: The Social Philosophy of Josiah Royce, 14—34. CAPONIGRI A. R. — The Ethical and Sociological Basis of Italian Politics: Sturzo and Croce, 35—48. SMITH T. V. — Saints: Secular and Sacerdotal — James Monroe and Mahatma Gandhi, 49—60. *Book Reviews*, 61—72. *Shorter Notices*, 73—75. *Books Received*, 76. *Note*, 76.

Ethics — An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy LIX 2, Part I. (Jan. 1949). EISLER R. — The Empiric Basis of Moral Obligation, 77—94. BROWNING R. W. — On Professor Lewis' Distinction Between Ethics and Valuation, 95—111. CRANE R. S. — I. A. Richards on the Art of Interpretation, 112—126. *Discussion*: KNIGHT F. H. — Natural Law: Last Refuge of the Bigot, 127—135. GEWIRTH A. — Political Power and Democratic Psychiatry, 136—142. LEDDEN J. E. — Appraisal of Cultural Norms, 143—145. *Book Reviews*, 146—152. *Book Received*, 153—154.

Ethics — An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy LIX 2. Part II. (Jan. 1949). WRIGHT B. F. — The Federalist on the Nature of Political Man, 1—31.

Ethics — An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy LIX 3. (April 1949). McKEON R. — Philosophy and Freedom in the City of Man, 155—161. HOOR M. T. — An Approach to an Ethics of Democracy, 162—171. HARRIS E. E. — The Status of Ethics, 172—180. GOTSHALK D. W. — Outlines of a Relational Theory of Value, 181—189. KADISH M. R. — On the Importance of the Miserable Man, 190—200. MONROE W. — The Vital Impulse and Spiritual Aspiration, 201—210. *Discussion*: GEWIRTH A. — The Psychological Approach to Politics, 211—220. *Book Reviews*, 221—231. *Book Received*, 232.

Ethics — An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy LIX 4. (July 1949). TUGWELL R. G. — Variation on a Theme by Colley, 233—243. BERNARD J. — Prescriptions for Peace: Social-Science Chimera?,

244—256. *Discussion*: WICK N. A. — The Pursuit of Wisdom: Reflections on Some Recent Pursuers, 257—270. KNIGHT F. H. — Virtue and Knowledge: The View of Professor Polanyi, 271—284. SEAGLE W. — The Mystery of 1789, 285—288. *Book Reviews*, 289—304. *Book Received*, 305—306.

Ethics — An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy LX 1. (Oct. 1949). HALL E. W. — The „Proof“ of Utility in Bentham and Mill, 1—18. MACFIE A. L. — What Kind of Experience is Economizing? 19—34. SALMON C. V. — The Notion of Responsibility, 35—39. QUILLIAN W. F. jr — The Problem of Moral Obligation, 40—48. GARVIN L. — Normative Utilitarianism and Naturalism, 49—54. *Discussion*: CASTELL M. — Meanings: Emotive, Descriptive, and Critical, 55—61. SINGER M. — How the American Got his Character, 62—66. *Book Reviews*, 67—77. *Books Received*, 78.

X

Izwiestija Akademii Nauk S.S.S.R. Sierija istorii i filosofii. VI, (1949). 1. M. A. LEONOW — Lenin i Stalin o konkretности marksistskogo dialekticzeskogo metoda (3—19). W. K. JACUNSKIJ — Lenin kak istoryk-ekonomist (20—38). B. G. KUZNIECOW — Tiejorija stadijnogo razwitija i niekotoryje obszczije woprosy istorii jestiestwoznania (52—69).

Izwiestija Akademii Nauk S.S.S.R. Sierija istorii i filosofii. VI, (1949). 2. G. S. WASIECKIJ — Kniga W. I. Lenina „Materializm i empiriokriticizm“ i jego rol w borbie za teoreticzeskiju podgotowku bolszewistskoj partii (101—119). W. J. ZACHIDOW — Al-Biruni kak myslitel (120—133).

Izwiestija Akademii Nauk S.S.S.R. Sierija istorii i filosofii. VI, (1949). 3. B. G. KUZNIECOW — O prioritietie Eomonosowa w otkrytii zakona sochranienija energii (201—208).

Izwiestija Akademii Nauk S.S.S.R. Sierija istorii i filosofii. VI, (1949). 4. M. A. LEONOW — Klassiki marksizma-leninizma o przedmiete dialekticzeskogo materializma (297—312).

Izwiestija Akademii Nauk S.S.S.R. Sierija istorii i filosofii. VI, (1949). 5. B. P. KOZMIN — A. N. Radiszczew i jego „Putieszestwie iz Pietierburga w Moskwu“ (385—398). J. J. KAGAN — Swobodomyслиje A. N. Radiszczewa (399—415).

¹ Tylko artykuły treści filozoficznej i pokrewnej.

Izwiestija Akademii Nauk S.S.S.R. Sierija istorii i filosofii, VI, (1949). 6. M. A. LEONOW — Stalinowskij etap w razwitii dialekticzeskogo materializma (501—520).

XI

Methodos I (1949), 1. Sezione di Metodologia: DINGLER H. — Betrachtungen zur Axiomatik, 1—21. (Translation, 22—33). CECCATO S. — Il Teocono, 34—54. (Translation, 55—69). La Sezione di Metodologia Chiede, 70. Notizie, Note e Recensioni, 72—77. Sezione di Logica Simbolica: FEYS R. — A Simple Notation for Relations, 79—93. SOBOCIŃSKI B. — L'analyse de l'antinomie russellienne par Leśniewski, 94—107.

Methodos I (1949), 2. Sezione di Metodologia: VACCARINO G. — Le proposizioni quasi-analitiche, 109—125. (Translation, 126—136.) MAY E. — Induktion und Exhaustion, 137—149. (Translation, 150—156.) CECCATO S. — Costruzione di un soggetto celebre, 157—169. (Translation, 170—177.) BETH E. W. — Towards an Up-to-date Philosophy of the Natural Sciences, 178—185. La sezione di metodologia chiede (ankieta naukowa), 186. PRETI G. — Metodologia e filosofia, 187—193. (Translation, 194—197). Notizie, Note e Recensioni, 198—216. Sezione di Logica Simbolica: BERGMANN G. — The Finite Representations of S5, 217—219. SOBOCIŃSKI B. — L'analyse de l'antinomie russellienne par Leśniewski (suite), 220—228.

Methodos I (1949), 3. Sezione di Metodologia: CECCATO S. — Il Linguaggio, 229—246. (Translation, 247—258.) PARADIES F. — Die Konformationsregeln der Empirischen Rechtswissenschaft, 259—269. (Translation, 270—276). La sezione di metodologia chiede (ankieta naukowa), 277. SOMENZI V. — Fisica e metodologia, 278—283. (Translation, 284—287). Sezione di Logica Simbolica: BAUER F. L. — Zur Algebraik des Logikkalküls, 288—292. Van den DRIESSCHE R. — Sur le „De syllogismo hypothetico“ de Boèce, 293—307. SOBOCIŃSKI B. — L'analyse de l'antinomie russellienne par Leśniewski (suite), 308—316.

Methodos I (1949), 4. Sezione di Metodologia: KATSOFF I. O. — On Confirmation and Verification of Events, Names, and Statements, 317—343. PAP A. — The Philosophical Analysis of Natural Language, 344—369. Notizie, Note e Recensioni, 370—373. Sezione di Logica Simbolica: HAO WANG — A Theory of Constructive Types, 374—384. MARTIN G. — Über

ein zweiwertiges Modell einer vierwertigen Logik, 385—389. MENNE A. — Zur Wahrheitswertstruktur des Urteils, 390—404.

XII

Mind LVIII, 232 (October 1949). HARTMANN N. — German Philosophy in the last ten years, 413—433. RODERICK F. — Sense-Data and the Percept Theory (I), 434—465. HAMP SHIRE S. — Fallacies in Moral Philosophy, 466—482. SMART J. J. C. — The River of Time, 483—494. HATTO A. — „Revolution“: An Enquiry into the Usefulness of an Historical Term, 495—517. Discussions, 518—540. New Books, 541—548.

Mind LIX, 233 (January 1950). COUSIN D. R. — Carnap's Theories of Truth, 1—22. BASSON A. H. — The Immortality of the Soul, 23—34. RODERICK FIRTH — Sense-data and the Percept Theory (II), 35—56. LLOYD A. C. — Empiricism, Sense Data and Scientific Languages, 57—70. MAYO B. — Is there a Sense of Duration?, 71—78. Discussions, 79—93. Critical Notice, 94—115. New Books, 116—129.

Mind LIX, 234, (April 1950). URMSON J. O. — On Grading, 145—169. FARRELL B. A. — Experience, 170—198. PEARS D. — Synthetic Necessary Truth, 199—208. COX D. — The Significance of Christianity, 209—218. Discussions, 219—236. Critical Notices, 237—261. New Books, 262—284. Notes, 285—287.

Mind LIX, 235 (July 1950). BERLIN I. — Empirical Propositions and Hypothetical Statements, 289—312. JEFFREYS, H. — Bertrand Russell on Probability, 313—319. STRAWSON P. F. — On Referring, 320—344. LAZEROWITZ M. — Strong and Weak Verification, 345—357. HARRISON J. — Can Ethics do without Propositions?, 358—371. Discussions, 372—388. New Books, 389—431. Notes, 431.

XIII

Philosophisches Jahrbuch 59 (1949), 2. Nachrufe: OTT L. — Martin Grabmann und die Erforschung der mittelalterlichen Philosophie, 137—149. ROTTER Fr. — Peter Wust zum Gedächtnis, 150—154. Abhandlungen: BERGENTHAL F. — Ist der „Ontologische Gottesbeweis“ Anselms von Canterbury ein Trugschluss?, 155—168. ADLER A. — Die philosophische Anthropologie des Descartes, 169—180. FELLERMEIER J. — Bernard Bolzano und seine Bedeutung für die philosophische Situation der Gegenwart, 181—190. BARION J. — Macht und Ethos im Recht, 191—199. ECKARDT A. — Die ethischen Grundbegriffe

bei Laotse, 200—248. SIEGMUND G. — Naturordnung als Quelle der Gotteserkenntnis, 208—248. SCHOLZ H. — Ein theologisches Paradoxon, 249—251. Neuerscheinungen, 252—268. Ausländische Zeitschriften, 268—272. Mitteilung, 272.

Philosophisches Jahrbuch 59 (1949), 3. Abhandlungen: RUTHER J. — Von der Einheit, 273—306. MULLER A. — Das Wertproblem in der Biologie und Medizin, 307—321. FLASCHE H. — Pascals Ästhetik und ihre Vorgeschichte, 322—335. SIEGMUND G. — Die Naturordnung als Quelle der Gotteserkenntnis, 336—350. BERGENTHAL F. — Widerspricht die Zufälligkeit der Welt der Notwendigkeit ihres Schöpfers? 351—354. KAHL-FURTHMANN G. — Neue Forschungen zu Nietzsches Religionsphilosophie, 356—365. Neuerscheinungen, 366—395. Zeitschriftenschau, 395—396. Philosophenkonferenz, 396.

Philosophisches Jahrbuch 59 (1949), 4. Nachruf: HIRSCHBERGER J. — Michael Wittmann zum Gedächtnis, 401—405. Abhandlungen: RUTHER J. — Von der Einheit (Fortsetzung), 406—433. WELLEK A. — Struktur, Charakter, Existenz, 434—452. SALLER K. — Rasse und Konstitution in ihrem Wesen und ihren Definitionen, 453—465. MARCEL G. — Das ontologische Geheimnis. Fragestellung und konkrete Zugänge, 466—490. SIEGMUND G. — Naturordnung als Quelle der Gotteserkenntnis (Fortsetzung), 491—514. BRANDENSTEIN v. B. — Elternschaft und Gattenschaft, 515—520. Neuerscheinungen, 521—534. Neue Zeitschriften, 534.

Philosophisches Jahrbuch 60 (1950), 1. Abhandlungen: ELZER H. M. — Gedenkrede für Prof. Dr Matthias Meier, 1—6. RINTELEN v. F. J. — Die Gottesidee bei Johann Wolfgang von Goethe, 7—9. SCHMEKEN H. — Eine Schülerarbeit aus der mittleren Akademie, 20—30. VIATTE A. — Pascals Apologie nach den neuesten kritischen Arbeiten, 31—38. SZYLKARSKI W. — Der junge Solowiew, 39—63. SIEGMUND G. — Der Mensch in seinem Dasein, 64—80. KRUDEWIG M. — Ueber den psychologischen Epiphänomenalismus in der heutigen Psychologie, 81—87. SPAEMANN R. — Zur Frage der Notwendigkeit des Schöpfungswillens Gottes, 88—92. Neuerscheinungen, 93—114.

XIV

Philosophy, the Journal of the Royal Institute of Philosophy XXIV 91. (Oct. 1949). BROAD C. D. — The Relevance of psychical Research to Philosophy, 291—309. MOYAL J. E. — Causality, Determinism and Probability,

310—317. GALLIE W. B. — Liberal Morality and Socialist Morality, 318—334. ROBINSON N. H. G. LITT D. — The moral Situation, 335—341. RAJU P. T. — Philosophical Survey: The State of Philosophical Studies in India, 342—347. New Books, 348—379. A Note on Semantics, 381—383. Institute Notes, 384.

Philosophy, XXV, 92 (Jan. 1950). COPLESTON F. C. — The Human Person in Contemporary Philosophy. FINDLAY J. N. — Values in Speaking. CORKEY R. — Moral Intuitions. HOOPER S. E. — A Reasonable Theory of Morality (Alexander and Whitehead). MILNE E. A. — A Modern Conception of Time.

Philosophy, XXV, 93 (Apr. 1950). BROAD C. D. — Some Common Fallacies in Political Thinking. CAMPBELL C. A. — The Claims of Reason. JONES J. R. — Our Knowledge of Other Persons. KNEALE W. — Objectivity in Morals. Discussion: Liberal Morality and Socialist Morality. Philosophical Survey: Philosophy in Italy.

Philosophy, XXV, 94 (July 1950). FORSYTH T. M. — Creative Evolution in its Bearing on the Idea of God, 195—208. SMART J. J. C. — Reason and Conduct, 209—224. EMMET D. — Time is the Mind of Space, 225—234. HAMPSHIRE S. — Scepticism and Meaning, 235—246. MAYO B. — Is there a Case for the General Will? 247—252. TOMS E. — Exposition and Explanation, 253—265. Discussion—The concept of Mind, 266—270. Philosophical Survey: Philosophy in France, 271—274. New Books, 275—287. Institute Notes and Notices, 288.

XV

Philosophy and Phenomenological Research IX, 4 (June 1949). Articles: FEUER S. — Mechanism, Physicalism, and the Unity of Science, 627—643. KEDROV B. M. — Daltons Atomic Theory and Its Philosophical Significance (translated from the Russian), 644—662. ACKOFF R. L. — On a Science of Ethics, 663—672. BURKS A. W. — Icon, Index, and Symbol, 673—689. TSCHA HUNG — Moritz Schlick and Modern Empiricism, 690—708. Discussions: DEWEY J. — Experience and Existence, 709—713. KAHN S. J. — The Status of the Potential: A Reply to Professor Dewey, 714—716. ROTENSTREICH N. — Between Rousseau and Marx, 717—719. BECK L. W. — Remarks on the Distinction Between Analytic and Synthetic, 720—727. WILD J., COBITZ J. L. — Reply to Professor Beck, 728—730. HARTMAN R. S. — The Epistemology of the A Priori, 731—736. WILD J., CO-

BITZ J. L. — Comments on Mr. Hartman's „The Epistemology of the A Priori”, 737—740. WINTHROP H. — The Constitution of Error in the Phenomenological Reduction, 741—748. Reviews, 749—781. Communications: USHENKO A. P. — A Note on the Concept of Power, 782—784. Notes and News, 785—786.

Philosophy and Phenomenological Research
X, 1 (September 1949). Articles: ISENBURG A. — Natural Pride and Natural Shame, 1—24. HOFSTADTER A. — Some Reflections on the Problem of Man, 25—35. CASANUEVA H. D. — The Philosopher and Concrete Existence, 36—52. CARMICHAEL P. A. — Limits of Religious Knowledge, 53—64. RUJA H. SHAPIRO M. H. — The Problem of Pluralism and Contemporary Naturalism, 65—71. MCGREAL J. — A Naturalistic Analysis of Value Terms, 73—84. Discussions: FARBER M. — Professor Reulet on „Being, Value, and Existence”, 85—89. REULET A. S. — Reply to Marvin Farber, 90—98. BENTLEY A. F. — Sings of Error, 99—106. USHENKO A. — The Logic of Hegel and Russell, 107—114. LANGFORD C. H. — The Institutional Use of The, 115—120. KATTSOFF L. O. — The Place of Logic in a World of Fact, 121—129. Reviews, 130—154. Notes and News, 155—156.

Philosophy and Phenomenological Research
X, 2 (December 1949). Articles: HENDEL C. W. — Goethe's Faust and Philosophy, 157—171. GURWITSCH A. — Gelb-Goldstein's Concept of „Concrete” and „Categorical” Attitude and the Phenomenology of Ideation, 172—196. LANDGREBE L. — Phenomenology and Metaphysics, 197—205. MASHKIN N. A. — Eschatology and Messianism in the Final Period of the Roman Republic, 206—228. CHOU-DHURY P. J. — The Problem of Form and Content in Physical Science, 229—237. ANDERS—STERN G. — The Acoustic Stereoscope, 238—243. NATANSON M. — H. B. Alexander's Projection of a Categoriology 244—250. Discussions: ANDERSON J. F. — Is Scholastic Philosophy Philosophical?, 251—259. CUNNINGHAM W. — Is Scholastic Philosophy Philosophical? A Reply, 260—261. ANDERSON J. F. — Remarks on Professor Cunningham's „Reply”, 262. BERGMANN G. — On Non-Perceptual Intuition, 263—264. Reviews, 262—305. Notes and News, 306.

Philosophy and Phenomenological Research
X, 3 (March 1950). Articles: HOSPERS J. — Meaning and Free Will, 307—330. CAPEK M. — Stream of Consciousness and „Durée Réelle”, 331—353. MESTHENE E. G. — On the Status of the laws of Logic, 354—373. Discussions: ROBINSON D. S. — Kant and

Demonax—a Footnote to the History of Philosophy, 374—379. RUDNER R. — The Ontological Status of the Esthetic Object, 380—388. RAWLINS F. I. G. — Episteme and Techne, 389—397. RITCHIE A. M. — Language, Logic and Existentialism, 398—407. TOOHEY J. — Dicta and Rules of the Categorical Syllogism, 408—410. PARRY W. — On Numerical Moods of Syllogism (Reply to Father Toohey), 411—413. TOOHEY J. — Reply to Professor Parry, 414—416. KAHN S. J. — Recognition of Differences, 417—419. WOLSTEIN B. — The Meaning of Power in Scientific Inference, 420—425. Reviews, 426—463. Notes and News, 464—469.

Philosophy and Phenomenological Research
X, 4 (June 1950) Articles: FEUER L. S. — The Philosophy of Morris R. Cohen: Its Social Bearings, 471—485. CLAPP J. G. — Some Notes on Plato's Protagoras, 486—499. PAP A. — Logic and the Synthetic A Priori, 500—514. SELLARS W. — Quotation Marks Sentences, and Propositions, 515—525. LAVINE T. Z. — Knowledge As Interpretation: An Historical Survey, Part I, 526—540. SAKSENA S. K. — Dialectical Materialism, 541—552. Discussions: STERN G. (ANDERS) Emotion and Reality (In Connection with Sartre's „The Emotions”), 553—562. KATTSOFF L. O. — Is Eidetic Intuition Necessary?, 563—571. EVANS D. L. — Two Intellectually Respectable Conceptions of God, 572—577. Reviews 578—609. Communications, 610—612. Notes and News, 613—615.

XVI

Psychologický Sborník Časopis Psychologického Ústavu SAVU IV (1949), 1. KOSZCZO J. — Úlohy psychologa vo výchovných inštitútoch-internátoch, 1—18. HAJDUKIEWICZ T. G. — Výchova sovietskej psychologie, 19—37. GASZPAREC I. — Socialnopsychologické stránky paniky, 38—47. Rozhlady, 48—50. Kritiky a recenzie, 51—63. Zpravy, 64.

XVII

Revue de Métaphysique et de Morale 54-e Année (1949) 1. DUFRENNE M. — Heidegger et Kant, 1—28. BERTRAND R. — Le plaisir, la forme et le sens, 29—40. MALVERNE L. — La condition de l'Être et la Mission du Logos, 41—66. MOSSE-BASTIDE R. M. — Bergson et Spinoza, 67—82. Etudes critiques: HUSSON L. — Le naturalisme moral et l'Éducation nouvelle (1-re partie), 83—93. Soutenance de thèses (M. Gusdorf), 94—98. Notes critiques, 99—110. Nécrologie (Sertilanges, Laporte), 111—112.

Revue de Métaphysique et de Morale
54-e Année (1949) 2. Problèmes de
Physique contemporaine: De BRO-
GLIE L. — L'espace et le temps dans la phy-
sique quantique, 113—125. ULLMO J. — Phy-
sique et Axiomatique, 126—138. METZ A. —
La Physique des quanta et l'Epistemologie me-
yerssonienne, 139—162. Etudes criti-
ques: BENDA J. — Un trouble fête:
L'Esprit de rigueur, 163—169. HUSSON L. —
Le naturalisme moral et l'Education nouvelle
(2-e partie), 170—194. Notes critiques,
195—224. Nécrologie (L. Weber), 224.

Revue de Métaphysique et de Morale
54-e Année (1949) 3—4. Les Problèmes
de l'Histoire: FEBVRE K. — Vers
une autre histoire, 225—247. MARRON H. J. —
De la Logique de l'Histoire à une Ethique
de l'Historien, 248—272. PARODI D. — Néces-
sité et Contingence en Histoire, 273—279.
RICOEUR P. — Husserl et le sens de l'Histo-
ire, 280—316. TRAA-DUE-THAO — Existential-
isme et Matérialisme dialectique, 317—329.
DAVY G. — L'explication sociologique et le
recours à l'Histoire d'après Comte, Mill et
Durkheim, 330—362. LEVI-STRAUSS C. — Hi-
stoire et Ethnologie, 363—391. ARON R. —
Note sur les rapports de l'Histoire et de la
Politique, 392—407. Notes critiques,
408—413. Nécrologie (Blondel), 414.

Revue de Métaphysique et de Morale, 55
Année, 1 (Janviers-Mars 1950) La philoso-
phie anglaise contemporaine
Articles: RUSSELL B. — Le principe
d'individuation, 1—15. HARTSHORNE Ch. —
Le principe de relativité philosophique chez
Whitehead, 16—29. CESSÉLIN F. — La bifur-
cation de la Nature, 30—49. KOYRE A. — Le
chien, constellation celeste et le chien animal
aboyant, 50—59. LENOIR R. — L'événement,
60—68. Etudes critiques: DELHOM-
ME J. — Branisme et Philosophie de l'Exis-
tence, 69—81. PERRET G. — Sociologie Gé-
nérale, 82—87. DERATHEE R. — La sociologie
au XX siècle, 88—94. Notes critiques,
95—112.

Revue de Métaphysique et de Morale, 55
Année, 2. Articles: MINKOWSKI E. —
Le contact humain, 113—127. PEPIN J. — Le
problème de la communication des consciences
chez Plotin et saint Augustin, 128—148. VALLIN
J. — L'être, l'interrogation et la mort, 178—205.
Notes critiques, 206—222. Nécro-
logie, 228.

XVIII

Revue Internationale de Philosophie III
(1949), 9. L'Existentialisme devant
L'Opinion Philosophique. CAS-
TELLI E. — L'existentialisme: philosophie de

la crise, 247—254. De WAELHENS A. — Les
constantes de l'existentialisme, 255—269.
GERARD J. — Existence et position, 270—280.
PAUMEN J. — La sagesse romantique de Mar-
tin Heidegger, 281—289. POS H. J. — L'exis-
tentialisme dans la perspective de l'histoire,
290—305. HEINEMANN F. H. — What is Alive
and what is Dead in Existentialism? 306—319.
SEGOND J. — Reflexions critiques sur l'exis-
tentialisme et le monde des valeurs, 320—328.
McGILL V. J. — Sartre' Doctrine of Freedom,
329—342. Bibliographie, 343—347.
Analyses et Comptes Rendus,
360—363, Revue des Revues, 364
—369. Ouvrages Recus, 370.

Revue Internationale de Philosophie III
(1949), 10. Henri Bergson. HYPOLITE
J. — Aspects divers de la memoire chez
Bergson, 373—391. GREGOIRE F. — La colla-
boration de l'intuition et de l'intelligence, 392
—406. STARK W. — Henri Bergson: a Guide
for Sociologists, 407—433. GOUHIER H. —
Bergson et l'Histoire des idées, 434—444. SUN-
DEN H. — Bergson en Suede, 445—458.
Bibliographie, 459—506. Analyses
et Comptes Rendus, 507—511. Re-
vue des Revues, 512—517. La vie
philosophique, 518. Ouvrages Re-
çus, 519.

Revue Internationale de Philosophie IV
(1950), 11. L'Empirisme Logique. RUSSELL B. —
Logical positivism, 3—19. CARNAP R. — Em-
piricism, Semantics, and Ontology, 20—40.
HEMPEL C. G. — Problems and Changes in
the Empiricist Criterion of Meaning, 41—63.
FEIGL H. — The Mind-Body Problem in the
Development of Logical Empiricism, 64—83.
BARZIN M. — L'empirisme logique, 84—94.
Bibliographie, 95—102, Notes et
Discussions; De COSTER S. — M. R.
Hubert et la construction du reel psychologi-
que et pedagogique, 103—106. Analyses
et Comptes Rendus, 107—112. Re-
vue des Revues, 113—117. La vie
philosophique, 118. Ouvrages Re-
çus, 119.

Revue Internationale de Philosophie IV
(1950), 12. GOUHIER H. — Les exigences de
l'existence dans la métaphysique de Descar-
tes, 123—152. ALQUIE F. — Descartes et l'on-
tologie négative, 153—159. LENOBLE R. — La
psychologie cartesienne, 160—189. LEWIS G.—
L'ame et la durée, d'après une controverse
cartésienne, 190—209. WARE C. S. — The In-
fluence of Descartes on John Locke — A Bi-
bliographical Study, 210—230. Analyses
et Comptes rendus, 231—237. Re-
vue des Revues, 238—244. La vie
philosophique, 245. Ouvrages re-
çus, 246—247.

XIX

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXXXVIII, (1948) 1—3. Articles: CHESTOV L. — Nicolas Berdiaeff: la gnose et la philosophie existentielle, 1—35. REYMOND A. — Remarques sur les modalités de l'être: nécessaire, contingent, liberté, 36—47. PUCELLE J. — Appel à la philosophie à venir, 48—61. VERNEAUX R. — Être et Paraître: critique du phénoménisme néocriticiste, 62—85. Notes et Documents: MARSAL Cl. M. — Sur deux procédés d'approximation chez Archimède, 86—88. ROCHOT B. — L'influence de Gassendi, 88—91. **Revue Critique:** BERGER G. — L'établissement de la phénoménologie par Marvin Farber, 92—95. Analyses et comptes rendus, 96—126. Livres déposés au bureau de la Revue, 127—128.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXXXVIII, (1948) 4—6. Articles: DUCUING J. — L'art du diagnostic et ses conséquences psychologiques. Contribution à l'étude de la connaissance d'autrui, 129—146. DAVID M. — Écriture et Pensée, 147—159. GOLDMANN L. — Matérialisme dialectique et Histoire de la philosophie, 160—179. BERTEVAL W. — La science moderne et la causalité, 180—190. Notes et documents: SCHUHL P. M. — Y a-t-il une source aristotélicienne du „Cogito”? 191—194. MOSSE-BASTIDE R. M. — L'intuition bergsonienne, 195—206. Analyses et comptes rendus, 208—244. Sommaire des revues, 245—254. Nécrologie, 254. Livres déposés au bureau de la Revue, 255—256.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXXXVIII, (1948) 7—9. Articles: LACHIEZE-REY P. — Reflexions sur quelques problèmes concernant l'initiative spirituelle concrète, 257—270. AMAR A. — A la recherche d'une méthode pour les sciences humaines, 271—287. SCHUWER C. — L'art et le fait de la mort, 288—306. MATISSE G. — Les déficiences du monde animé et l'origine des êtres vivants (2e article), 307—317. GOICHON A. M. — L'évolution philosophique d'Avicenne, 318—329. Notes et documents: LEWIS G. — Une source inexplorée du Traité des „Passions”, 330—334. ROCHOT B. — Reflexions sur Pascal savant, 334—340. CRANGUS E. — Les recherches psychologiques et anthropologiques en Roumanie, 341. Analyses et comptes rendus, 342—370. Nécrologie, 371—372. Sommaire des revues, 373—381. Livres déposés au bureau de la Revue, 382—384.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXXXVIII, (1948) 10—12. Articles: GUY-GRAND G. — Proudhon et Michelet, 385—408. CUVILLIER A. — L'idéologie de 1848, 409—426. RUYSSSEN, Th. — Technique et religion, 427—458. Analyses et comptes rendus, 459—494. Notes Bibliographiques, 495—507. Nécrologie, 508.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXXXIX, (1949) 1—3. Articles: FAURE-FREMIET P. — Des divers aspects de l'objectivité, 1—32. COUSINET R. — L'éducation morale et l'enfant 33—47. STERN A. — Nietzsche et le doute méthodologique en morale, 48—59. Notes et documents: LAGACHE D. — Les rapports de l'angoisse et de la conscience, 60—66. FESTUGIERE A. J. — Les premiers moteurs d'Aristote, 66—71. **Revue critique:** RUYER R. — Le mystère de la mémoire d'après F. Ellenberger, 72—79. Analyses et comptes rendus, 80—114. Sommaire des Revues, 115—123. Livres déposés au bureau de la Revue, 124—128.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXXXIX, (1949) 4—6. Articles: SALZI P. — Place de la psychologie parmi les sciences, 129—137. CASTELLI E. — Considérations sur la crise de la civilisation, 139—142. DERATHE R. — Les rapports de la morale et de la religion chez Jean-Jacques Rousseau, 143—173. DROUIN M. — Remarques critiques sur le „Fondement de l'Induction” de J. Lachelier, 174—185. **Revue critique,** PATOCKA J. — Remarques sur le problème de Socrate, 186—213. Analyses et comptes rendus, 214—252. Nécrologie, 253. Livres déposés au bureau de la Revue, 254—256.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXXXIX, (1949) 7—9. Articles ULLMO J. — La mécanique quantique et la causalité, 257—297. BASTIDE G. — Le rire et sa signification éthique, 288—306. DAMBUYANT M. — La dialectique bouddhique, 307—318. MARECHAL C. — La vraie doctrine philosophique de Lamennais, 319—331. Notes et documents: MASSON-OURSSEL P. — L'art et la beauté, nostalgies du spirituel, 331—334. CHASTAING M. — L'atticisme d'Alfred de Vigny, 334—337. Analyses et comptes rendus, 338—365. Notes bibliographiques, 366—371.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXXXIX, (1949) 10—12. Articles: BREHIER E. — Originalité de Levy-Bruhl, 385—388. DELEVSKY J. — La perfection et l'infini: La pensée scientifique et l'idéal so-

cial, 389—403. RUYER R. — Pouvoir spirituel et matriarcat, 404—422. CADIOU R. — La philosophie de J. Stuart Mill, 423—440. ULLMO J. — La mécanique quantique et la causalité (2e article) 441—473. Notes et documents: DUFRENNE M. — La connaissance de Dieu dans la philosophie spinoziste, 474—485. Analyses et comptes rendus, 486—499. Notes bibliographiques, 500—503. Nécrologie, 504—505. Livres déposés au bureau de la Revue, 506—508.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXL (1950) 1—3 Articles: PERELMAN Ch. et OLBRECHTS L. — Logique et rhétorique, 1—35. LENOBLE R. — Psychanalyse et science de l'homme, 36—71. SIVADJIAN J. — Les Mouvements d'entraînement et les mouvements composés, 72—89. Analyses et comptes rendus, 90—118. Sommaire des revues, 119—126. Livres déposés au bureau de la Revue, 127—128.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger CXL (1950) 4—6 Articles: DAUDIN H. — L'entreprise philosophique ses difficultés et leurs conséquences, 129—142. BOLL M. et REINHARDT J. — A propos des logiques polyvalentes: les modalités et la vraisemblance, 143—179. Notes et documents: SIMIAN-WENCELIUS M. — La place de la valeur dans un monde de faits d'après W. Köhler, 180—190. *Revue Critique: Etudes hégéliennes*, 191—200. Analyses et comptes rendus, 201—251. Livres déposés au bureau de la Revue, 253—256.

XX

Science & Society¹ XII (1948), 1—2. MORRAIS H. M. — Marx and Engels on America, 3—21. SELSAM H. — The Ethics of the Communist Manifesto, 22—32. KIRKENFELD T. — The Paradox of Profit, 33—41. STERN B. J. — Engels on the Family, 42—64. SWEEZY P.M. — Origins of Present Day Socialism, 65—81. BERNSTEIN S. — Saint Simons' Philosophy of History, 82—96. CORNU A. — German Utopianism: „True“ Socialism, 97—113. HILL C. — The English Civil War, Interpreted by Marx and Engels, 130—156. MINS H. F. — Marx' Doctoral Dissertation, 157—169. STRUIK D. J. — Marx and Mathematics, 181—196. MOXON C. — Psychotherapy for Progressives, 197—217. TRINKHAUS C. — Toynbee Against History 218—253. *Communications*:

SWADESH M. — On Linguistic Mechanism, 254—259. *Reviews*, 260—290.

Science & Society XII (1948), 3. *European Recovery and United States Aid*, 293—383.

Science & Society XII (1948), 4. WALLACE W. D. — The Problem of Wordsworth's Conservatism, 387—399. MCGILL V. J., PARRY W. T. — The Unity of Opposites: A Dialectical Principle, 418—444. *Book Reviews*, 445—479.

Science & Society XIII (1949), 1. *The Genetics Controversy: PRENANT M. — The General Issues*, 50—54. LEVY J. — Lysenko and the Issues in Genetics, 55—78. *Book Reviews* 79—95.

Science & Society XIII (1949), 2. HANSON A. H. — History and Mr. Toynbee, 118—135. STERN B. J. — Genetic Teaching and Lysenko, 136—149. *Communications*: RIESS B. F. — A New Approach to Instinct, 150—154. SELSAM H., WELLS H. K. — Dialectics Transformed Into Its Opposite, 154—160. MCGILL V. J., PARRY W. T. — Reply, 160—164. FINKELSTEIN S. — More on Art and Society, 164—169. *Book Reviews*, 170—191.

Science & Society XIII (1949), 3. BERNAL J. D. — The Place and Task of Science, 193—228. LAWRENCE C. — Roots of the Marxist Concept of Practice, 229—242. LIFSHTITZ M. — Responsibility of Art to Society in Belinsky's Esthetics, 243—257. *Communications*: SCHLAUCH M. — The Anti-Humanism of Ezra Pound 259—269. DOTTERER R. H. — Formal Logic and the „Fringe“, 269—271. PARRY W. T. — Reply to Professor Dotterer, 271—272. *Book Reviews*, 273—287.

Science & Society XIII (1949), 4. CHURCHMAN C. W., ACKOFF R. L. — The Democratization of Philosophy, 327—339. *Communications*: INLOW B. — Science and Progress in Seventeenth-Century England, 340—351. *Book Reviews*, 352—381.

Science & Society XIV (1950), 1. ROBBINS R. M. — The T. S. Eliot Myth, 1—28. BERNSTEIN S. — From Utopianism to Marxism, 58—67. *Communications*: LEWIS J. — Ideas and Consequences, 68—76. *Book Reviews*, 77—95.

Science & Society XIV, 3 (1950). MASON S. F. — Historical Roots of the Scientific Revolution, 237—264. *Communications*: PEARSE J. — Heredity East and West, 265—275. *Book Reviews*, 276—286. *Books Received*, 287—288.

¹ Tylko artykuły treści filozoficznej i pokrewnej.

XXI

Synthèse VII (1948/49), 6—A. (Zeszyt poświęcony Robertowi Feysowi z okazji sześćdziesiątej rocznicy urodzin). Avant-Propos. Par le Comité de Redaction, 371. BETH E. W. — Preface, 373. BORGERS A. — Development of the Notion of Set and of the Axioms for Sets, 374—390. CURRY H. B. — A Simplification of the Theory of Combinators, 391—399. DESTOUCHES-FEVRIER P. — Logique et Theories physiques, 400—410. DESTOUCHES J. L. — Intervention d'une Logique de Modalité dans une Théorie physique, 411—417. DURR K. — Der Begriff der Function in der symbolischen Logik 418—427. MCKINSEY J. C. C. — A new Definition of Truth, 428—433. van MELSEN A. G. M. — The Nature of Logic 434—440. QUINE W. V. — On Decidability and Completeness 441—446. Notice biographique, R. Feys 447—452.

Synthèse VII (1948/49), 6—B. Communications of the Institute for the Unity of Science: FRANK Ph. — Foreword, 457. FRANK Ph. — Logical Empiricism I. The Problem of Physical Reality, 458—465. CLAY J. — Postscript, 465. RYNIN D. — Remarks on M. Schlick's Essay „Positivism and Realism", 466—477. SCHLICK M. — Positivism and Realism, 478—505. DEUTSCH K. — Some Notes on Research on the Role of Models in the Natural and Social Sciences, 506—533. Applied Logic: WALTER E. J. — Individuum, Gesellschaft und Staat, 536—549. Communications de L'Institut Français de Sociologie: LEVY-BRUHL H. — Le plus ancien testament romain 552—553. KOPELMANAS L. — Les conditions sociologiques de la proscription de la guerre, 554—559. Dutch Section of the International Association for Logic and the Philosophy of Science: CLAY J. — The Concept of Evolution, 560—574.

Synthèse VIII (1950/51), 1—2. Professor Clay's Thirty years professorship: MANNOURY G. — Clay as a Philosopher, 1—2. HARTOG H. — Clay's Work on Cosmic Rays, 3—5. Communications of the Institute for the Unity of Science: DUCASSE C. J. — Reality, Science and Metaphysics, 9—21. NEURATH M. L. — Report on the last years of Isotype Work, 22—27. FRANK Ph. — Introduction to the Philosophy of Physical Science on the basis of Logical Empiricism, 28—45. Language Analysis and Applied Logic: SERVIEN P. — Langage, Mathématiques et Observables, 49—53. WALTER E. J. — Ideal- und Realtypen der Planwirtschaft, 54—64. STERN A. L. — Remarks on two Chapters of

Laotse's Tao teh Ching, 65—69. Dutch Section of International Association for Logic and the Philosophy of Science: MEYER J. — Contingency, 72—90. Book Review, 93—95.

Synthèse VIII, (1950/51), 3—5. Fifth international significant Summer Conference, 20—25. VIII, 1949. (General Subject: Application and Applicability of Significs, Semantics and Logistics.) ESSER P. H. — Inaugural Address and General Survey of the Programme, 101—107. Logic and Physics: MANNOURY G. — Introduction à l'étude de langages microscopiques, 111—112. DESTOUCHES-FEVRIER P. — Systèmes microscopiques et langage microphysique, 113—119. ROUGIER L. — Différents niveaux d'intersubjectivité du langage 120—129. SERVIEN P. — Le langage des sciences, 130—133. SZEKELY D. L. (Jerusalem) — Metarelation und Kalkülen-genetik 134—147. DENK F. — Das A—B—C der Sprache und das A—B—C der Gedanken, 148—154. DESTOUCHES J. L. — Problèmes psycho-linguistiques en physique moderne 155—166. BRITZELMAYR W. — Ueber die Verständlichkeit formalisierter Sprachen 167—171. Biology: KRUSEMAN W. M. — Gradation of language in biological systematics, 175—181. RAPOPORT A. — Mathematical Biophysics, Cybernetics and Significs, 182—193. WESTHOFF V. — An analysis of some concepts and terms in vegetation study or phytocenology, 194—206. Social Sciences: LEVY-BRUHL H. — Objet et méthode de la science juridique, 209—212. WESTENDORP BOERMA N. — Collective guilt. Survey of contribution to the subject by members of the Ethical-juridical Section of the I.S.S. 213—221. BOURGIN G. — La méthode empirique en sociologie, 222—224. TONNESSEN H. — The fight against revelation in semantical studies, 225—234. STERN A. L. — In defence of non-metaphysical ethics, 235—237. ESSER P. H. — Is it possible to verify statements by non-verbal testing methods?, 238—242. Final Address 243—246.

XXII

The Journal of Aesthetics & Art Criticism VIII, 1. (September, 1949). GILBERT K. — Seven Senses of a Room, 1—11. OLGUIN M. — The Theory of Ideal Beauty in Arteaga and Winckelmann, 12—33. MIRABENT F. — Contemporary Aesthetics in Spain, 34—41. McCURDY H. G. — Literature as a Resource in Personality Study: Theory and Methods, 42—46. FEIBLEMAN J. K. — The Art of the Dance, 47—52. GAUSS C. E. — On the Content of a Course in Introductory Aesthetics, 53—58.

Reviews, 58—66. Notes and News, 66—67. Contributors, 68—69.

The Journal of Aesthetics & Art Criticism VIII, 2. (December 1949). MICHELIS P. A. — Space — Time and Contemporary Architecture, 71—86. MEYER-BAER K. — Musical Iconography in Raphael's Parnassus, 87—96. LIPPINCOTT G. — A Dancer's Note to Aestheticians, 97—105. ARNHEIM R. — The Priority of Expression, 106—109. AUERBACH E. — Vico and Aesthetic Historism, 110—118. STECHOW W. — Justice Holmes' Notes on Albert Dürer, 119—124. ROMANELL P. — A Comment on Croce's and Dewey's Aesthetics, 125—128. MERLAN P., MOORE J. S., AMES W. — Letters Pro and Con, 129—130. Reviews, 131—139. International News and Correspondence, 139—141. Notes and News, 141—142. Contributors, 142—143.

The Journal of Aesthetics & Art Criticism VIII, 3 (March 1950). KALLEN H. M. — Patterns in Events and Patterns in Philosophies of Art, 145—154. SCHUELLER H. M. — The Pleasures of Music: Speculation in British Music Criticism, 1750—1800, 155—171. BLOCK H. M. — The Critical Theory of James Joyce, 172—184. GIOVANNINI G. — Method in the Study of Literature in Its Relation to the Other Fine Arts, 185—194. MORGAN D. N. — In Memory of Dewitt H. Parker, 195—196. Reviews and Books in Brief, 196—208. Books Received, 208—209. Notes and News, 210—211. International News and Correspondence, 211—212. Contributors, 212.

The Journal of Aesthetics & Art Criticism VIII, 4 (June 1950). Is a General Theory of Arts of Any Practical Value in the Study of Literature? I, WIMSATT W. K. — The Domain of Criticism, 213—220. II, GREENE T. M. — The Scope of Aesthetics, 221—228. RAU C. — Psychological Notes on the Theory of Art as Play, 229—238. AMES VAN METER — Theater and Fiction in France, 239—244. PORTNOY J. — Platonic Echoes in Soviet Musical Criticism, 245—250. HEYL B. C. — Artistic Truth Reconsidered, 251—258. FASOLA G. N. — Social Factors in Architecture, 259—265. EKMAN R. — Letter to the Editor, 266. Reviews, 267—277. Selective Current Bibliography, 278—297. Notes and News, 298—299. Contributors, 299—300. Index of Volume VIII, 301—306.

The Journal of Aesthetics & Art Criticism IX, 1 (September 1950). NAHM M. C. — Genius and the Aesthetic Relation of the Arts, 1—12. CARMICHAEL P. A. — The Phantom of Cri-

tical Objectivity, 13—20. SHUMAKER W. — The Condition of Critical Valuation, 21—30. JESSUP B. — Aesthetic Size, 31—38. SVOBODA K. — Content, Subject, and Material of a Work of Literature, 39—45. KAHN S. J. — Critical Judgment and Professor Pepper's „Eclecticism“, 46—50. PEPPER S. C. — Some Comments on Professor Kahn's Paper, 51—55. DEWEY J. — Aesthetic Experience as a Primary Phase and as an Artistic Development, 56—58. Letters, 59. Reviews, 60—71. Notes and News, 72—74. Selective German Bibliography, 74—79. Contributors, 79.

XXIII

The Journal of Philosophy XLVI, 14. (1949). PEPPER C. S. — Values and Value Judgements, 429—434. JARRETT J. L. — Verification in the Reading of Poetry, 435—444. WERKMEISTER W. H. — Science, Its Concepts and Laws, 444—452. Book Notes, 452—456. New Books, 456. Notes and News, 456.

The Journal of Philosophy XLVI, 15. EDWARDS P. — Do Necessary Propositions „Mean Nothing“?, 457—468. Comments and Criticism: GARNETT A. C. — A Note on Gardner Williams' Individualistic Ethics, 469—472. GARDNER W. — The Individual Aspects of Ethics — A Reply to Professor Garnett, 472—477. Book Notes, 477—481. New Books and Journals, 481—482. Notes and News, 483—484.

The Journal of Philosophy XLVI, 16. HOFSTADTER A. — The Causal Universal, 485—496. SELLARS W. — Acquaintance and Description Again, 496—504. Book Review, 504—510. Book Notes, 510—511. New Books and Journals, 511—512. Notes and News, 512.

The Journal of Philosophy XLVI, 17. MANLEY H., THOMPSON Jr. — The Logical Paradoxes and Peirce's Semiotic, 513—536. RAU K. — The Ethical Theory of Jean-Paul Sartre, 536—545. Comments and Criticism: REICHENBACH H. — A Conversation between Bertrand Russell and David Hume, 545—549. ADAMS E. M. — A Critique of the Emotive Theory of Ethical Terms, 549—553. MCGREAL I. — Is Beauty Esthetic Value?, 553—557. Book Reviews, 557—564. Book Notes, 564—572. New Books, 572.

The Journal of Philosophy XLVI, 18. BEARDSLEY E. L. — „Non-Accidental“ and Counterfactual Sentences, 573—591. Book Review, 591—597. New Books and Journals, 598—600.

- The Journal of Philosophy** XLVI, 19.
LEONARD H. S. — Ethical Predicates, 601—607. OLIVER W. D. — Can Naturalism Be Materialistic?, 608—615. Book Review 615—622. Book Notes, 622—627. New Books and Journals, 628.
- The Journal of Philosophy** XLVI, 20.
BAHM A. J. — Existence and Its Polarities, 629—637. STRONG E. W. — How Is Practice of History Tied to Theory?, 637—644. STANLEY P. — Fantasy on a Theme by Plato, 644—651. Book Notes, 651—656.
- The Journal of Philosophy** XLVI, 21.
KING H. R. — Aristotle and the Paradoxes of Zeno, 657—670. Comments and Criticism: MASI E. — A Note on Lewis's Analysis of the Meaning of Historical Statements, 670—674. Book Review 675—677. Book Notes, 678—680. New Books and Journals, 680—683. Notes and News, 683—684.
- The Journal of Philosophy** XLVI, 22.
KRIKORIAN Y. H. — Empiricism and the Mind, 685—693. KAMINSKY J. — Analytic and Synthetic Moral Judgments, 693—702. LEDDEN J. E. — Contextual and Intrinsic Freedom, 702—708. Book Review, 708—715. Book Notes, 715—738. New Books and Journals, 738—743. Notes and News, 743—744.
- The Journal of Philosophy** XLVI, 23.
MILLER D. S. — Hume's Deathblow to Deductivism, 745—762. New Books and Journals, 762—770. Notes and News, 770—772.
- The Journal of Philosophy** XLVI, 24.
ZERBY L. K. — Some Remarks on the Philosophy of Law, 773—780. BRODBECK M. — The New Rationalism: Dewey's Theory of Induction, 780—791. Book Review, 791—796. Book Notes, 796—799. New Books and Journals, 799—800.
- The Journal of Philosophy** XLVI, 25.
RAUP R. B. — Method in Judgments of Practice, 801—817. Comments and Criticism: WEINBERG J. R. — Nicolaus of Autrecourt: A Reply 817—822. Book Review, 822—826. New Books and Journals, 826—827. Notes and News, 827—828.
- The Journal of Philosophy** XLVI, 26.
FULLER B. A. G. — The Messes Animals Make in Metaphysics, 829—838. Comments and Criticism: LEBLANC H. — The Semiotic Function of Predicates, 838—844. Book Review, 844—868. Book Notes, 868—875. KRUSE C. — East-West Philosophers' Conference 875—878. New Books and Journals, 878—879. Notes and News, 879—883.
- The Journal of Philosophy** XLVII, 1. (1950). AIKEN H. D. — Evaluation and Obligation: Two Functions of Judgments in the Language of Conduct, 5—22. Book Notes, 22—26. New Books and Current Journals, 26—28. Notes and News, 28.
- The Journal of Philosophy** XLVII, 2.
LYND H. M. — The Nature of Historical Objectivity, 29—43. Book Review, 43—55. Notes and News, 56.
- The Journal of Philosophy** XLVII, 3.
BAYLIS C. A. — Rational Preference, Determinism, and Moral Obligation, 57—63. CREEGAN R. F. — On the Power of Values, 63—69. Comments and Criticism: OLIVER W. D. — Logic and Necessity, 69—73. SCHIPPER E. W. — And There Was Light, 73—76. Book Notes, 76—80. New Books and Current Journals, 80—83. Notes and News, 83—84.
- The Journal of Philosophy** XLVII, 4.
NEWHALL D. H. — Requiredness, Fact, and Value, 85—95. Comments and Criticism: NORRIS L. W. — „Existence and its Polarities". — Revision and Supplement, 96—99. USHENKO A. P. — A Note on Whitehead and Relativity, 100—102. Book Review, 102—109. Book Notes, 109—110. New Books and Current Journals, 110—112. Notes and News, 112.
- The Journal of Philosophy** XLVII, 5 (March 1950). CORY D. — Some Notes on the Deliberate Philosophy of Santayana, 113—124. Comments and Criticism: TURQUETTE A. R. — Gödel and Synthetic A Priori, 125—129. Book Notes, 129—134. New Books and Current Journals, 135—137. Notes and News, 137—140.
- The Journal of Philosophy** XLVII, 6 (March 1950). BROWN S. M., Jr. — C. I. Lewis's Esthetics, 141—150. KAMINS H. — Relational Properties as Qualities in Professor Lewis's Theory of Value, 150—158. Comments and Criticism: SCHEFFLER I. — Verifiability in History: A Reply to Miss Masi, 158—166. Book Notes, 166—167. New Books and Current Journals, 167—168.
- The Journal of Philosophy** XLVII, 7 (March 1950). MOORE A. — Verifiability and Phenomenalism, 169—177. GARDNER M. — Mathematics and the Folkways, 177—186. Book

Review, 186—190. Book Notes, 190—192. New Books, 192—195. Notes and News, 195—196.

The Journal of Philosophy XLVII, 8 (April 1950). McKEON R. — Conflicts of Values in a Community of Cultures, 197—209. ZINK S. — Intuition and Externalization in Croce's Aesthetic, 210—216. Book Review, 217—222. Book Notes, 222—223. New Books, 223—224. Notes and News, 224.

The Journal of Philosophy XLVII, 9 (April 1950). BEISWANGER G. — The Logic of Conscience, 225—237. SMITH J. E. — Is Existence a Valid Philosophical Concept?, 238—249. Comments and Criticism: GARNETT A. C. — Must Empiricism Be Materialistic and Behavioristic?, 250—255. KRIKORIAN Y. H. — Empiricism: Mind and Matter, 255—259. Book Reviews, 259—266. Book Notes 266—279. New Books and Current Journals, 279—282. Notes and News, 282—284.

The Journal of Philosophy XLVII, 10 (May 1950). SHELDON W. H. — The Absolute Truth of Hedonism, 285—304. Book Notes. 304—308. New Books and Current Journals, 308—311. Notes and News, 311—312.

The Journal of Philosophy XLVII, 11 (May 1950). ADAMS E. M. — Word-Magic and Logical Analysis in the Field of Ethics, 313—319. JONAS H. — Causality and Perception, 319—324. Comments and Criticism: WILLIAMS G. — Normative Naturalistic Ethics, 324—330. Book Notes, 331—339. New Books and Current Journals, 339—340. Notes and News.

The Journal of Philosophy XLVII, 12 (June 1950). MILLER J. W. — Logical Dualism, 341—353. Comments and Criticism: MAYEROFF M. — The Nature of Propositions in Dewey's „Logic“: A Reply to Miss Brodbeck, 353—358. Book Notes, 359—363. KRUSE C. — The Third Inter-American Congress of Philosophy, 364—366. New Books and Current Journals, 367—368. Notes and News, 368.

The Journal of Philosophy XLVII, 13 (June 1950). MILLER D. L. — Novelty and Continuity, 369—378. PAP A. — Logic and the Concept of Entailment, 378—387. Book Review. 387—393. Book Notes, 394—396. New Books and Current Journals, 396.

The Journal of Philosophy XLVII, 14 (July 1950). WEINBERG J. — The Idea of Causal Efficacy, 397—407. Comments and Cri-

ticism: VAN METER AMES — Fetishism in the Existentialism of Sartre, 407—411. Book Review, 411—414. Book Notes, 415—422. New Books and Journals, 422—423. Notes and News, 423—424.

The Journal of Philosophy XLVII, 15 (July 1950). PRICE K. B. — Does Hume's Theory of Knowledge Determine His Ethical Theory?, 425—434. WELLS D. A. — Description and Prescription in Value Judgments, 434—438. Comments and Criticism: BENJAMIN A. C. — Operationism — A Critical Evaluation, 439—444. Book Notes, 444—452.

The Journal of Philosophy XLVII, 16 (August 1950). RADHAKAMAL MUKERJEE — Morals. The Art of Symbolic Living, 453—465. MARGOLIUS H. — The Two Realms of Ethics, 465—472. Book Notes, 472—478. New Books and Current Journals, 478—480.

The Journal of Philosophy XLVII, 17 (August 1950). BERNHARD J. — The Validation of Normative Social Theory, 481—493. JOHNSTONE H. W., Jr. — Knowledge and Purpose, 493—500. Book Notes, 501—506. New Books and Current Journals, 507—508.

XXIV

The Journal of Symbolic Logic XI, (1946), 1. BARCAN C. R. — A functional calculus of first order based on strict implication, 1—16. Reviews, 17—29. NAGEL E. — Eighth meeting of the Association for Symbolic Logic, (Abstracts of papers. Elections), 30—32.

The Journal of Symbolic Logic XI, 2. CARNAP R. — Modalities and Quantification, 33—64.

The Journal of Symbolic Logic XI, 3. BLAKE A. — A Boolean derivation of the Moore-Osgood theorem, 65—70. QUINE W. V. — On relations as coextensive with classes, 71—72. POST E. L. — Note on a conjecture of Skolem, 73—74. Reviews, 75—104. Notice, 104.

The Journal of Symbolic Logic XI, 4. QUINE W. V. — Concatenation as a basis for arithmetic, 105—114. BARCAN R. — The deduction theorem in a functional calculus of first order based on strict implication, 115—118. HEYTING A. — On weakened qualification, 119—137. List of officers and members of the Association for Symbolic Logic, 138—142.

The Journal of Symbolic Logic XII, (1947), 1. POST E. L. — Recursive unsolvability of

a problem of Thue, 1—11. BARCAN R. — The identity of individuals in a strict functional calculus of second order, 12—15. *Reviews*, 16—29. BAYLIS C. A. — Ninth meeting of the Association for Symbolic Logic, (*Abstracts of papers. Elections*) 30—32.

The Journal of Symbolic Logic XII, 2. MOSTOWSKI A. — On absolute properties of relations, 33—42. QUINE W. V. — The problem of interpreting modal logic, 43—48. *Reviews*, 49—64.

The Journal of Symbolic Logic XII, 3. KALMAR L., SURANYI J. — On the reduction of the decision problem, Second paper, Gödel prefix, a single binary predicate, 65—73. QUINE W. V. — On universals, 74—84. *Reviews*, 85—104.

The Journal of Symbolic Logic XII, 4. GOODMAN N., QUINE W. V. — Steps toward a constructive nominalism, 105—122. GOODSTEIN R. L. — Transfinite ordinals in recursive number theory, 123—129. WANG H. — A note on Quine's principles of quantification, 130—132. *Reviews*, 133—147. List of officers and members of the Association for Symbolic Logic, 148—153. Index of reviews, 154—162.

The Journal of Symbolic Logic XIII, (1948), 1. MCKINSEY J. C. C., TARSKI A. — Some theorems about the sentential calculi of Lewis and Heyting, 1—15. KEMENY J. G. — Models of logical systems, 16—30. SMULLYAN A. F. — Modality and description, 31—37. FITCH F. B. — Corrections to two papers on modal logic, 38—39. *Reviews*, 40—60. BLACK M. — Tenth meeting of the Association for Symbolic Logic, (*Abstracts of papers. Elections*), 61—64.

The Journal of Symbolic Logic XIII, 2. BERNAYS P. — A system of axiomatic set theory, 65—79. TURING A. M. — Practical forms of type theory, 80—94. FITCH F. B. — An extension of basic logic, 95—106. TARSKI A. — A problem concerning the notion of definability, 107—111. *Reviews*, 112—128.

The Journal of Symbolic Logic XIII, 3. WANG H. — A new theory of element and number, 129—137. HALLDEN S. — A note concerning the paradoxes of strict implication and Lewis's system S1, 138—139. BERGMANN G. — Contextual definitions in nonextensional languages, 140. *Reviews*, 141—176.

The Journal of Symbolic Logic XIII, 4. ROSSER J. B., TURQUETTE A. R. — Axiom schemes for m -valued functional calculi of first order. Part I, Definition of axiom schemes and proof of plausibility, 177—192. COPILOWISH

I, M. — Matrix development of the calculus of relations, 193—203. MOSTOWSKI A. — Proofs of non-deducibility in intuitionistic functional calculus, 204—207. *Reviews*, 208—228. List of officers and members of the Association for Symbolic Logic, 229—234.

The Journal of Symbolic Logic XIV (1949), 1. BOURBAKI N. — Foundations of mathematics for the working mathematician, 1—8. FITCH F. B. — The Heine-Borel theorem in extended basic logic, 9—15. NELSON D. — Constructible falsity, 16—26. MARTIN R. M. — A note on nominalism and recursive functions, 27—31. HENKIN L. — Fragments of the propositional calculus, 42—48. *Reviews*, 49—72. ZORN M. A. — Eleventh meeting of the Association for Symbolic Logic (*Abstracts of papers. Elections*), 73—80.

The Journal of Symbolic Logic XIV, 2. FITCH F. — On natural numbers, integers, and rationals, 81—84. DIENES P. — On ternary logic 85—94. DIENES Z. P. — On an implication function in manyvalued systems of logic, 95—97. ROBINSON J. — Definability and decision problems in arithmetic, 98—114. HALL M. — The word problem for semigroups with two generators, 115—118. *Reviews*, 119—144. Notice of a meeting of the Association, 144.

The Journal of Symbolic Logic XIV, 3. SPECKER E. — Nicht konstruktiv beweisbare Sätze der Analysis, 145—158. HENKIN L. — The completeness of the first-order functional calculus, 159—166. LEVIN N. P. — Computational logic, 167—172. BERGMANN G. — A syntactical characterization of S5, 173—174. MYHILL J. R. — Note on an idea of Fitch, 175—176. TZU-HUA-HOO — m -valued subsystem of $(m+n)$ -valued propositional calculus, 177—181. *Reviews*, 182—208.

The Journal of Symbolic Logic XIV, 4. FITCH B. — A further consistent extension of basic logic, 209—218. ROSSER J. B., TURQUETTE A. R. — A note on the deductive completeness of m -valued propositional calculi, 219—225. MARTIN R. M. — A note on nominalistic syntax, 226—227. GOODMAN N. — An improvement in the theory of simplicity, 228—229. HALLDEN S. — Results concerning the decision problem of Lewis's calculi S3 and S6, 230—236. *Reviews*, 237—267.

The Journal of Symbolic Logic Vol. 15 (1950), 1. BAR-HILLEL Y. — On syntactical categories, 1—16. FITCH F. B. — A demonstrably consistent mathematics — Part I, 17—24. HAO WANG — A formal system of logic, 25—32. ACKERMANN W. — Widerspruchsfreier Aufbau der Logik I, 33—57. *Reviews*, 58—

75. Twelfth meeting of the Association for Symbolic Logic, 76. Abstracts of papers, 76—80. Elections, 80.

The Journal of Symbolic Logic Vol. 15 (1950), 2. HENKIN L. — Completeness in the theory of types, 81—91. BARCAN MARCUS R. — The elimination of contextually defined predicates in a modal system, 92. QUINE W. V. — On natural deduction, 93—102. HAO WANG — Existence of classes and value specification of variables, 103—112. ROSSER B. and HAO WANG — Nonstandard models for formal logics, 113—129. MYHILL J. R. — A reduction in the number of primitive ideas of arithmetic, 130. MARTIN R. M. — On virtual classes and real numbers, 131—134. Reviews, 135—160.

XXV

Theoria XVI, 1 (1950). Articles: ASTER E. v. — Physikalistischer und psychologischer Positivismus, 1—20. BERGMANN H. — Probleme des Existenzbegriffes, 21—35. GEIGER T. — Some Reflections on Sociometry and its Limitations, 36—48. HUSEN T. — Problems of scaling in modern psychometrics, 49—62. MARC-WOGAU K. — Bemerkungen zum Begriff „Sinnesdatum“ in der Discussion der letzten Jahre, 63—74. Discussions 75—81. Bibliographical Notes XXIV, 82—89.

XXVI

Tijdschrift voor Philosophie 11 (1949), 1. Artikelen: DE PETTER D. M. — Zin en grond van het oordeel, 3—26. LE SENNE R. — Immanence et transcendence, 27—62. Critische Studie: WALGRAVE J. H. — De toekomst der religie, 63—72. Literatuuroverzicht, 73—120. Werken op de Redactie aangekomen, 121—126. Algemene Kroniek, 127—149. Bibliographisch Repertorium 1—163.

Tijdschrift voor Philosophie 11 (1949), 2. Artikelen: BARENDSE Ch. — Over de graden in het zijn, 155—202. GROOTEN J. — Het doel der zedelijke handeling volgens St. Thomas van Aquino, 203—228. Critische Studie: COPERS G. — De analogie in de Metaphysica van Erich Przywara, 229—264. Literatuuroverzicht, 265—300. Boekbesprekingen, 301—324. Werken op de Redactie aangekomen, 325—328. Kroniek, 329—340. Algemene Kroniek, 341—347. Bibliographisch Repertorium, 165—280.

Tijdschrift voor Philosophie 11 (1949), 3. Artikelen: BUYTENDIJK F. J. J. — De

waarde van de roman voor de psychologische kennis en de psychologische vorming, 351—374. KUITERS R. — Wat is Ius volgens S. Thomas, 375—390. LANNOY C. — Phenomenologie, ontologie en psychologie in het werk van Edmund Husserl, 391—416. Critische Studie: LEEMANS V. — Staat en maatschappij bij de Romantiek, 417—446. Literatuuroverzicht, 447—502. Boekbesprekingen, 503—525. Werken op de Redactie aangekomen, 526—530. Kroniek, 531—542. Algemene Kroniek, 543—553. Bibliographisch Repertorium, 281—360.

Tijdschrift voor Philosophie 11 (1949), 4. Artikelen: BUYTENDIJK F. J. J. — De romans van Dostojewski, 559—588. DE SMAELE F. — Een onbepaaldheid in het Godsbewijs bij Sint Augustinus, 589—624. Critische Studie: BUYTENDIJK F. J. J. — De visie van Simone de Beauvoir op de vrouw, 625—642. Boekbesprekingen, 643—654. Werken op de Redactie aangekomen, 655—658. Kroniek, 659—662. Algemene Kroniek, 663—699. Bibliographisch Repertorium, 361—536.

XXVII

Woprosy Filosofii. 1949. 1. (6). GIEORGIJ MI-CHAJŁOWICZ DIMITROW (3—6). Za bojewoj filosofskij žurnāl (7—10). Pieriedowaja. Koriennym obrazom učuczszit rabotu Instituta filosofii (11—18). M. D. KAMMARI — Ostriejszeje oružije leninizma (19—39). P. F. JUDIN — Na putiach pieriehoda k socializmu w stranach narodnoj diemokratii (40—59). M. B. MITIN — „Materializm i empiriokriticizm“ W. I. Lenina i borba protiv sowriemiennoj rieakcii (60—84). W. I. STOLETOW — Rabota W. I. Lenina „Materializm i empiriokriticizm“ i woprosy biologii (85—108). M. W. TARANCZUK — Marksistskaja dialektika o wozmožnosti i diejstwitelnosti (109—127). W. M. KAGANOW — O swiazi i wzaimnoj obuslawlennosti jawlenij w prirodi (128—146). E. A. ASRATIAN — O dialektikomaterialisticeskom charaktierie uczenija I. P. Pawłowa (147—164). I. I. NOWINSKIJ — Niekotoryje woprosy miczurinskij biologii (165—185). A. A. RUBASZEWSKI — Miczurinskaja biologija o wnutriennich protivoreczijach w razwitii žiwjoj prirody (186—203). G. W. PLATONOW — Filosofskie wozzrienija K. A. Timiriaziewa (204—222). D. I. CZESNOKOW — Puszkin i jego miesto w istorii russkoj obszczestwiennoj mysli XIX wieka (223—243). J. L. BOGRACZEW — Woprosy kommunisticeskoj etiki w naucznom nasledstwie A. S. Makarenko (244—264). W. K. NIKOLSKIJ i N. F. JAKOWLEW — Osnownyje položienija materialisticeskogo uczenija

N. J. Marra o języku (265—285). Protiw idieologii burżuaznoji reakcii J. N. DWORKIN — Po zakazu amierikanskogo i anglijskogo imperializma (286—309). S. N. FRUMKIN — Rieakcionnaja „filosofija“ niemieckich i socialistów (310—326). Kritika i bibliografija. W. G. BASKAKOW — Knigi po istorii russkoj filosofii (327—337). I. KARASIEW i W. NOZDREW — O knigie M. E. Omieljanowskogo „W. I. Lenin i fizika XX wieka“ (338—342). N. W. ZAWADSKAJA — Francuskij kommunist Žorž Politcer o kriesie psichologii wo Francji (343—350). Soobščzenija i publikacii. E. S. WIŁENSKAJA — Nieopublikowanij traktat A. N. Radiszczewa (351—354). A. W. PIETROWSKIJ — O wyskazywanijach A. N. Radiszczewa po woprosam jestiestwoznania (355—358). O. O. JACHOT — Swodit li I. M. Sieczenow psichiku k refleksu (359—365). Filosofskoje obrazowanije. I. I. OSMAKOW — Wsiesojuznoje sowieszczanije zawiedujuszczich kafiedrami marksizma leninizma i filosofii wyszczin uczebnych zawiedienij (366—379). Naucznaja žizn. 40-letije knigi W. I. Lenina „Materializm i empiriokriticizm“ (380). K 200-letiju so dnia roždenija A. N. Radiszczewa (380—384). Wielikij russkij uczenij I. P. Pawłow i razwitije jego naučnogo nasledstwa (jubilejnaja siesija) (385—390).

Woprosy Filosofii. 949 2 (7). Towariszczu Stalinu wielikomu woźdiu i ucziitelu, prodožatielu bessmiernogo dieła Lenina (3). Pieriedowaja — I. W. Stalin — wielikij prodožatiel bessmiernogo dieła W. I. Lenina (7—16). M. B. MITIN — J. W. Stalin — korifiej marksistsko-leninskoi nauki (17—39). D. I. CZESNOKOW — J. W. Stalin o bolszewistskoj partii kak rukowodiaszcziej sile sowietskogo gosudarstwa (40—65). W. W. NIKOŁAJEW — J. W. Stalin o politike bolszewistskoj partii kak žizniennej osnovie sowietskogo stroja (66—87). C. A. STIEPIANIAN — Razwitije J. W. Stalinym woprosow istoričeskogo materializma w pieriod Wielikoi Otieczestwiennej wojny (88—109). I. I. CZANGLI — J. W. Stalin o socialisticzeskom soriewnowanii kak dwižuszcziej sile razwitija sowietskogo obszczestwa (110—130). T. P. ŁOMTIEW — J. W. Stalin o razwitii nacionalnych jazykow w epochu socializma (131—141). S. W. KAFTANOW — J. W. Stalin i podgotowka kadrow sowietskoi intelligencii (142—158). M. A. LEONOW — J. W. Stalin o priobrazujuszcziej roli dialektičeskogo materializma (159—183). A. W. WOSTRIKOW — Woprosy teorii poznania w trudach J. W. Stalina (184—204). W. S. MOŁODCOW — J. W. Stalin o raskrytii i priedolenii protiworieczij (205—226). I. B. KOZŁOW — J. W. Stalin ob osnovnom zwienie w istoričeskoi cepi processow (227—248). M. I. SIDOROW — W. I. Lenin i J. W. Stalin — osno-

wopołożniki naučnoj istorii russkoj filosofii (249—272). I. N. ANTIPOW-KARATAJEW — W. R. Wiljams — wydajuszczijsja jestiestwospytatiel stalinskoi epochi (277—290). L. B. ALTER — O charakterie ekonomičeskich zakonow socialisticzeskogo obszczestwa (291—318). Kritika i bibliografija. W. N-w — Za bojewyje partijnyje uczebniiki po woprosam gosudarstwa i prawa (319—326). J. S. NARSKIJ — Propaganda marksizma w diemokratičeskoi Polrze (327—334).

Woprosy Filosofii 1949, 3 (8). Pieriedowaja: Leninizm — znamia borby za mir, diemokratiju i socializm, 3—22. NADTOCZEW D. I. — Dwienadcatyj tom Soczinienij I. W. Stalina, 23—42. KONSTANTINOW F. W. — O dwižuszczich silach razwitija socialisticzeskogo obszczestwa, 43—64. FIODOROWA A. T. — O roli socialisticzeskogo truda w wospitanii mass, 65—85. GIRGINOW G. G. — G. M. Dimitrow — wydajuszczijsja uczenik i socratnik I. W. Stalina, 86—108. BOGOUTDINOW A. M. — O socialisticzeskich nacijach Sowietkogo Wostoka, 109—125. STOLETOW W. N. — Dialektičeskij materializm i miczurinskaja biologija 126—146. SISAKJAN N. M. i PROKOSZEW S. M. — Osnownyje czerty i rol obmiena wieszczestw w organizmie, 147—164. WUE B. M. — K woprosu ob izuczenii miechaničeskogo dwiženija w klassičeskoi i kwantowoi fizike, 165—175. TATIEWSKIJ W. M. i SZACHPARONOW M. I. — Ob odnoj machistskoj teorii w chemii i jejo propagandistach, 176—192. Iz istorii filozofskoi obszczestwiennej myšli narodow SSSR BASKAKOW W. G. — Borba H. G. Czernyszewskogo za materializm, 193—215. CHACZATURJAN A. B. — Wielikij armianskij riwolucionnij diemokrat M. Ł. Nałbandian, 216—234. Kritika burżuaznoji idieologii: SAJAPINA O. I. — Sowriemiennije anglo-amierikanskeje teorii warwarstwa i odczianija, 235—247. DWORKIN I. N. — Ogosudarstwlenie w intieriesach anglijskich monopolij, 248—274. LUBARSKIJ W. J. — Sartrowskaja filosofija czelowiekoniawistnicestwa, 275—287. Soobščzenija i publikacii: Publikacija raboty diekabrista I. D. Jakuszkina „Czto takoje czelowiek?“, 288—298. Kritika i bibliografija: BATISZCZEW S. P. — O razrabotke teorii sowietskogo obszczestwa, 299—308. RIEUTOW O. A. — O knigie G. W. Czelincewa „Oczerki po teorii organičeskoi chemii“, 309—317. NARSKIJ I. S., NOWINSKIJ I. I., SIDOROW M. I. — Filozofskij žurnal narodnoj Bołgarii, 317—325. Naučnaja žizn. A. S. SPIRKIN — Naučnaja siesija, poswiaszczonnaja 85-letiju so dnia roždenija i 15-letiju so dnia smierti N. J. Marra, 326—337.

Woprosy Filozofii. 1950 1 (9). I. STALIN — Otnositelno marksizma w jazykoznaniji, 3—16. I. STALIN — K niekotorym woprosam jazykoznanija, Otwiet towariszczu E. Kraszeninnikowoj. 17—20. B. Ł. LEONTJEW, Borba za mir — moguczeje dżwieženije sowriemiennosti, 21—34. I. S. SZARIKOW — Kritika i samokritika — dżwiżuszczuja sła razwitija sowietskogo obščestwa, 35—57. N. DŻONDILIN (Ałma-Ata) — Ob osobiennościach postupatielnogo razwitija socialisticzeskogo obščestwa, 58—76. P. K. FIGURNOW — Pieriechnoj period ot kapitalizma k socializmu w jewropiejskich stranach narodnoj diemokratiji, 77—98. E. J. JEGIERMAN — Antonio Gramsci o kr'iestjanskom woprosie w Italiji, 99—116. A. I. BUROW — Marksistsko-leninskaja estietika proti w naturalizma w iskuŭstwie, 117—138. D. M. TROSZIN — O korieńnoj protiwołożnosti dwuch koncepcij razwitija, 139—156. S. P. JARKOW — Proces poczwoobrazowanija i sielkochozajs-twiennaja praktika, 157—167. I. I. PODGRUSZNYJ (Kijew) — I. W. Miczurin, wielikij russk'ij uczionyj patriot, 168—187. Iz istorii obščestwiennoj myśli narodow SSSR, D. T. GUMIEROW (Kazań) — Kajum Nasyr — pieriedowoj myslitel tatarskogo naroda XIX wieka, 188—199. D. B. SLIEJSZKA i I. S. NARSKIJ — Iz istorii filofsokoj myslj zapadnych i jużnych sławian, 200—225. Kritika burżuaznoj ideologii M. M. SZEJNMAN — Wat'kan — orudije podżigatielej wojny, 226—244. A. J. POPOW i J. N. SIEMIONOW — Maltuzianskije „teorii“ na službie anglo-amierikanskogo imperializma, 245—258. Otdiel konsultaciji. G. E. GLEZERMAN — Klass i nacija, 259—275. Soobščenie i publikaciji. A. W. PIETROWSKIJ — Ateisticzeskaja dissertacija w XVIII wiekie, 276—280. Matieriały k obsużdieniju. — Gławy iz makieta knigi „Istorija filozofiji“: Gława IV — Razwitije marksistskoj filozofiji w pieriod reakciji i nowogo podjema riewolucionnogo dżwieženija (1852—1871), 281—308. Gława V — Razwitije Marksom i Engiel-som dialekticzeskogo i istoriczeskogo matierializma posle Pariżskoj Kommuny (1871—1895), 309—356. Kritika i Bibliografija. I. W. ŁOKTIOW — G. Glezerman „Likwidacija ekspluatatorskich klassow i prieodolenije klassowych razliczij w SSSR, 357—364. B. M. KIEDROW — Nieudacznaja kniga po istorii fiziki, 365—377. L. J. REJNGARDT — Pod znameniem mira i diemokratiji, 378—386. Nauczna ja žizń. Izuczenije nowych trudow I. W. Stalina, 387—389. Nauczna ja siesija, poswieszczionnaja 80-lietiju so dnia roźdienija W. I. Lienina, 390—392. Obsużdienije riedakcionnych statiej w gazetach „Prawda“ i „Kultura i Žizn“, 393—399. Zaszczita kandidatskich dissertacij aspirantami Instituta filozofiji AN SSSR, 400—402.

XXVIII

Zeitschrift für Philosophische Forschung I, (1946/7), 1. Abhandlungen: HUBER K. — Leibniz und wir, 5—34. BROCKER W. — Das Modalitätenproblem, 35—46. HELLPACH W. — Numen und Ethos, 47—74. LINKE P. F. — Gottlob Frege als Philosoph, 75—99. ZOCHER R. — Zum Problem der philosophischen Grundlehre, 100—117. GLASENAPP H. — Was können wir von der Philosophie der Inder lernen?, 118—173. Berichte: WILPERT P. — Die Lage der Aristoteles-Forschung, 123—140. Mitteilungen, 141—147. Buchbesprechungen, 148—172.

Zeitschrift für Philosophische Forschung I, 2—3. Abhandlungen: MENSE R. — Der Anspruch der Philosophie, 173—189. HOFFMANN E. — Die Vorsokratiker in antiker Tradition, 190—196. REIDEMEISTER K. — Anschauung als Erkenntnisquelle, 197—210. HEYDE J. E. — Grenzen der psychologischen Schichtenlehre, 211—249. SIEWERTH G. — Wesen und Geschichte der menschlichen Vernunft nach I. Kant, 250—265. KNITTERMEYER H. — Der „Übergang“ zur Philosophie der Gegenwart, 266—287. BUBNOFF N. — Goethe und die Philosophie seiner Zeit, 288—307. STAMMLER G. — Grundsätzliches zur Beurteilung des Verhältnisses von Logik und Logikkalkül, 308—313. SCHISCHKOFF G. — Zum Problem einer exakten Symbolik des philosophischen Denkens, 314—355. MEYER-ABICH A. — Hans Driesch, der Begründer der theoretischen Biologie, 356—369. Berichte und Mitteilungen: GAUSS H. — Philosophie in der Schweiz, 370—380. HUBSCHER A. — Die kritische Schopenhauer-Ausgabe, 380—387. Schriftenverzeichnis von Hans Driesch, 387—397. August Messer, Nachruf, 397—403. Willy Hellpach zum 70. Geburtstag, 404—406. Bernhard Groethuysen, 406—408. Jonas Cohn, 408—409. Gründung der Hans-Driesch-Gesellschaft, 409. Buchbesprechungen, 410—444.

Zeitschrift für Philosophische Forschung I, 4. Abhandlungen: RUSSELL B. — Physik und Erfahrung, 445—464. PHILIPPE O. — Grundideen zu einer Noumenologie, 465—482. KASTIL A. — Wahrheit und Sein, 483—498. MULLER R. — Nietzsche und Soloviev, 499—520. KNITTERMEYER H. — Der „Übergang“ zur Philosophie der Gegenwart (Schluss), 521—540. BUBNOFF N. — Goethe und die Philosophie seiner Zeit (Schluss), 541—558. Berichte und Mitteilungen: HOCHSTETTER E. — Ockham-Forschung in Italien, 559—578. GAUSS H. — Philosophie in England, 578—598. LUTH P. E. H. — Ernst Cassirer und eines seiner letzten Werke, 598—602. Der internationale Philosophen-Kongress in Rom (15—20

November 1946), 602—606. Philosophen-Kongress in Garmisch-Partenkirchen (2—9 September 1947), 606—607. Logistik in München, 607. Buchbesprechungen, 608—634. Zeitschriftenschau, 635—636.

Zeitschrift für Philosophische Forschung II, (1947/8), 1. Abhandlungen. SCHOTTLAENDER R. — Philosophische Heilswege in der Ursprungszeit der Schulgründungen, 3—31. BENSE M. — Die Wissenschaftstheorie Blaise Pascals, 32—45. BRITZELMEYER W. — Über die älteste formale Logik in deutscher Sprache, 46—68. RINTELEN F. J. — Sinn und Sinnverständnis, 69—83. KLAMP G. — Philosophie und „dialektische“ Theologie, 84—110. BAVINK B. — Die Bedeutung des Konvergenzprinzips für die Erkenntnistheorie der Naturwissenschaften, 111—130. REIDEMEISTER K. — Über den Unterschied der Gegenden im Raum, 131—150. Berichte und Mitteilungen: GAUSS H. — Philosophie in der Schweiz und in England, 151—161. DEL NEGRO W. — Die Ontologie der Wirklichkeit und das psychologische Problem, 161—171. BRED A. L. — Das Husserl-Archiv in Löwen, 172—176. Manifest, herausgegeben von den Organisatoren des X. Internationalen Philosophen-Kongresses (Amsterdam 1948), 176—178. Philosophisches Leben in Lothringen, 178. Buchbesprechungen, 178—208.

Zeitschrift für Philosophische Forschung II, 2—3. Abhandlungen: MAY E. — Schöpfung und Entwicklung, 209—230. BOLLNOW O. Fr. — Deutsche Existenzphilosophie und französischer Existentialismus, 231—243. LIEBRUCKS B. — Zur Dialektik des Eines und Seienden in Platons „Parmenides“, 244—258. HOLSCHER G. — Nicolaus von Cues und der Islam, 259—274. SCHILLING K. — Naturrecht, Staat und Christentum bei Hobbes, 275—295. WEIN H. — Von Descartes zur heutigen Anthropologie, 296—314. MARTIN G. — Die metaphysischen Probleme der Kritik der reinen Vernunft, 315—342. Diskussion: ROT-HACKER E. — Zur psychologischen Schichtenlehre, 343—363. Berichte und Mitteilungen, 363—412. Buchbesprechungen, 413—464.

Zeitschrift für Philosophische Forschung II, 4. Abhandlungen: HOFFMANN E. — Die literarischen Voraussetzungen des Platonverständnisses, 465—480. WEISCHEDL W. — Voltaire und das Problem der Geschichte, 481—498. HARTMANN N. — Ziele und Wege der Kategorialanalyse, 499—536. HAERING T. — Das Problem der naturwissenschaftl. und der geisteswissenschaftl. Begriffsbildung und die Erkennbarkeit der Gegenstände, 537—579. Diskussion: REICH K. — Zum Problem der „Anschauung als Erkenntnisquelle“, 580—586.

Berichte und Mitteilungen, 587—609. Buchbesprechungen, 610—651. Zeitschriftenschau, 652—656.

Zeitschrift für Philosophische Forschung III, (1948/9), 1. Abhandlungen: KLUG U. — Zur Lehre von den Kontrapositionsschlüssen, 1—27. DEL NEGRO W. — Die Begründung der Wahrscheinlichkeit und das Anwendungsproblem des Apriorischen, 28—35. HARTMANN M. — Das Mechanismus-Vitalismus-Problem vom Standpunkt der kritischen Ontologie Nicolai Hartmanns, 36—49. WENZL A. — Ontologie der Freiheit, 50—59. MUNZHUER J. — Erkenntnis und Glaube, 60—73. REINER H. — Die „Goldene Regel“, 74—105. Berichte und Mitteilungen, 106—127. Buchbesprechungen, 128—160.

Zeitschrift für Philosophische Forschung III, 2. Abhandlungen: BROCKER W. — Nietzsche und der europäische Nihilismus, 161—177. RINTELEN F. J. — Endlichkeit-Existenz-Transzendenz, 178—197. KASTIL A. — Ein neuer Rettungsversuch der Evidenz der äußeren Wahrnehmung, 198—207. LINDEMANN H. A. — Die Erkenntnis der Aussenwelt und das Psycho-Physische Problem, 208—218. SCHLOTTERMANN H. — Logos und Ratio, 219—239. Diskussion: HEYDE J. E. — Entgegnung auf die Bemerkungen Erich Rothackers „Zur psychologischen Schichtenlehre“, 240—248. Berichte und Mitteilungen, 249—278. Buchbesprechungen, 279—320.

Zeitschrift für Philosophische Forschung III, 3. Abhandlungen: JAEGER W. — Die Anfänge der Rechtsphilosophie und die Griechen, 321—338. SPANN O. — Meister Eckeharts mystische Erkenntnislehre, 339—355. SCHOTTLAENDER R. — Was bedeuten Lust und Unlust für die Grundlagen der Ethik, 356—377. LINKE P. F. — Die mehrwertigen Logiken und das Wahrheitsproblem, 378—398. Berichte und Mitteilungen, 399—441. Buchbesprechungen, 442—480.

Zeitschrift für Philosophische Forschung III, 4. Abhandlungen: KRUGER G. — Ansichsein und Geschichte, 481—500. MAY E. — Erkenntnistheoretische und methodologische Betrachtungen zur Naturforschung Goethes, 501—511. JAEGER W. — Die Anfänge der Rechtsphilosophie und die Griechen (Schluss), 512—529. LINKE P. F. — Die mehrwertigen Logiken und das Wahrheitsproblem (Schluss), 530—546. SCHISCHKOFF G. — Begriff und Aufbau eines kategorial-analytischen Wörterbuchs, 547—565. Berichte und Mitteilungen, 565—593. Buchbesprechungen, 594—640.

Zeitschrift für Philosophische Forschung IV, 1 (1950) Abhandlungen: HABERLIN P.

— Anthropologie und Ontologie, 6—28. WUNDT M. — Die Zeitfolge der platonischen Gespräche, 29—56. HELLPACH W. — Ideogonie, 57—79. NYMAN A. — Das Experiment, seine Voraussetzungen und Grenzen, 80—96. BROCK-DORFF C. — Schiller als Philosoph, 97—110. **Berichte und Mitteilungen**, 111—132. **Buchbesprechungen**, 133—156.

Zeitschrift für Philosophische Forschung IV. 2. **Abhandlungen**: LEISEGANG H. — Die Erkenntnis Gottes im Spiegel der Seele und der Natur, 161—183. LITT T. — Die Weltbedeutung des Menschen, 184—203. LERSCH Ph. — Die Strebungen des Menschen, 204—224. BRUGGER W. — Das Grundproblem metaphysischer Begriffsbildung, 225—234. FREYTAG B. — Über das System der modi des Syllogismus, 235—256. **Diskussion**: HAERING T. — Noch einmal: Was ist Leben?, 257—268. **Berichte und Mitteilungen**, 269—291. **Buchbesprechungen**, 292—315.

Zeitschrift für Philosophische Forschung IV. 3. **Abhandlungen**: GEHLEN A. — Nichtbewusste kulturanthropologische Kategorien, 321—346. MULLER G. — Die Entwicklung der Religionsphilosophie in der Hegelschen Schule 347—376. KAHL-FURTHMANN G. — Descartes'

Betonung seiner Unabhängigkeit von der Tradition und Leibnizens Kritik, 377—384. IVANKA E. — Zur Motivanalyse des Platonismus, 385—392. DELFGAAUW B. — Das Nichts, 393—401. **Diskussion**: MULLER-ECKHARD H. — Die Mystik Meister Eckharts und der Bewusstseinszustand des 20. Jahrhunderts, 402—411. **Berichte und Mitteilungen**, 412—444. **Buchbesprechungen**, 445—476. **Neue Bücher aus dem Ausland** 477—480.

Zeitschrift für Philosophische Forschung IV. 4. (1950) **Abhandlungen**: BOUCHET H. — Le Pseudocartésianisme, 483—497. HAEUPTNER G. — Über das Zeitfernrohr 498—526. SPANN O. — Vom Gemeinleben des Menschen mit der Natur, 527—549. WENZL A. — Grundsätzliches zur Philosophie der Geschichte 550—555. BENSE M. — Transcendentale und Mathematische Logik, 556—571. **Diskussion**: TENBRUCK F. — Bemerkungen zu H. Reiners Textkorrektur, 572—574. KLAMP G. — Zum Problem der Textverschiebung in Kants Grundlegung zur Metaphysik der Sitten, 574—578. REINER H. — Stellungnahme zu den vorgelegten Bemerkungen, 579—581. BECKER O. — Zwei logistische Bemerkungen 581—583. **Berichte und Mitteilungen**, 609—626. **Zeitschriftenschau**, 627—640.

Zapiski bibliograficzne

a) prace polskie i przekłady na język polski

Skróty:

AK = Ateneum Kapłańskie, Włocławek. AUMCS = Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin. BiSzk = Biologia w szkole, Warszawa. ColTh = Collectanea Theologica, Warszawa. Cz = Czytelnik, Warszawa-Kraków. DePPr = Demokratyczny Przegląd Prawniczy, W-wa. DzJ = Dziś i Jutro, Warszawa. DZL = Dziennik Literacki, Kraków. DZW = Dzieci i Wychowawca. FiChe = Fizyka i Chemia, W-wa. GbW = Gebethner i Wolff, Warszawa. GeSzk = Geografia w szkole, Warszawa. GłA = Głos Anglii, Kraków. HD = Homo Dei, Kraków. Inst. Nauk. = Instytut Naukowy. Inst. Soc. = Instytut Socjologiczny. Inst. Teol. = Instytut Teologiczny. KAK = Księgarnia Akademicka, Poznań. KF = Kwartalnik Filozoficzny, Kraków. KH = Kwartalnik Historyczny, Kraków. Kr = Kraków. Ks = Książka, Warszawa. KsA = Książnica Atlas, Wrocław. KsW = Książka i Wiedza, Warszawa. KsZZ = Księgarnia Ziemi Zachodniej, Poznań. Ktw = Katowice. KUL = Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Kzn = Kuźnica, Warszawa. LT = Lewy Tor, Warszawa. Ł = Łódź. ŁT = Łódź Teatralna, Łódź. ŁTN = Łódzkie Towarzystwo Naukowe. M = Meander, Warszawa. Ma = Matematyka, Warszawa. MaStu = Materiały do studiów i dyskusji z zakresu teorii i historii sztuki, krytyki artystycznej oraz metodologii badań nad sztuką, Warszawa. MWs = Myśl Współczesna, Łódź. NDr = Nowe Drogi, Warszawa. NKs = Nasza Księgarnia, Warszawa. NSz = Nauka i Sztuka, Jelenia Góra, Wrocław. NKU = Nowa Kultura, Warszawa. NSzk = Nowa Szkoła, Warszawa. O = Odra, Katowice. Od = Odrodzenie, Warszawa. OŚK = Oświata i Kultura, Warszawa. PAU = Polska Akademia Umiejętności, Kraków. PF = Przegląd Filozoficzny, Warszawa. PH = Przegląd Historyczny, Warszawa. PIP = Państwo i Prawo, Warszawa. PIW = Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa. PIWR = Państwowy Instytut Wydawnictw Rolniczych, Warszawa. PL = Przegląd Lekarski, Kraków. Pł = Poznań. POR = Przegląd Orientalistyczny, Warszawa. Pr = Problemy, Warszawa. PSoC = Przegląd Socjologiczny, Łódź. PSB = Polski Słownik Biograficzny, Kraków. PsW = Psychologia Wychowawcza, Warszawa. PTL = Polski Tygodnik Lekarski, Warszawa. PZ = Przegląd Zachodni, Warszawa. PZWS = Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa. RF = Roczniki Filozoficzne Lublin.

RM = Ruch Muzyczny, Kraków. RSpG = Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych, Poznań. RPd = Ruch Pedagogiczny, Warszawa. RuF = Ruch Filozoficzny, Toruń. SKUL = Sprawozdania z czynności Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin. SŁTN = Sprawozdania Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, Łódź. Sp. = Spółdzielnia. SPAU = Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków. SPTPN = Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań. STNT = Sprawozdania Towarzystwa Naukowego w Toruniu. StPh = Studia Philosophica, Poznań. SWTN = Sprawozdania Warszawskiego Towarzystwa Naukowego, Warszawa. SWrTN = Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Wrocław. SGL = Śląska Gazeta Lekarska, Katowice. SwW = Księgarnia św. Wojciecha, Poznań. T = Toruń. TEM = Trzaska, Evert i Michałski, Warszawa. TNT = Towarzystwo naukowe w Toruniu. TNW = Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa. TP = Tygodnik Powszechny, Kraków. TrR = Trybuna Robotnicza, Warszawa. TUR = Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego, W-wa. Tw = Twórczość, Kraków. TW = Tygodnik Warszawski. UMKSzc = Wydawnictwo Uniwersytetu M. Kopernika, Księgarnia Naukowa T. Szczęsnego i Ska. Toruń. W = Wiedza, Warszawa. WCh = Wiadomości Chemiczne, Łódź. WHis = Wiadomości Historyczne, Warszawa. WP = Wiedza Powszechna. Wr = Wrocław. WrTN = Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław. Wwa = Warszawa. Wyd. = Wydawnictwo. WZK = Wiedza, Zawód, Kultura, Kraków. WŻ = Wiedza i Życie, Warszawa. Z = Zdrój, Lublin. ZdP = Zdrowie Psychiczne, Warszawa. Zn = Znak, Kraków. ZNDR = Zeszyty Nowych Dróg — Seria Filozoficzna. ZNO = Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa. ZNP = Związek Nauczycielstwa Polskiego. ZWr = Zeszyty Wrocławskie, Wrocław. ŻN = Życie Nauki, Kraków-Warszawa. ŻSz = Życie Szkoły, Toruń.

1949

Filozofia w ogóle.

Bibliografia, słowniki, zjazdy, organizacje.

Bibliografia Leninowska. Zestawił A. R. Poradnik Społeczny. W-wa V nr 1—2, s. 19—20.

Wykaz przekładów z piśmiennictwa rosyjskiego i radzieckiego w latach 1945—1949. Poradnik Społeczny W-wa V nr 4, s. 133—144.

Biernawski W. Prace wstępne z zakresu organizacji i planowania badań naukowych, ŻN VII, nr 37, s. 58—60.

Jaczewski T. Towarzystwa naukowe specjalne a dzisiejsza organizacja życia naukowego, ŻN VIII nr 43—48, s. 23—38.

Jędrzychowski St. Zadania nauki w planie sześcioletnim, ŻN VII nr 40—42, s. 385—397.

Lem St. Zadania i metody popularyzacji nauki za granicą, ŻN VII nr 40—42, s. 422—437.

Sierotwiński St. Dokumentacja w świetle krytyki naukoznawczej, ŻN VIII nr 43—48, s. 99—127.

Zagadnienia ogólne

Ajdukiewicz K. Zagadnienia i kierunki filozofii. (Teoria poznania. Metafizyka) Cz. s. 234.

Wydania i przekłady dzieł

Augustyn Św. Wyznania. Z łac. przetł. wstępem i komentarzem zaopatrzył Ks. J. Czuj. Wyd. 2 Kr. Księg. Krakowska s. 428.

Lukian z Samosaty. Ikaromenos, Przetł. Lidia Winniczuk. M IV z 8, s. 394—409.

Seneca L. A. Ad Lucilium epistularum moralium libri. L. I, 3 Przetł. B. Mossakowska. M IV, 5—6 s. 303—304.

Seneca L. A. Ad Lucilium epistularum libri. L. I, 4. Przetł. B. Mossakowska. M IV, z 7 s. 354—356.

Tomasz a Kempis. O naśladowaniu Chrystusa. Książki cztery. W-wa Wyd. Sióstr Loretanek. s. 368.

Historia Filozofii.

Filozofia starożytna.

Madyda W. Ostatni estetycy starożytni. SPAU L nr 1 s. 11—12.

Filozofia średniowieczna.

Usovich A. Ks. Corpus Philosophorum Medii Aevi. II Pierwsze owoce projektu, PoS II z. 1, s. 52—60.

Filozofia współczesna.

Kłósak K. Ks. Dialektyczne prawo jedności i walki przeciwieństw. PPow T. 228. nr 9, s. 161—168.

Kłósak K. Ks. Dialektyczne prawo wszechzależności rzeczy i zjawisk. PPow T. 228. z. 10, s. 203—213.

Kłósak K. Ks. Materializm dialektyczny. HD XVIII nr. 3—4 s. 357—373.

Krzywicki J. Filozofia w Belgii. 1939—1948. PF XLV nr 3—4, s. 412—426.

Łubnicki N. Radziecka myśl filozoficzna lat ostatnich. PF XLV nr 3—4, s. 400—411.

Współczesne
kierunki filozoficzne

Marksizm

Fleszar M. Klasyki marksizmu o geografii. GeSzk II nr 2 (6), s. 1—5.

Hoffman P. Filozofia orężem walki klasowej. NDr III nr, 4, s. 50—63.

Krajewski W. Materializm dialektyczny w świetle fizyki współczesnej. KsW s. 78 zł. 140.

Lider J. Pogadanki o dialektyce i materializmie. Wyd. 2 i wyd. 3 W-wa PIW s. 150.

Lider J. Pogadanki o dialektyce i materializmie. Wyd. 4 przejrane i uzupełnione. PIW s. 162.

Schaff A. Dialektyka marksistowska. Stenogramy wykładów. Wyd. 2 poprawione. W-wa Szkoła Partyjna przy KC PZPR. Wykłady 3—6. Na prawach rękopisu, s. 63.

Schaff A. Filozofia twórczego marksizmu. Leninowsko-Stalinowski etap rozwoju materializmu dialektycznego. Kzn nr. 50, s. 5—6.

Schaff A. Jeszcze raz o klasowości nauki. Kzn V nr. 46 s. 2,7.

Schaff A. Marksistowski materializm filozoficzny. Stenogramy wykładów. Wyd. 2 poprawione. W-wa Szkoła Partyjna przy KC PZPR. Wykłady 7—9. Na prawach rękopisu s. 50.

Schaff A. Pogadanki o materializmie historycznym. Wyd. 2 przejr. i popr. KsW s. 64.

Schaff A. Społeczno-ekonomiczne podstawy narodzin marksizmu. PiP IV z. 11, s. 8—20.

Schaff A. Zarys rozwoju filozofii marksistowskiej w Polsce. SPAU L nr 10, s. 597—599.

Monografie o filozofach i pisarzach filozofujących

Kurdybacha E. Abelard — nauczyciel rewolucjonista. ŻSz IV nr 10, s. 176—179.

Plezia M. Postać Arystotelesa w historii i w legendzie. SPAU L nr 1 s. 6—7.

Steinhaus H. Stefan Banach (Wspomnienie wygł. we Wrocławiu dnia 13 grudnia 1946 na Akademii ku uczczeniu S. Banacha.) Ma Wwa I nr. 1 s. 20—25.

Karwowski A. Rudźer Józef Boszkowicz. PPow t. 228 nr. 12 s. 363—375.

Leszczyński J. Teoria świata w ujęciu Hansa Corneliusa. Próba krytyki. KF XVIII z 2. s. 73—160, z 3—4 s. 173—240.

Dembowski J. Darwin. Nakł. 1—3 PZWS s. 114 zł. 185.

Tyrowicz M. Dorobek naukowy Tytusa Dzieduszyckiego i jego wkład do nauki teorii krytyki literackiej. Ks. pam. ku uczczeniu 40-lecia pracy naukowej prof. J. Klei-nera. Sp. Wyd. „Polonista” s. 319—341.

Śreniawa B. Siedemdziesiąta rocznica urodzin Einsteina. ŻN VII nr 39, s. 329—331.

Usowicz A. Ks. Marcin Grabmann, PoS II z. 1 s. 89—90.

Rogalski A. Faust Goethego a katolicyzm. TP V Nr 34 s. 3—4.

Paduszyński J. S. J. W. Goethe jako przyrodnik. Wszechświat z. 8 s. 225—229.

Naganowski E. Humanizm Goethego. Kzn V nr 35 s. 2,6.

Łubnicki N. Dzieje światopoglądu Herce-nera. SPAU L nr 9, s. 500—503.

Michalski M. Ks. Jan Hessen jako krytyk tomizmu. PoS II z. 2 s. 145—173.

Górski K. Bogdan Jański jako socjalista. STNT nr 1, s. 85—86.

Kawyn S. Materiały do bibliografii prac prof. J. Klei-nera. Ks. pam. ku uczczeniu 40-lecia pracy naukowej prof. J. Klei-nera. Ł Sp. Wyd. „Polonista” s. 45—62.

Skulski R. Juliusz Klei-ner nauczyciel. Ks. pam. ku uczczeniu 40-cia pracy naukowej prof. J. Klei-nera. Ł Sp. Wyd. Polonista s. 29—44.

Chojnacki P. Ś. p. Ks. Dr Stanisław Ko-byłdecki. ColTh XXI F. 1 s. XI—XIII.

Bross S. K. M. Franciszka Teresa Koto-wiczówna. (Światlane Polskie postacie, nr 5) Opole s. XIV. 111.

Oświecimski S. Studia nad Lukrecju-szem w ZSRR. M IV nr 9 s. 451—456.

Złotowski I. Łomonosow-wielki encyklopedysta rosyjski. MWs IV z 12 (43) s. 309—342.

Żukowska A. Makarenko — znakomity znawca psychiki młodzieży. DZW IV nr 6—7 s. 31—39.

Brzeziński T. Droga Jakuba Maritaina. TP V nr 13 s. 4—5.

Fudakowska L. S. Kardynał Mercier, obrońca ojczyzny. Ktw. Nakł. Księg. Św. Jacka, s. 164.

Turowicz J. P. Polewka, Ks. Michalski i hitleryzm. TP, V nr 14 s. 4.

Majchrowicz S. Tomasz More mistrz paradoksu. TP V nr 5. s. 2.

Kolakowski L. Tomasz Morus — wielkość w rękach szalibierzy. NDr III nr 4 s. 119—128.

Dąbrowski E. Papini i Ricciotti. (Na marginesie dwóch głośnych dzieł o Chrystusie). TP V nr 37 s. 1—2.

Frołow J. Iwan Pawłow. Pr V nr 10 s. 661—668.

Kreiner J. Iwan P. Pawłow. ŻN VIII nr 43—48, s. 183—189.

Missiuro W. Znaczenie twórczości Pawłowa dla wiedzy o czynnościach mózgu. Wych. Fizyczne III nr 10—11 s. 16—29.

Petrusewicz K. W setną rocznicę urodzin Pawłowa. NDr III nr 5 s. 70—76.

W. W. W setną rocznicę urodzin I. P. Pawłowa. BiSzk II nr 5 (9) s. 3—7.

Konorski J. I. P. Pawłow, jego życie i dzieło. MWs IV z 12 (43), s. 343—349.

Krokiewicz A. Protagoras i Gorgiasz. W książce zbiorowej „Epoka Peryklesa”. Bibl. Meandra nr 10 PZWS s. 65—86.

Peretiatkowicz A. Jan Jakub Rousseau, filozof demokracji społecznej. SPTPN nr 1 (40) s. 91—92.

Gąsiorowska N. Jan Rutkowski. WHis II nr 3 (7), s. 1—3.

Rusiński W. Jan Rutkowski. Wspomnienie pośmiertne. RSpG T XI s. 1—42.

Miller J. N. Społeczne oblicze indywidualizmu Słowackiego. WŻ XVIII nr 10 s. 853—864.

Martel K. Stalin — budowniczy socjalizmu. MWs IV z 12 (43) s. 271—308.

Bednarski St. Ks. Stanisław Warszewicki. Pochodzenie Młodość — Studia w Wittenberdze i Padwie. Studia z dziejów kultury polskiej Ks. Zbiorowa. Red. H. Barycz i J. Hulewicz. GbW s. 243—255.

Leśnodorski B. „Polski Makiawel” (Krzysztof Warszewicki). Studia z dziejów kultury polskiej. Ks. zbiorowa, Red. H. Barycz i J. Hulewicz. GbW s. 257—279.

Grzegorzczak P. Stanisław Ignacy Witkiewicz. TP V nr 41 s. 8.

Kłósak K. Ks. O. Jacek Woroniecki. PF XLV nr 3—4, s. 437—440.

Nowakowski J. O. Jacek Woroniecki jako myśliciel. TP V nr 31 s. 3—4.

Świeżawski S. Filar wiary. (O. Jacek Woroniecki) TP V nr 31 s. 1—2.

† O. Jacek Woroniecki O. P. TP V nr 31 s. 3.

Turowicz J. O. Jacek Woroniecki. Zn IV z. 4 s. 338—342.

Usowicz A. Ks. O. Jacek Woroniecki. PPow t. 228 nr 9 s. 121—133.

Usowicz A. Ks. Maurycy de Wulf. PoS II z 1 s. 87—89.

Metafizyka

Zagadnienia ogólne.

Ajdukiewicz K. O pojęciu istnienia. SPTPN nr 1 (40) s. 55—56.

Kotarbiński T. O postawie reistycznej czyli konkretystycznej. MWs IV z 10 (41) s. 3—11.

Kuśmierz A. Ks. Różnicowanie istnienia. PPow t. 228 nr 11, s. 290—301.

Żubnicki N. O likwidowaniu zagadnień metafizycznych przez zastosowanie metody postulatów. Ruch Filoz. XVII nr 1—3 s. 39—44.

Światopogląd idealistyczny i materialistyczny — Wwa. Wyd. Szkolenia CK SD Biblioteczka szkolenia nr. 6. Na prawach rękopisu s. 40.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Chojnacki P. Ontologia egzystencjalna jako filozofia kultury. Ruch Filoz. XVII nr 1—3 s. 52—54.

Gołubiew A. W perspektywie nieskończoności. TP V nr 17 s. 1—2.

Kłósak K. Ks. Kinetyczny dowód istnienia Boga wobec nowych zarzutów. Zn IV nr 5. s. 392—401.

Leszczyński J. Teoria świata w ujęciu Hansa Corneliusa. KF XVIII nr 3/4, s. 173—240.

Rybczyński W. Renesans człowieka we wszechświecie. TP V nr 15—16 s. 12—13.

Teoria poznania.

Zagadnienia ogólne.

Ajdukiewicz K. Definicja prawdy a zagadnienie idealizmu. SPTPN nr 1 (40) s. 54.

Gawecki B. O przedmiocie poznania. *Ruch Filoz.* XVII nr 1—3 s. 51—52.

Ingarden R. Metodologiczny wstęp do teorii poznania. *SWrTN* nr 3 s. 242—244.

Kokoszyńska-Lutman M. O doświadczeniu jako podstawie wiedzy. *Ruch Filoz.* XVII nr 1—3 s. 51

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Chojnacki P. Ks. Nauka wyidealizowana i nauka faktyczna w epistemologii Arystotelesa. *SWTN* XL s. 17—29.

Filozofia nauki.

Zagadnienia ogólne.

Chojnacki P. Ks. Ewolucjonistyczne i relatywistyczne poglądy u podstaw współczesnej umysłowości. *AK* t. 51 z 2. s. 137—144.

Doroszewski W. O języku prac popiarnonaukowych. *Praca Oświatowa.* *Wwa* nr 78, s. 11—14.

Logika i metodologia.

Historia i zagadnienia ogólne.

Rutski A. Doktryna Hume'a o prawdopodobieństwie. Uwagi w sprawie jej interpretacji. *STNT* nr 1. s. 107—108.

Świeżawski S. Metoda przyrodznawstwa u Rogera Bacona i Alberta Wielkiego. *SPTPN* nr 1 (40) s. 58—59.

Steinhaus H. Drogi matematyki stosowanej. *Ma* II nr 3 (5) s. 9—19.

Suszek R. Logika matematyczna w ZSRR. *MWs* IV z 12 (43) s. 390—396.

Wróblewski J. Prawo i logiczna analiza języka. *ŻN* T. VII nr 40—42 s. 466—470.

Systemy i podręczniki.

Iwanicki J. Dedukcja naturalna i logistyczna. *Wwa* Nakł. Polsk. Tow. Teologicznego. s. XVI, 164.

Słupecki J. Elementy logiki. Skrypt wykładów. Nakładem Sekcji Wydawniczej Koła Naukowego Prawników Uniwersytetu Wrocławskiego. *Wyd.* 2 s. 110.

Poszczególne zagadnienia.

Bocheński I. Ks. O metodzie teologii w świetle logiki współczesnej. *ColTh* *Wwa* XXI z. 2/3 s. 171—192.

Dąbska I. Z filozofii imion własnych. *KF* T. XVIII z. 3—4 s. 241—261.

Dłuska M. Człon podstawowy i człon kształtujący w polskich wyrazach. *Roczniki Humanistyczne KUL* s. 197—212.

Gołąb S. O kilku trudnościach związanych z prostymi kwestiami logicznymi. *Ma* II nr 2 (4) s. 27—29.

Ingarden R. O sędzie warunkowym. *KF* T. XVIII z. 3—4 s. 263—308.

Ingarden R. O sędzie warunkowym. *SPAU* L nr 9, s. 503—4.

Jaśkowski S. Jak rozumieć „wartość logiczną”? *Ruch Filoz.* XVII nr 1—3, s. 54—55.

Jaśkowski S. O konjunkcji dyskusyjnej w rachunku zdań dla systemów dedukcyjnych sprzecznych. *Studia Societatis Scientiarum Torunensis. I Sectio A* vol. 1, nr 8 s. 171—173.

Jaśkowski S. O pewnej metodzie rozstrzygania wyrażań algebry klas z funkcją addytywną. *STNT* nr 1. s. 171.

Jaśkowski S. O pewnych grupach klas zbiorów i ich zastosowaniu do definicji liczby. *STNT* nr 1. s. 170.

Jaśkowski S. O zmiennych zdaniowych zależnych. *STNT* nr 1. s. 170.

Jaśkowski S. Rachunek zdań dla systemów dedukcyjnych sprzecznych. *STNT* nr 1. s. 172.

Jaśkowski S. Trzy przyczynki do dwuwartościowego rachunku zdań. *STNT* nr 1. s. 170.

Jaśkowski S. Geometria brył. *Ma* *Czasopismo dla nauczycieli.* *Wwa* II nr 1 (3) s. 1—6.

Kaczorowski S. O niektórych przekształceniach podziału. *ŻTN* *Wydział* 1 nr 7. s. 127 zł. 350.

Łoś J. O macierzach logicznych. *Wr* *WrTN* s. 42.

Mirowicz A. O grupach syntaktycznych z przydawką. *STNT* nr 1. s. 122—129.

Mirowicz A. O pewnym wypadku rozbieżności między formalną a znaczeniową strukturą zdania. *STNT* nr 1. s. 129—132.

Rasiowa H. Z dziedziny logiki matematycznej. I. Klasyczny rachunek zdań. *Ma* II 2 (4) s. 3—8.

Serotwiński St. Analiza metody bibliograficznej. *ŻN* VII nr 38, s. 187—203.

Słupecki J. O pewnikach logicznych. *Ruch Filoz.* XVII nr 1—3, s. 55.

Słupecki J. O właściwych regułach inferencyjnych. *KF* T. XVIII z. 3—4. s. 309—312.

Słupecki J. O własnościach okresu warunkowego. *Ma II* nr 4 (6) s. 32—35.

Suszko R. O analitycznych aksjomatach i logicznych regułach wnioskowania, Z teorii definicji. *Pf PTPN Prace Komisji Filozoficznej*. T. 7 z. 5 s. 373—431, zł. 315.

Filozofia nauki.

Poszczególne zagadnienia i nauki.

Gromska D. Pogląd na świat czy światopogląd? *Ruch Filoz.* XVII nr 1—3 s. 1—7.

Wallis M. Koncepcje biologiczne w humanistyce ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji pokolenia. *Ruch Filoz.* XVII nr 1—3 s. 46—48.

Psychologia

Psychologia w ogóle i zagadnienia ogólne.

Adler E. O marksistowskim ujęciu zagadnień psychologii. *NDR III* nr 5. s. 146—153.

Tomaszewski T. Zasady psychologii w ZSRR. Cz s. 89 WP Cykl: Z zagadnień teorii wychowania, z 1. zł. 145.

Systemy i podręczniki.

Kreutz M. Podstawy psychologii. Studia nad metodami i pojęciami współczesnej psychologii. Cz s. 402. zł. 900.

Funkcje systemu nerwowego.

Mazurkiewicz J. Dwoista funkcja układu nerwowego. *Roczn. Psychiatryczny. Wwa XXVII* t. 37 nr 1 s. 3—15.

Wyobraźnia, myślenie.

Kunicki-Goldfinger W. Myśl i materia. (W setną rocznicę urodzin Iwana Pawłowa). *WZ XVIII* nr 11, s. 1016—1025.

Psychologia zwierząt i roślin.

Świeżawska K. Z życia społecznego jaszczurek amerykańskich. *Wszechświat* z 4 s. 120—121.

Świeżawska K. Rozróżnianie barw u jaszczurek zwinek. *SPAU L* nr 1, s. 16—17.

Psychopatologia.

Baley S. O pewnej metodzie badań wpływów wojny na psychikę młodzieży. *Roczn. Psychiatryczny. Wwa XXIII* t. 37 nr 1. s. 33—46.

Brzeźicki E. Pojęcie nerwowości, jego analiza i jego granica. *SPAU L* nr 5 s. 248—250.

Brzeźicki E. Stany reaktywne i histeria. *SPAU L* nr 5 s. 247—248.

Markuszewicz R. O nowy kierunek w psychopatologii. *Roczn. Psychiatryczny Wwa XXVII* t. 37 nr 1. s. 16—32.

Wilczkowski H. Zagadnienia patofizjologii zaburzeń psychicznych w okresie inwolucyjnym. *PTL Wwa IV* nr 3 s. 65—69.

Huet S. Ks. Psychiatria duszpasterska. Psychologia moralna jako fundament duszpasterskiej psychiatrii. *AK* t. 51, z 2. s. 145—148.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Krajewska H. Walka o zdrowie psychiczne. *DzJ V* nr 49 s. 6—7, 10.

Piskorz J. Ks. Duszpasterstwo kobiet w świetle psychologii. *AK* t. 51 z. 4. s. 355—363.

Tomaszewski T. Wojna jako zagadnienie psychologiczne. *PF. XLV* nr 3—4, s. 317—326.

Rozwój psychiczny człowieka.

Błachowski S. Dziedziczność i środowisko w rozwoju psychicznym człowieka. *SPTPN* nr 1 (40) s. 56—57.

Stołyhwo K. Badania nad dynamiką rozwoju młodzieży a wpływ środowiska. *SPAU L* nr 10, s. 624—625.

Teoria wartości.

Znamierowski Cz. Norma aksjologiczna. *PF XLV* nr 3—4, s. 327—344.

Etyka i teoria postępowania.

Historia i zagadnienia ogólne.

Czeżowski T. Etyka jako nauka empiryczna. *KF XVIII* nr 2. s. 161—171.

Elzenberg H. Stoicyzm historyczny i „stoicyzm” w rozumieniu potocznym. *Ruch Filoz.* XVII nr 1—3 s. 44—46.

Piwowarczyk J. Biologia czy etyka? *TP V* —2.

Ossowska M. Oceny i normy. (W odpowiedzi prof. J. Landemu) *KF T. XVIII* z. 3—4 s. 315—320.

Tatarkiewicz Wł. O szczęściu. *Wyd. 2. WZK* s. 483 zł. 1400.

Znamierowski Cz. Podstawy emocjonalne moralności. *SPAU L*, nr 10, s. 599.

Systemy i podręczniki.

Kotarbiński T. Nowe książki o nauce moralności. *PF XLV* nr 3—4, s. 427—430.

Szaniawski K. i Morawski S. Książki o etyce marksistowskiej. PF XLV nr 3—4, s. 430—436.

Poszczególne zagadnienia.

Indan Fr. Sądy wartościujące w etyce Durkheima. PF XLV nr 3—4, s. 363—383.

Jabłońska M. Motywy wyboru specjalności naukowej. ŻN VIII nr 43—48, s. 74—99.

Michalski K. Ks. Między heroizmem a beśliaństwem. Kr. Wyd. Mariackie. s. 416 zł. 800.

Olejniak S. Ks. Sumienie. AK t. 51, z. 4, s. 363—371., z. 5, s. 471—481.

Piwowarczyk J. Ks. Zysk kupca i moralność. TP V nr. 4, s. 5.

Starkiewicz W. Rola obowiązku w etyce stoików i Kanta. SWTN XL s. 1—6.

Święcicki J. M. Era atomowa a postęp moralny ludzkości. P. Pow. t. 228, nr 10, s. 214—225.

Usovich A. Ks. Psychologia ascezy. P. Pow. t. 228, nr. 12 s. 376—385.

Estetyka i teoria sztuki

Zagadnienia ogólne.

Kisielewski S. O autonomiczności i powszechności sztuk. TP V nr. 29 s. 7—8.

Markiewicz H. Materializm historyczny a nauka o literaturze. Szkic informacyjny. ZWr nr 3/4, Osobna odbitka s. 24.

Olszewski B. Rozmyślenia o natchnieniu. KF XVIII nr. 1 s. 31—72.

Ossowski S. U podstaw estetyki. Wyd. 2 uzupełnione. Cz s. 318, tabl. 76, zł. 400.

Podlacha W. Henryk Wölfflin i jego teoria sztuki. Wr SWrTN Odb, s. 15.

Wallis M. Wartości estetyczne łagodne i ostre. Ks. pam. ku uczczeniu 40-lecia pracy naukowej prof. J. Kleinera. Ł Sp. Wyd. Polonista s. 65—98.

Poszczególne zagadnienia i sztuki.

Furmanik S. O dwóch „językach” w filmie. ZWr III nr 1—2 s. 51—63.

Heinrich W. Realizm w sztukach plastycznych i jego społeczne podłoże. Ruch Filoz. XVII nr 1—3, s. 50—51.

Klemensiewicz Z. Z zagadnień składniowej interpretacji stylu. SPAU L nr 10, s. 567—580.

Krzyżanowski J. Komizm w literaturze. Studia z dziej. kultury polskiej. Ks. zbiorowa, Red. H. Barycz i J. Hulewicz. GbW s. 563—568.

Mayenowa M. R. Poetyka opisowa. Opis utworu literackiego. Książka pomocnicza dla nauczyciela. PZWS s. 259. zł. 250.

Morawski S. Dlaczego dzieło sztuki powinno być realistyczne? Tw V nr 11. s. 42—67.

Piłaszczynska J. Testament poetycki Horacego. Roczniki Humanistyczne KUL s. 71—94.

Rzeuska M. Kluczowe kryterium oceny utworu literackiego. Ruch Filoz. XVII nr 1—3 s. 48—50.

Skwarczyńska S. Perspektywa dla badań literackich językowej teorii asocjacji. Ks. pam. ku uczczeniu 40-lecia pracy naukowej prof. J. Kleinera. Ł Sp. Wyd. Polonista s. 121—148.

Skwarczyńska S. Zarys teorii literatury. SPAU L nr. 6, s. 261—265.

Szaniawski K. Morał bajki dydaktycznej. PF XLV nr 3—4, s. 384—399.

Szuman S. Dowcip i ironia Chopina. SPAU L nr 9, s. 493—494.

Trzynadłowski J. O syntetycznym i transpozycyjnym obrazie poetyckim. Ks. pam. ku uczczeniu 40-lecia pracy naukowej prof. J. Kleinera. Ł Sp. Wyd. Polonista, s. 149—157.

Wallis M. Autoportrety artystek. WŻ XVIII nr 10, s. 901—916.

Witkiewicz S. Sztuka i krytyka u nas. KsW s. 219 zł. 300.

Zawodźniński K. W. Wersyfikacja Staffa. (Rzut oka i postulatory). Księga pam. ku czci L Staffa 1878—1948. Wwa Zw. Zaw. Literatów Polskich, s. 347—351.

Filozofia społeczeństw i nauk społecznych.

Historia i zagadnienia ogólne.

Czekanowski J. Psychoanaliza, rasizm i antropologia. TP V nr 37, s. 3—4.

Bobńska C. Stalin a węzłowe zagadnienia nauk społecznych, MWs IV z. 12 (43) s. 257—270.

Lutyński L. O radzieckiej etnografii. WŻ XIX nr. 1, s. 80—87.

Moszyński K. Ewolucjonizm krytyczny na tle innych kierunków w etnologii. Lublin. Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, s. 29 (Odb Lud, t. 38).

Poszczególne zagadnienia.

Borucka M. Badania opinii publicznej. *ŻN* VII nr 37, s. 47—57.

Chalaśński J. Życie duchowe „wyłączone”. „Stare i Nowe”. *PSoc* X nr 1—4 s. 484—490.

Dobrowolski K. Badania sociograficzne jako podbudowa planowania gospodarczego, społecznego, kulturalnego i przestrzennego. *SPAU* L nr. 5 s. 241—243.

Kłoskowska A. Droga do człowieczeństwa *WŻ* XVIII nr 11 s. 995—1001.

Mycielski A. Próba zdefiniowania zbiorowości: na tle doświadczeń „behaviorystów”. *SWrTN* (3 1948) s. 122—123.

Pomorska H. Ruch robotniczy w Anglii do r. 1848. *WHis* R. II nr. 2 (6) s. 12—23.

Rynkowska A. Społeczeństwo francuskie w dobie Monarchii Lipcowej. *ŁT* III nr. 7/8 (25/26) s. 1—9.

Stomma St. Na czym polega „burżujstwo”. *Zn* IV nr. 6 (20) s. 449—462.

Filozofia prawa i państwa.

Andrejew I., Sawicki J. Radziecka nauka o istocie przestępstwa, *De PPr.* *Wwa* V nr. 11 s. 42—63.

Auscaler G. Stalin o państwie i prawie. *De PPr.* *Wwa* V nr. 12 s. 13—19.

Ehrlich L. Zagadnienia podmiotowości prawa narodów. Stan dzisiejszy na tle rozwoju historycznego. *SPAU* L nr 9, s. 494—499.

Ehrlich S. Podstawowe wiadomości o państwie. *Wwa* Wyd. Min. Adm. Publ. s. 98.

Jodłowski J. Funkcja prawa i zadanie prawnictwa w okresie budowy fundamentów socjalizmu, *De PPr.* *Wwa* V nr. 4 s. 11—21.

Kornatowski W. Rozwój pojęć o państwie w starożytnej Grecji. Biblioteka Meandra 13. Skład główny *PZWS* *Wwa* s. 445. zł. 1200.

Kornatowski W. Uniwersalizm i indywidualizm poznawczy w greckiej teorii państwa. *M.* IV nr. 9 s. 419—435.

Rozmarny S. Istota państwa. Wyd. 2 uzupełnione. *Wwa* Wyd. Min. Sprawiedliwości. s. 36.

Rozmarny S. Prawo i państwo. *Wwa* Wyd. Min. Sprawiedliwości. s. 60 zł. 100.

Rozmarny S. Prawo i państwo. *DePPr* *Wwa* V nr. 11 s. 7—23.

Zdrójkowski Z. „Praktyka kryminalna” Jakóba Czechowicza, jej źródła i jej system na tle rozwoju współczesnego prawa karnego Zachodniej Europy. *STNT* nr. 1 s. 97—99.

Zdrójkowski Z. „Praktyka kryminalna” Jakóba Czechowicza. Jej źródła i system na tle rozwoju współczesnego prawa karnego Zachodniej Europy. *TNT* s. 182.

Filozofia gospodarcza.

Istota kapitalizmu. Broszura masowa. *Wwa* Wyd. Szkolenia CK SD. Biblioteczka szkolenia nr 3. Na prawach rękopisu, s. 49.

Kula W. Nowsza literatura do dziejów fluktuacji gospodarczych w Europie. Część II. *RSpG* s. 193—210.

Marszałek L. Szczegółowe nauki ekonomiczne. *Ekonomista* *Wwa* Kwartał III s. 23—43.

Wstęp do ekonomii politycznej. Broszura masowa. *Wwa* Wyd. Szkolenia CK SD Biblioteczka szkolenia nr 1. Na prawach rękopisu. s. 43.

Zawadzki J. Podstawy marksistowskiej ekonomii politycznej, Cz 1, Wyd. 2. Gliwice „Instytut Wiedzy” s. 343 zł. 650.

Żurawicki S. Wstępne wiadomości o ekonomii politycznej. Wykłady przeznaczone dla studujących w Państw. Technicum Korespondencyjnym. Cz s. 246.

Filozofia kultury.

Bardach A. Praca i kultura. Praca Oświatowa *Wwa* nr 11. s. 1—6.

Chalaśński J. Zagadnienie humanistyki wobec reformy uniwersytetów. *WŻ* XVIII nr 10. s. 833—841.

Dańska I. Z genealogii ideałów życiowych: Platofski ideał filozofa, *M* IV nr 7. s. 325—334

Dürr-Durski J. Arianie polscy w świetle własnej poezji. Zarys ideologii i wybór wierszy. *PZWS* s. 319 zł. 350.

Gawroński A. Dzieła wspólne, *DzJ* V nr 51—52. s. 9,15.

Goldzamt E. O pojmowaniu tradycji i form narodowych. (Architektura) *Kzn* V nr 45 s. 4—5,7.

Halban L. Religia starogermańska i jej aktualne znaczenie w Niemczech. *L KUL* s. 72.

Harassek St. Idea pokoju w dziejach myśli ludzkiej. *PF* XLV nr 3—4, s. 303—316.

Jabłoński W. Warunki rozwoju chińskiej myśli naukowej. POR z. 1, s. 33—51.

Kisielewska I. Sprawy i problemy kultury. PSoc, X nr 1—4 s. 421—433.

Kurdybacha Ł. Od myśli wolnej do dogmatycznego skrępowania. Z dziejów uniwersytetu paryskiego. ŻSz IV nr 11—12 s. 242—249.

Kulczyński S. O postawę nauk humanistycznych. SWrTN 4 z. 1 s. 5—7.

Kumaniecki K. i inni. Epoka Peryklesa. 6 Wykładów z 40 ilustracjami. Biblioteka Meandry nr 10 PZWS s. 130 zł. 580.

Kuryłowicz J. Język a człowiek. Cz WP s.—30.

Łempicki Z. Historia kultury a historia literatury. Studia z dziejów kultury polskiej. Ks. zbiorowa. Red. H. Barycz i J. Hulewicz. GbW s. 581—594.

Majchrowski S. G.K.C. (Chesterton) o przesądach wieku racjonalnego. TP V nr 39. s. 4—5.

Matuszewski R. O pojmowaniu kultury klasycznej. Kzn V nr 40 s. 2, 7.

Majewski K. Uwagi do metodologii historii kultury materialnej. SWrTN (3 1948) s. 113—118.

Podkowińska Z. Cywilizacja Chozozmu WŻ XVIII nr 12 s. 1189—1192.

Reychman J. Pierwiastki orientalne w kulturze polskiej. WŻ XVIII nr 12 s. 1113—1120.

Rybicki P. O życiu i trwaniu dzieł literackich. Ks. pam. ku uczczeniu 40-lecia pracy naukowej prof. J. Kleinera. Ł Sp. Wyd. Polonista, s. 99—120.

Schaff A. Kosmopolityzm — ideologia imperializmu. MWs IV z 11 (42) s. 135—151.

Skurzak L. Studia nad pochodzeniem ascezyzmu indyjskiego. SWrTN (3 1948) s. 63—66.

Sokorski W. Kosmopolityzm w nauce i sztuce. Pr V nr 9 s. 578—582.

Suchodolski B. Rozkład stanowiska średniowiecznego i narodziny problematyki kultury. Studia z dziej. kultury polskiej. Ks. zbiorowa. Red. H. Barycz i J. Hulewicz. GbW s. 569—580.

Stomma St. Na czym polega „burżujstwo“ Zn IV nr 20, s. 449—462.

Studia z dziejów kultury polskiej. Książka zbiorowa. Red. Henryk Ba-

rycz i Jan Hulewicz, Wwa GbW s. 616. zł. 2 800.

Świeżawski S. Kultura umysłowa wieków „średnich. KUL „Wykłady i przemówienia“ nr 33 s. 30 zł. 130.

Święcicki J. Z perspektywy obyczajowego liberalizmu. TP V nr 40 s. 3, 7.

Wroczyński R. Programy oświatowe pozytywizmu w Polsce na tle społecznym i gospodarczym; SPAU L nr 8, s. 469—473.

Zajączkowski W. Dorobek polskich uczonych w zakresie badań wschodu muzułmańskiego w I połowie XX wieku. ŻN T. VII nr 40—42 s. 446—452.

Zajączkowski A. Orientalizm a orientalistyka POR z 1. s. 3—8.

Filozofia wychowania

Baley S. Nawyki i ich kształcenie. Wychowanie w przedszkolu, Wwa nr 1. s. 13—16. nr 3. s. 116—121.

Bandura L. Pobudki skłaniające dzieci i młodzież do czytania. Tw V z 11. s. 91—98.

Buras B. Kształtowanie naukowego poglądu na świat na lekcjach fizyki. FiChe II nr 1 (5), s. 32—36.

Dadlez M. Badanie wiadomości uczniów i jednolite kryteria ocen. Praca Szkolna XXII nr 3, s. 7—13.

Dobosiewicz S. O realizację podstaw socjalizmu w wychowaniu. Praca Szkolna XXII nr 3, s. 2—7.

Gilewicz Z. Zabawa. Wych. Fizyczne III nr 8—9, s. 3—12.

Horoszowska B. Poglądy Makarenki na wychowanie w zespole. DzW IV nr 6—7, s. 19—31.

Jurasek T. Marks i Engels o wychowaniu i nauce. Praca Oświatowa. Wwa nr 5, s. 1—6.

Kołowski K. Wychowanie w rodzinie socjalistycznej. ŻSz IV nr 10, s. 168—172.

Kozerski M. Makarenkę przewrót w pedagogice. DzJ V nr 34, s. 1—2, 7.

Kurdybacha Ł. Dzieje oświaty kościelnej do końca XVII wieku. Cz s. 202, zł. 200.

Kurdybacha Ł. Próby sekularyzacji oświaty w średniowieczu. ŻSz IV nr 9 s. 106—110.

Kutzner J. Co to jest wychowanie fizyczne. Wychowanie w przedszkolu. Wwa nr 3, s. 122—124.

Lewin A. Makarenko—pedagog zwycięskiej rewolucji. *DzW IV* nr 6—7, s. 5—19.

Mariański K. Potęga ideologicznego wykształcenia. *Praca szkolna. XXII* nr 4, s. 2—5.

Mysłakowski Z. Podwójna geneza wychowania. *SPAU L* nr 5, s. 240—241.

Okoń W. Ewaryst Estkowski i początki polskiej pracy pedagogicznej. *Praca szkolna. XXII* nr 4, s. 5—10.

Poń R. Z zagadnień genezy opieki nad dzieckiem. *DzW IV* nr 4—5, s. 109—113.

Radlińska H. Zagadnienia historii oświaty w oświeceniu pedagogiki społecznej. *SPAU L* nr 8, s. 463—465.

Rucinowski S. Lekcja w świetle pierwszej zasady dialektycznej. *Praca szkolna XXII* nr 1, s. 6—11.

Rudniański S. Idea wychowania społecznego w dziejach myśli pedagogicznej. *Szkice z historii wychowania. Wyd. 2 NKs* s. 174, zł. 330.

Siekierska J. Sztuka wychowuje. *WŻ XVIII* nr 11, s. 966—973.

Suchodolski B. Garaudy o pojęciu osobowości. *ŻSz IV* nr 11—12, s. 229—237.

Suchodolski B. Rewolucja i nowy człowiek. *Język rosyjski. Wwa II* nr 1 (3), s. 1—9.

Szczerba W. Problem pajdocentryzmu w pedagogice. *ŻSz IV* nr 9, s. 99—105.

Wołoszyn S. O normie pedagogicznej. *STNT* nr 1, s. 102—107.

Wołoszyn St. O uzasadnieniu norm pedagogicznych. *PF XLV* nr 3—4, s. 345—362.

Woźnica Z. Wychowanie na placówkach opiekuńczo-wychowawczych. *DzW IV*, nr 4—5, s. 9—23.

Wroczyński S. Programy oświatowe pozytywizmu w Polsce na tle społecznym i gospodarczym. Ł. Zakład Pedagogiki Społecz. Uniw. Łódź. Z zasiłku Komisji Popierania Twórcz. Nauk, przy Prez. Rady Min, s. 188.

Zarebski I. Z dziejów recepcji humanizmu w Polsce. Pierwszy w literaturze polskiej traktat pedagogiczny. *Studia z dziej. kultury polskiej. Ks. zbiorowa. Red. H. Barycz i J. Hulewicz. GbW* s. 147—171.

Filozofia historii i nauk historycznych.

Batowski H. W sprawie zakresu pojęcia „słowianoznawstwo”. *ŻN T. VII* nr 40—42, s. 437—446.

Billkiewicz T. Znaczenie perspektywy dla syntezy historycznej. *Studia z dziejów kultury polskiej. Ks. zbiorowa. Red. H. Barycz i J. Hulewicz. GbW* s. 595—613.

Drukarz J. Chrześcijanin wobec historii. *TP. V* nr 18, s. 3.

Idealistyczne i materialistyczne pojmowanie dziejów. *Wwa Wyd. Szkol. CK SD Biblioteczka szkolenia nr 7. Na prawach rękopisu*, s. 35.

Gąsiorowska N. Problem genezy kapitalizmu w radzieckiej literaturze historycznej. *MWs IV* z 12, s. 350—374.

Górski K. O interpretacji i wartościowaniu w historii. *STNT* nr 1, s. 99—100.

Hensel W. Stosowanie metody etnologicznej w prehistorii. *Roczniki Humanistyczne, KUL* s. 59—69.

Holubowicz W. Studia nad metodami badań warstw kulturowych w prehistorii polskiej. *STNT* nr 1, s. 93—97.

Kormanowa Ż. Na froncie radzieckiej nauki historycznej. *NDR III* nr 5, s. 86—98.

Kormanowa Ż. W świetle doświadczeń nauki radzieckiej. *WHis R. II* nr 1 (5), s. 1—9.

Krakowski S. Geneza miast w Polsce. Problem i stan badań. *WHis R. II* nr 2 (6), s. 1—12.

Kostrzewski J. Dzieje polskich badań prehistorycznych. *Z 14 tabl. Pł Nakł. P. Tow. Prehist. Skł. gł. w Księg. Akademickiej*, s. 219, zł. 450.

Moszczeńska W. Z zagadnień organizacji nauki historycznej. *PH T. XXXIX* z 1, s. 1—11.

Musianowicz K. Uczni radzieccy o początkach Słowian. *WHis R. II* nr 4 (8) s. 57—60.

Rutkowski J. Uwagi o planowaniu badań historycznych. *RSpG T. XI* s. 43—50.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Dembowski J. O czynnym darwinizmie. *BiSzk. II* nr 4 (8) s. 12—37.

Dembowski J. O nowej genetyce. Tekst referatu J. Dembowskiego i dyskusja uczonych polskich o teorii Miczurina-Łysenki. *KsWi* s. 164, zł. 180.

Dembowski J. O nowym darwinizmie. *BiSzk. II* nr 2 (6), s. 1—18.

Ehrenfeucht J. Trzydzieści lat fizyki radzieckiej. *FiChe II* nr 1 (5), s. 1—7, nr 2 (6), s. 1—8.

Hurwicz J. Najmniejsze cegiełki materii. Pr V nr 11, s. 736—741.

Keller B. Darwinizm i szkoła miczurinowska. KsW s. 37 zł. 60.

Kłósak K. Ks. Czy upadek ewolucjonizmu antropologicznego? Zn IV nr 4, s. 300—307.

Kowalska A. Najnowsze zdobycze muzealnictwa amerykańskiego. (Amerykańskie Muzeum Historii Naturalnej w Nowym Jorku). Z otchłani wieków. Pł XVIII z. 7—8, s. 120—126.

Leszczycki S. Współczesne zadania geografii. GeSzk II nr 4—5 (8—9), s. 1—20.

Michajłow W. Co wiemy o dziedziczności. Poradnik Społeczny. Wwa V nr 14—15, s. 58—63.

Michajłow W. Ideologiczne i polityczne aspekty nowej biologii. BiSzk II nr 4 (8), s. 38—57.

Michajłow W. O ewolucji, ewolucjonizmie i pochodzeniu człowieka. Nakł. 3 PZWS s. 55, zł. 100.

Michajłow W. Rozwój świata organicznego. Nakł. 3 Wwa PZWS s. 36. zł. 55.

Mierzecki R. Nierozstrzygalne problemy chemii strukturalnej. Wiad. Chemiczne. Ł II z. 15 (3), s. 67—68.

Modrzejewski B. Układ okresowy pierwiastków a budowa atomu. Wiad. Chemiczne. Ł III z. 2—3 (26—27), s. 49—66, z 4—5 (28—29), s. 119—133.

Mydlarski J. Pierwsze istoty ludzkie na ziemi. WZ XVIII nr 10. s. 842—852.

Olszewski J. Doświadczalne podstawy teorii kwantów. FiChe II nr 2 (6), s. 8—18.

Rybczyński W. Zmierzch bezwzględności determinizmu we współczesnej fizyce TP V nr 4. s. 9.

Sawicki F. Ks. Przyrodnik wierzący i niewierzący. PPow. T. 228, nr 9, s. 134—144.

Stęślicka W. Jak wydarto ziemi tajemnice naszych przodków. Cz WP s. 43. (Cykl: Stanowisko człowieka w przyrodzie z. 7).

Stpał S. Przegląd cząstek elementarnych. FiChe II nr 1 (5), s. 1—7.

Świętosławski W. Rzut oka na rozwój chemii fizycznej. Roczniki Chemii. Wwa T. 23 z. 2—3, s. 173—185.

Wasilewski M. A. Czy przewrót w genetyce? DzJ V nr 32, s. 8—9.

Wasserman I. J. Rosyjska szkoła fizjologiczna. Wwa Lek. Instytut Naukowo-Wydawn. s. 12 (Odb. Zdrowie Publ. 1949 nr 9, 10).

Węgieńko J. Nowy kierunek rozwoju biologii (teoria Miczurina-Eysenki), a niektóre zagadnienia patologii ludzkiej. Wwa Lekarski Instytut Naukowo-Wydawn. s. 15 (Odb. Zdrowie Publ. 1949 nr 9—10).

Złotowski I. Budowa jądra atomowego. FiChe II nr 4—5 (8—9) s. 34—48.

Zonn W. Budowa Wszechświata. Nakł. 2 PZWS s. 76 zł. 100.

Zonn W. Jak poznawano wszechświat. GeSzk II nr 4—5 (8—9), s. 38—42.

Filozofia religii.

Chodźko-Domaniewska A. O pierwiastkach egejskich w religii greckiej. M IV nr 9, s. 441—450.

Dajczak J. Ks. Religijność w świetle genetyki i psychologicznych badań testowych. HD XVIII nr 2 (6), s. 215—219.

Dąbrowski E. Ks. Pochodzenie człowieka według Pisma Świętego. AK t. 51 z 2, s. 113—136.

Dąbrowski E. Ks. Prolegomena do Nowego Testamentu. Opole Wyd. Św. Krzyża. s. VI, 282.

Granat W. Istota modlitwy. Zn IV nr 20, s. 463—476.

Jakubiec Cz. Prehistoria biblijna. Jej pochodzenie i rodzaj literacki. ColTh Wwa XXI F. 2—3, s. 259—283.

Klawek A. Ks. Pojęcie prawdy w literaturze biblijnej. SPAU L nr 5. s. 208—209.

Mońko L. Ks. Konflikt czy symbioza nauki i religii objawionej. PPow t. 228 nr 12, s. 337—349.

Paciorkowski R. Początki empiryzmu eklezjologicznego w metodach apologetyki nowoczesnej. ColTh XXI. F. 1, s. 107—119.

Piwowarczyk J. Religia i nauka. TP V nr 7. s. 3.

Rostworowski T. Trudność aktu wiary a trudności przeciw wierze. PPow. T. 228, nr 10. s. 193—202.

Witwicki W. Z „Wiary oświeconych” (fragment). Księga Pam. ku czci L. Staffa 1878—1948. Wwa Zw. Zaw. Literatów polskich s. 339—342.

Varia.

bzgl. Jak należy pisać, aby być zrozumianym. *ŻN T. VII nr 40—42, s. 470—472.*

Jędrzychowski S. Zadania nauki w planie sześciolletnim. *ŻN T. VII nr 40—42, s. 385—397.*

Lem S. Zadania i metody popularyzacji nauki za granicą *ŻN T. VII nr 40—42, s. 422—437.*

Przekłady na język polski.

Asratian E. A. Nauka J. P. Pawłowa o wyższych czynnościach układu nerwowego. Tł. z ros. Wwa Biblioteczka naukowa „Po prostu”. z 12, s. 28, zł. 15.

Asratian E. Pawłow a materializm dialektyczny. *KsW s. 30.*

Baquet M. Nowe prądy w wychowaniu fizycznym i wychowaniu sportowym. *Wych. Fizyczne III nr 10—11, s. 37—40.*

Bratos S. N. Engels o prawie cywilnym. Tł. *DePPr V nr 5, s. 42—49.*

Bykow K. Życie i twórczość Pawłowa. Przemówienie wygłoszone 27 września 1949 r. w Moskwie na uroczystej akademii poświęconej 100-letniej rocznicy urodzin Iwana Pawłowa. *KsW s. 31.*

Cogniot G. Czterdziestolecie „Materializmu i Empiriokrytycyzmu”. *MWs IV z 11 (12), s. 162—175.*

Cornforth M. Nauka przeciw idealizmowi. Rozważania nad czystym empiryzmem i logiką nowoczesną *KsW s. 392, zł. 900.*

Cornforth M. Walka ideologiczna w nauce. *ZNdr z 1, s. 43—65.*

Cunow H. Pochodzenie religii i wiary w Boga. Przeł. z niem. Z. Mierzyński. *Wyd. 3 KsW s. XXXII, 170, zł. 220.*

Curie E., Maria Curie. Z 79 ilustracjami *Wyd. 8. Przekł. H. Szyllerowej. Wwa Galster-Lauter-Rutkowski s. 449.*

Czesnokow D. J. Lenin i Stalin o państwowej formie dyktatury proletariatu. *ZNdr Seria Filozoficzna z 2, s. 83—112.*

Dawson H. U podłoża kultury *Zn IV nr 5, s. 377—391.*

Dymitrow G. Charakter, rola i perspektywy demokracji ludowej i państwa ludowo-demokratycznego. *ZNdr Ser. Filozof. z 2, s. 21—26.*

Engels F. *Anty-Dühring. Wyd. 2, KsW s. 340.*

Engels F. Ludwik Feuerbach i zmierzch klasyfikacji filozofii niemieckiej. *KsW s. 62.*

Engels F. O upadku feudalizmu i początkach rozwoju burżuazji. *KsW s. 16, zł. 20.*

Engels F. Rozwój socjalizmu od utopii do nauki. *KsW s. 68.*

Engels F. Zasady Komunizmu. *Wyd. 2, KsW s. 39.*

Engels F., Marx K. O materialistycznym pojmowaniu dziejów kultury. (Kilka fragmentów z pism.). Wybrał i przeł. T. Drewnowski. *Cz Biblioteka Naukowa „Po prostu” z 18, s. 15 zł 15.*

Fiesenkow B. G. Kosmogonia układu słonecznego. *KsW s. 173 zł. 160.*

Frid D. Realizm socjalistyczny a współczesna dekadencja literatura zachodu. *Cz Biblioteka Naukowa „Po prostu”. z 10, s. 36.*

Frołow J. Drogi fizjologii radzieckiej. *MWs IV z 11 (42), s. 241—249.*

Georgiew F. Potężna ideaowa broń leninizmu. (Na czterdziestolecie książki Lenina: *Materializm i empiriokrytycyzm*). *MWs IV z 11 (42), s. 176—189.*

Głuszczeńko E. Przeciw idealizmowi i metafizyce w nauce o dziedziczności. *ZNdr Ser. Filozoficzne. z 1, s. 66—88.*

Głuszczenko J., Miczurin — twórca radzieckiej agrobiologii. *KsW s. 38.*

Gmurman V., Kolbanovskij V. N., Gelmont A. M. Trzy rozprawy o Makarence. Tł. z ros. *NKs s. 53.*

Gracjan Baltasar. Wyrocznia podręczna. Przeł. i wstępem zaopatrzył St. Łoś. *KUL Seria Źródeł i Monografii 43. (Zbiór 300 maksym z zakresu filozofii życia).*

Jakowlew P. N. I. W. Miczurin, wielki przeobraźiciel przyrody. Tł. J. Biernacki. *Wwa Sp. Wyd. „Współpraca”. s. 22 zł. 50.*

Judin P. F. Socjalizm i komunizm. Tł. J. Biernacki. *Wwa Sp. Wyd. „Współpraca” s. 39 zł. 50.*

Kammari M. D. Socjalizm i jednostka. *Wwa Sp. Wyd. „Współpraca”. s. 49 zł. 70.*

Kammari M. Socjalizm a jednostka. *KsW s. 64 zł. 70.*

Kautsky K. Poprzednicy współczesnego socjalizmu. *KsW s. 398, zł. 320.*

- Kautsky K.** Tomasz More i jego Utopia. Wyd. 2 KsW s. 332 zł. 250.
- Kieczekian S. F.** O pojęciu źródła prawa. Tł. DePPr Wwa V nr 8—9, s. 57—70.
- Klaus G.** Matematyka a rzeczywistość. MWs IV z 10 (41) s. 41—50.
- Komarow W.** Karol Linneusz KsW s. 78.
- Konstantinow F.** Materialistyczne i idealistyczne pojmowanie historii. Wwa Sp. Wyd. „Współpraca”. s. 38. zł. 50.
- Konstantinow F. W.** Rola idei postępowych w rozwoju społecznym. Tł. z rosyjskiego W. P. Cz Bibl. Naukowa „Po prostu” z 17. s. 28 zł. 15.
- Konstantinow F. W.** Rozwinięcie materializmu historycznego przez Lenina i Stalina. ZNDR Seria Filozoficzna z. 2, s. 40—82.
- Kosztajanc H. S.** Rosyjska szkoła fizjologiczna i jej rola w rozwoju nauki światowej. Tł. N. Zwierzowa Wwa Sp. Wyd. „Współpraca” s. 21 zł. 50.
- Kupałow P. I. P.** Pawłow wielki uczoney rosyjski. W setną rocznicę urodzin. (B. m. w.) Druk. „Prasa Wojskowa” Ł s. 15.
- Kursanow G.** Reakcyjna gnoseologia neopozytywizmu i jego „teorii” pojęć. ZNDR Seria Filozoficzna z 1. s. 89—109.
- Kuźniecowa A.** Kapitał i wartość dodatkowa. Przeł. E. Budzyńska, **Ostrowitianow K. W.** Płaca robocza i dzień roboczy. Przeł. E. Wasowicz. Wyd. 2 KsW s. 123 zł. 90.
- Leduc V.** Czy marksizm stał się przeżytkiem? Tł. K. J. Guranowski KsW s. 120 zł. 150.
- Lenin W.** Dzieła. Przekład z 4 wyd. rosyjskiego przygotowanego przez Inst. Marksa-Engelsa-Lenina. KsW s. 433.
- Lenin W.** Materializm a empiriokrytycyzm. ZNDR Seria Filozoficzna z 1. s. 5—24.
- Lenin W.** Materializm a empiriokrytycyzm. Krytyczne uwagi o pewnej reakcyjnej filozofii. KsW s. 416 zł. 300.
- Leontiew L. A.** Imperializm jako monopolistyczne stadium kapitalizmu. KsW s. 189.
- Leontiew L.** Ekonomia polityczna socjalizmu w dziełach Lenina i Stalina. KsW s. 54.
- Mc Gill V. J., Parry W. T.** Zasada dialektyczna jedności przeciwieństw. MWs IV z 10 (41), s. 12—31.
- Makarenko A. S.** O wychowaniu w rodzinie. Tł. DzW IV nr 6—7, s. 39—46.
- Makarenko A. S.** Wybór myśli pedagogicznych. DzW IV nr 6—7, s. 46—60.
- Makarenko A. S.** Wychowanie w rodzinie. Wyd. 2 Przeł. z rosyjskiego J. Wierzbička PIW s. 109.
- Maksimow A.** Walka Lenina z „fizycznym” idealizmem. ZNDR Seria Filozoficzna z 1. s. 25—42.
- Mańkowski B. C.** Istota klasowa państwa demokracji ludowej. ZNDR Seria Filozoficzna z 2. s. 113—127.
- Mao-Tse-Tung.** O dyktaturze demokracji ludowej. ZNDR Seria filozoficzna z 2. s. 27—39.
- Maritain J.** Problem Królestwa Bożego. Zn IV nr 7 (21), s. 521—530.
- Maritain J.** Religia i kultura. TP V nr 15—16, s. 1—2.
- Maritain J.** Problem Królestwa Bożego. Zn IV nr 21, s. 521—530.
- Markus S.** Hanslick wojujący formalista. RM nr 15 (13), s. 19—23.
- Marx K.** Nędza Filozofii. KsW s. 209.
- Marx K.** Walki klasowe we Francji od 1848 do 1850 r. Nakł. 5 KsW s. 145.
- Marx K., Engels F.** Dzieła wybrane w dwóch tomach. KsW s. 644, s. 515.
- Marx K., Engels F.** O materializmie historycznym. Nakł. 5 KsW s. 60.
- Mendelson L.** Kryzysy i cykle epoki powszechnego kryzysu kapitalizmu. Wwa KsW s. 80 zł. 90.
- Mołodczikow A. N.** O Miczurinie i Łysence. Przeł. S. Ehrlich. KsW s. 39.
- Morris G.** Watykańska „filozofia robotnicza”. ZNDR Seria Filozoficzna z 2. s. 128—145.
- Naan H.** Współczesny idealizm „fizyczny” w USA i Anglii w służbie religianctwa i reakcji. ZNDR Seria Filozoficzna z 1. s. 110—142.
- Parry W. T., McGill V. J.** Odpowiedź na krytykę „Jedności przeciwieństw”. MWs IV z 10 (41), s. 37—40.
- Pedagogika.** Pod red. I. A. Kalrowa. T. 1. Wwa NKs s. 235.
- Pietruszewski S.** Prace Pawłowa — wielkiego fizjologa-materialisty. MWs IV z 12 (43), s. 397—405.

Plechanow J. Podstawowe zagadnienia marksizmu. Wyd. 5 przejrane i poprawione. KsW s. 131.

Plechanow G. V. O roli jednostki w historii. Wyd. 3 KsW s. 56 zł. 60.

Popow I. J. Wychowanie ideologiczne i polityczne na lekcjach astronomii, FiChe II nr 4—5 (8—9), s. 3—8.

Sauszkin. Klasycy marksizmu-leninizmu wobec podstawowych zagadnień wzajemnego oddziaływania społeczeństwa i środowiska geograficznego. Tł. GeSzk II nr 4—5 (8—9), s. 24—36.

Selsam H., Wells H. K. Dialektyka zamieniona w swoje przeciwieństwo. MWs IV z. 10 (41), s. 32—36.

Sertillanges A. D. Rzeczywistość niewidzialna. Tł. H. M. Zn IV nr 6 (20), s. 477—488.

Stergiejew I. Nauka a zabobon. Wyd. 3 Wwa Wyd. Ludowe Biblioteka Popularno-Naukowa. s.30.

Stalin J. Anarchizm czy socjalizm? KsW s. 86.

Stalin J. Marksistowska metoda dialektyczna. Pr V nr 12, s. 794—797.

Stalin J. Dzieła. Przekład z wyd. ros. przygotowanego przez Inst. Marksa-Engelsa-Lenina. KsW t. 1 (1901—1907), s. 436 t. 2 1907—1913, s. 434.

Stalin J. Kwestia narodowa a leninizm. NDR III nr 6 s. 3—18.

Stalin J. Kwestia narodowa a leninizm. ZNDR Seria Filozoficzna z 2. s. 3—20.

Stalin J. Międzynarodowy charakter rewolucji październikowej. KsW s. 15 zł. 20.

Stoletow N. W. Podstawy nauki I. W. Miczurina (tł. z rękopisu R. Z.). Wwa Biblioteka Naukowa „Po prostu” z 11. s. 30 zł. 15.

Subbotin M. F. Pochodzenie i wiek ziemi. Przeł. J. Halmin. Wyd. 2. KsW s. 66 zł. 60.

Susłow B. N. Głos i słuch. Przeł. T. Mallik. KsW s. 75.

Uszynskij K. D. Wybór pism pedagogicznych. Oprac. Janina Dembowska. PZWS s. 135 zł. 180.

Waruncjan I. Postępowy charakter nauki Miczurina. Tł. J. Ostrzewski. Wwa Spółdz. Wyd. „Współpraca” s. 9 zł. 40.

Wawilow S. I. „Materializm i empiriokrytycyzm” Lenina a zagadnienia filozoficzne fi-

zyki współczesnej. MWs IV z 11 (42), s. 152—161.

Wenediktow A. W. O podstawowych problemach radzieckiego prawa cywilnego. DePPr Wwa V nr 4. s. 21—38.

Woroncow-Wellaminow B. Czy był początek i czy będzie koniec świata. Wyd. 4 Wwa Wyd. Ludowe s. 28.

Zawadzki K. M. I. Miczurin wybitny reformator przyrody. Przeł. K. Szeinbok PZWS s. 37 zł. 55.

Prace autorów polskich
w obcych językach

(drukowane w kraju).

Chojnacki P. Ks. Les suppositions nominalistiques dans la gnoseologie de l'empirisme logistique. ColTh Wwa XXI z 2/3 s. 193—198.

Duszyńska B. Ciceros argumentation in the first dialogue De finibus bonorum et malorum. Vratislaviae. Ed. auxilio Min. Intructionis Publ. s. 211—218. (Seorsum impressum: Eos. 1948—1949, vol 43, fasc. 1).

Góra St. Ks. De quibusdam fallaciis principii limitationis. ColTh Wwa XXI z. 2—3, s. 284—358.

Łoś J. Sur les matrices logiques. Colloquium Mathematicum Wr Vol. 1 Fasc. 4, s. 337—339

1950

Filozofia w ogóle.

Dembowski J. „Pierwszy kongres nauki polskiej. ŻN V nr 1—2, s. 29—34.

Leśnodorski B. Kongres pracy naukowej. NKU I nr 4, s. 4,11.

I Kongres nauki Pr VI nr 3, s. 146.

Z kroniki pierwszego Kongresu Nauki Polskiej. Pr VI nr 4, s. 232.

Wstępy, podręczniki, nauczanie.

Tazbir St. O popularyzacji wiedzy na poziomie elementarnym. WŻ XIX nr 2, s. 161—168.

Wydania i przekłady dzieł.

Descartes R. Rozprawa o metodzie. Tł. Wanda Wojciechowska. Kr PAU s. 64.

Kallimach. Rhetorica. Edidit Casimirus Felix Kumaniecki, Varsaviae Edit. auxilio Praes. Concillij Min. s. XIX, 160.

Theophrastus. Charaktery. Przełożył i opracował Mieczysław Brożek. Wwa, Biblioteka Meandra, 12, s. 111.

Tomasz a Kempis. O naśladowaniu Chrystusa. Ksiąg cztery. Z oryg. łacińskiego przetł. Wł. Lohn. Wyd. 2, przejrane i uzupełnione. Kr. Wyd. Apostolstwa Modlitwy Ks. Jezuici, s. 479.

Historia filozofii.

Filozofia średniowieczna.

Chojnacki P. Ks. Intelktualizm św. Tomasa z Akwinu i kultura religijna. AK t. 52 z. 4 s. 245—255.

Współczesne kierunki filozoficzne.

Bocheński I. ABC tomizmu. Zn V nr 23 s. 1—126.

Gawiński A. Znaczenie egzystencjalizmu. DzJ VI nr 7, s. 6.

Indan Fr. Dialektyka Hegla a dialektyka Marksa. ŻSzk VI nr 3 s. 139—141.

Kubiak Z. Dlaczego uczymy się tomizmu. DzJ VI nr 27 s. 1—2.

Schaff A. Materializm dialektyczny i historyczno-teoretyczny fundament socjalizmu, Sienogram wykładów. Wwa Szkoła Partyjna przy KC PZPR s. 30.

Szary P. O wartości tomizmu. TP VI nr 10, s. 1—2.

Warkocz A. Ks. Blaski i cienie egzystencjalizmu Kierkegaarda. AK t. 52 z. 5 s. 325—331.

Monografie o filozofach i pisarzach filozofujących.

Gollas M. Cycero w świetle własnych pism z dodatkiem: Cycero w świetle pisarzy łacińskich. Wydanie 2 zmienione. Wr Wyd. Zakł. Narod. im. Ossolińskich, s. 43+ objaśnienia, słowniczek s. 36 zł. 65.

Dembowski J. Darwin. Wyd. 3 (Nakł. 4) PZWS s. 116 zł. 185.

Voisé W. Andrzej Frycz-Modrzewski a szlachecki dualizm etyczny. PiP V nr 5—6 s. 87—92.

Sieradzki J. Aleksander Hercen. DzL IV nr 6 s. 3, nr 7 s. 2,5.

Kowalski J. Hercen i Czernyszewski — wielcy nauczyciele polskich działaczy

czy demokratycznych lat sześćdziesiątych XIX w NDr IV nr 2, s. 243—252.

Hutnikiewicz A. Hugo Kołłątaj. DzJ VI nr 13 s. 6—7.

Szulkin M. Hugo Kołłątaj jako działacz oświatowy. NSzk Wwa I nr 1/2 s. 57—63.

Złomek J. Walka Kołłątaja o reformę Akademii Krakowskiej. NKU I nr 10, s. 3—4.

Mroczkowski P. Dwa oblicza humanizmu Tomasa More'a. Życie i Myśl. Pł I nr 1/2 s. 45—71.

Kętrzyński W. Emanuel Mounier — umarł w połowie drogi. DzJ VI nr 18 s. 1—2.

Rogalski A. Emanuel Mounier. Życie i Myśl. Pł I nr 1/2 s. 136—139.

Czubalski F. I.P. Pawłow jako badacz i myśliciel. PAU s. 16.

Reutowa N. Nieco o Pawłowie jako o pedagogu. ŻSzk VI nr 2, s. 73—77.

Zajczniewski K. Charles Péguy. TP VI nr 4 s. 1—2.

Hutnikiewicz A. Żywoć na miarę wieczności. (Stan. Staszic) DzJ VI nr 17 s. 4—5.

Tomaszewski T. Henri Wallon. NSzk I nr 1/2 s. 64—67.

·Metafizyka.

Zagadnienia ogólne.

Pietkun W. Ks. Dowód kinetyczny wobec teorii kwantów. AK t. 52 z. 3 s. 185—197.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Tokarz Fr. Absolut w Upaniszadach i u św. Tomasa. Zn V nr 1, s. 27—32.

Filozofia nauki.

Poszczególne zagadnienia i nauki.

Mońko L. Konflikt czy symbioza nauki i religii objawionej? PPow. 229 nr 1, s. 8—15.

Logika i metodologia.

Historia i zagadnienia ogólne.

Kotarbiński T. Z dziejów klasyfikacji nauk. ŻN V nr 3—4 s. 232—252.

Systemy i podręczniki.

Kotarbiński T. Kurs logiki dla prawników. Wyd. III poprawione i uzupełnione. Ł Spółdzielnia Akademicka s. 165. (Skrypt).

Poszczególne zagadnienia.
Doroszewski W. Kryteria poprawności językowej. Wwa PZWS s. 123 zt. 165.

Kłóśak K. Ks. Metoda badań natury duszy. Zn V nr 22 s. 18—26.

Psychologia.

Systemy i podręczniki.

Płomieński J. E. Ofensywa biopsychologii a wiedza o literaturze. DzJ VI nr 26 s. 4—5, 12.

Psychologia zwierząt i roślin.

Lewandowska C. O zmyśle orientacji u owadów. WŻ XIX nr 2 s. 207—216, s. 3 s. 292—296.

Psychopatologia.

Dreszer R. Alkoholizm a choroby psychiczne. Wyd. 2 Wwa Państwowy Zakład Wydawn. Lekarskich, s. 8.

Huet S. Ks. Psychopatia i jej duszpasterskie rozpoznanie. AK t. 52 z. 2 s. 133—139.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Huet S. Ks. Higiena psychiczna. AK t. 53 z. 1 s. 1—43.

Majkowski J. Psychologia postu. PPOw. 229 nr 3 s. 170—179.

Piskorz J. Ks. Duszpasterstwo kobiet w świetle psychologii. AK t. 52 z. 1 s. 47—54.

Testy.

Okoń J. Analiza czynnikowa eksperymentalnych testów zastosowanych w szkolnictwie zawodowym przemysłu węglowego. Katowice Wydawn. Gł. Instytutu Paliw Naturalnych, s. 2 nlb., 40.

Rozwój psychiczny człowieka.

Kowalski St. Społeczne czynniki rozwoju dziecka. WŻ XIX nr 4 s. 353—378.

Nowogrodzki T. Psychologia — Rozwój psychiki w ujęciu psychologii radzieckiej. Porad. dla nauczycieli, IV nr 3—4 (27) Wwa s. 125—137.

Etyka i teoria postępowania.

Historia i zagadnienia ogólne.

Dajczak J. Ks. U podstaw wolności woli. HD XIX nr 1 (65) s. 87—90.

Granat W. Ks. Moralność katolicka wobec zagadnienia alkoholizmu. AK t. 52 z. 2 s. 124—132, z. 3 s. 211—220.

Jędrusik St. Ryzyko wiary. PPOw. 229 nr 3. s. 153—161.

Święcicki J. M. Z pogranicza etyki i kwestii ludnościowej. PPOw. 229 nr 2. s. 105—118.

Poszczególne zagadnienia.

Ossowska M. Oceny i normy. KF XVIII z. 3—4 s. 313—320.

Lutosławska M. J. Pochwała starości. TP VI nr 9 s. 6.

Jabłoński W. Etyka i etykieta konfucjańska. SPAU II nr 1, s. 13—15.

Podstawowe zasady planowania. Wwa Wydawn. Wydziału Szkolenia CK SD s. 30.

Estetyka i teoria sztuki.

Zagadnienia ogólne.

Banach A. Czym jest dzieło sztuki, jak powstaje i jak istnieje. DzL IV nr 4 s. 4.

Banach A. Drogi poznawania dzieła sztuki. DzL IV nr 7 s. 4.

Banach A. O przeżyciu estetycznym. DzL IV nr 11 s. 3.

Sokorski W. Sztuka w walce o socjalizm. Materiały do studiów i dyskusji. Państwowy Inst. Sztuki, I nr 1 s. 9—26.

Wojeński T. Z problemów nowej estetyki. WŻ XIX nr 2 s. 147—153.

Poszczególne zagadnienia i sztuki.

Kolbuszewski S. Rozważania nad eposem. (Uwagi teoretyczne.) DzJ VI nr 4 s. 3, 11.

Lipski J., Stradecki J., Wilhelm J., Zarzecki K. Psychologizm w prozie dwudziestolecia. Tw 6 nr 2 s. 157—172.

Nowicki A. Co to jest realizm socjalistyczny. odb. Język Rosyjski. 1949 nr 4—7 s. 13—24.

Rogalski A. Literatura i moralność. DzJ VI nr 3 s. 6.

Starzyński J. Realizm mieszczański a realizm socjalistyczny. Materiały do studiów i dyskusji Państw. Inst. Sztuki I nr 1 s. 27—50.

Filozofia społeczeństw i nauk społecznych.

Historia i zagadnienia ogólne.

Mazowiecki T. Ku społeczeństwu funkcjonalnemu. DzJ VI nr 1 s. 1

Rozmaryn S. Istota konstytucji. PiP V nr 4 s. 43—63.

Szczeptański J. Socjografia. WŻ XIX nr 4 s. 415—427.

Poszczególne zagadnienia.

Dobrowolski K. Badania socjograficzne jako podbudowa planowania gospodarczego, społecznego, kulturalnego i przestrzennego. SPAU t. 50 nr 5 s. 241—243.

Filozofia prawa i państwa.

Biskupski K. Dyskusja metodologiczna radzieckich prawników. PiP V nr 3 s. 63—80.

Ehrlich S. Państwo radzieckie. KsW s. 121 zł. 100.

Ehrlich S. Podstawowe wiadomości o państwie. KsW s. 98.

Ehrlich S. Teoria typów i form państwa. PiP V nr 4 s. 7—42.

Kocot K. Kosmopolityzm w prawie narodów. PiP V nr 1 s. 49—69.

Konferencja teoretyków i praktyków prawa karnego. DPP VI nr 7 s. 12—26.

Mańkowski B. S. Radzieckie socjalistyczne państwo i prawo — wyższy typ państwa i prawa. DPP VI nr 2 s. 18—30.

Piąwski St. Zagadnienie winy. PiP V nr 5—6 s. 60—75.

Stan nauki prawa karnego w Polsce. DPP VI nr 7 s. 27—40.

Szer S. Pojęcie i przedmiot prawa cywilnego. DPP VI nr 2 s. 12—17.

Filozofia gospodarcza.

Rutkowski J. Historia gospodarcza Polski. T. 2 Czasy porozbiorowe, do 1918 r. Pł Księg. Akademicka. s. XVIII, 512, zł. 1200.

Filozofia kultury.

Barycz H. Studia polskie w Wiedniu w epoce humanizmu, reformacji i kontreformacji katolickiej. SPAU LI nr 1 s. 25—29.

Chojnacki P. Ks. Rozwój i postęp światopoglądu chrześcijańskiego. TP VI nr 15—16 s. 4—5.

Dębno A. W poszukiwaniu sensu historii. TP VI nr 5, s. 1—2.

Fróg Z. B. Ewolucja i katolicyzm. TP VI nr 14 s. 6.

Kłósak K. Ks. Katolik wobec dialektyki marksistowskiej. TP VI nr 21—22 s. 2 i 10.

Korta A. Blaski i cienie polskiego oświecenia. NDr IV nr 3 s. 170—186.

Kowalski J. Rozwój cywilizacji greckiej. Z przedmową Bronisława Bilińskiego. Wr KsA s. 224 zł. 960.

Lucjański B. Katolik a pochodzenie człowieka. TP VI nr 8, s. 4—5.

Pannenkowa I. Kropotkin o średniowieczu. TP VI nr 21—22 s. 6.

Paradowski J. Od pierwszej do ostatniej myśli. TP VI nr 8 s. 1—2, nr 9 s. 3—4.

Piwowarczyk J. Spór o liberalizm. TP VI nr 20, s. 3.

Piwowarczyk J. W atmosferze filozofii. TP VI nr 11, s. 3.

Rogański A. St. Przybyszewski a wkład cywilizacji mieszczańskiej. DzJ VI nr 18 s. 8—9.

Święcicki J. M. Nie rozwiązana antynomia współczesności. TP VI nr 23 s. 5—7.

Święcicki J. M. Rewolucja obyczajowa. TP VI nr 12 s. 1, 2 i 3.

Turowicz J. Nihilizm, kultura i katolicyzm. TP VI nr 13 s. 1—2.

Dajczak J. Ks. Wychowanie osobowości według św. Tomasza z Akwinu i współczesnej pedagogiki. PPow 229 nr 2, s. 117—130.

Gutkowski M. Stanowisko Makarenki w pedagogice radzieckiej. ŻSzk VI nr 5 s. 243—247.

Koźłowski K. Spór o zasady w dydaktyce radzieckiej. ŻSz VI 4, s. 190—193.

Sadowski F. Dwie dialektyczne syntezy w zastosowaniu szkolnym. ŻSz VI nr 1 s. 3—6.

Sokorski W. O funkcji kulturalno-wychowawczej państwa demokracji ludowej. WŻ XIX nr 5 s. 473—484.

Suchodolski B. Od żywego postrzegania do abstrakcyjnej myśli. ŻSz VI nr 5 s. 279—280.

Suchodolski B. Pedagogika robotnicza. ŻSz VI nr 4 s. 179—189.

Suchodolski B. U podstaw dydaktyki radzieckiej. Wwa Tow. Przyj. Polsko-Radzieckiej s. 18.

Szaniawski I. Wstęp do pedagogiki. Poradn. dla nauczycieli. IV nr 3—4. (27). Wwa s. 35—100.

Szczerba W. Garść uwag o pedagogice kultury. *ŻSz* VI nr 2 s. 67—73.

Zieliński J. Praktyka a teoria pedagogiczna. *ŻSz* VI nr 1 s. 7—10.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Białobrzęski Cz. Fizyka przed półwiekiem a dziś. *PAU* s. 16.

Kłósak K. Hipoteza I. Oparina o powstaniu życia. *PPow* 229 nr 1 s. 45—56.

Małaczyńska-Suchcicowa Z. Za i przeciw teorii komórkowej. *Pá PTPN* Prace komisji Biologicznej. T. 12 z. 2. s. 137—192.

Marchlewskij T. Istota kryzysu w genetyce współczesnej. *ŻN* V nr 1—2, s. 89—99.

Michajłow W. Niektóre zagadnienia biologii współczesnej w świetle materializmu dialektycznego. *KsW* s. 62 zł. 80.

Mydlarski J. Miejsce człowieka w świecie zwierząt. *Cz WP* s. 44 zł. 70.

Rylska T. W obronie teorii ewolucji. *TP* VI nr 14 s. 7 i 10.

Wasilewski M. A. Granice w systematyce biologicznej. *TP* VI nr 17 s. 6—7.

Ziemecki St. Człowiek a wszechświat. *WŻ* XIX nr 3 s. 250—260.

Filozofia religii.

Granat W. Głód łaski. *Zn* V nr 22 s. 1—12.

Rostworowski J. Ludzka szata wiekuiestej Prawdy Bożej. *PPow* 229 nr 2 s. 73—87.

Przekłady na język polski.

Alentiew A. A. Nauka ojczysta w walce z kosmopolityzmem. *ŻN* V nr 72—78.

Andrejew I. O „szkołach” w nauce prawa. *PIP* V nr 5—6 s. 76—86.

Bernal J. D. Funkcja i zadania nauki. *ŻN* V nr 5—6 s. 448—470.

Bloch E. Uniwersytet-marksizm-filozofia. — *ŻN* V nr 3—4 s. 253—263.

Childe Gordon. Socjologia wiedzy. *ŻN* V nr 1—2 s. 62—71.

Colleye H. Dziejowe znaczenie biblii. *DzJ* VI nr 5 s. 1—2.

Darciel M., Desanti J., Vassails G. Nauka burżuazyjna i nauka proletariacka. *NDR* IV nr 2 s. 211—228.

Denisow A. I. Natura i podstawowe właściwości państw ludowej demokracji. *DPP* VI nr 7. s. 46—52.

Desanti J. T. Stalin — uczyony nowego typu. *ŻN* V nr 1—2 s. 3—28.

Duhamel G. Tragizm i wielkość Pascala. *DzJ* VI nr 23 s. 6—7.

Garaudy R. Marksizm a osobowość. *KsW* s. 41 zł. 50.

Gonczarow N. H. Pedagogika i szkolnictwo Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w służbie reakcji. *NSzk* I nr 1/2 s. 34—56.

Kautsky K. Pochodzenie chrześcijaństwa. *KsW* s. 408 zł. 300.

Kolbanowski W. Miłość, małżeństwo i rodzina w społeczeństwie socjalistycznym. *Pr* VI nr 4 s. 243—251.

Konstantinow F. V. Rola świadomości socjalistycznej w rozwoju społeczeństwa radzieckiego. *KsW* s. 78 zł. 60.

Lenin W. O przyczynowości i konieczności w przyrodzie. *NSzk* I nr 1/2 s. 68—70.

Lenin W. Przestrzeń i czas. *NSzk* I nr 1/2 s. 71—73.

Makarenko A. Problemy wychowania w szkole radzieckiej. *Przeł. z rosyj. J. Wierzbicka, Wwa* NKs s. 103.

Mandouze A. Chrześcijanin społecznie ślepomy. *DzJ* VI nr 7. s. 5.

Manning H. E. Honor. *HD* XVIII nr 6 s. 652—657.

Maritain R. Ku prawdzie. *DzJ* VI nr 2 s. 1—2, 10.

Mehring F. Karol Marks. Historia jego życia. *KsW* s. XXIX, 534.

Mehring F. O materializmie historycznym. *KsW* s. 87 zł. 100.

Merton Th. O mistycyzmie. *DzJ* VI nr 1 s. 3—4.

Mounier E. Wiara chrześcijańska a cywilizacja. *DzJ* VI nr 18 s. 3—4.

Oparin A. Współczesne poglądy na pochodzenie życia. *Przeł. z ros. D. Wielburska* Wyd. 2 *Wwa* Państw. Instytut Wyd. Rolniczych s. 33 zł. 30.

Parénago P. O budowie wszechświata. *KsW* s. 97 zł. 90.

Pedagogika. Pod ręd. I. Kairowa. T. 1, 2 *NKs* s. 235, s. 291 Tom po zł. 200.

Petry M. Szkoła mądrości. TP VI nr 4—5 s. 7.

Plechanow J. Przyczynki do historii materializmu, Holbach, Helwecjusz, Marks. KsW s. 224 zł. 160.

Politzer G. Wykład filozofii. Elementy. Wyd. 2 PIW s. 223 zł. 250.

Stalin J. W sprawie marksizmu w językoznawstwie. NKU I nr 14 s. 5—6.

Stoletow W. Elementarne podstawy biologii marksistowskiej. Przeł. N. Michajłow. PZWS s. 67 zł. 75.

Stoletow W. Podstawy biologii miczuciniwskiej. PZWS s. 55.

Thorndike E. Uczenie się dorosłych. Przekład Franciszka Urbańczyka, Pod red. i z przedmową Maksymiliana Siemieńskiego. Wwa PZWS s. VIII, 349 zł. 800.

Timiriadzew K. A. Teoria Darwina. Wwa Państw. Instytut Wyd. Roln. s. 175.

Uzupełnienie

1945

Historia filozofii.

Filozofia starożytna.

Krokiewicz A. Orficyzm. SPAU XLVI nr. 1—5, s. 64—65.

Filozofia czasów nowszych.

Kieszkowski B. Teizm a materializm w Anglii w XVII wieku. SPAU XLVI nr. 10, s. 276—279.

Współczesne kierunki filozoficzne.

Filozofia amerykańska.

Dybowski R. Emerson i transcendentalizm amerykański. SPAU XLVI nr. 1—5, s. 6—9.

Marksizm

Majewski S. A. Dialektyka i ważniejsze jej postaci. LT nr 3.

Schaff A. Socjalizm utopijny i naukowy. Ł Ks. s. 16.

Monografie o filozofach i pisarzach filozofujących.

Boblińska H. Maria Curie-Skłodowska. Wwa Cz s. 62 zł. 45.

Ciesielska-Borkowska S. W trzechsetlecie wielkiego moralisty (La Bruyère). TP I nr 38, s. 3.

Metafizyka.

Zagadnienia ogólne.

Ingarden R. Spór o istnienie świata między idealizmem a realizmem. SPAU XLVI nr 7, s. 154—155.

Lutosławski W. Nowe opracowanie metafizyki. SPAU XLVI nr 8, s. 215—219.

Staronka L. Sens istnienia. Przystępny zarys filozofii. Cz s. 184 zł. 45.

Zawirski Z. Dotychczasowe próby aksjomatyzacji systemów metafizycznych. SPAU XLVI nr 6, s. 107—110.

Filozofia nauki.

Dębowski J. Ks. Z myśli o nauce, NSz 1 nr 1, s. 3—13.

Tatarkiewicz W. Nauki nomologiczne a typologiczne. SPAU XLVI nr 1—5, 28—34.

Psychologia.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Bieńkowski S. Psychologia kierownictwa. Kr Inst. Nauk. Organizacji i Kierownictwa. s. 51 zł. 50.

Szuman S. O psychicznym przystosowaniu i nieprzystosowaniu człowieka do rzeczywistości. SPAU XLVI nr 9, s. 242—244.

Tomaszewski T. Niemieckie badania porównawcze nad psychologią Polaków i Niemców. PZ I nr 8, s. 321—337.

Etyka i teoria postępowania

Milbrandt M. Trzy szkice: Arystoteles i karnodzieja salomonowy. Potrójne życie. Pierścień Polikratesa. NSz I nr 2/3, s. 185—195.

Tatarkiewicz W. Tężeniejszość i przyszość NSz I nr 2/3, s. 175—184.

Estetyka i teoria sztuki.

Zagadnienia ogólne.

Tański J. O marksistowskie podstawy w ocenach estetycznych. Od I nr 43.

Poszczególne zagadnienia i sztuki.

Adamczewski S. Próba systematyki metod badania literackiego. SPAU XLVI nr 7, s. 151—153.

Grabowski T. Nowa nauka o literaturze. SPAU XLVI nr 8, s. 179—182.

Ingarden R. O budowie obrazu. SPAU XLVI nr 8, s. 183—184.

Ingarden R. O poetyce. SPAU XLVI nr 8, 183.

Krzyżanowski J. Alegoria, alegoryzacja i alegoryzm. SPAU XLVI nr 1—5, s. 49—51.

Przychocki G. Styl tragedyj Anneusza Seneki. SPAU XLVI nr 1—5, s. 55—61.

Filozofia społeczeństw i nauk społecznych.

Filozofia prawa i państwa.

Szydlowski R. Studia prawne. Kr WZK s. 71 zł. 60.

Filozofia kultury.

Gąsiorowski S. J. Poglądy na stosunek natury do sztuki i kultury materialnej oraz możliwości badawcze. SPAU XLVI nr 10, s. 260—262.

Grabowski T. Stosunki Polski z Anglią w dziedzinie nauki, filozofii, literatury od zarania średniowiecza do zmięzchu oświecenia (1000—1822). SPAU XLVI nr 1—5, s. 51—55.

Hlond A. Ks. Chrześcijaństwo czy materializm. TW I nr 4, s. 6.

Małewska H. Rodowód humanizmu. TW I nr 1, s. 3.

Suchodolski B. Dusza niemiecka w świetle filozofii. PZ I nr 2—3, s. 88—120. Osobna odbitka 1947 r.

Woźniakowski J. O społecznej użyteczności dzieła sztuki. DzJ I nr 3, s. 4, nr 5—6, s. 8—9.

Filozofia wychowania.

Jeleńska L. Szkoła kształcąca. Pł SwW s. 162.

Filozofia historii i nauk historycznych.

Gąsiorowski S. J. Teoria badania archeologicznego. Cz II. Eksplikacja i synteza. SPAU XLVI nr 7, s. 134—136.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Białobrzęski Cz. Czym jest materia? NSz I nr 2/3, s. 147—174.

Czekanowski J. Teoretyczne podstawy antropologii. SPAU XLVI nr 7, s. 172—174.

Filozofia medycyny.

Szumowski W. Dzieje filozofii medycyny, jej istota i definicja. SPAU XLVI nr 1—5, s. 85—87.

Filozofia religii.

Borowski A. Ks. Teologia moralna. cz. I, t. I. Włocławek Ks. Powsz. i Druk. Diecezji Włocł. s. 344.

Varia.

Gwiazdomorski J. Wspomnienia z pobytu profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego w niemieckim obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen. Z przedm. Prof. Kutrzeby. Kr. S. Kamiński. s. 208, zł. 200.

Prace autorów polskich w obcych językach

(drukowane w kraju)

Plezia M. De Andronici Rhodii Studiis Aristotelicis. SPAU XLVI nr 7, s. 153—154.

1948

Filozofia w ogóle.

Usovicz A. Ks. Corpus Philosophorum Medii Aevi cz. I. PoS I z. 2, s. 185—192.

Historia Filozofii

Filozofia starożytna.

Michalski M. Ks. Problem autorstwa tzw. „Ambrozjastra” w świetle jego nauki chrystologicznej — Studium patrystyczne. (Rozpr. Wydz. Teolog. Uniw. Jagiell. Seria I, nr 1). Nakładem „Wydawnictwa Mariackiego” Kr.

Współczesne

kierunki filozoficzne.

Chojnacki P. Ks. Filozofia egzystencjalna a rzeczywistość surowa i humanistyczna. PoS I, z. 3—4, s. 242—266.

Monografie o filozofach i pisarzach filozofujących.

Keller J. Ks. Czyn jako wyraz postawy moralnej Augusta Cieszkowskiego. KUL s. 288.

Tatarkiewicz W. Fiszer Franciszek (1860—1937). PSB T. VII z. 31, s. 91.

Ajdukiewicz K. Frenkel K. (1891—1920). PSB T. VII z. 32, s. 129.

Usovicz A. Ks. Gabryl Fr. (1866—1914). PSB T. VII z. 33, s. 193—194.

Wojtusiał R. J. Garbowski Tadeusz. (1869—1940). PSB t. VII z. 33, s. 271—272.

(Red.). Garfein-Garski Stanisław. (1869—1928). PSB T. VII z. 33, s. 279—280.

Metafizyka.

Świeżawski S. Byt. Zagadnienia metafizyki tomistycznej. KUL s. 360. zt. 750.

Logika i metodologia.

Historia i zagadnienia ogólne.

Żukowski E. Ks. Materiały do logiki zdań w pismach Arystotelesa. PoS I z. 3—4, s. 308—310.

Psychologia.

Ruchy, uczucia i woła.

Dybowski M. Ks. O formowaniu woli na podstawie wyników badań eksperymentalnych PoS I z. 3—4, s. 314—318.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Dajczak J. Ks. Osobowość biologiczno-psychologiczna katechety. PoS I z. 3—4, s. 349—354.

Winiarski K. Psychologia zdrady Judasza. HD XVII nr 2 (54) s. 135—141.

Filozofia społeczeństw i nauk społecznych.

Historia i zagadnienia ogólne.

Ułowicz A. Ks. Nowożytny elementy w średniowiecznych traktatach politycznych. PoS I z. 3—4, s. 310—311.

Filozofia gospodarcza.

Rabkowski S. Metoda racjonalnego rozwiązania zagadnień gospodarczych i społecznych. Lubeka s. 599.

Krzywicki L. Obraz rozwoju gospodarczego na niższych stopniach kultury. RSpG T. X, s. 1—73.

Kula W. Nowsza literatura do dziejów fluktuacji gospodarczych w Europie. RSpG T. X, s. 205—252.

Kula W. O pewnym aspekcie postępu gospodarczego. RSpG T. X, s. 173—180.

Filozofia kultury.

Godlewski M. Kościół a nauka. PoS I z. 3—4, s. 194—202.

Ordynski R. Etyka społeczna w świetle dramatu amerykańskiego. ŁT III nr 4 (22), s. 7—11.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Dorabialska A. Oblicze filozoficzne współczesnej fizyki i chemii. Komunikat nr 14 Zarządu Głównego Polskiego Stow. Kobiet z Wyższym Wykształceniem, Wwa s. 1—6.

Kłósak K. Ks. Zasada „komplementarności” N. Bohra: relacje niedokładności W. Heisenberga a zagadnienie indywiduów fizycznych. PoS I z. 3—4, s. 311—314.

Filozofia religii

Brudz J. Ks. Łaska w psychologicznej analizie aktu wiary. PoS I z. 3—4, s. 322—330.

Szydelski Cz. Ks. Czy zasada przyczynowości dla apologetyki i teologii nadal żyje? PoS I z. 3—4, s. 320—321.

b) Prace w językach obcych.

Skróty.

Aufl. = Auflage. B. = Berlin. Bd. = Band. Bibl. = Bibliothek. Ca. = Cambridge. Ch. = Chicago. Clp. = Clarendon Press. Col. = Columbia. Co. Cie. = Compagnie. d. = pence. D. = dollar. Ed. Editor, Edition. DM. = Deutsche Mark. fl. = floren, fr. franc. frb. = franc belge. frs. = franc suisse. fig. = figure. ISP. = Institut Supérieur de Philosophie. L. = London. l. = lire. Lib. = Librairie. Louv. = Louvain. £. = pound sterling. Mac. = Macmillan. NY. = New York. Ox. = Oxford. P. = Paris. PhLib. = Philosophical Library Publ. = Publisher. Publication. PUF. = Presses Universitaires de France. Reimp. = Reimpression. RM. = Reichs Mark. s. = ston. sh. = shilling. S. = Schilling (austr.). T. = tome, trans. = translation. UP. = University Press. Univ. = University. v. = volume. Z. = Z. = Zürich.

1947

Filozofia w ogóle.

Bibliografia, słowniki, zjazdy, organizacje.

Actes du IIIe Congrès des Sociétés de philosophie de la langue française. Bruxelles — Louvain, 2—6 septembre 1947. Thème principal: Les valeurs. Louv. Nauwelaerts. P. Vrin. s. XVI, 260.

NORTHROP P. S. C. The meeting of East and West. NY. Mac. s. 531. (1946).

Proceedings of the Aristotelian Society, 1945—1946. L. Harrison, s. 266, sh. 25. (1946).

Proceedings of the Aristotelian Society. New Series, vol. XVII, 1946—1947. L. Harrison, s. XX, 300, sh. 30.

Zagadnienia ogólne.

Lombardi F. Problemi fondamentali della filosofia europea. Roma, Castellani, s. 204. l. 950.

Pleper J. Ueber die Klugheit. 3 Aufl. Olten, Summa, s. 111, frs. 5.80.

Wstępny, podręczniki, nauczanie.

Bocheński y Romero. Textus logicales selecti. Quito, Sto Domingo, s. 133. (1946).

Burgess J. B. Introduction to the History of Philosophy. NY. McGraw Hill Co, s. X, 631, D. 3.75.

Dubray C. A. Introductory Philosophy. NY. Longmans, D. 3.75.

Foulqu'è J., Texier A. Dissertations philosophiques, Nouv. série. Plus de 500 sujets donnés à l'examen du baccalauréat de 1941 à 1945, plus de 100 dissertations, ou plans développés. P. Lib. de l'Ecole, s. 379.

Joad C. E. M. Guide to Philosophy. NY. Dover Publications, s. 592, D. 3.50 (1946).

Krikorian Y. H., Bronstein D. J., Wiener Ph. D., Wiener P. P. Basic Problems in Philosophy. N. Y. Prentice Hall, D. 5,65.

Ponceau A. Initiation philosophique. P. Rivière & Cie, 2 vol. s. 298, 254, fr. 250, 250.

Thiel M. Philosophieren. Eine Anleitung. Freiburg in der Schweiz, Paulus, s. 110.

Tolley W. P. (Ed) Preface to Philosophy. NY. Mac. s. X, 508. (1946).

Wydania i przekłady dzieł.

Howald E. (Einl.) Die Anfänge der abendländischen Philosophie. Herausgegeben und neu verdeutscht von M. Grünwald. Vorwort von E. Howald. Band 5 der Griechischen Reihe (Bibl. der Alten Welt) Z. Artemis, s. 400, frs. 13.80.

Schmitt F. S. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi Opera Omnia. Edinburgh. Nelson 3 vol. s. 290, 288, 196, £. 2 per vol.

Aristoteles. Ueber die Seele. Paderborn, Schöningh, s. 150, DM. 4.80.

Aristoteles. Ueber Hauswirtschaft. Paderborn, Schöningh, s. 64, DM. 2.80.

Aristoteles. Kleine Schriften zur Seelenkunde. Paderborn, Schöningh, s. 198.

Aristote. Le plaisir (Eth. Nic. VII, 11—14, X, 1—5) Introd., trad. et notes par A. J. Fes-

tugiére. (Bibl. de textes phil.) P. Vrin, s. LXXVI 48, fr. 150.

St. Augustine. On Free Will. Trans. by G. M. Sparrow. Charlottesville, Virginia UP. s. XII, 149, D. 3.00.

Oeuvres de saint Augustin. 1-e série — Opuscules. VII: Dialogues Philosophiques. IV: La musique. Texte de l'édition bénédictine, traduction, introduction et notes par G. Finaert et F.-J. Thonard. (Bibl. augustienne, 7). Bruges, Desclée de Brouwer, s. 546, fr. b. 150.

Oeuvres de saint Augustin. 1-e série: Opuscules. IV: Exposés généraux de la foi. De fide et symbolo. Enchiridion, Texte, traduction et notes par J. Riviére. (Bibl. augustienne, 9). Bruges, Desclée de Brouwer, s. 448, fr. b. 125.

Bacon F. The Advancement of Learning and Novum Organon. NY. Allen, s. 476.

Bacon F. Essays. Herausgegeben von L. L. Schücking. Vollst. Ausgabe. Wiesbaden, Dieterich, s. XLIII, 275. (1946).

Boethius A. M. S. Philosophiae consolatio-nis libri V. Herausgegeben von K. Büchner. Heidelberg, Winter, s. 120.

Bonaventure St. Breviloquum. Transl. E. E. Nemmers. St. Louis, Herder, s. XXII, 248. D. 3.00. (1946).

Bruno G. Heroische Leidenschaften. Ausgewählt und herausgegeben von E. Grassi. Bern, Francke, frs. 9.50.

Béranger J. (Ed.) Cicero Epistulae selectae. Z. Füßli, 2 vol. s. 144, 244. (1946).

Le Roy G. (Ed.) Abbé de Condillac: Oeuvres philosophiques. P. PUF. s. XXXV, 782.

Confucius. Les pages immortelles de Confucius. Choix et préface par A. Doebelin. („Les pages immortelles“) P. Correa, s. 233, fr. 165.

Schneider F. Dante. Sein Leben und sein Werk. 4. erneute vermehrte Auflage. Weimar, Böhlau, s. XIV, 328, DM. 7.20.

Descartes R. Discours de la méthode. Introduction de J. Laporte. (Bibl. classique de Cluny) P. Ed. de Cluny, fr. 135.

Epicuri, Ethica. Edidit, annotationibus intruxit C. Diano. Florentiae, in Aedibus Sansonianis, s. 193 (1946).

Erasmus D. Eloge de la folie. Nouv. ed. L. Nelson, s. 163, sh. 5 d. 6.

Erasmus D. Opus D. Erasmi Roterdami. Denno recognitum et auctum per P. S. Allen, T. II. Ed. H. M. Allen et H. W. Garrod. Oxonii, in Typographeo Clarendoniano, s. IV, XXXII, 400, tab. 3, sh. 28.

Erasmus von Rotterdam. Lob der Narrheit. Neubearbeitung von R. Hoffmann. Wien, Erasmus, s. 152, S. 7.50.

Erasmus von Rotterdam. Briefe. Verdeutsch und herausgegeben von W. Köhler. Wiesbaden, Dieterich, s. 577.

Humboldt W. von Grenzen des Staates. Mit einer Einführung von H. Schumann. Frankfurt/M., Siegel, s. 108.

Stegmueller F. Repertorium commentariorum in Sententias Petri Lombardi. T. I: **Textus**, T. II: **Indices**. Würzburg, Schönningh, Bd. I. s. XVI, 518, Bd. II. s. 519—848. DM. 90.

Lucretius. Von der Natur der Dinge. 2. berichtigte Aufl. Leipzig, Reclam, s. 300, RM. 1.05.

Maine de Biran. Oeuvres choisies. Réimpr. (Bibl. phil.) P. Aubier, Ed. Montaigne.

Malebranche. Entretiens sur la métaphysique, Ed. par A. Cuvillier. (Bibl. des textes. phil.) P. Vrin, s. 290, fr. 225.

Malebranche. Correspondence avec J. J. Dortous de Mairan. Ed. nouv. et précédé d'une introduction sur Malebranche et le spinozisme par J. Moreau. (Bibl. des textes phil.) P. Vrin, s. XI, 174.

Montesquieu. Introduction et choix par B. Groethuysen. (Les classiques de la liberté, 5). Genève, Trois Collines, s. IV, 159, frs. 5.00.

Rogers E. F. (Ed.) Correspondence of Sir Thomas More. Princeton, UP, s. XXII, 584, D. 7.50.

Paine T. Basic Writings: Common Sense; Rights of Man; Age of Reason. NY. Allen, 3 vol. s. IX, 267, 286, 256.

Paracelsus (Theophrastus). Sämtliche Werke des Theophrastus von Hohenheim, genannt Paracelsus in zeitgemässer Kürzung. Bd. IV. Der philosophischen Schriften 3. Teil; Philosophia sagax. 2. Hälfte, ungekürzt nach der Erstausgabe von M. Toxites, 1571; Stil — und textkritisch erstmalig verglichen mit den Editionen von J. Huser, 1591 und K. Sudhoff, 1929. Herausgegeben von J. Stöbel. St. Gallen, Zolliker & Co, s. 327, frs. 21.

Pascal B. Pensées. Introduction, notes et index analytique de V. Giraud, Reimp. P. Romaldi, s. 450, fr. 225.

Pascal B. Un manuscrit reconstitué de Pascal. Les „liasses infilées“ de Pascal et les feuillets dispersés d'un „Discours“. Fragments du Discours de la condition de l'homme. — Présentés par P. L. Couchoud (Extrait de La Nef, n. 37, décembre 1947) P. Michel, s. 40.

Pascal B. Pensées et opuscules. Texte établi d'après l'édition Brunschvicg avec une introduction et des notes de G. Lewis. P. Hazan. fr. 450.

Pascal B. Discours sur les passions de l'homme. P. Hazan, La Bonne Compagnie, fr. 400.

Pascal B. Gedanken. Nach der endgültigen Ausgabe übertragen von W. Rüttenauer. Mit einer Einführung von R. Guardini. Wiesbaden, Dieterich, s. XXVIII, 388, RM. 6.00.

Philodemi „Adversus (Sophistas)“ e papero Herculanseni 1005 in lucem prototulit F. Sbordone. Napoli, Loffredo, s. XV, 182, L. 550.

Bocheński I. M. (Ed.) Petri Hispani Summulae logicae (e codice manuscripto Reg. Lat. 1205, cum introductione et indicibus). Torino, Marietti, s. XXIII, 143, L. 550.

Rousseau J. J. Discours sur les sciences et les arts. Edition critique avec une introduction et un commentaire par G. R. Havens. (Monograph Series, 15) NY. Modern Language Association of America, s. XIV, 280. planches 2. (1946).

Rousseau J. J. Du contrat social. Précédé d'un essai sur la politique de Rousseau par B. de Jouvenel, accompagné de notes de Voltaire et d'autres contemporains de l'auteur. (Oeuvres immortelles, 4) Genève, du Cheval Ailé, s. IV, 400, frs. 20.

Rousseau J. J. Les Confessions. Les rêveries du promeneur solitaire. Présentation par J. de Lacretelle. Texte établi et annoté par P. Grosclaude. (Les grands classiques verts). P. Ed. Nationales s. 476, planches 8, fr. 520.

(Schalk F.) Die französischen Moralisten. Verdeutsch und herausgegeben von F. Schalk. Neuausgabe. (Sammlung Dieterich, Bd. 22 und 45), 1. La Rochefoucauld, Vauvenargues, Montesquieu, Chamfort, Rivarol; 2. Galiani, Prince de Ligne, Joubert. Wiesbaden, Dieterich, 2 Bde s. XXX, IX, 362; LVII, 348; RM. 6.00; 6.00.

Schelling F. W. J. Die Weltalter, Fragmente Urfassungen. München, Biederstein, s. 277, RM. 15.00.

Seneca. Vom glückseligen Leben. Bd. II. Aus den Briefen an Lucilius und dem angeblichen Briefwechsel mit dem Apostel Paulus. Z. Rascher, frs. 7.80.

Soloviev W. Vom Sinn der Liebe. Wien, Amandus.

S. Thomas Aquinas. *Scriptum super Sententiis magistri Petri Lombardi. Recognovit atque iterum edidit M. F. Moos.* T. 4. P. Lethielleux, s. II, 1142, fr. 900.

Thomas von Aquin. *Summa contra Gentiles* oder Die Verteidigung der höchsten Wahrheiten, Aus dem Lateinischen ins Deutsche übersetzt und mit Uebersichten, Erläuterungen und Aristoteles-Texten versehen von H. Fahsel. Bd. III. 1. Hälfte des 3 Buches. Z. Fraumünster s. IV, XVI, 520 frs. 39.00.

Vico G. B. *Autobiografia („Universale“).* Torino, Einaudi, s. XXVI, 240, L. 250.

Vico G. B. *Oeuvres choisies, traduites et présentées par J. Chaix-Ruy.* P. PUF. (Bibl. de Phil. contemporaine) s. IV, 184, fr. 120 (1946)

Historia filozofii.

Całokształt dziejów.

Meyer H. *Geschichte der abendländischen Weltanschauung* (in 5 Bd.) I. Die Weltanschauung des Altertums. Bd. II. Vom Urchristentum bis zu Augustin. Würzburg, Schöningh, 2 Bde. s. X, 413; XVIII, 152. RM. 12; 7.

Ruggiero G. *Sommario di storia della filosofia.* 10 ed. (Piccola Bibl. Fil.) Bari, Laterza, L. 800.

Russell B. *Geschichte der abendländischen Philosophie.* Z. Europa.

Filozofia starożytna.

McKEON R. (Ed.). *Introduction to Aristotle.* NY. Modern Lib. s. XXIX, 667, D. 1, 10.

Paoli U. E. *Uomini e cose del mondo antico.* Firenze, Le Monnier, s. VII, 344, L. 600.

Pohlenz M. *Der hellenische Mensch.* Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, s. 478, DM. 12.00.

Radermacher L. *Weinen und Lachen, Studien über antikes Lebensgefühl.* Wien, Rohrer, s. 219.

Snell B. *Die Entdeckung des Geistes. Studien zur Entstehung des europäischen Denkens bei den Griechen.* Hamburg, Claassen & Goverts, s. 264, (1946).

Filozofia średniowieczna.

Grabmann M. *Die theologische Erkenntnis- und Einleitungslehre und die philosophische Wissenschaftstheorie des heiligen Thomas von*

Aquin auf Grund seiner Schrift: In Boethium de Trinitate. Im Zusammenhang der Scholastik der 13. und beginnenden 14. Jahrhunderts dargestellt (Thomistische Studien. Schriftenreihe des „Divus Thomas“, Bd. IV). Freiburg in der Schweiz, Paulus, s. XVI, 388, frs. 13.50.

Husik I. *A History of Medieval Jewish Philosophy.* 5th Impression. Philadelphia, Jewish Publ. Soc. of America, s. 466 (1946)

Lagarde G. *La naissance de l'esprit laïque au déclin du moyen âge.* T. V: L'individualisme ockhamiste, 2e fasc.: Bases du départ; 3e fasc.: La morale et le droit. St-Paul-Trois-Châteaux, Beatrice, s. 4, 238, 4, 219 (1946)

Quadri G. *La philosophie arabe dans l'Europe médiévale. Des origines à Averroes.* (Trad. de l'italien par R. Huret) (Bibl. scientifique) P. Payot s. 343, fr. 420.

Filozofia czasów nowszych.

Brock E. *Französische Moralisten: Pascal, La Rochefoucauld, La Bruyère, Fontenelle, Montesquieu, Trublet, Ligne, Chamfort, Stael, Amiel* (Auswahl, Uebersetzung und Nachwort von E. Brock) Z. Scientia, s. IV, 105, frs. 3.80 (1946).

Brunschvicg H. *La crise de l'Etat prussien à la fin du XVIIIe siècle et la genèse de la mentalité romantique.* P. PUF. s. 344, fr. 360.

Drewing H. *Vier Gestalten aus dem Zeitalter des Humanismus.* St. Gallen, Zollikofer s. 288, frs. 12.80 (1946).

Garin E. *La Filosofia (Storia dei Generi Letterari Italiani)* Milano, Vallardi, 2 vol. s. IV, 383, VIII, 687.

Husserl E. *Meditations cartésiennes. Introduction à la phénoménologie.* (Trad. de l'allemand G. Pfeiffer, E. Levinas) Reimpr. P. Vrin, s. 136, fr. 150.

Orcibal J. *Les origines du jansénisme. II: Jean Duvergier de Hauranne, abbé de Saint-Cyran et son temps (1581-1638)* P. Vrin, s. 690, fr. 1600.

Ruggiero G. *Filosofi del Novecento.* 3e ed. Bari, Laterza s. 343, (1946).

Tierz-Dawid L. *Der Liebestraum des Poliphilo. Ein Beitrag zur Psychologie der Renaissance und der Moderne.* Z. Rhein, s. IV, 330, frs. 24.00.

Zenkovskij V. *Histoire de la philosophie russe.* P. Gallimard.

Filozofia współczesna.

American Thought 1947 — With an introduction by P. Wylie (Ivanovic V. publ.) NY. Gresham, s. VII, 502, D. 3.75.

British Thought 1947 — V. Ivanovic publ. NY. Gresham, s. 461, D. 3.75.

Gouhier H. Histoire philosophique du sentiment religieux en France. Les conversions de Maine de Biran. (Bibl. d'histoire de phil.) P. Vrin, s. 440, fr. 750.

Lavelle L. La philosophie française entre les deux guerres. Reimpr. P. Aubier, Ed. Montaigne, s. 280, fr. 225.

Patrascanu L. Curente si tendinte in filozofia romaneasca. (Courants et tendances dans la philosophie roumaine) 3e ed, Bucuresti, Socec, s. 236.

Sciacca M. F. II secolo XX, 2 ed. 2, v. Milano, Bocca, s. 533, 541—922, L. 1500.

Weinberg J. R. An Examination in Logical Positivism (Int. Library...) NY. D. 3.75.

Filozofia wschodu.

Bertola E. La filosofia ebraica (Coll. Storia universale della filosofia, 13) Milano, Bocca, s. 213, L. 400.

Chan W. T., Moore Ch. A. (Ed.) Takakusu: The Essentials of Buddhist Philosophy. Honolulu, Hawaii UP. s. 223.

Renou L. Anthologie sanscrite (Le veda, L'épopée, Les purana. Les tantra, Le dharma. La philosophie. Le yoga pratique. La grammaire. La lexicographie. La métrique. La dramaturgie et la poétique. La politique et l'économie. L'érotique. L'astronomie. Les mathématiques. L'astrologie. L'alchimie. L'histoire. L'épigraphe. La médecine. — Textes de l'Inde ancienne traduits du sanskrit) (Bibl. hist.) P. Payot, fr. 540.

Saksena S. K. Nature of Consciousness in Hindu Philosophy. L. Luzac, s. V, 223, sh.15. (1946).

Sindheswerananda S. Quelques aspects de la philosophie védantique. P. Maison Neuve, s. 258. (1946).

Wang G. H. The Chinese mind. NY. Asia Press, Day Co. s. 192. (1946).

Współczesne

kierunki filozoficzne.

Egzystencjalizm.

Buber M. Dialogisches Leben. Gesammelte philosophische und pädagogische Schriften. Z. Pegasus, frs. 18.90.

Cayré F., de Corte M. etc. L'existentialisme. 2e ed. P. Téqui, s. 200, fr. 255.

Duell Kean Ch. The Meaning of Existence. L. Latimer House, s. XII, 205, sh. 12 d. 6.

Heidegger M. Platons Lehre von der Wahrheit. Mit einem Brief über den „Humanismus“. Bern, Francke, frs. 7.50.

Mounier E. Que'est-ce que le personalisme. (Coll. „Esprit“) P. du Seuil, s. 112, fr. 75.

Filozofia katolicka.

Gilson E. Réalisme thomiste et critique de la connaissance. Reimpr. P. Vrin, s. 240, fr. 160.

Maritain J. Court traité de l'existence et de l'existant. P. Hartmann, s. 240, fr. 90.

Maritain J. Art et scholastique. P. Art Catholique, s. 253, fr. 200.

Maritain J. Humanisme intégral. Nouv. ed. rev. et augm. P. Aubier, Ed. Montaigne, fr. 240.

Smith E. The Goodness of Being in Thomistic Philosophy and its Contemporary Significance. Washington, Cat. Univ. of America, s. XII, 214.

Materializm dialektyczny.

Garaudy R. Communism and Morals, edited by J. Lewis. L. Ace Books, s. 80, sh. 2.

Monografie o filozofach i pisarzach filozofujących.

Lloyd's R. Peter Abelard: The Orthodox Rebel. L. Latimer, sh. 10 d. 6.

Balss H. Albertus Magnus als Biologe. Werk und Ursprung. Mit 37 Abb. in Text. (Grosse Naturforscher, Bd. 1.) Stuttgart, Wissenschaftl. Verlag Ges, s. 307.

Ceriani G. S. Anselmo. Brescia. La Scuola, s. 160.

Cherniss H. Aristotle's Criticism of Plato and the Academy. Baltimore, Hopkins, s. XXVI, 610. (1946).

Davenson H. Traité de la musique selon saint Augustin. Reimp. („Les Cahiers du Rhone“). P. du Seuil, s. 192, fr. 200.

Salvo F. La logica di vita morale in Maurice Blondel. Palermo, Palumbo, s. 256, L. 250. (1946).

Amerio R. Campanella (Maestri del Pensiero) Brescia, La Scuola, s. 230, L. 250.

Carabellese P. *Il obiezioni al cartesianismo. v. III. („Bibl. di cultura contemporanea“)* Messina, D'Anna, s. 220, L. 500.

Cremaschi C. *Cicerone* (Scrittori latini), Brescia, La Scuola, s. 145, L. 90.

Wilkin R. N. *Eternal Lawyer: A Legal Biography of Cicero.* NY, Mac. D., 2.75.

Bettoni E. *Duns Scotus.* Brescia, La Scuola, s. 270. (1946).

Frank P. *Einstein: His Life and Times.* NY, Knopf, D. 4.50.

Gregoire P. *Fontenelle. Une „philosophie desabusée“.* P. Vrin, s. 474, fr. 600.

Freud S. *Selbstdarstellung. L. Imago,* s. 112, sh. 8, (1946).

Freud S. *An. Autobiographical Study. L. Horganth,* s. 138, sh. 6.

Pighini G. *Galileo. L'uomo e i tempi. Con una bibliografia („Operai dell'intelligenza“).* Milano, Dall'Oglio, s. 270, L. 300.

di Napoli G. *La Filozofia di Pasquale Galluppi* (Problemi d'Oggi, Seconda Serie, Vol. Dodicesimo) Padova, Cedam, s. 298, L. 1200.

Leflon J. *Gerbert. P. Ed. Fontenelle,* s. 392. (1946).

Stefanini L. *Gioberti.* Milano, Bocca, s. 440, L. 600.

Spranger E. *Goethes Weltanschauung. Reden und Aufsätze,* Leipzig, Insel, s. 256. (1946).

Eischenschiml O. *The Art of Wordly Wisdom* (Philosophy of Baltazar Gracian, Spanish Jesuit). NY. Essential Books, D. 2.50.

Kaegi W. *Das historische Werk Johan Huizinga.* Leiden, UP. s. II, 37, fl. 1.50.

Denckmann G. *Kants Philosophie des Aesthetischen. Versuch über den philosophischen Grundgedanken von Kants Kritik der Aesthetik.* Heidelberg, Winter, s. 157.

Bretall R. (Ed.) *Kierkegaard Anthology,* Ox. UP. s. 516, sh. 27 d. 6.

Hendecourt M. M. *Essai sur la philosophie du Pere Laberthonière.* P. Vria, s. 174, fr. 210.

Richter L. *Leibniz und sein Russland.* Berlin, Akademie, s. 164, RM. 9.

Leibniz G. W. *Vorträge der aus Anlass seines 300. Geburtstages in Hamburg abgehaltenen*

wissenschaftlichen Tagung. Herausgegeben von der Redaktion der Hamburger Akademischen Rundschau, Hamburg, Heitmann Co s. 418. (1946).

Beiträge zur Leibniz Forschung, herausgegeben von G. Schischkoff (Monographien zur Phil. Forschung Bd. 1.) Reutlingen, Gryphius, s. 240.

Castelli E *Leibniz.* Roma, Partenia, s. 108.

The Mind of Mahatma Gandhi. Compiled by R. K. Prabhu and U. R. Rao. With a Foreword by Sir S. Radhakrishnan, 2nd ed. Ox. UP. (India) s. 238, sh. 6 d. 6. (1946).

Chambers R. W. *Thomas Morus.* (Deutsch von J. E. Nenniger) Basel, Schwabe Co, s. 483, ill. 8. index bibl.

Jaspers K. *Nietzsches Einführung in das Verständnis seines Philosophierens,* 2 unveränderte Aufl. B. de Gruyter Co, s. 487, RM. 18.00.

Straaten M van *Panetius, sa vie, ses écrits et sa doctrine avec une édition des fragments.* Amsterdam, Paris, s. XVI, 400. fl. 9.50. (1946).

Jaekle E. (Ed.) *Paracelsus, seine Weltanschauung in Worten des Werkes.* Olten, Atlantis, s. 386, frs. 8.80.

Baudin E. *Etudes historiques et critiques sur la philosophie de Pascal. III. Sa critique de la casuistique et du probabilisme moral.* Neuchatel, La Baconnière, s. 264.

Martin R. M. (Ed.) *Robert de Melun: Oeuvres. T. III: Sententiae v. I. Texte inédit* (Spicilegium Sacrum Lovaniense fasc. 21) Louv. Spicilegium, s. XXII, 345.

Gnostiques de la Revolution: Claude de Saint-Martin, Fabre d'Olivet. Choix de textes et introduction par A. Tanner. Fribourg (Schweiz) Egloff, v. 2, s. IV, 265, IV, 297, frs. 5, 6. (1946).

Rousselot P. *L'intellectualisme de Saint Thomas.* 3e ed. P. Beauchesne, s. XLIII, XVIII, 261. (1946).

Chesterton G. K. *St. Thomas Aquinas.* New. Ed. L. Hodder, s. 159, sh. 4 d. 6.

Croce B. *La filosofia di G. B. Vico.* 4 ed. Bari. Laterza, L. 800.

Johnson A. H. (Compiler) *The Wit and Wisdom of Whitehead.* Boston, Beacon Press, s. 102.

Metafizyka.

Zagadnienia ogólne.

Kean Ch. D. The meaning of existence. NY. Harper, s. XIV, 222, D. 3,00.

Phillippe O. Le processus de l'être. P. Vrin, s. 50, fr. 400.

Reininger R. Metaphysik der Wirklichkeit. Bd. I. 1 Teil: Das Gefüge der Wirklichkeit. 2 Teil: Wirklichkeit und Wahrheit. 2 Aufl. gänzlich neu bearbeitete und erweiterte. Wien, Braumüller, s. XVI, 322, s. 40.

Tomlin, E. W. F. The Approach to Metaphysics. L. Kegan, s. XI, 276, sh. 12 d. 6.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Allen W. The Timeless Moment. L. Faber, s. 245, sh. 10 d. 6. (1946).

Berdiaev N. Opyt eschatologiceskoj metafiziki (tworcerstwo i obiectivacija) (Essai d'une métaphysique eschatologique, la créativité et l'objectivation). P. YMCA, s. 220.

Binswanger L. Ausgewählte Vorträge und Aufsätze. Bd. I: Zur phänomenologischen Anthropologie. Bern, Francke, s. 217, frs. 17,80.

Brandenstein B. von Der Mensch und seine Stellung im All. Philosophische Anthropologie. Einsiedeln, Benziger, s. 606, frs. 19,00.

Caudwell C. Illusion and Reality. L. Central Books, s. 342, sh. 21. (1946).

Macht und Ohnmacht des Geistes. Interpretation zu Plato: Philebos und Staat VI. Aristoteles: Nikomachische Ethik, Metaphysik IX und XII-Ueber die Seele III Ueber die Interpretation c. 1—5. von W. Szilasi. Freiburg in Br., Alber, s. 305.

Macnelle Dixon W. The Human Situation (The Gifford Lectures delivered in the Univ. of Glasgow 1935—7) L. Arnold s. 440.

Scheler M. Die Stellung des Menschen im Kosmos. München, Nymphenburger, s. 99.

Sheen F. God and Intelligence in Modern Philosophy. NY. Longmans, s. 295, D. 3,00.

Sora M. Du dialogue intérieur (fragment d'une anthropologie métaphysique) Coll. „Le jeune philosophe“. P. Gallimard, s. 204, fr. 140.

Teoria poznania.

Zagadnienia ogólne.

Glasse S. C. Groundwork of Criticism. Ox UP. s. 176, sh. 5.

Martin H. The Inquiring Mind. NY. Barnes Noble, s. 287, D. 2,75.

Steinberghen F. Epistemologie. 2e éd. (Cours publiés par ISP) Louv. ISP. s. 272, frs. 8.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Barbu Z. Le développement de la pensée dialectique. P. Costes, s. 336, fr. 200.

Filozofia nauki.

Historia i bibliografia.

Bourgoin L. Histoire des sciences et de leurs applications. Montreal, l'Arbre. s. 328. (1946)

Dampier W. C. Kurze Geschichte der Wissenschaft in ihren Beziehungen zu Philosophie und Religion (Aus dem Englischen übertragen von L. von der Pahlen.) Z. Rascher s. IV, XII, 288, frs. 12,50 (1946).

Dietz D. La storia della scienza. (trad. di G. Barrera) Roma, Ed. Italiana, s. 378, L. 350. (1946).

Kenneth Mees C. E. The Path of Science. With the Cooperation of J. R. Baker. NY. Wiley & Son, s. XII, 250, D. 3,00. (1946).

Loria G. Guida allo studio della storia delle matematiche (Generalita-Didattica-Bibliografia) Appendice: Questioni storiche concernenti la scienze esatte. 2 ed. rivista et aumentata. Milano, Hoepli, s. 385, (1946).

Sarton G. Introduction to History of Science. Vol. I: From Homer to Omar Khayyam. Baltimore, Williams & Wilkins, fascimile reprint, s. XI, 839, D. 10,00. (1946).

Vacca G. Origini della scienza (Quaderni di sintesi) Roma, Partenia, L. 120. (1946).

Zagadnienia ogólne.

Aristotelian Society, Supplementary Volume XX: „Logic and Reality“. L. Harrison, s. 232, sh. 21. (1946).

Hogben L. Mensch und Wissenschaft. Die Entstehung und Entwicklung der Naturwissenschaften aus den sozialen Bedürfnissen. (Deutsch herausgegeben von J. H. Wild) Z. Artemis, v. 2, ill. frs. 9,20, 9,20.

Russell B. L'esprit scientifique et la science dans le monde moderne. (trad. de l'anglais S. Jankelevitch) P. Janin, fr. 235.

Science and Man — Twenty-four modern Thinkers write on science. NY. Harcourt, Brace Co, s. 494, D. 4,00

Veblen T. The Place of Science. NY. Wiclking, D. 3,25

Zocher R. Tatwelt und Erfahrungsw.ssen. Eine Voruntersuchung zur Philosophie der Wirklichkeit und der empirischen Wissenschaften. Würzach (Württ), Birnbach, s. 98.

Bouligand G., Desbats J. La mathématique et son unité. Introduction aux éléments de l'analyse et à la philosophie des sciences déductives. (Bibl. scientifique) P. Payot, s. 312, figures 185, fr. 630.

Boyer L. E. Mathematics. A Historical Development. NY. Holt, D. 3,40. (1946).

Brunschvicg L. Les étapes de la philosophie mathématique. 3e éd. (Bibl. de Phil. contemporaine) P. PUF, s. 592, fr. 400.

Hauser G. Geometrie und Philosophie. Eine Einführung in die Grundlagen der Geometrie für gebildete Laien. Luzern, Räber, frs. 7,80.

Landold M. Grandeur, mesure et unité. (trad. de l'allemand E. Thomas) Bruxelles, Office Int. de librairie; P. Dunod, s. 94, fr. 85.

Muller M. De Descartes à Marcel Proust. Essais sur la théorie des essences, le positivisme et les méthodes dialectique et réflexive. 2e éd. Neuchâtel, La Baconnière, s. 162.

Thierfelder F. Die Deutschen Universitäten heute und morgen. Ein kritischer Beitrag zur Frage der Trennung von Forschung und Lehre sowie zu anderen akademischen Gegenwarts und Zukunftsaufgaben. Aachen, Volks, s. 47.

Waismann F. Einführung in das mathematische Denken. Die Begriffsbildung der modernen Mathematik. Mit einem Vorwort von Prof. Dr. K. Menger. 2 Aufl. Wien, Gerold Co, s. 176, S. 25.

Wavre R. L'imagination du réel. La part de l'invention et de la découverte dans la science des nombres. (Coll. „Etre et penser“) Neuchâtel, La Baconnière.

Logika i metodologia.

Historia i zagadnienia ogólne.

Spieler J. Einführung und Anleitung zum wissenschaftlichen Denken und Arbeiten. Mit graphischen Darstellungen. Olten, Walter, s. 192, frs. 12,00.

Systemy i podręczniki.

Destouches J. L. Cours de logique et philosophie générale I: Méthodologie de la physique moderne. II: Notions de logistiqu (Notes par M. T. Pasturaud et J. Viard) P. Centre de

documentations universitaires, s. IV, 115. (1946).

Haeberlin P. Logik im Grundriss Z. Schweizer Spiegel, frs. 14,50.

Poszczególne zagadnienia.

Abraham W. Sequential Analysis (Wiley Mathematical Statistics Series) NY. Wiley, s. 212, D. 4,00.

Baptist J. H. Analyse des probabilités. v. I. Louv. Lib. Univ. s. 264, fig. 61, frb. 400.

Boll M. Les certitudes du hasard. 5e éd. („Que sais-je“) P. PUF, s. 128.

Mannoury G. Methodologisches und Philosophisches zur Elementar Mathematik. Assen, Gorcum & Co, fl. 7,90.

Ogden C. K., Richards I. A. The Meaning of Meaning (The Int. Lib. of Psych. Phil. and Scientific Methods) 8th ed. NY. D. 3,75. (1946).

Techniques of Statistical Analysis by Members of the Statistical Research Group. Columbia, McGraw Hill, s. 473, D. 5,25.

Williams D. The Ground of Induction. Ca. Harvard UP; L. Cumberlege, s. IX, 213, D. 3,00; sh. 14.

Psychologia.

Psychologia w ogóle i zagadnienia ogólne.

Dennis W. (Ed.) Current Trends in Psychology. Pittsburgh, UP, s. VII, 225, D. 3,00.

Heywood R. H. (Ed.) Adler M. J. Brüning H., Chagall M. Chandrasekhar S., Faggi A., Fulbright J. W., Hutchins R. M., McIlwain C. H., Neumann J. von, Schoenberg A., Simon Y. R., Wright F. L. — The Works of the Mind. Ed. for the Committee of Social Thought by R. H. Heywood. Ch. UP, s. XI, 246, D. 4,0.

Miscellanea psychologica Albert Michotte. Etudes de psychologie offertes à A. Michotte à l'occasion de son jubilé professoral. Louv. ISP, P. Vrin, s. XL, 640, fr. 350.

Pillsbury W. B. The Fundamentals of Psychology. Reimp. NY. Mac. s. 663.

The Place of Psychology in an Ideal University. Report of the University Commission to Advice on the Future of Psychology at Harvard. Ca. Mass. Harvard UP, s. X, 42, D. 1,50.

Rohracher H. Einführung in die Psychologie. 2. unveränderte Aufl. mit 51 Bildern im Text. Wien, Urban & Schwarzenberg, s. 582, S. 26

a

b

Rüfner V. Die Entfaltung des Seelischen. Einführung in die vergleichende Psychologie. Bamberg, Meisenbach & Co s. 159.

Systemy i podręczniki.

Benfenati A. Introduzione alla psicologia. Vol. I: Problemi e metodi, Urbino, Argalia, s. 160, 1. 250.

Garth T. R. Educational Psychology. NY. Prentice Hall, s. 319, ill. D. 3,35.

Koffka K. Principles of Gestalt Psychology. NY. D. 7,50.

Kostyleff. La réflexologie et les essais d'une psychologie (structurale („Actualités pédagogiques et psychologiques“) Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, frs. 8,00.

McDougall W. Aufbaukräfte der Seele. Grundr. e. dynamischen Psychologie und Patho-psychologie. 2 Aufl. Stuttgart, Thieme, s. VII, 247.

Morgan J. Jr., Gilliland A. R. An Introduction to Psychology. Reprinted NY. Mac. s. 319.

Rijlant P. Elements de physiologie psychologique. P. Massion; Liège, Desoer, s. 217, fig. 60, fr. 360.

Valentine C. W. An Introduction to Experimental Psychology. 4th ed. L. Univ. Tutorial Press, s. VIII, 286, sh. 5.

Funkcje systemu nerwowego.

Fulton J. F. Physiologie du systeme nerveux, (trad. de l'anglais sur la 2e éd. par C. Chataignon) Avant-propos de L. Binet. P. Vigot, s. 624, fig. 112, fr. 1150.

Czucia, spostrzeżenia.

Bartley S. H., Chute E. Fatigue and Impairment in Man. London — New York, McGrawHill, s. IX, 429, D. 5,50.

Delay J. Les dérèglements de l'humeur. P. PUF. s. 181. (1946).

Ruchy, uczucia i wola.

Barlier J. Emotion, émotivité, constitution émotive. Préface de J. Lacroix. Lyon, Voix et visions, s. 167, fr. 270.

Neumann M. Ueber die Angst. Basel, Schwabe & Co, s. IV, 199, frs. 12,50.

Pesch E. La psychologie affective (Les bases inconscientes du psychisme) P. Bordas, s. 480, fr. 300.

Roberts W. H. The Problem of Choice NY. Ginn & Co, s. 417, D. 3,00.

Wyobraźnia myślenie.

Evans B. The Natural History of Nonsense. L. Michael Joseph, sh. 12 d. 6

Reenpää Y. Ueber Wahrnehmen, Denken und messendes Versuchen. Leiden, Brill, s. 248, fl. 12,00

Rougemont D. de Penser avec les mains. Neuchâtel, La Baconnière, s. IV, 253, frs. 5,00 (1946).

Zazzo R. Le devoir de l'intelligence. P. PUF. s. VII, 158. (1946).

Osobliwe stany świadomości.

Aeppli E. Der Traum und seine Deutung. Erlenchbach-Zürich, Rentsch, s. 384, frs. 9,00.

Chauchard P. Le sommeil et les états de sommeil. P. Flammarion.

Dessoir M. Das Ich, der Traum, der Tod. Stuttgart, Enke, s. 192, RM. 6,00.

Psychoanaliza.

Dalbiez R. Psychoanalytical Method. NY. Longmans, v. 2, D. 10,00.

Dubal G. Psychoanalyse et connaissance. L'évolution des psychothérapies et la psychoanalyse. Le problème de l'instinct. Le problème de la connaissance. Genève, du Mont-Blanc, s. 147, frs. 6,25.

Freud S. Totem et tabou. Interpretation par la psychoanalyse de la vie sociale des peuples primitifs. Reimpr., (Bibl. scientifique) P. Payot, fr. 240.

Freud S. Gesammelte Werke. Bd. XII. Werke aus den Jahren 1917—1920. L. Sigma, s. 355, sh. 21.

Jung C. G. Psychologie und Religion. Die Terry Lectures 1937, gehalten an der Yale University. Z. Rascher, s. IV, 190, frs. 10,80.

Jung C. G. Modern Man in Search of a Soul (A Synthesis of Jung's Knowledge of the Soul) NY. Harcourt, Brace & Co, s. 282, D. 4,00.

Jung C. G. Wirklichkeit der Seele. Anwendungen und Fortschritte der neueren Psychologie. Mit Beiträgen von H. Rosenthal, E. Jung, W. M. Kranefeldt (5.—7 Tausend) (Psychologische Abhandlungen Bd. 4) Z. Rascher, s. IV, VIII, 409, frs. 16,00.

Lorand S. (Ed.) Yearbook of Psychoanalysis. v. II. L. Imago, s. 280, sh. 30.

Szondi L. Experimentelle Triebdiagnostik (Tiefenpsychologische Diagnostik im Dienste der Psychopathologie, Kriminal und Berufspsychologie, Charakterologie und Pädagogik) Bern, Huber, v. 1, XVI, 308, frs. 68,00.

Psychopatologia

Borel J. Le déséquilibre psychique, ses psychoses, sa morale (Bibl. de psychiatrie) P. PUF, s. XI, 379, fr. 360.

Rey A. Etude des insuffisances psychologiques. T. I: Méthodes et problèmes. T. II: Le diagnostic psychologique („Actualités pédagogiques et psychologiques) P. Delachaux et Niestlé, fr. 240, 225.

Rylander G., Benda H. Forensic Psychiatry. Handbook of Criminology. Stockholm, s. 277.

Wilson J. G., Plescor M. J. Problems in Prison Psychiatry. Caldwell, Idaho, Caxton, s. 275, D. 3,00.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Allport G. W., Postman L. The Psychology of Humour. NY. D. 3,00.

Crepleux-Jamin J. L'écriture et le caractère. IIe éd. (Bibl. de phil. contemporaine) P. PUF, fr. 400.

Explorations in Personality. A Clinical and Experimental Study of Fifty Men of College Age. By the Workers at the Harvard Psychological Clinic. 2nd ed. NY. Ox. UP. s. 776, sh. 42.

Hellpach W. Sozialpsychologie. Ein Elementarlehrbuch für Studierende und Praktizierende. 2. neubearbeitete Aufl. Stuttgart, Enke, s. 191, DM. 12,00. (1946).

Klages L. Expression du caractère dans l'écriture. Technique de la graphologie (trad. française revue et augmentée par E. Raymond-Nicolet d'après la 23^e éd. allemande) Neuchâtel-Paris, Delachaux et Niestlé, s. IV, 285 et annexe de 40 specimens d'écriture, frs. 12,00.

Klages L. Erforscher und Kunder des Lebens. Linz an der Donau, Kulie, s. 260, S. 30.

Liger R. Dialogues sous l'arbre. Essai de caractérologie. P. Les Oeuvres françaises, s. 238.

Mac Dougall. Psychoanalyse und Sozialpsychologie. Bern, Francke, frs. 6,80.

Murphy G. Personality. A Biosocial Approach to Origins and Structure. NY. Harper, s. XII, 999, D. 5,00.

Pulver M. Symbolik der Handschrift. 4 erweiterte Aufl. mit Fig. 186, Olten, Füssli, frs. 15,00.

Readings in Social Psychology — by various Writers. Preface by T. N. Newcomb and E. L. Hartley. NY. Holt, s. XIV, 672.

Psychotechnika, poradnictwo zawodowe.

Dietrich C. Clinique psychotechnique. P. Dervy, s. 166.

Erickson C. E. A Basic Text for Guidance Workers NY. Prentice Hall, s. 566 D. 5,65.

Hanselmann O. Grundlagen des Erfolges. Bewusste Berufs und Lebensgestaltung. Eine vollständige und klare Zusammenfassung. Herausgegeben vom Institut für Berufsförderung. 4. Aufl. (Erfolgreiche Berufs — und Lebenspraxis, 1) Z. Gropengiesser, s. IV, 120, frs. 5,50.

Smith M. Handbook of Industrial Psychology. NY. PhLib. D. 5,00.

Tiffin J. Industrial Psychology 2nd ed. NY. Prentice Hall, D. 5,00.

White W. Psychology in Living. new. ed. NY. Mac, D. 3,00.

Testy.

Landis C., Bolles M. M. Tests of abnormal psychology. NY. Mac, s. XII, 576, sh. 22 d. 6. (1946).

Rorschach H. Psychodiagnostic. Méthodes et résultats d'une expérience diagnostique de perception. 4e éd. avec un supplément publié après la mort de l'auteur par L. Oberholzer et une introduction à la technique de W. Morgenthaler. Publié par W. Morgenthaler. Trad. de l'allemand et augmenté d'une introduction critique et d'un index par A. Ombradane et A. Landau. P. PUF. s. IV, XXIV, 346, fig. 420 et 10 planches sous portefeuille, fr. 500.

Schneider E. Psychodiagnostisches Praktikum für Psychologen und Pädagogen. Eine Einführung in H. Rorschachs Formdeuteversuch. 2. Aufl. Leipzig, Barth, s. XVI, 160, RM. 12.

Vernon P. E. Measurement of Abilities, New ed. L. UP. s. XII, 308, sh. 15.

Rozwój psychiczny człowieka.

Conil M. V., Canivet N. L'exploration expérimentale de la mentalité infantile. P. PUF. s. 441. (1946).

Guillaume P. La formation des habitudes (Bibl. de psychologie de l'enfant et de pédagogie) P. PUF. s. 176, fr. 160.

Lowenfeld. *Creative and Mental Growth.* NY. Mac, s. 304, D. 4,50.

Prudhommeau M. *Le dessin de l'enfant. Préface de H. Wallon (Bibl. de Phil. contemporaine) P. PUF.* fr. 200.

Skinner Ch. E. (Ed.) *Educational Psychology.* NY. Prentice Hall, s. 672, D. 5,35.

Wallon H. *Les origines de la pensée chez l'enfant. I: Les moyens intellectuels. II: Les taches intellectuelles. Reimp. (Bibl. de Phil. contemporaine) P. PUF.* vol. 2, fr. 260, 380.

Teoria wartości.

Bavink B. *Das Uebel in der Welt.* 2 Aufl. München, Federmann, s. 116, DM. 5,50.

Jankelevitch W. *Le mal (Cahiers du Collège phil.) Grenoble, Arthaud,* s. 165, fr. 150.

Lecomte du Noüy P. *La dignité humaine.* P. Brentano's, fr. 375.

Etyka i teoria postępowania

Historia i zagadnienia ogólne.

Deploige S. *The Conflict between Ethics and Sociology (trans. by Ch. C. Miltner) St-Louis, Herder,* s. VI, 386, D. 3,00.

Ehrenburg I. *La morale del nostro tempo.* Roma, Mengarelli, s. 120, L. 120.

Huxley T. H., Huxley J. *Evolution and Ethics. 1893—1943. L. Pilot,* s. VIII, 236, sh. 12 d. 6.

Huxley T. H., Huxley J. *Touchstone for Ethics.* NY. Harper, s. 265, D. 3,00.

Lossky N. *Les conditions de la morale absolue. Fondements de l'éthique (trad. du russe par S. Jankelevitch. (Coll. „Etre et penser“) Neuchâtel, La Baconnière,* s. 304.

Zbinden H. *Die Moralkrise des Abendlandes. Ethische Grundfragen europäischer Zukunft. 4 Aufl. Bern, Lang Co,* s. 188, frs. 9,80.

Systemy i podręczniki.

Camus J. *Plans de leçons et de dissertations de morale. A l'usage des élèves des classes de Philosophie, Mathématiques et Sciences expérimentales. P. Marque-Maillard,* s. 120' fr. 159.

Hardie W. F. R. *Naturalistic Ethics (British Academy, Annual philosophical lecture) L. Cumberlege,* s. XII, 303, sh. 18.

Tsanoff R. A. *Ethics.* NY. Harper, s. XIV, 385, D. 3,50.

Poszczególne zagadnienia.

Anshen R. N. (Ed.) *Freedom: Its Meaning. 41 Modern Thinkers write on Freedom.* NY. Harcourt, Brace & Co, s. 686, D. 4,00.

Bayet A. *La morale et la science (Bibl. Rationaliste) P. Soc. des Editions Rationalistes,* s. 180, fr. 120.

English R. *The Pursuit of Purpose. An Essay in Social Morals (Forum Books Series) Falcon,* s. 139.

Sertillanges A. D. *Le metier d'homme. P. Alsatia,* s. 195, fr. 100.

Westermarck E. *Ethical Relativity. NY. Int. Lib. Psych. Phil. and Scient. Methods,* D. 3,75

Estetyka i teoria sztuki.

Zagadnienia ogólne.

Croce B. *Nuovi saggi di estetica. 3 ed. Bari, Laterza,* L. 1700.

Croce B. *Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale. 8e ed. Bari, Laterza,* s. XVIII, 584, L. 1200.

Scholz H. *Zur Erhellung der Kunst und des Genies. B. Habel,* s. 55.

Poszczególne zagadnienia i sztuki.

Bahle J. *Der musikalische Schaffensprozess. Psychologie der schöpferischen Erlebnis- und Antriebsformen. Konstanz, Christiani,* s. 254.

Benda J. *Belphegor. Essai sur l'esthétique de la société française dans la première moitié du XX siècle. Reimp. P. Emile-Paul,* s. X, 222, fr. 180.

Ivins W. M. *Art and Geometry. A Study in Space Intuitions. Ca. Mass. Harvard UP.* s. 135, D. 3,00. (1946).

Lalo Ch. *L'art et la vie. III: L'économie des passions. Mme Ackermann, Balzac, Hugo, Musset, Nietzsche, Sand, Zolla. P. Vrin,* s. 234, fr. 300.

Richards I. A. *The Principles of Literary Criticism. NY. Int. Lib. Psych. Phil. and Scient. Methods,* D. 3,75.

Schoenberg A. *Theory of Harmony. (trans. by R. D. W. Adams) NY. PhLib.* D. 7,50.

Uzzell T. H. *Narrative Technique: A Practical Course in Literary Psychology. 3 ed. revised and enlarged. In collaboration with C. W. Uzzell, NY, Harcourt, Brace Co,* s. 517, D. 3,00.

Filozofia społeczeństw i nauk społecznych.

Historia i zagadnienia ogólne.

Beveridge W. M., etc. Man in Society. L. Littlebury, s. 152, sh. 8 d, 6.

Durant W. Die Geschichte der Zivilisation. Teil I: Das Vermächtnis des Ostens, Bern, Francke, s. 1098, frs. 43,00. (1946).

Durant W. Die Geschichte der Zivilisation. Bd. 2: Das Leben Griechenlands. Eine Kulturgeschichte Griechenlands von den Anfängen und Vorderasiens vom Tode Alexanders bis zur Eroberung durch Rom. Mit einer Einführung in die vorgeschichtliche Kultur Kretas, Bern, Francke, s. IV, 835 mit Tafeln und Karten, frs. 38,00.

Durkheim E. Les règles de la méthode sociologique. Reimp. (Bibl. de Phil. contemporaine) P. PUF. fr. 150.

Gurvitch G. La sociologie au XX siècle. I: Les grands problèmes de la sociologie. II: Les études sociologiques dans les différents pays. (Bibl. de Phil. contemporaine) P. PUF. s. XI, 511, et 513—663. fr. 600, 300.

Hiller E. F. Social Relations and Structures. A Study in Principles of Sociology. NY. Harper, s. XII, 692, D. 6,50.

Huxley J. Man in the Modern World. L. Chatto, s. 282, sh. 10 d. 6.

Lapiere R. T. Sociology. L. McGraw Hill, s. 586, sh. 19.

Rashevsky N. Mathematical Theory of Human Relations. An Approach to a Mathematical Biology of Social Phenomena. Bloomington, Principia, s. XIV, 202, D. 4,00.

Sorokin P. Society Culture and Personality. Their Structure and Dynamics. A System of General Sociology. NY. Harper, s. XIV, 742, L. 5,00.

von Wiese L. Soziologie. Geschichte und Hauptprobleme. 3 wenig veränderte Aufl. B. de Gruyter, s. 164, RM, 1,60.

Poszczególne zagadnienia.

Alexander F. Irrationale Kräfte unserer Zeit. Eine Studie über das Unbewusste in Politik und Geschichte. Uebersetzt vor H. Bernhard. Stuttgart, Klett, s. 318, RM, 6,20.

Briey R. Le sens de la guerre. Preface de Ch de Bronqueville. Bruxelles, Dessart, s. 288, frb. 90.

Kardiner A. The Individual and his Society. NY. Col. UP. s. 503, D. 5,50.

Kelsen H. Vergeltung und Kausalität. Eine soziologische Untersuchung. 's Gravenhage, van Stockum, s. XII, 543, (1946).

Kohn H. The Idea of Nationalism. A Study in its Origin and Background. 3ed. revised. NY. Mac. s. XI, 735, (1946).

Mannheim K. Ideology and Utopia. NY. Int. Lib. of Psych., Phil. and Scient. Methods, D. 4,00.

Mannheim K. Man and Society in an Age of Reconstruction. Studies in Modern Social Structure. With a Bibliographical Guide to the Study of Modern Society. NY. Harcourt, & Co, s. 469, D. 4,00.

Sturzo L. Nationalism and Internationalism. L. Dobson. NY. Roy, s. XII, 308, sh. 15.

Filozofia prawa i państwa.

Bowle J. Western Political Thought. An Historical Introduction from the Origins to Rousseau. L. Cape, s. 427, sh. 21.

Gurvitch G. Sociology of Law. L. Manheim, s. 248.

Lasky H. Reflexions sur la revolution de notre temps. (Coll. „Esprit“) P. du Seuil, s. 552, fr. 400.

Roucek J. S. (Ed.) 20th Century Political Thought. NY. PhLib. s. 650, D. 6,00.

Russell B. Macht. Eine sozialkritische Studie (Uebersetzen aus dem Englischen von S. Hemmerlin) Z. Europa, s. IV, 264, frs. 11,00.

Seagle W. Men of Law (Hammurabi, Solon, Justinian, Grotius, Edward I., Coke, Beccaria, Jeremy Bentham, John Marshall and Oliver Wendell Holmes) NY. Mac. D. 3,75.

Truyol Serra A. Die Grundsätze des Staats und Völkerrechts bei Francisco de Vittoria. Auswahl der Texte, Einführung und Anmerkungen von A. Truyol Serra. Deutsche Uebersetzung C. J. Keller-Senn. Z. Thomas, s. IV, 115, frs. 8,80.

Filozofia gospodarcza.

Gide Ch., Rist Ch. Histoire des doctrines économiques. I: Des physiocratiques à J. Stuart Mill. II: De l'école historique à John Maynard Keynes. 2e éd. revue et augmentée. P. Recueil Serey, v. 2, s. 901, fr. 980.

Filozofia kultury.

Ashen R. N., Northrop I. C. S., Catlin E. G., MacIver R. M., Jaeger W., Huxley J., Marital

J. and others. *Our Emergent Civilization* (Science of Culture Series, IV) NY, Harper, s. 339, D. 4,50.

Farrington B. *Head and Hand in Ancient Greece.* Four Essays. L. Watts, s. XII, 121, sh. 2 d. 6.

Herder J. G. *Briefe zur Beförderung der Humanität.* Rudolfstadt, Greifenverlag, s. 275, RM. 6,50.

Malinowski B. *Freedom and Civilization.* L. Allen & Unwin, s. XIV, 338, sh. 16.

Scholz H. *Von grossen Menschen und Dingen.* B. Habel, s. 48, RM. 2,10. (1946).

Wach J. *Sociology of Religion.* (Int. Lib. of Sociology and Social Reconstruction. Edited by K. Mannheim) L. Kegan, s. XII, 429, sh. 30.

Filozofia wychowania

Bond W. *History of Western Education.* 4th ed. L. Blach, s. 440, sh. 20.

Ely T., Arrowood C. F. *Development of Modern Education.* 9 Printing. NY. Prentice Hall, s. 922, index, ill, D. 6,00. (1946).

Good H. G. *A History of Western Education.* NY. Mac, s. VII, 575, D. 5,00.

Hughes A. G., Hughes E. H. *Learning and Education. An Introduction to Psychology and Education.* Revised ed. L. Longmans, s. X, 444, sh. 8 d. 6. (1946).

Lodge R. C. *Plato's Theory of Education.* L. Kegan Paul, s. 322, sh. 15.

Meyer A. E. *Development of Education in the 20th Century.* NY. Prentice Hall, s. 406, D. 4,35.

Valentine P. F. (Ed.) *20th Century Education.* NY. PhLib. s. 664, D. 7,50.

Wynne J. P. *Philosophies of Education.* NY. Prentice Hall, D. 4,35.

Filozofia historii i nauk historycznych.

Aristotelian Society. *Supplementary Volume XXI: „Explanation in History and Philosophy“* (The Symposia read at the Joint Session of the Aristotelian Society and the Mind Association at Cambridge, 4—6 July 1947) L. Harrison, s. 218, sh. 21.

Berdiaeff N. *Au seuil de la nouvelle époque.* (Trad. D. Olivier) Civilisation et christianisme. Neuchâtel-Paris, Delachaux et Niestlé, s. IV, 159, frs. 5,50.

Cohen M. R. *The Meaning of Human History* (The Paul Carus Lectures, Sixth Series, 1944) La Salle, Illinois The Open Court Publishers Co, s. IX, 304, D. 4,00.

Gibelin J. *Leçons sur la philosophie de l'histoire.* P. Vrin, s. 409, (1946).

Labriola A. *La concezione materialistica della storia.* 3e ed. (Bibl. di cultura moderna. 323) Bari, Laterza, l. 560.

Litt T. *Das Verhältnis der Generationen ehemals und heute.* Wiesbaden, Dieterich, s. 67.

Litt T. *Wege und Irrwege Geschichtlichen Denkens.* München, Piper, s. 140, RM. 6,00.

Randall H. J. *The Creative Centuries. A Study in Historical Development.* L. Longmans, s. 436, sh. 21.

Schaff J. J. *Geschichte und Begriff. Eine kritische Studie zur Geschichtsmethodologie von E. Troeltsch und M. Weber.* Tübingen, Mohr, s. IV, 156, RM. 6,00. (1946).

Toynbee A. J. *A Study of History.* Abridgement of vol. I-VI by D. C. Somervell. Ox. UP. s. XIII, 617, sh. 25.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Bavink B. *Was ist Wahrheit in den Naturwissenschaften?* Wiesbaden, Brockhaus, s. 84, RM. 2,20.

de Broglie L. *Physique et microphysique* (Coll. Sciences d'aujourd'hui) P. Michel, s. 365, 8 planches hors texte, fr. 270.

Caulery M. *Les conceptions modernes de l'hérédité.* Nouv. éd. (Bibl. de Phil. Scientifique) P. Flammarion, s. 312, fr. 300.

Chase C. T. *The Evolution of Physics.* NY. Van Nostrand, s. 203, D. 2,50.

Chauchard P. *La mort („Que sais-je?“)* 236 P. PUF. s. 136, fr. 45.

Clifford W. K. *The Common Sense of the Exact Sciences.* L. Sigma, s. LXVI, 250, sh. 15.

Collin R. *Panorama de la biologie. Méthodes actuelles et dernières hypothèses.* P. Revue des Jeunes, s. 280, fr. 70.

Destouches J. L. *La mécanique ondulatoire.* P. PUF. s. 127.

Eddington A. S. *Fundamental Theory.* Ca UP. s. VIII, 292, sh. 25. (1946).

Engel F. Braucht der Physiker Erkenntnistheorie? Eine Gegenüberstellung von transzendentalen Philosophie und Naturwissenschaft. Halle/Saale, Niemeyer, s. 98.

Jeans J. The Growth of Physical Science. Ca. UP. s. X. 364, fig. 39, sh. 12 d. 6.

Jeans J. Physics and philosophy. 2 ed. Ca. UP. s. 222. (1946)

König H. Der Begriff der Helligkeit. Studie über seine Wandlung und seine Formen. (Bibl. scientifique. La science dialectique, 10) Neuchâtel, Griffon, s. 192, frs. 15.

von Laue M. Geschichte der Physik. Geschichte der Wissenschaften herausgegeben von E. Rothacker. II: Naturwissenschaften. Bonn, Universität, s. 176. (1946).

Lemon H. B. From Galileo to the Nuclear Age. Ch. UP. s. XVIII, 452, ill. 99.

Richtmyer F. K., Kennard E. H. Introduction to Modern Physics. 4th ed. NY. MacGraw-Hill, s. 742, D. 6,00.

Rommen H. Die ewige Wiederkehr des Naturrechts. 2 erweiterte Aufl. München, Kösel, s. 262, RM. 8,50.

Schrödinger E. Was ist Leben. Die lebende Zelle mit Augen der Physikers betrachtet. (Aus dem Englischen übersetzt von L. Mazurczak) Mit 12 Abbildungen im Text und auf 4 Tafeln. Bern, Francke, s. 143, frs. 6,25. (1946).

Filozofia religii.

Berquer G. Traité de psychologie de la religion. Lausanne, Payot, s. 365. (1946).

David-Neel A. Le Bouddhisme, ses doctrines et ses méthodes. Monaco, du Rocher, s. III, 261. Fr. 120.

Histoire Générale des Religions. T. IV: Christianisme médiéval. La reforme protestante. Catholicisme moderne. Islam. Extrême-Orient. P. Quillet, s. 555.

Gibb H. A. R. Modern Trends in Islam. (Haskell Lectures in Comparative Religion delivered at the University of Chicago in 1945) Ch. UP. s. XIII, 141, D. 2,50.

von Grunebaum G. E. Medieval Islam. A Study in cultural orientation. Ch. UP. s. 364, D. 4,00. (1946).

Mensching G. Soziologie der Religion. Bonn, Röhrscheid, s. 294.

Pfister O. Das Christentum und die Angst. Eine religionspsychologische, historische und

religionshygienische Untersuchung. Z. Artermis, s. XIX, 530, frs. 27,50.

Schestow L. Athen und Jerusalem Versuch einer religiösen Philosophie. Graz, Schmidt-Dengler, s. 505, S. 24.

Spann O. Religionsphilosophie auf geschichtlicher Grundlage. Z. Scientia, s. XVI, 382, frs. 16,00.

Stoothill W. E. Les trois religions de la Chine — Confucianisme, Bouddhisme, Taoïsme. Reimp. (Bibl. historique) P. Payot, fr. 200.

Mistyka, teozofia, okultyzm

Boll M. L'occultisme devant la science. 2e éd. („Que sais-je?“, 161) P. PUF. s. 136, fr. 45.

de Martine E. Il mondo magico. Prolegomeni a una storia del magismo. Torino, Einaudi, s. 264.

Varia.

Ashby E. Scientist in Russia. NY. Penguin, s. 252.

Bell E. T. The Magic of Numbers (How Pythagoras is guiding leading Scientist of today in our Search for Infinite) L. McGraw Hill, s. 418, sh. 17 d. 6.

Laignet-Lavastine, Benoist L., Biot R., Thibaud Z., Richard G., Duprat H., Cardot H., etc. Les rythmes et la vie (Coll. „Presences“) P. Plon, s. 352, 4 croquis, fr. 200.

Prace autorów polskich w obcych językach.

Chwistek L. La méthode générale des sciences positives. L'esprit de la sémantique („Actualités scientifiques et industrielles“, 1014) P. Hermann Cie, s. 46, fr. 95.

1948

Filozofia w ogóle.

Bibliografia, słowniki, zjazdy, organizacje.

Atti del III convegno di studi filosofici cristiani tra professori universitari. Attualità filosofiche. Gallarate, 16—18 Sett. Padova, Ed. Liviana, s. 370, l. 800.

Deferrari R. J., Barry M. I. (with the technical collaboration of I. McGuiness) A Lexicon of St. Thomas Aquinas. Based on the **Summa Theologica** and selected passages of his other works. Fasc. I, A—C. Washington, Cat. UP. s. X, 262, D. 12,50.

Fairchild H. P. Dictionary of Sociology. With the Collaboration of One Hundred Eminent Sociologists. NY. PhLib. D. 6,00.

Indices auctorum omniumque rerum notabilium occurrentium in Summa Theologiae et in Summa contra Gentiles S. Thomae de Aquino. Extractum ex Tomo XVI editionis leoninae. Roma, S. Sabina, apud Sedem Commissionis Leoninae, s. VI, 727.

Melanges philosophiques. v. II. Amsterdam, 11—18 aout 1948 (Bibl. du Xe Congrès International de Philosophie) Amsterdam Veen, s. XX, 198.

Metzke E. Handlexicon der Philosophie (Heidelberger Texte Phil. Reihe, 1) Heidelberg, Kerle, s. 457.

Poortman J. J. Repertorium van de Nederlandse wijsbegeerte. Amsterdam, Wereldbibliotheek, fl. 12,50.

Proceedings of the American Catholic Philosophical Association. v. XXII, Washington, Cat. Univ. of America, s. 246.

Rencontres internationales de Genève 1948. Débat sur l'art contemporain (8 conférences par J. Cassou, E. Ansermet, Th Maulnier, M. P. Fouchet, A. Portmann, E. Vittorini, Ch. Morgan, G. Marcel, suivies de 8 entretiens sur ces conférences. Thèmes: La situation actuelle de l'art, sa signification, les problèmes qu'il pose à l'homme d'aujourd'hui) Neuchâtel, La Baconnière, s. 480, frs. 18,00.

Schmidt H. Philosophisches Wörterbuch. Nachdruck der letzten Vor-Hitler-Aufl. 1931. NY. Rosenberg, s. 476.

Zagadnienia ogólne.

Hönigswald R. Philosophie und Sprache Problemkritik und System. Basel, Haus zum Falken, s. X, 461, frs. 30,00.

Pieper J. Was heisst Philosophieren? Vier Vorlesungen, München, Kösel-Hegner, s. 120. DM. 4,00.

Wstęp, podręczniki, nauczanie.

Butler N. M. Philosophy (Lectures on Science, Philosophy and Art) NY. Col. UP. D. 1,25.

Foulqué P. Traité de philosophie. T. III: Métaphysique. P. Ed. de l'Ecole, s. 504, fr. 400.

Foulqué P. Traité de philosophie. T. I: Psychologie, T. II: Logique et morale. P. Ed. de l'Ecole. 2 v. fr. 450, 450.

Foulqué P. Précis de philosophie. T. I: Psychologie, T. II: Logique Morale, Métaphysique. P. Ed. de l'Ecole. v. 2, fr. 200, 225.

Outline of Philosophy. The Pockett Library of the World's Essential Knowledge. 2nd Part. NY. Funk & Wagnalls, D. 3,50.

Wydania i przekłady dzieł.

Alexandri de Hales Summa theologica seu sic ab origine dicta **Summa Fratris Alexandri**, studio et cura PP. Collegii S. Bonaventurae ad fidem codicum edita. T. IV.: Ad Claras Aquas (Quaracchi) Collegium S. Bonaventurae, v. 2, s. CCCCXVI, 1170.

Aristotle's Art of Poetry. A Greek View of Poetry and Drama. With an Introduction and Explanation by W. H. Fyfe. Ox. UP. sh. 6.

The Politics of **Aristotle** — Trans. with Notes by E. Barker, Ox. Clarendon Press, s. XXVII, 452.

Aurobindo S. La Bhagavad-Gita. Trad. française de C. Rao et J. Herbert. Préface de J. Herbert. (Spiritualités vivantes. Série: Hindouisme, 1) P. Michel, s. 480.

Oeuvres de saint **Augustin**. 1-e série: Opuscules. IV: Dialogues philosophiques. I: problèmes fondamentaux. Contra Academicos. De beata vita. De ordine. — Texte de l'édition bénédictine, traduction, introduction et notes de R. Jolivet (Bibl. augustinienne, 4) Bruges Desclée de Brouwer, s. 484, fr. b. 120.

St. Augustine Cassiciacum Dialogues. Trans. by L. Schopp and Others, NY. Cosmopolitan Science and Art Service Co.

St. Augustine The City of God. Trans. and edition by M. Dods. NY. Hafner, v. 2, s. 573, 580, D. 5,00.

St. Augustine. The City of God. With an Introductory Study by E. Gilson. v. I trans. by D. B. Zema, v. II trans. by J. R. O. Donnell, v. III trans. by G. G. Walsh NY. Cosmopolitan Science and Art Service Co.

Augustinus. Christliches Ethos. Des Aurelius Augustinus Buch „Von den Sitten der Katholischen Kirche“, übertragen und erläutert von P. Kaseling. München, Regensberg, s. 159.

Bacon F. Essays Civil and Moral. NY. Pauper, D. 3,50.

Bentham J. An Introduction to the Principles of Morals and Legislation. Introduction by L. J. Lafleur. NY. Hafner, s. LII, 378, D. 3,00.

Bentham J. A Fragment on Government and an Introduction to the Principles of Morals and Legislation. New ed. Ox. Blackwell, s. LXVII, 435, sh. 9 d. 6.

Bergin T. G., Fisch M. H. The New Science of Giambattista Vico. Trans. from the third edition (1744). Ithaca, NY. Cornell UP. s. XV, 398, D. 5,00.

Bouyges M. Averroes. T. VII (Commentaire d'Averroes sur la Metaphysique d'Aristote. 3e et dernier v.: Livres Ya et Lam et index alphabetique des 3 vol. Texte arabe inédit) Beyrouth, Imprimerie catholique, s. 880.

Brunschvicg L. Agenda retrouvé (1892—1942) Introduction par J. Wahl. P. Ed. de Minuit, s. 247, fr. 270.

Cicero. De re publica. NY. Mac, s. 169, D. 1,75.

Clément d'Alexandrie. Extraits de Theodote (Coll. Sources chretiennes) P. Du Cerf, s. 278, fr. 350.

Epiktet, Teles und Musonius. Wege zum glückseligen Leben, übertragen und eingeleitet von W. Capelle. Z. Artemis, s. 336.

Epictète. Entretiens, livre I, Texte établi et traduit par J. Souilhé. P. Les Belles-Lettres, s. LXXXVI, 115.

Heraclite d'Ephèse. Traduction nouvelle et intégrale, avec une introduction et des notes par Y. Battistini. P. Ed. de Cahiers d'Art, s. 103.

Hippocrate. L'ancienne médecine. Introduction, traduction et commentaire par A. J. Festugière. P. Klincksieck, s. XXXIV, 85.

Joly M. Gespräche in der Unterwelt zwischen Machiavelli und Montesquieu oder Machiavellismus im XIX Jahrhundert. Uebersetzung aus dem Franz. von H. Leisegang, Hamburg, Meiner, s. 218.

Kierkegaard S. Die Lilien auf dem Felde. Wien, Th. Morus Verlag, s. 130, S. 10,80.

Leibniz G. W. Textes Inédits d'après les manuscrits de la Bibliothéque provinciale de Hanovre, publiés et annotés par G. Grua. P. PUF. T. I, II, s. 936.

Lewy H. (Ed.) Philo Judaeus, Philosophical Writings. Selections. NY. King's Crown, s. 112, D. 2, 25, L. East and West Lib. sh. 7 d. 6.

Luce A. A. The Works of George Berkeley. v. I. Edinburgh, Nelson, s. 279, sh. 25.

Parmenides: De Natura, und Herakleitos: De Natura. Herausgegeben von W. Weischedel. Tübingen, Mohr, s. 39, DM. 2,00.

Pascal B. Discours de la condition de l'homme. Ce qui reste du manuscrit en reproduction phototypique et restitution par P. L. Couchoud, P. Michel, s. 152, planches 42, fr. 3000.

Pascal B. Pensées. Avant-propos et notes de L. Lafume, P. Delmas, v. 2, fr. 500.

Plotino Enneadi. Prima versione integra e commentario critico di V. Cilento, v. 2, (Filosofi antichi e medievali) Bari, Laterza, s. 588, l. 1800.

Plutarch. Von der Ruhe des Gemütes und andere philosophische Schriften. Eingeleitet und neu übertragen von B. Snell, Z. Artemis, s. 328, frs. 13,80.

Daiches Raphael D. (Ed.) Price Richard. A Review of the Principal Questions in Morals (on the third Edition of 1787). With an Introduction of the Editor, Ox. UP. s. 352, sh. 15.

Proclus de Lycie. Les Commentaires sur le premier livre des Eléments d'Euclide. Traduits pour la première fois du grec en francais avec une introduction et des notes par P. Ver Eecke. Bruges, Desclée de Brouwer, s. XXIV, 372, fig. 121, fr. 400.

Römische Philosophie und Briefliteratur. Auswahl aus Ciceros philosophischen Schriften und Briefen sowie aus den Briefen des jüngeren Plinius mit einigen Proben aus Seneca. Herausgeg. v. Dr. F. Doppler, Wien, Hölder-Pichler-Tempsky.

Schelling F. W. J. Clara oder über den Zusammenhang der Natur mit der Geisterwelt. Ein Gespräch. München, Leibniz Verlag, s. 32, DM. 4,80.

Schmitt (Franciscus Salesius) Sancti Anselmi opera omnia. v. IV contains Anselm's Letters as Archbishop (Section 1) Edinburgh, Nelson, sh. 42.

Seneca. Naturales Quaestiones. Text emended and explained by W. H. Alexander. Berkeley, California UP. s. 92, D. 1,75.

Sextus Empiricus. Oeuvres choisies. Contre les physiciens, Contre les moralistes, Hypotyposes pyrrhoniennes. Trad. par J. Grenier et G. Goron, Introduction par J. Grenier. P. Aubier, Ed. Montaigne, s. 348.

Smith N. K. (Ed.) Hume's Dialogues concerning Natural Religion. NY. Social Sciences publ. D. 4,25.

Social Contract. Essays by Locke, Hume and Rousseau. With an Introduction by Sir E. Barker. NY. Ox. UP. s. XLIV, 307, D. 1,75.

Theophraste. La métaphysique. Trad. et notes par J. Tricot. P. Vrin, s. 43, fr. 90.

S. Thomae Aquinatis Summa theologiae cum textu ex recensione Leonina quem introducit St. Suermondt. I: Pars I cum notis cura Petri Caramello, II: Pars I-II cum notis cura De Rubeis, Billiard, P. Faucher O. P. et al. III: Pars II-II, IV: Pars III et Suppl. Torino, Marietti, v. 4, s. XXIV, 605, VIII, 616, X, 944, X, 1128.

Thomas von Aquin, In librum Boethii De Trinitate Quaestiones quinta et sexta. Nach dem Autograph Cod. Vat. lat. 9850 mit Einleitung herausgegeben von P. Wyser. Fribourg (Schweiz) Soc. Phil. Louv. Nauwelaerts, s. 80.

St. Thomas Aquinas. The Principles of Nature. Trans. by R. A. Kocourek, St. Paul North Central Publ. Co

Vico, The New Science (trans. by T. G. Bergin and M. H. Fisch) NY. Cornell, s. XVIII, 398, D. 5.00.

Vives J. L. Obras completas. I: Ensayo bibliográfico. Obras filológicas. Obras morales; II: Obras políticas. Obras de educación (Coll. „Obras eternas“) Madrid, v. 2, pesetas 300.

Voltaire, Traité de la tolérance. Précédé d'un essai de E. Berl sur „Voltaire et la Liberté“ et d'une préface de A. Lachenal. Lausanne, du Cheval Ailé, s. 240, frs. 7,00.

Wehrli F. Klearchos. Texte und Kommentar. Basel, Schwabe, s. 85, frs. 11,00.

Historia filozofii

Całokształt dziejów

Rivaud A. Histoire de la philosophie. T. I: Des origines à la scolastique. (Coll. Logos) P. PUF. s. XXIV, 613, fr. 600.

de Ruggiero G. Storia della filosofia. Parte IV: La filosofia moderna; V: G. G. F. Hegel. (Bibl. di cultura moderna, 435) Bari, Laterza, s. 303, l. 800.

Filozofia starożytna

Altaner B. Précis de patrologie. Trad. de l'abbé M. Grandclaude, Mulhouse, Salvator, s. 468.

Brehier E. Histoire de la philosophie. T. I. fasc. II: Période hellénique et romaine. Reimp. P. PUF. fr. 240.

Burnet J. Early Greek Philosophy (Reimp. de la 4e éd.) L. Black, s. 373, sh. 25.

Dupréel E. Les Sophistes: Protagoras, Gorgias, Prodicus, Hippias, (Bibl. scient., 14) Neuchâtel, Griffon, s. 400.

Sayre F. The Greek Cynics. Baltimore, Furst Co, s. 112, D. 1,50.

Filozofia średniowieczna

Boas G. Essays on Primitivism and Related Ideas in the Middle Ages. (Contributions to the History of Primitivism) Baltimore, Hopkins, s. XI, 227, D. 4,50.

de Ghellinck J. Le mouvement théologique du XIIe siècle. Sa préparation lointaine. Avant et autour de Pierre Lombard. Ses rapports avec les initiatives des canonistes. Etudes, recherches et documents, 2e ed. augmentée. Bruges, De Temple, s. XVI, 594, frb. 415.

de Lagarde G. Naissance de l'esprit laïque au déclin du Moyen Age. T. I: Bilan du XIII siècle. 2e ed. P. PUF. fr. 400.

de Lagarde G. La naissance de l'esprit laïque au déclin du Moyen Age. T. II: Marsile de Padoue. P. PUF. fr. 500.

de Lagarde G. La naissance de l'esprit laïque au déclin du Moyen Age. T. III: Secteur social de la scolastique. P. PUF. fr. 400.

de Lagarde G. La naissance de l'esprit laïque au déclin du Moyen Age. T. IV: Ockham et son temps. P. PUF. fr. 300.

de Lagarde G. La naissance de l'esprit laïque au déclin du Moyen Age. T. V: Bases de départ de l'okhamisme. P. PUF. fr. 300.

de Lagarde G. La naissance de l'esprit laïque au déclin du Moyen Age. T. VI: L'okhamisme, la morale et le droit. P. PUF, fr. 300.

Lotlin D. O. Psychologie et morale aux XIIe et XIIIe siècles. T. II: Problèmes de morale Première partie. Louv. Abbay du Mont César; Gembloux, Duculot, s. 597, fr. 400.

Studia Mediaevalia in honorem Admodum Reverendi Patris Raymundi Josephi Martin O. P., S. theologiae magistri, LXXum natalem diem agentis. Bruges, De Hempel, s. XVI, 540, frb. 425.

Vignaux P. Nominalisme au XIVe siècle. (Conférence Albert le Grand 1918) Montreal, Inst. d'Etudes Medievales; P. Vrin, s. 96, D. 1,25.

Filozofia czasów nowszych

Boas G. French Philosophies of the Romantic Period. Baltimore, Hopkins, s. 338, D. 2,50.

Boutroux E. La philosophie allemande au XVIIe siècle. Les prédécesseurs de Leibniz. Reimp. (Bibl. d'histoire de la Phil.) P. Vrin, s. 243, fr. 270.

Frankel Ch. The Faith of Reason. The Idea of Progress in the French Enlightenment. NY. King's Crown Press, s. X, 165, D. 3,00.

Heine H. Zur Geschichte der Religion und Philosophie in Deutschland (McGill C. P. Ed.) L. Duckworth, s. 216, sh. 8 d. 6.

Maritain J. Three Reformers: Luther, Descartes and Rousseau. New and revised ed. NY. Scribner, D. 3,50.

Sciacca M. F. La filosofia nell'età del Risorgimento. Milano, Vallardi, s. 466.

Filozofia współczesna

Carendo O. Critica dell'idealismo. (Problemi d'Oggi. Collana di filosofia e storia della filosofia. Serie III, v. I.) Padova, s. VIII, 207.

Jolivet R. Les doctrines existentialistes de Kierkegaard à J. P. Sartre. P. de Fontenelle.

Maritain J. La philosophie bergsonienne. Etudes critiques. 3e ed. revue et augmentée. P. Téqui, s. LXVII, 383, fr. 600.

Reiser O. L. World Philosophy. A Search for Synthesis. Pittsburgh, Pennsylvania UP. s. IX, 127, D. 2,50.

Santayana G. Egotism in German Philosophy. 2nd Impression, L. Dent, sh. 7 d. 6.

Therive A. Moralistes de ce temps, Maeterlinck, Benda, Lavelle, de Montherlant, Gide, Dimier etc. P. Amiot-Dumont, s. 391, fr. 390.

Tumarkin A. Wesen und Werden der schweizerischen Philosophie. Frauenfeld, Huber & Co, s. 156, frs. 7,50.

Wahl J. Französische Philosophie. Ein Abriss. Uebersetzt von B. Beer, Säckingen, Hermann-Stratzl Verlag, s. 195.

Wenzl A. Die geistigen Strömungen unseres Jahrhunderts. München, Münchner Verlag, s. 78.

Wild J. Introduction to Realistic Philosophy. NY. Harper & Brothers, s. XI, 516.

Filozofia wschodu.

Akhilananda S. Hindu Psychology: Its Meaning for the West. With an Introduction by G. W. Allport and a Foreword by E. S. Brightman. L. Routledge, s. XX, 241, sh. 12 d. 6.

Bernard T. Philosophical Foundations of India. L. Hutchinson, s. 168, sh. 21.

Brehier E. Histoire de la philosophie. Fasc. supplémentaire: La philosophie en Orient. Reimp. P. PUF. fr. 180.

Guénon R. L'homme et son devenir selon le Vedanta. 3e. ed. revue et corrigée. P. Chacornac (les Editions traditionnelles) s. 200, fr. 300.

Laotse. The Wisdom of Laotse. NY. Modern Lib. s. 348, D. 1,25.

Ruben W. Die Philosophen der Upanishaden. Bern, Francke, s. 338, frs. 19,50.

Tien-Hsi Ch. La Chine, oeuvre de Confucius. Neuchatel, La Baconnière, s. 416, frs. 12,00.

Yu-Lan F. A Short History of Chinese philosophy. NY. Mac, D. 5,00.

Współczesne
kierunki filozoficzne.

Egzystencjalizm.

Buber M. Das Problem des Menschen. Heidelberg, Schneider, s. 171

Drenker A. Ueberwindung der Verzweiflung. 2 erweiterte Aufl. Köln, Bachem, s. 211, DM 6,00.

Harper R. Existentialism: A Theory of Man. Ca. Harvard UP, s. 176, D. 3,00.

(**Jaspers K., Sartre J. P.**) Descartes R. Abhandlung über die Methode des richtigen Vernunftgebrauchs und der wissenschaftlichen Wahrheitsforschung mit einem Vorwort von K. Jaspers und einem Beitrag über Descartes und die Freiheit von J. P. Sartre. Mainz, Inst. Universum, s. 207.

Lavelle L. Les Puissances du moi. P. Flammarion, fr. 340.

Filozofia katolicka.

Gilson E. The Unity of Philosophical Experience. NY. Scribner, D. 3,50.

Gilson E. History of Philosophy and philosophical Education (Aquinas Lecture, Fall 1947) Milwaukee, Marquette UP. s. 68, D. 1,50.

Glenn P. J. An Introduction to Philosophy. 3d Impression. St.-Louis, Herder, s. VIII, 408, D. 3,00.

Glenn P. J. Ontology. A Class Manual in Fundamental Metaphysics. 5th Imp. (The Glenn Series. Complete Course in Scholastic Phil.) St.-Louis, Herder, s. X, 340, D. 2,25.

Glenn P. J. Theodicy. A Class Manual in the Philosophy of Deity. 6th Imp. (The Glenn Series. Complete Course in Scholastic Phil.) St.-Louis, Herder, s. X, 300, D. 2,00.

Hermans F. Histoire doctrinale de l'humanisme chrétien. 1. L'aube, 2. Le matin, 3. Le plein jour, 4. Esquisse d'une doctrine. Paris-Tournai, Casterman, v. 4, s. 244, 392, 544, 348, fr. 240, 375, 480, 330.

Materializm dialektyczny.

Casanova G. Mathématiques et matérialisme dialectique. P. Ed. Sociales, s. 200, fr. 225.

Garaudy R. Les sources françaises du socialisme scientifique (Civilisation française). P. Hier et aujourd'hui, s. 288, fr. 240.

Lukacs G. Existentialisme ou marxisme? („Pensées") P. Nagel, s. 300, fr. 350.

Łysenko T. D. The Science of Biology Today. NY, Int. Publ. s. 62, D. 1,25.

Maulnier T. La pensée marxiste (Les grandes études politiques et sociales) P. Fayard, fr. 180.

Marx K., Engels F. Ueber Kunst und Literatur. Eine Sammlung aus ihren Schriften. B. Henschel & Sons, s. XV, 610, DM. 18,00.

van Overbegh C. Karl Marx. Son oeuvre. Bilan du marxisme. (Coll. d'études marxistes, 1) Bruxelles, Office du livre, s. 436, frb. 200.

Pannekock A. Lenin as Philosopher. NY. New Essays, s. 80, D. 1,00.

Pennati E. L'Etica e il marxismo. Firenze, „La Nuova Italia", s. VIII, 296.

Monografie o filozofach i pisarzach filozofujących.

Albert S. M. Saint Albert the Great. Ox Blackfriars, s. 144, sh. 7 d. 6.

McCarthy J. W. The Naturalism of Samuel Alexander. NY. King's Crown Press, s. 111, D. 2,50.

Weiss H. Kausalität und Zufall in der Philosophie des Aristoteles. Basel, Haus zum Falken, s. 197, frs. 10,00.

Jaeger W. Aristotle: Fundamentals of the History of his Development. (Trans. from the German by R. Robinson) Ox. UP, s. 418.

Cayré F. Initiation à la philosophie de S. Augustin. Reimp. (Bibl. augustienne) Bruges, Desclée de Brouwer, s. 320, frb. 100.

Oates W. J. (Ed.) Basic Writings of St. Augustine. NY. Random House, v. 2, s. 545, D. 10,00.

Gauthier L. Ibn Rochd Averroés. P. PUF. s. IV, 284, fr. 400.

Zuza F. Alfred Binet et la pédagogie expérimentale. Préface de T. Simon (Etudes et recherches de pédagogie expérimentale, 1) Louv. Nauwelaerts, s. 212, frb. 100.

Sotak V. B. Bolzano, kdo je? Praha. Orbis.

Singer D. W. Giordano Bruno. His Life and Thought. NY. Schuman, D. 5,00.

Coomaraswamy A. K., Horner I. B. Gotama the Buddha. L. Cassell & Co, s. 240, sh. 6.

Jaspers K. Descartes und die Philosophie. 2 unveränd. Aufl. B. de Gruyter, s. 104. DM. 6,00.

Enriques F., Mazziotti M. La dottrina di Democrito d'Abdera. Testi e commenti. Bologna, Zanichelli.

Piesch H. Meister Eckharts Ethik. Mit einem Vorwort von O. Karrer. Luzern, Vita Nova, s. 200, frs. 6,00.

Rolland R. Empedokles von Agrigent und das Zeitalter des Hasses. Uebersetzt und mit einem Nachwort von H. L. Götzfried. Mit den Fragmenten des Empedokles in der Nachdichtung von E. Saenger. Neudruck. Leipzig. Reclam, s. 78, DM. 0,35.

Henry P. Les manuscrits des Enneades (Etudes plotiniennes, 2) P. Desclée de Brouwer, s. XLVII, 351.

Meissinger K. A. Erasmus von Rotterdam. 2 Aufl. B. Nauck, s. 411, DM. 15,50.

Bunyard E. and L. (Ed.) The Epicures Companion. With Contributions by Armstrong M., Stern G. B., Simon L., Boulestin F. M. and others. L. Dent, s. 560, sh. 8 d. 6.

Vanni-Rovighi S. Galileo. Brescia, La Scuola, s. 126, l. 120.

Jones M. E. Gandhi Lives. Philadelphia, McKay Co, s. VIII, 184, D. 3,00.

Brod M. Franz Kafka Glauben und Lehre. Eine Studie. Mit einem Anhang „Religiöser Humor bei Franz Kafka" von F. Weltsch. Winterthur, Mondial, s. 141, ill. frs. 8,50.

Tauber H. Franz Kafka An Interpretation of his Works. L. Secker & Warburg, sh. 18.

Chestov L. Kierkegaard et la philosophie existentielle (Vox clamantis in deserto). Trad. du russe par T. Rageot et B. de Schlozer. Reimp. P. Vrin, s. 385, fr. 360.

- Kierkegaard S.** Etapes sur le chemin de la vie. Trad. du danois par F. Prior et M. H. Gagniot. P. Gallimard, s. 424.
- Patrick D. G. M.** Pascal and Kierkegaard. L. v. 2, s. 236, 415, sh. 15,25.
- Bianchi Bolzedi U. G. de Maistre** (Maestri del pensiero) Brescia, La Scuola, s. 200, l. 200.
- Gouhier H.** La philosophie de Malebranche et son expérience religieuse, 2e ed. P. Vrin, s. 432, fr. 600.
- Ricoeur P.** Gabriel Marcel et Karl Jaspers. (Artistes et écrivains du temps présent) P. Du Temps Présent, s. 455.
- Boas G.** A Critical Analysis of the Philosophy of Emile Meyerson. With the Publication of an English Trans. of Meyerson's Identité et réalité. Baltimore, Hopkins, s. 151, D. 1,75.
- Weller M.** La pensée de Montaigne. P. Bordas, s. 184.
- Wawlow S. I.** Isaac Newton (Wissenschaft für Jedermann) Wien, Lechner, s. 176, S. 10.
- Nietzsche** The Story of a Human Philosopher. H. A. Reyburg in collaboration with H. E. Hinderks and J. G. Taylor. L. Mac & Co., NY. Mac, s. VIII, 500, D. 6,00.
- Scholz H.** Begegnung mit Nietzsche. Tübingen, Furche, s. 159.
- Koch J.** Nikolaus von Cues und seine Untersuchungen zu Cusanus Texte. 4 Briefe. Heideberg. Winter, s. 175, DM. 8,00.
- Daniélou J.** Origène. P. La Table Ronde, s. 308.
- Spunda F.** Das Weltbild des Paracelsus. Wien, Andermann, s. 272, Bildtafeln 16, S. 34,50.
- Bayet A.** Les Pensées de Pascal. P. Sfelt, s. 196, fr. 180.
- Baudin E.** La philosophie de Pascal; I: Pascal et Descartes, II: Pascal, les libertins et les jansénistes. III: Pascal et la casuistique v. 4. Neuchatel, La Baconnière.
- Texier A. (Ed.)** Pascal Blaise. Opuscules philosophiques. P. Ed. de l'Ecole, fr. 60.
- Demos R.** The Philosophy of Plato. NY. Scribner, D. 5,25.
- Simeterre R.** Introduction a l'étude de Platon. P. Les Belles-Lettres, s. 159.
- Taylor A. E.** Plato, the Man and his Work, 5th ed. L. Methuen, s. 562, sh. 25.
- Brehier E.** La philosophie de Plotin. Réimp. P. Boivin, s. 232, fr. 180.
- Inge W. R.** The Philosophy of Plotinus Reprinted. L. Longmans, v. 2, sh. 25.
- Dolléans E.** Proudhon (Leurs figures), P. Gallimard, s. 532, fr. 600.
- Guy-Grand G.** Pour connaître la pensée de Proudhon. Le socialisme humaniste d'un grand presbyte. P. Bordas, s. 248, fr. 150.
- Hessen J.** Max Scheler. Eine kritische Einführung in seine Philosophie aus Anlass des 20 Jahres-Tages seines Todes. Essen, Chamier, s. 134.
- Castiglioni L. (Ed.)** Seneca. Dialogorum libri I — X. De tranquillitate animi. De brevitate vitae. Torino, Paravia, s. XXXVI, 80, l. 450.
- Grimal P.** Senèque, sa vie, son oeuvre, avec un exposé de sa philosophie. (Extraits de Senèque) (Philosophes) P. PUF, s. IV, 159, fr. 75.
- Graiff C. A. (O.S.B.)** Siger de Brabant. Questions sur la Métaphysique. Texte inédit. Louv. ISP. s. XXXII, 400, frb. 200.
- Adam Smiths** Moral and Political philosophy, Ed. with an Introduction by H. W. Schneider. NY. Hafner Co, s. XXVIII, 484, D. 3,50.
- Wolfson H. A.** The Philosophy of Spinoza. Ca. Harvard UP. s. 890, D. 9,00.
- Guardini R.** Der Tod des Sokrates. 2. Ausgabe. Godesberg, Kupper, s. 380, DM. 14,80.
- Toksvig S.** Emmanuel Swedenborg: Scientist and Mystic. New Haven, Yale UP. s. IX, 389, D. 5,00.
- Strauss L.** On Tyranny. An Interpretation of Xenophon's Hiero. NY. Political Science Classics, s. XIII, 121, D. 2,25.
- Bergin T. G., Fisch M. H.** The New Science of Giambattista Vico. Ithaca, Cornell UP. s. XVIII, 398, D. 5,00.
- Vico y Herder:** Ensayos Comemorativos del Segundo Centenario de la Muerte de Vico y del Nacimiento de Herder. Buenos Aires, UP. s. 392.
- Cresson A.** Voltaire, sa vie, son oeuvre, sa philosophie. P. PUF. s. IV, 140, fr. 120

Metafizyka

Zagadnienia ogólne.

Lachelier J. Psychologie et metaphysique. P. PUF, fr. 120.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

von Brandenstein B. Das Bild des Menschen und die Idee des Humanismus. — Eine kurzgefasste philosophische Anthropologie und geistesgeschichtliche Darstellung des Humanismus. Bregenz, s. 175, DM. 18,00.

Bréhier E., Thévenaz P., Dufrenne M., Roche Cl., Wahl J., Meid G. R. L'Homme, II: Metaphysique et conscience de soi (T. XXVII de la coll. „Etre et Penser“) Neuchatel, La Baconnière, s. 180.

Carrouges M. La mystique du surhomme. L'homme peut-il dépasser la condition humaine? (Bibl. des idées) P. Gallimard, s. 440, fr. 650.

Gonseth F. Determinismus und Willensfreiheit. Gespräche geleitet von F. Gonseth, gesammelt und bereinigt von H. S. Gagnebin. Uebertragen aus dem Französischen durch O. Hiltbrunner und R. Hunziker. Bern, Haupt, v. 2, s. 255, 256, frs. 8,00, 8,00.

Litt T. Die Sonderstellung des Menschen im Reiche des Lebendigen. Wiesbaden, Dieterich, s. 53.

Litt T. Die Selbsterkenntnis des Menschen, 2 verbesserte Aufl. Hamburg, Meiner, s. 89.

Müller-Frelenfels R. Der Mensch und das Universum. Philosophische Antworten auf kosmologische Fragen. B. Wegweiser, s. 259.

Teoria poznania

Zagadnienia ogólne.

Amerio T. Epistemologia. Brescia, Morcelliana, s. 443.

Arend J. P. Die Geschichte der Erkenntnis. Z. Thomas, s. 330, frs. 16,80.

Husserl E. Erfahrung und Urteil. Untersuchungen zur Genealogie der Logik. Redigiert und herausgegeben von L. Landgrebe. Hamburg, Classen und Goverts, s. XXV, 478.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Trethowan I. Certainty Philosophical and Theological. L. Dacre Press, s. VIII, 170, sh. 15.

Filozofia nauki.

Historia i bibliografia.

Colerus E. De Pythagore à Hilbert. Trad. par J. du Plessis de Grenedan. Réimp. (Bibl. de Phil. Scientifique) P. Flammarion, fr. 200.

Colerus E. Von Pythagoras bis Hilbert. Die Epochen der Mathematik und ihre Baumeister. Geschichte der Mathematik für Jedermann. 7 Aufl. Berlin-Wien-Leipzig, Zsolnay, s. 362, S. 34,00.

Dampier W. A History of Science. 4th revised ed. L. CaUP, sh. 25.

Davies M. An Outline of the Development of Science. L. Watts & Co. s. VII, 214, planches 16, sh. 3 d. 6.

Rothacker E. Logik und Systematik der Geisteswissenschaften. Neue Aufl. Bonn, Bouvier & Co, s. 172, RM. 9,00.

Zagadnienia ogólne.

Anthony H. D. Science and its Background. L. Mac. s. IX, 304, sh. 10 d. 6.

Bouligand G., Abelé J., Moretti J., Carles J. Sciences et problèmes d'unité. (Archives de phil. v. XVII, cahier 2) P. Beauchesne, s. 102.

Dilthey W. Théorie des conceptions du monde, essai d'une philosophie de la philosophie. (Trad. de L. Sauzin) P. PUF, s. 329.

Godon R. G. Philosophy of a Scientist. L. Hutchison, s. 206, sh. 16.

Gonseth F., Gagnebin H. S. Determinisme et libre arbitre. 2e ed. (Les problèmes de la philosophie des sciences) P. Dunod, s. 192, fr. 380. Neuchatel, Griffon, frs. 8,00.

Haldane J. B. S. Science Advances. 2nd Impression. L. Allen & Unwin, sh. 10 d. 6.

van Mierlo S. La science, la raison et la foi. (Bibl. de phil. contemporaine) P. PUF, fr. 380.

Whiteley W. L., Rowland A. S. Introduction to General Science. NY. Univ. Tut. Press, v. 2, s. IV, 291; IV, 247, sh. 4 d. 6; sh. 4 d. 6.

Poszczególne zagadnienia i nauki.

Blanché R. La science physique et la réalité. Réalisme, positivisme, mathématisme. P. PUF, fr. 300.

Hoopar A. Makers of Mathematics. NY. Random House, s. 400, D. 3,75.

Le Lionnais L. Les grands courants de la pensée mathématique. P. Cahiers du Sud, s. 534.

Lexis. Studien zur Sprachphilosophie, Sprachgeschichte und Begriffsforschung. Herausgegeben von W. Bröcker, F. Dornseiff, J. Lohmann. Bd. I. Lahr, Schauenburg, s. 304, DM. 16,00.

Morot Sir E. La pensée négative. (Phil. de l'esprit) P. Aubier, Ed. Montaigne, s. 400, fr. 390.

Russell B. The Principles of Mathematics. 4th Impression (2nd Ed.) L. Allen & Unwin, sh. 21.

Servien P. Science et poésie. (Bibl. de phil. scientifique) P. Flammarion, fr. 220.

Spitzer L. Essays in Historical Semantics. NY. Vanni, s. XVIII, 316.

Logika i metodologia.

Historia i zagadnienia ogólne.

Ushenko A. P. Problems in Logic. Princeton, UP. D. 2,75.

Systemy i podręczniki.

Boll M. Manuel de logique scientifique remplaceant et complétant les Eléments de logique scientifique. 2e éd. P. Dunod, s. X, 534, figures 192, fr. 2300.

Jeffreys H. Theory of Probability. 2d ed. Ox ClP. s. 416, sh. 30.

Poszczególne zagadnienia.

Borel E., Delthei R. La géométrie et les imaginaires. Réimp. P. Albin Michel, s. 312, figures, fr. 450.

Borel E. Le hasard. Nouv. éd. revue et augmentée. Réimp. P. PUF. s. VIII, 248, figures, fr. 250.

Cooley H., Gans D., Kline M., Wahlert H. E. Introduction to Mathematics. Boston, Mifflin Co. s. 643, D. 4,00.

Esnault Pelterie R. L'analyse dimensionnelle. Lausanne, Rouge, s. 236.

Griffin F. L. An Introduction to Mathematical Analysis. Boston, Mifflin Co. s. 546, D. 3,75.

Mannoury G. Handboek der analytische significa. Deel II: Hoofdbegrippen en methoden der significa. Ontogenese en fylogeneze van het verstandhoudingsapparaat. Bussum, Kroon-der, s. 180, fl. 12,50.

Neyman J. (Ed.) Proceedings of the Symposium on Mathematical Statistics and Probability. NY. Prentice Hall, D. 5,00.

Sampling Inspection by Members of the Statistical Research Group. Columbia Univ. McGraw Hill, D. 5,25.

von Trier K. Ueber die halben Wahrheiten, ihre Gefahr und ihre Ueberwindung. Stuttgart, Kulturaufbau Verlag, s. 36, DM, 0,80.

Psychologia.

Psychologia w ogólności i zagadnienia ogólne.

Felber S. Vedomie a podvedomie. Bratislava, Slovenská Akadémia Vied a Umeni, s. 126.

Flugel J. C. 100 Years of Psychology. Reprinted, L. Duckworth, sh. 18.

Rohracher H. Einführung in die Psychologie. 3 Aufl. 51 Bilder, Wien, Schwarzenberg, s. VIII, 582, S. 53,00.

Woodworth R. S. Contemporary Schools of Psychology. NY. Ronald Press Co. s. 303, D. 3,00.

Systemy i podręczniki.

Bridges J. W. Psychology, Normal and Abnormal. New Ed. L. Pitman, s. XVIII, 470, sh. 25.

Burloud A. Psychologie (Cours de phil. sous la direction de G. Davy) P. Hachette, s. VI, 527.

Chateau R. La philosophie par les textes. Psychologie. I: L'action et le sentiment. II: La perception. P. Cours Chateaubriand, v. 2, fr. 320, 350.

Freeman G. L. Physiological Psychology. L. Mac. s. X, 530, ill. sh. 25.

Gates A. J., Jersild A. T., McConnell T. R., Challman R. C. Educational Psychology. 3 Ed. L. Mac. s. 818.

Gruhle H. W. Verstehende Psychologie (Erlebnislehre) Ein Lehrbuch. Stuttgart, Thieme, s. 622, DM. 30,00.

Hauser R. Psychologie als Lehre vom menschlichen Handeln. Wien, Herder, s. 181

Katz D. Psychological Atlas. With 400 Illustrations. NY. PhLib. s. VII, 142. D. 5,00.

Katz D. Gestaltpsychologie, 2 Aufl. Basel, Schwabe, s. 160, frs. 8,50.

Czucia, spostrzeżenia.

Buytendijk F. J. J. Ueber den Schmerz. Aus dem Holländischen übersetzt von H. Plessner. Bern, Huber, s. 182.

Pirrene M. H. Vision and the Eye. L. The Pilot Press, s. XX, 188, sh. 12 d. 6.

Ruchy, uczucia, wola.

Dumas G. Le sourire. Psychologie et physiologie. P. PUF. s. IV, 128, ill. fr. 180.

Guitton J. Essai sur l'amour humain. (Phil. de l'ésprit) P. Aubier, Ed. Montaigne. s. 257, fr. 255.

Scheler M. Wesen und Formen der Sympathie, Phänomenologie und Theorie der Sympathiegefühle. 5. Aufl., Frankfurt/M., Schulte-Bulmke, s. XX, 302.

Wyobraźnia, myślenie.

Blondel M. La pensée. T. I: La genèse de la pensée et les paliers de son ascension spontanée. P. PUF. fr. 500.

Delacroix H. Les grandes formes de la vie mentale. 4e ed. Réimp. (Nouvelle encyclopédie phil.) P. PUF. fr. 120.

Herder J. G. Vom Empfinden und Erkennen in der menschlichen Seele. Eingeleitet von G. Müller. Bonn, Bouvier & Co.

Meyerson I. Les fonctions psychologiques et les oeuvres (Etudes de psychologie et de phil., 9) P. Vrin, s. 224, fr. 300.

Piaget J. Psychologie der Intelligenz. (Ins Deutsche übertragen von L. Goldmann und Y. Moser 1. — 3 Tausend) Z. Rascher, s. IV, 249, frs. 10,80.

Osobliwe stany świadomości.

Bachelard G. La terre et les rêveries du repos. Essai sur les images de l'intimité. P. Corti, s. 337, fr. 350.

Bachelard G. La terre et les rêveries de la volonté. P. Corti, s. 416, fr. 400.

Dunne J. W. Le temps et le reve. P. Ed. du Seuil, s. 272, fr. 290.

Lecron L. M., Hypnotism Today. L. Heinemann, s. IX, 276, sh. 25.

Psychoanaliza.

Adler G. Studies in Analytical Psychology. With an Exposition of the Psychology of C. G. Jung. NY. Norton, D. 4,00.

Freud S. Psychopathology of Everyday Life. L. Benn, s. 248, sh. 9 d. 6.

Freud S. Neue Folge der Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse. New Ed. L. Imago, s. 212, sh. 15.

Jung C. G. Symbolik des Geistes. Studien über psychische Phänomenologie. Mit einem Beitrag von Dr. Phil. R. Schärf. Z. frs. 22,00.

Psychologia zwierząt i roślin.

Katz D. Mensch und Tier. Studien zur vergleichenden Psychologie. Bd. 1. der Sammlung Erkenntnis und Leben. Z. Horgarten Verlag, Conzett & Hubert.

Tetry A. Les outils chez les etres vivants. P. NRF. s. 345.

Viaud G. Le phototropisme animal. Aspects nouveaux de la Question. (Etudes de psychologie et de phil., 10) P. Vrin, s. 328, fr. 500.

Psychopatologia.

Allen F. H. Psychotherapy with Children. L. Paul, s. 311, sh. 10 d. 6.

Morgan J. J. B., Lovell G. D. The Psychology of Abnormal People. NY. Longmans & Green, s. 673.

Rennie T. A. C., Woodward L. E. Mental Health in Modern Science. NY. Commonwealth Foundation, s. 442, D. 4,00.

Wexberg E. An Introduction to Medical Psychology. L. Heinemann, s. 200, sh. 17 d. 6.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Balmes J. Psychologie des Erfolges. Herausgegeben und eingeleitet von E. Spiess. Z. Thomas, s. 119, frs. 8,80.

Blondel Ch. Einführung in die Kollektivpsychologie. Bern, Francke frs. 8,00.

Bovet T. Die Person, ihre Krankheiten und Wandlungen. Ein Leitfaden für Studierende und Aerzte. Tübingen, Furche, s. 199, DM. 6,80.

Burloud A. Le caractère. Réimp. (Nouvelle encyclopédie phil. 32) P. PUF. fr. 150.

Busemann A. Stil und Charakter. Untersuchungen zur Psychologie der individuellen Redeform. Meisenheim/Glan, Hain, s. 166.

Cameron N. The Psychology of Behaviour Disorder. A Biosocial Interpretation. NY. Mifflin Co. s. 622, D. 5,00.

Centers R. The Psychology of Social Classes. Princeton, UP. s. 256, D. 3,50.

Hartshorne H. Character in Human Relations. NY. Scribner. D. 2,50.

Klages L. Grundlagen der Charakterkunde. 10 überarbeitete Aufl. Bonn, Bouvier & Co, s. 185.

Klages L. Die Sprache als Quell der Seelenkunde. Z. Hirzel, s. 450, frs. 24,00

Ledent R., Wellens L. Precis de biométrie. Les types, les tempéraments, l'intelligence, le caractère. Préface du docteur O. Decroly. 105 dessins de G. Longtain. Liège, Vaillant-Carmanne, s. 408, ill. fr. 180.

Poyer G. La psychologie des caractères. L'hérédité psychologique. Nouveau traité de psychologie. T. VII, fasc. 2 et 4. P. PUF. fr. 100, et 160.

Rothacker E. Die Schichten der Persönlichkeit. Bonn, Bouvier & Co, s. 147.

Stagner R. Psychology and Personality. 2nd Ed. NY, McGraw, Hill. D. 4,50.

Tournier P. Les forts et les faibles. Neuchatel, Paris, Delachaux et Niestlé, s. 222, frs. 7,00.

Psychotechnika, poradnictwo zawodowe.

Baumgarten F. Psychologie et facteur humain dans l'entreprise. Neuchatel, Delachaux et Niestlé, frs. 8,00.

Shuman R. B. The Menagement of Men. Norman, Oklahoma Up. s. XIV, 208, D. 3,00.

Testy.

Mons W. Principles and Practice of the Rorschach Personality Test. L. Faber, s. 164, sh. 12 d. 6.

Rorschach H. Psycho-diagnostik. Methodik und Ergebnis eines wahrnehmungsdiagnostischen Experiments. 6 Aufl. Bern, Huber, s. 302. Tafeln und Mappe, frs. 34,00.

Różwój psychiczny człowieka.

Debesse M. La crise d'originalité juvenile. 3e ed. Réimp. (Bibl. de phil. contemporaine) P. PUF. fr. 320.

Hall M. B. Psychiatric Examination of the School Child. L. Arnold, s. VIII, 356, sh. 15.

Loosli-Usteri M. Die Angst des Kindes. Eine psychologische und pädagogische Studie. Bern, Huber, s. 164, frs. 15.

Piaget J. Lecons de psychologie de l'enfant. Réimp. P. PUF. fr. 200.

Teoria wartości.

Wigner E. P., etc. Physical Science and Human Values. Ox. UP. s. 190, sh. 16.

Etyka i teoria postępowania.

Historia i zagadnienia ogólne.

Robin L. La morale antique. Réimp. (Nouv. encyclopédie phil.) P. PUF. fr. 150.

Rosmini A. Il principio della morale. A cura di A. Carlini. Bari, Laterza, s. VIII, 212, l. 500.

Gurvitch G. Morale theorique et science des moeurs. Leurs possibilités. Leurs conditions. 2 éd. revue et corrigée. P. PUF. s. 204, fr. 180.

Oakeley H. D. Greek Ethical Thought (Lib. of Greek Thought ed. by E. Barker). L. Dent, sh. 6.

Pfänder A. Philosophie der Lebensziele. Herausgegeben von Trilhaas. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, s. 192, DM. 8,00.

Pike E. R. Ethics of the Great Religions. L. Watts, s. VIII, 247, planches 16, ill. 10, sh 15.

Westermarck E. L'origine et le développement des idées morales. Ed. française par R. Godet. (Bibl. scient.) P. Payot, v. 2, s. 736, 896, fr. 600, 600.

Systemy i podręczniki.

Robinson D. S. The Principles of Conduct. An Introduction to Theoretical and Applied Ethics. NY. Appleton-Century-Crofts, s. 438, D. 3,25.

Poszczególne zagadnienia.

Alberni A. The Eternal Duality. A Study in Logic and Morals. NY. PhLib. D. 3,00.

Albert-Weil J. De la souffrance à la pensée (Action et pensée). Genève, Mont-Blanc, fr. 4,35.

Aristotelian Society. Supplementary v. XXII: Logical Positivism and Ethics. L. Harrison, s. 215, sh. 21.

Bénichou P. Morales du Grand Siècle (Bibl. des idées) P. Gallimard, s. 232.

Casacof Ch. La technique de l'organisation scientifique du travail. P. Girardot, s. 236, fr. 680.

Gusdorf G. L'expérience humaine du sacrifice. P. PUF. fr. 500.

Joussain A. Les rapports de l'Economique et de la Morale. P. Ed. Sedif. s. 72.

Kneale W. C. The Moral Sense. Ed. by D. Daiches Raphael. Ox. CIP. s. 272, sh. 15.

Laporte J. La Conscience de la liberté. P. Flammarion, s. 296.

Léonard J. Le bonheur chez Aristote. Bruxelles, Palais des Academies, s. 224, frb. 80.

Ohana J. La chance. Psychologie du succès. P. PUF. fr. 180.

Stebbing L. S. Ideals and Illusions. L. Watts, s. XII, 218, sh. 3 d. 6.

Zbinden H. Von der inneren Freiheit. Arbeit, Bildung, Glauben in unserer Zeit. Z. Artemis, s. 266, frs. 12,00.

Estetyka i teoria sztuki.

Zagadnienia ogólne.

Kainz F. Vorlesungen über Aesthetik. Wien, Sexl. s. 664, S. 10,00.

Mather F. J. jr. Concerning Beauty. Princeton, UP. D. 3,00.

Menendez y Pelayo. Historia de las ideas esteticas en España. 2a ed. Madrid, C.S.I.C. pesetas 80.

Reinherdt K. Von Werken und Formen. Gesammelte Aufsätze und Vorträge. Godesberg, Kupper, s. 533, DM. 12,80.

Santayana G. The Sense of Beauty. New Ed. NY. Scribner, D. 3,25.

Stallknecht N. P. Studies in the Philosophy of Creation. Princeton, UP. D. 2,00.

Wölfflin H. Kunstgeschichtliche Grundbegriffe. Das Problem der Stilentwicklung in der neueren Kunst. 10 Aufl. Basel, Schwabe, s. 288, ill. 123, frs. 24,00.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Baden H. J. Das Tragische. Die Erkenntnisse der griechischen Tragödie. B. de Gruyter, s. 152.

Bernstein M. Introduction to Music. NY. Prentice Hall, s. 264, D. 5,25.

Ferland E. Die Improvisation in der Musik. Eine entwicklungsgeschichtliche und psychologische Untersuchung. Z. Rhein, ill., frs. 28,00.

Ferguson D. N. History of Musical Thought. Ed. revised. NY. Appleton-Century-Crofts, D. 6,50.

Haydon G. Introduction to Musicology. NY. Prentice Hall, s. 329, D. 4,65.

Lucques C. Un problème de l'expression. Essai sur les sources de l'inspiration. (Bibl. de phil. contemporaine). P. PUF. fr. 300.

Nadal O. Le sentiment de l'amour dans l'oeuvre de Pierre Corneille. Un mythe: le corneilisme (Bibl. des idées) P. Gallimard, s. 420, fr. 680.

Schorer M. Criticism: The Foundations of Modern Literary Judgment. NY. Harcourt, D. 7,50.

Warren A. Rage for Order. Essays in Criticism (On Pope, Yeats, Hawthorne, Kafka, H. James, E. M. Forster and others) Ch. UP. D. 3,00.

Filozofia społeczeństw i nauk społecznych.

Historia i zagadnienia ogólne.

Barnes H. E. An Introduction to the History of Sociology. Ch. UP. s. 947, index, D. 10,00.

Barnes H. E. Historical Sociology: Its Origin and Development. NY. PhLib. D. 3,75.

Dupréel E. Sociologie générale. P. PUF. s. 397, fr. 480.

Halévy E. Histoire du Socialisme européen, P. Gallimard, s. 368.

Kardiner A. with the Collaboration of **Linton R., du Bois C., West J.:** The psychological Frontiers of Society. NY. Col. UP. s. XXIV, 474, D. 5,00.

Toynbee A. G. Greek Civilisation and Character. (Lib. of Greek Thought ed. by E. Barker) L. Dent, sh. 6.

Webster H. History of Civilization, Ancient and Medieval. L. Harrap & Co. s. 608, sh. 18.

Poszczególne zagadnienia.

Bogardus E. S. The Development of Social Thought. Revised Ed. L. Longmans, s. X, 574, sh. 21.

Choisy M. L'anneau de Polycrate. De la culpabilité collective P. Ed. Psyche, s. 339, fr. 330.

Colaneri L., Gérente G. La denonciation et les denonciateurs. P. PUF. s. 200, fr. 240.

Constant B. Ueber die Gewalt. Vom Geist der Eroberung und von der Anmassung der Macht. Aus dem Französischen übertragen und herausgegeben von H. Zbinden, Stuttgart, Reclam, s. 182, DM. 1,00.

Graham F. D. Theory of International Values. Princeton UP. s. 432, D. 5,00.

Haldane J. B. S. Hérité et politique (trad. par P. Coudere) (Bibl. de phil. contemporaine) P. PUF. fr. 200.

Lasswell H. D. Power and Personality. NY. Norton & Co. s. 262, D. 3,00.

Lowy S. Cooperation. Tolerance and Prejudice. A contribution to social and medical psychology. With an Introduction by R. H. Thouless. L. Routledge & Kegan, s. XIV, 327, sh. 21.

Motier R. Traité de l'intolérance. P. de la Couronne, s. 269, ill. fr. 280.

Reves E. Die Anatomie des Friedens. Z. Europa frs. 11,00.

Thomason C. Human Relations in Action. NY. Prentice Hall, s. 240, D. 2,65.

Webster H. Magic. A Sociological Study. L. Ox. UP. s. 540, sh. 32 d. 6.

Wilbois J. Principes de morale sociale (Revelations du travail social 13), P. Bloud et Gay s. 336, fr. 300.

Filozofia prawa i państwa.

Bowle J. Europäische Staatsrechtsphilosophie. Bd. I: Von den Anfängen bis Rousseau. Aus dem Englischen übersetzt von W. Schmidt-Hidding. Bonn, Bouvier, & Co. s. 400.

Brinkmann C. Soziologische Theorie der Revolution. Göttingen, Vandenhoeck Ruprecht, DM. 7,50.

Corwin E. S. Liberty against Government: The Rise, Flowering and Decline of a Famous Juridical Concept. Baton Rouge, Louisiana State UP. s. 223, D. 3,00.

Du Pasquier C. Introduction a la théorie générale et à la philosophie du droit. 3e ed. Neuchatel-Paris, Delachaux & Niestlé s. 364.

Grabowsky A. Die Politik. Ihre Elemente und ihre Probleme. Z. Pan, frs. 22,80.

Lasky H. J. A Grammar of Politics. 9 Impression, 5th Ed. L. Foreign Affairs, sh. 18.

Meyer E. Römischer Staat und Staatsgedanke. Z. Artemis, s. 470, frs. 15.

Nawiasky H. Allgemeine Rechtslehre als System der rechtlichen Grundbegriffe, 2 durchgearbeitete und erweiterte Aufl. Einsiedeln-Zürich, Benzinger, s. 313, frs. 18.

Sabine G. H. A History of Political Theory. L. Harrap, s. 672, sh. 25.

Filozofia kultury.

Boas F. Race, Language and Culture. Illustrated with Tables and Graphs. NY. Mac, s. XX, 647, sh. 27 d. 6.

Kerenyi K. Niobe. Neue Studien über antike Religion und Humanität. Z. Rhein, frs. 19,50.

Kluckholm C., Murray H. Personality in Nature, Society and Culture. NY. Knopf, s. 582, D. 4,50.

Linton R. (Ed.) The Science of Man in the World Crisis. NY. Col. UP. s. XIV, 532, D. 4,00.

Sarton G. The Life of Science: Essays in the History of Civilization. With an Introductory Essay by M. H. Fisch. NY. Schuman, D. 3,50.

Schrecker P. Work and History. An Essay on the Structure of Civilization. Princeton, UP. s. XVIII, 322, D. 5,00.

Spann O. Philosophenspiegel. 2 durchgesehene und vermehrte Aufl. Wien, Sexl.

Toynbee A. J. Civilization on Trail. L. Ox. UP. sh. 12 d. 6.

Filozofia wychowania.

Hilgard E. R. Theories of Learning. NY. Appleton-Century-Crofts, s. VI, 409.

Leavis F. R. Education and the University. NY. Stewart, D. 2,50.

Lilge F. The Abuse of Learning. The Failure of the German University. L. Longmans, Green & Co. s. 181, index, D. 2,75.

Riboulet. Histoire de la pédagogie. Ouvrage couronné par l'Académie française. 11e mille. Lyon-Paris, Vitte, s. 668, fr. 350.

Rivlin H. N., Schueler H. Encyclopedia of Modern Education. NY. PhLib, 10,00.

Rotta P. Storia della pedagogia (Panorami e sintesi). Brescia, La Scuola, s. 200, l. 200.

Filozofia historii i nauk historycznych.

Berdiaeff N. The Russian Idea (trans. from Russian by R. M. French) NY. Mac. D. 3,50.

Croce B. Teoria e storia della storiografia. Bari, Laterza, s. VIII, 336. L. 1200.

Litt T. Die Frage nach dem Sinn der Geschichte. München, Piper & Co. s. 56, DM. 1,80.

Lortz J. Geschichte der Kirche in ideengeschichtlichen Betrachtung. Münster, s. XII, 464.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Alexander J. Life. Its Nature and Origin. NY. Reinhold Corporation, s. 300, ill. D. 5,00.

Bavink B., Fierz M. Ergebnisse und Probleme der Naturwissenschaften. 9 Aufl. Z. Hirzel, s. 813, frs. 36,00.

Dobzhansky T. Genetics and the Origin of Species. Revised Ed. NY. Col. UP. s. VII, 446, D. 5,00.

Einstein A., Infeld L. L'évolution des idées en physique, des premiers concepts au théorie de la relativité et des quanta. (Trad. de l'anglais par M. Solovine. 9e mille) P. Flammarion s. 298, fr. 330.

Jeans J. Der Werdegang der exacten Wissenschaften. Bern, Francke, s. 384, frs. 14,50.

Jessen K. F. W. Botanik der Gegenwart und Vorzeit in kulturhistorischer Entwicklung. Ein Beitrag zur Geschichte der abendländischen Völker. (v. 1. de la coll. „Pallas“. A Collection of offset-reprint of out-of-print and classic scientific works ed. by F. Verdoorn) Waltham, Mass, The Chronica Botanica Co. s. 495, D. 6,00.

March A. Der Weg des Universums (Sammlung Dalp. 65) Bern, Francke, s. 190, frs. 8,60.

March A. Natur und Erkenntnis. Die Welt in der Konstruktion des heutigen Physikers. Mit 18 Abbildungen. Wien, Springer, s. VIII, 239, S. 36.

Meyer-Abich A. Naturphilosophie auf neuen Wegen. Stuttgart, Hippokrates, s. 396, DM. 24,50.

Portmann A. Vom Ursprung des Menschen. Ein Querschnitt durch die Forschungsergebnisse. 4 Aufl. Basel, Reinhardt, s. 52, frs. 3,00

Russell B. Physik und Erfahrung (Aus dem Englischen übersetzt von I. Paneth. 1.—3. Tausend) Z. Rascher, s. 53, frs. 1,90.

Thibaud J. Énergie atomique et l'univers. 3e éd. P. Dunod, s. 320, fig. 81, planches 16, fr. 300.

Thirring H. Die Idee der Relativitätstheorie. 3 Aufl. Wien, Springer, s. 200, ill.

von Weizsäcker C. F. Geschichte der Natur. Z. Hirzel, s. 172, ill. frs. 12,50.

Woodbridge F. J. E. An Essay on Nature. NY. Col. UP. s. 351, D. 3,00.

Filozofia medycyny.

Bon H. La mort et ses problèmes. 2e éd. Réimp. (Bibl. de médecine catholique) P. PUF. fr. 180.

Kneucker A. W. Richtlinien einer Philosophie der Medizin. Wien, Verl. für Medizinische Wissenschaften.

Matussek P. Metaphysische Probleme der Medizin. Ein Beitrag zur Prinzipienlehre der Psychotherapie. B. Springer, s. 139.

Filozofia religii.

Anwander A. Wörterbuch der Religion. Würzburg, Echter, s. 331.

Frankfort H. Ancient Egyptian Religion. An Interpretation. NY. Col. UP. s. XIV, 172, D. 3,00.

Guéron R. La grande triade. P. Chacornac, s. 176, fr. 180.

Hughes P. A History of the Church. T. I: The World in which the Church was founded. T. II: The Church in the World, the Church made: Augustine to Aquinas. L. Sheed & Ward s. X. 326, XIV, 464, sh. 21,25.

Ladner M. Gotama Buddha. Sein Werden, seine Lehre, seine Gemeinde dargestellt an Hand des Palikanons. Z. Rascher, s. 396, frs. 20,00.

Sheen F. J. Philosophy of Religion. NY. Appleton-Century-Crofts Co. D. 5,00.

Usener H. Götternamen. Versuch einer Lehre von der religiösen Begriffsbildung. 3 Aufl. Mit einem Geleitwort von Prof. M. P. Nilsson, Frankfurt/M. Schulte-Bulmke, s. 390, DM. 15,00.

Mistyka, teozofia, okultyzm.

Festugière A. J. L'Hermetisme. Lund, Gleerup, s. 58.

Jones M. E. Occult Philosophy. NY. McKay, D. 3,50.

Varia.

Sciacca G. M. Filosofi che si confessano Messina D'Anna, s. 243, 1. 630.

Prace autorów polskich w obcych językach.

Groblicki J. De Scientia Dei Futurorum contingentium secundum S. Thomam eiusque primos sequaces. Cracovia, Universitas Jagellonica, s. 144.

Siwek P. (ks.) Pessimism in Philosophy. odbitka z „The New Scholasticism“.

Tarski A. A Problem Concerning the Notion of Definability. Journal of Symbolic Logic, nr 13, s. 107—112.

1949

Filozofia w ogóle.

Bibliografia, słowniki, zjazdy, organizacje.

Atti del XV Congresso nazionale di filosofia. Messina 24—29 settembre 1948. Crisi della civiltà. Ragione e irrazionalismo. Messina-Firenze, D'Anna, s. XVI, 665, l. 1600.

Encyclopedia of Religion and Ethics. (Special Low Priced Ed.) NY. Scribner, v. 6, index, D. 65,00.

Organ T. W. An Index to Aristotle in English Translation. Princeton UP. s. 181, D. 5,00.

Philosophische Vorträge und Discussionen. Bericht über den Mainzer Philosophen-Kongress, 1918. Herausgegeben von G. Schischkoff. Sonderheft 1, der Zeitschrift für Philosophische Forschung. Wurzach/Württ. Birnbach, DM. 10,80.

Warren H. C. (Ed.) Dictionary of Psychology. Boston, Mifflin Co. s. 372, D. 5,50.

Wstępny, podręczniki nauczania.

Ballauf T. Probleme der Philosophie. Ein Umriss in ausgewählten Texten (philosophisches Lesebuch) Teil 1: Das gnoseologische Problem. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, s. 188, DM. 7,50.

Buymeyer L., Cooley W. F., Coss J. J., Friess H. L., Gutmann J., Munro T., Peterson H., Randall J. H., Schneider H. W. (Columbia Association in Philosophy) An Introduction to Reflective Thinking. Boston, Mifflin Co. s. 351, D. 3,00.

Chatterjee S. The Problems of Philosophy. Calcutta, Das Gupta & Co. s. XVI, 345.

Hessen J. Lehrbuch der Philosophie. Bd. I: Wissenschaftslehre (1947) s. 316. Bd. II: Wertlehre, s. 300 (1948)

Heussner A. Die philosophischen Weltanschauungen und ihre Hauptvertreter. Eine Einführung in das Verständnis philosophischer Probleme. 8 Aufl. neu herausgegeben von G. von Bredow. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, s. 216, DM. 5,00.

Muelder W. G., Sears L. The Development of American Philosophy. A Book of Readings. Boston, Mifflin Co. s. 533, D. 5,00.

Wydania i przekłady dzieł.

Aristotle. On Man in the Universe, Metaphysics — transl. by Macmahon; Parts of Animals — trans. by Ogle; Ethics — trans. by Welldon;

Politics — trans. by Jowett; Poetics — trans. by Butcher. Edited, revised and abridged with an Introduction by L. Loomis. NY. Black, s. 486, D. 1,25.

Aristoteles. Ueber die Seele. Paderborn, Schöningh, RM. 4,80.

Augustinus Aurelius. Die Enthaltsamkeit (übertragen von P. Keseling) Würzburg, Augustinus, s. 61, DM. 5,40.

Bacon F. Essays and New Atlantis. With an introduction by G. Haight. Spelling and syntax modernized. NY. Black, s. 317, D. 1,25.

Les Etudes Bergsoniennes. v. II: Bergson H. L'idée de lieu chez Aristote; Bréhier E. Images plotiniennes, images bergsoniennes; Delhomme J. Durée et vie dans la philosophie de Bergson. P. Michel, s. 273.

Jessop T. E. (Ed.) The Works of George Berkeley, Bishop of Cloyne. V. II. The Principles of Human Knowledge. First Draft on the Introduction to the Three Dialogues between Hylas and Philonous, Philosophical Correspondence with Johnson. Edinburgh, London and New York, Nelson & Sons, s. VI, 294.

St. Bonaventura. Opera theologica selecta, editio minor. T. IV. Liber IV. Sententiarum. Firenze-Quaracchi, Tip. S. Bonaventura, s. VII 1053, l. 2000.

Coburn K. (Ed.) Coleridge Samuel Taylor: Philosophical lectures (1818-1819) NY. PhLib. D. 7,50.

Roche E. The De Primo Principio of John Duns Scotus. A revised Text and a Translation. NY. Franciscan Institute, Louv. Nauwelaerts, s. XVII, 153.

Epicurus. Von der Ueberwindung der Furcht, Katechismus. Lehrbriefe. Spruchsammlung: Fragmente. Eingeleitet und übertragen von O. Gigon, Z. Artemis, s. L. 132.

Lamprecht S. P. (Ed.) Hobbes Thomas: De cive or The Citizen. NY. Appleton-Crofts, s. XXXI, 211, D. 1,75.

Hume D. Enquete sur les principes de la morale. Trad. et preface de A. Leroy. P. Aubier, Ed. Montaigne, s. 260, fr. 240.

Gaon S. The Book of Beliefs and Opinions. (trans. from the Arabic by S. Rosenblatt) (Yale Judaica Series, 1) New Haven, Yale UP. D. 5,00.

Leonardo da Vinci. Paragone, a Comparison of the Arts. With an Introduction and English Trans. by I. A. Richter. L. Ox. UP. sh. 18.

Locke, Hume and Rousseau: Social Contract, with an introduction by E. Barker. Ox. UP. s. LXI. 440, sh. 3 d. 6.

Locke J. Social and Political Essays. Second Treatise on Civil Government; First Letter on Toleration, Essay on Education with an introduction by H. P. Penniman. NY. Black, s. 413, D. 1,25.

Maine de Biran. Oeuvres, accompagnées de notes et d'appendices, publiées avec le concours de l'Institut de France (Fondation Debrousse et Gas) et du Centre National de la Recherche Scientifique par P. Tisserand. T. XIII: Nouvelles considerations sur les rapports du physique et du moral chez l'homme. P. PUF. s. XXVIII, 273, fr. 700.

Maine de Biran. Oeuvres, accompagnées de notes d'appendices, publiées avec le concours de l'Institut de France (Fondation Debrousse et Gas) et du Centre National de la Recherche Scientifique par P. Tisserand. T. XIV: Nouveaux essais d'Anthropologie. P. PUF. s. XVI, 440, fr. 1000.

St. More T. Utopia and Letters. Ed. with an Introduction by M. Campbell. Contains Roper's Life of More. Spelling and syntax modernized. NY. Black, s. 353, D. 1,25.

Leidecker K. E. (Ed.) Volumen Medicinai Paraminum of Theophrastus von Hohenheim called Paracelsus. Trans. from the original German with a Preface. Baltimore, Hopkins, s. VII, 69.

Suarez F. On the various kinds of distinctions. Disputation VII of Suarez' monumental „Disputationes Metaphysicae”. Trans. O. Vollert. Millwaukee, Wiss., Marquette UP. s. 68, D. 1,50.

St. Thomas Aquinas. Opuscula. T. I. P. Leithielleux, s. 700, fr. 1000.

St. Thomae Aquinatis Quaestiones disputatae. V. I: De veritate, cura et studio P. Fr. R. Spiazzi, O. P. Taurini, Mariette, s. XX, 616.

Howald E. (Einleitung) Die Anfänge der abendländischen Philosophie. Fragmente und Lehrgedichte der Vorsokratiker, eingeleitet von E. Howald, übertragen von M. Grünwald. Z. Artemis, s. 266.

Historia filozofii.

Całokształt dziejów.

Durant W. The Story of Philosophy. New Ed. L. Benn, s. 472, sh. 21.

Meyer H. Geschichte der abendländischen Weltanschauung. Bd. V: Die Weltanschauung der Gegenwart. Würzburg, Schöningh, s. 571, DM. 18,00.

Filozofia starożytna.

More P. E. Hellenistic Philosophies. Princeton, UP. D. 4,00.

Nilsson M. P. Greek Plety. (Trans. from the Swedish by H. J. Rose) L. Cumberlege, s. 200, sh. 15.

Reiley K. C. Studies in the Philosophical Terminology of Lucretius and Cicero. NY. Col. UP.

Schuhl P. M. Essai sur la Formation de la Pensée Grecque. Introduction Historique à une Etude de la Philosophie Platonicienne. 2e éd. P. Alcan, s. XXIII, 482, fr. 760.

Scoon R. Greek Philosophy before Plato. Princeton, UP. D. 3,50.

Pohlenz M. Die Stoa. Die Geschichte einer geistigen Bewegung. Göttingen Vandenhoeck & Ruprecht. v. 2, s. 476, 230.

Filozofia średniowieczna.

Brehier E. Histoire de la philosophie. Fascicule supplémentaire n. II: La philosophie byzantine par B. Tatakis. P. PUF. s. VIII, 223, fr. 480.

Farell W. A Companion to the Summa, v. I: The Architect of Universe, v. II: The Pursuit of Happiness, v. III: The Fulness of Life, v. IV: The Way of Life. L. Sheed and Ward. v. 4, s. VII, 457, VIII, 467, VIII, 530, VIII, 464.

Filozofia czasów nowych.

Mattel A. L'homme de Descartes. (Philosophie de l'esprit) P. Aubier s. 263.

Carré H. H. Phases of Thought in England. Ox. ClP, NY. Ox. UP. s. XIV, 392, D. 7,75.

Filozofia współczesna.

Nathanson J. Philosophies of Defeat, Mysticism, Neo-Thomism and Existentialism. NY. Society for Ethical Culture, s. 11.

Wahl J. A Short History of Existentialism (Trans. from the French by W. Forrest and S. Maron) NY. PhLib. s. 58, D. 2,75.

Wickham H. The Unrealists (On W. James, Bergson, C. Santayana, Einstein, B. Russell, J. Dewey) L. Sheed & Ward. s. 275.

Wiener P. P. Evolution and the Founders of Pragmatism. With a Foreword by J. Dewey. Ca. Mass., Harvard, UP. s. XIV, 288, D. 5,00.

Filozofia wschodu.

Dasgupta S. A History of Indian Philosophy. V. IV: Indian Pluralism. London and New York, Ca. UP. s. 483, D. 13,50.

Sinha J. Introduction to Indian Philosophy. Agra, (India) Lakshmi Narain Agarwal, s. IV, 314, V, D. 3,00.

Suzuki D. T. An Introduction to Zen Buddhism. With a Foreword by C. G. Jung. NY. PhLb. s. 136, D. 3,75.

Współczesne
kierunki filozoficzne.

Egzystencjalizm.

von Brandenstein B. Leben und Tod. Grundlagen der Existenz. Bonn, Bouvier & Co. s. 180, DM. 6,00.

Heidegger M. Was ist Metaphysik? 5. durch Einleitung und Nachwort vermehrte Aufl. Frankfurt/M. Klostermann, s. 47, DM. 2,00.

Jaspers K. The Perennial Scope of Philosophy. NY. PhLib. D. 3,00.

Kuhn H. Encounter with Nothingness. An Essay on Existentialism. Hinsdale, Illinois, Regnery Co. s. XXII, 168, D. 3,00.

Marcel G. Position et Approches concretes du Mystere Ontologique. P. Vrin, s. 91.

Pfeiffer J. Existenzphilosophie. Eine Einführung in Heidegger und Jaspers. 2. Aufl. Hamburg, Meiner s. 48.

Villasenor J. S. Ortega y Gasset, Existentialist. A Critical Study of his Thought and its Sources. Trans. from the Spanish by J. Small. Ch. Regnery Co. s. VIII, 264, D. 3,00.

Filozofia katolicka.

Glenn P. J. Cosmology. A Class Manual in the Philosophy of Bodily Being. 4th Impression (The Glenn Series. Complete Course in Scholastic Philosophy) St. Louis, Herder, s. X, 338, D. 2,25.

Glenn P. J. Ethics, A Class Manual in Moral Philosophy. 17th Impression (The Glenn Series. Complete Course in Scholastic Philosophy) St. Louis, Herder, s. XIV, 302, D. 2,00.

Materializm dialektyczny.

Handbook of Philosophy. From the Short Philosophy Dictionary by M. Rosenthal and P. Yudin. Edited and adapted by H. Selsam. (Trans. from the Russian) NY. International Publishers, s. 128, D. 2,00.

Monografie o filozofach i pisaarzach filozofujacych.

Shute C. W. Psychology of Aristotle. NY. Col. UP. D. 2,00.

Northrup C. S. (Ed.) Bacon Francis: Essays. Boston, Mifflin Co. s. 227, D. 1,25.

Coomaraswamy A. K. Bouddha (Coll. Pages immortelles) P. Corrèa, fr. 400.

Eul-Sou-Youn. Confucius. Sa vie, son oeuvre, sa doctrine. P. A. Maisonneuve, fr. 150.

Creel H. G. Confucius. The Man and the Myth. NY. Day Co. s. XI, 363, D. 5,00.

The Philosopher of the Common Man. Essays in Honor of John Dewey to celebrate his Eightieth Birthday. NY. Putnam, s. 228, D. 2,75.

Cresson A. Diderot. Sa vie, son oeuvre, sa philosophie. P. PUF. s. 132, fr. 120.

Léon H. Fichte et son temps. T. I: Etablissement et predication de la doctrine de la liberté. P. Colin, fr. 450.

Léon H. Fichte et son temps. T. II. 1c partie: Fichte à Berlin, 2e partie: La lutte pour l'affranchissement général (1804—1813) P. Colin, fr. 400, 300.

Salmony H. A. Die Philosophie des jungen Herder. Z. Vineta, s. XII, 250, frs. 14,00.

Handel Ch. W. Studies in the Philosophy of David Hume. Princeton, UP. D. 4,00.

Eklund H. Die Würde der Menschheit. Ueber die erkenntnistheoretischen Voraussetzungen der Religionsphilosophie bei Kant. Uppsala, Lundequist, Leipzig, Harrassowitz, s. 144.

Hartmann N. Leibniz als Metaphysiker. B. de Gruyter, s. 28, RM. 1,50.

Mc Curdy E. The Mind of Leonardo da Vinci. New Ed. NY. Dodd Mead, D. 4,00.

Goldschmidt V. La religion de Platon. P. PUF. s. XII, 158, fr. 200.

Turnbull G. H. The Essence of Plotinus. NY. Ox. UP. s. 303, D. 3,00.

Grappe J. La genèse reciproque. Introduction à la psychologie de Maurice Pradines. P. PUF. s. 224.

Harold Arthur Prichard 1871—1947. Reprinted from the Proceedings of the British Academy, v. XXXIII. L. Cumberlege; NY. Ox UP. 20, D. 1,50.

Jarnacek K. Prolegomena to Sextus Empiricus. Olmutz, Acta Univ. palackianae Olomucensis, s. 64.

Metafizyka.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Conrad-Martius H. Naturwissenschaftlich-metaphysische Perspektiven. (3 Vorträge) Heidelberg, Kerle, s. 89, DM. 4,80.

Planck M. Vom Wesen der Willensfreiheit. Leipzig, Barth, s. 34, RM. 1,50.

Sellers R., McGILL V. P., Farber M. Philosophy for the Future. The Quest of Modern Materialism. NY, Mac. D. 7,00.

Teoria poznania.

Zagadnienia ogólne.

Dewey J., Bentley A. F. Knowing and the known. Boston, The Beacon Press, s. XIII, 333, D. 4,00.

Philosophisches Arbeitsbuch. Grundlegende Texte zur philosophischen Problematik, Teil 1: Das gnoseologische Problem zusammengestellt von T. Ballauf. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, s. 203, DM. 7,50.

Randall J. H. The Making of the Modern Mind. Revised Ed. Boston, Mifflin Co. s. 696, D. 4,25.

Ryle G. The Concept of Mind. L. Hutchinson's Univ. Lib. s. VI, 334, sh. 12 d. 6.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Dewey J. The Quest for Certainty. NY. Minton, Balch & Co. s. 318, D. 4,00.

Nelson L. Socratic Method and Critical Philosophy. (Trans. by Th. T. Brown) Foreword by B. Blanshard, Introduction by J. Kraft. New Haven, Yale UP. D. 3,75.

Pap A. Elements of analytic Philosophy. NY. Mac. s. XV, 526, D.4,60.

Filozofia nauki.

Historia i bibliografia.

von Mörl A. Die grosse Weltordnung. Bd. II: Verfall der antiken Wissenschaft. Wien, Zsolnay, ill. 9, S. 40,00.

Taylor T. S. A Short History of Scientific Discovery. NY. Norton, s. 362, D. 3,95.

Webb H., Grigg M. A. Modern Science. Book 1. Ca. UP. s. X, 180, sh. 4.

Zagadnienia ogólne.

Franck P. Modern Science and its Philosophy. Ca. Mass., Harvard UP, L. Cumberlege, Ox. UP. s. 324, D. 4,50.

Lecomte du Noüy P. L'homme devant la science. Reimp. (Bibl. de phil. scientifique). P. Flammarion, fr. 220.

Lee O. Existence and Inquiry. A Study of Thought in the Modern World. Ch. UP. s. IX, 323, D. 4,00.

Sauer W. Grundlagen der Wissenschaft und der Wissenschaften. Eine logische und sozialphilosophische Untersuchung. 2 Aufl. Basel. Flammarion für Recht und Gesellschaft, s. XXXI, 437, frs. 40,00.

Sullivan J. W. N. The Limitations of Science. NY, New Americ. Lib. s. 192, D. 0,35.

Poszczególne zagadnienia i kierunki.

Greenwood T. Essais sur la pensée géométrique. Ottawa, Ed. de l'Université d'Ottawa. s. 400.

Hadamard J. An Essay on the Psychology of Invention in the Mathematical Field. Rev. Ed. Princeton, UP. s. XIII, 145, D. 2,50.

Landmann M. Problematik. Nichtwissen und Wissensverlangen im philosophischen Bewusstsein. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, s. 375.

Weyl H. Philosophy of Mathematics and Natural Science. Revised and Augmented English Ed., based on a trans. by O. Heimer. Princeton, UP. s. X, 311, D. 5,00.

Logika i metodologia.

Systemy i podręczniki.

Reichenbach H. The Theory of Probability. An Inquiry into the Logical and Mathematical Foundations of the Calculus of Probability. (English Trans. by E. H. Hutten and M. Reichenbach) s. XVI, 492, D. 12,50.

van Steenberghen F. Directives pour la Confection d'une Monographie Scientifique, avec applications concrètes aux recherches sur la philosophie médiévale. 2e éd. Louv. Internationale Société de Philosophie, s. 86.

Poszczególne zagadnienia.

Black M. Language and Philosophy. Studies in Method. Ithaca, NY, Cornell UP. s. XIII, 264, D. 3,50.

Braga C. C. La vecchia e la nuova logica. Padova, s. 237.

Bowra C. M. The Creative Experiment. L. Mac. s. VII, 255, sh. 16.

Levi E. H. An Introduction to Legal Reasoning. Ch. UP. s. 74, D. 2,00.

Pilby T. Barbara Celarent, A Description of Scholastic Dialectic. L. Longmans, Green & Co. s. XIII, 304, sh. 18.

Psychologia.

Psychologia w ogóle i zagadnienia ogólne.

de Vore N. New Frontiers in Psychology. NY. PhLib. D. 3,00.

Murphy G. Historical Introduction to Modern Psychology. Rev. Ed. NY, Harcourt, Brace & Co. s. XIV, 466. Textbook ed. D. 4,50; Trade ed. D. 6,00.

Snygg D., Combs A. W. Individual Behaviour. A New Frame of Reference for Psychology. NY. Harper & Brothers, s. IV, 386, D. 3,50.

Thorndike E. L. Selected Writings from a Connectionist's Psychology. NY. Appleton-Century-Crofts, s. VII, 370, D. 3,50.

Systemy i podręczniki.

de La Valliere J. Elements of Experimental Psychology. (Authorised Trans. from 5th French Ed. by S. A. Reamers) St-Louis, Herder, s. LVI, 438, D. 3,00.

Lawrence M. Studies in Human Behaviour. A Laboratory Manual in General Psychology, organised to stress the basic principles of individual and group behaviour with emphasis on perception. Princeton, UP s. X, 184, D. 3,50.

Segond J. Traité de psychologie. P. Colin, s. 502, fr. 350.

Czucia, spostrzeżenia.

Gaffney M. A. The Psychology of the Interior Senses. St-Louis, Herder, s. II, 260, D. 2,00.

Ruchy, uczucia, wola.

Boutonier J. L'angoisse. P. PUF, fr. 220.

Fink E. Vom Wesen des Enthusiasmus. Essen-Kray, von Chamier, s. 32, RM. 1,80.

Revers W. J. Die Psychologie der Langweile. Meisenheim/Glan, Hain, s. 78, DM. 3,20.

Osobliwe stany świadomości.

Slegmund G. Der Traum, Fulda, Parzeller & Co. s. 120, DM. 3,20.

Psychologia zwierząt i roślin.

Rabaud E. L'instinct et le comportement animal. I: Réflexes et tropismes. II: Etude analytique et vue d'ensemble P. Colin, s. 224, 208.

Psychopatologia.

Fischer S. Principles of General Psychopathology. NY. PhLib. D. 4,75.

Hart S. Psychology of Insanity. Reprinted. L. Ca. UP.

Keller F. Eitelkeit und Wahn. Eitelkeit als Charakterschwäche und als Grössen- und Verfolgungswahn. Bern, Francke, s. 169.

Page J. D. Abnormal Psychology. A Clinical Approach to Psychological Deviants. NY. MacGraw-Hill, s. 441, ill. 15, tables 9, D. 4,00.

Stekel W. Compulsion and Doubt. v. 2. NY. Liveright Publ. Co. D. 7,50.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Allers R. The Psychology of Character. L. Sheed & Ward, s. 382.

Allport F. H. Social Psychology. Boston, Mifflin Co. s. 476, D. 3,60.

Cazeneuve J. La psychologie du prisonnier de guerre. P. PUF, fr. 160.

Tsanoff R. A. The Ways of Genius. NY. Harper & Brothers, s. XV, 310, D. 3,50.

von Holzschuher L. Praktische Psychologie. Die Primitivperson im Menschen. Seebruck am Chiemsee, Heering, s. 764, DM. 28,00.

Klages L. Handschrift und Charakter. 24 Aufl. Bonn, Bouvier & Co.

Rozwój psychiczny człowieka.

Fleming C. M. Adolescence. Its Social Psychology. With an Introduction to recent findings from the fields of Anthropology, Physiology, Medicine, Psychometrie and Sociometry. NY. International UP. s. VII, 262, D. 4,50.

Freud S. Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten, Ed. by A. Freud. 2 Ed. L. Imago, s. 288, sh. 15.

Peterson H. A., Marzolf S. S., Bayley N. Educational Psychology. L. NY. Mac. s. XIII, 550, ill. sh. 20; D. 4,00.

Strang R. An Introduction to Child Study. 12th Ed. NY. Mac. s. XV, 681, sh. 20.

Wallon H. Les origines du caractère chez l'enfant. Les préluces du sentiment de personnalité. 2e éd. P. PUF. s. XII, 233, fr. 360.

Teoria wartości.

Hart S. Treatise on Values. NY. PhLib. s. 165, D. 3,75.

Lepley R. (Ed.) Value. A Cooperative Inquiry. NY. Col. UP. s. IX, 487, D. 6,00.

Mukerjee R. The Social Structure of Values. L. Mac. s. XX, 418, sh. 18.

Sertillanges A. D. Le problème du mal. I: L'histoire. P. Aubier, Ed. Montaigne, s. 414.

Etyka i teoria wartości.

Historia i zagadnienia ogólne.

Higgins T. J. Man as Man. The Science and Art of Ethics. Milwaukee, Bruce Publ. Co. s. XII, 607, D. 3,75.

Rand B. (Ed.) The Classical Moralists. Boston, Mifflin Co. s. 797, D. 5,50.

Wheelwright P. A Critical Introduction to Ethics. Revised Ed. NY. Odyssey Press, s. XV, 476.

Systemy i podręczniki.

Patterson Ch. H. Moral Standards. An Introduction to Ethics. NY. Ronald Press Co. s. XII, 514, D. 4,00.

Poszczególne zagadnienia.

Hillenbrand M. J. Power and Morals. NY. Col. UP. s. XIV, 217, D. 3,75.

Joad C. E. M. Decadence. A Philosophical Inquiry. NY. PhLib. s. 430, D. 4,75.

Jordan E. The Good Life. Ch. UP. VI, 453. D. 5,00.

Estetyka i teoria sztuki.

Zagadnienia ogólne.

Carritt E. F. An Introduction to Aesthetics. L. Hutchinson's Univer. Lib. s. 151.

Foss M. Symbol and Metaphor in Human Experience. Princeton, UP. s. 205, D. 3,00.

Poszczególne zagadnienia i sztuki

Adorno T. W. Philosophie der neuen Musik. Tübingen, Mohr (Paul Siebeck), s. VII, 144. DM. 9,80.

Gauss Ch. E. The Aesthetic Theories of French Artists, 1855 to Present, Baltimore, Hopkins, s. IX, 111, D. 3,00.

Johnson M. Art and Scientific Thought. Historical Studies towards a Modern Revision of Their Antagonism. Foreword by W. de la Mare. NY. Col. UP. s. 200, D. 3,00.

Peters F. E. Im Dienst der Form. Gesammelte Aufsätze. Göttingen, Deuerliche Verlagshandlung, s. 276, DM. 4,80.

Ross J. L. Philosophy in Literature. NY. Syracuse UP. D. 3,00.

Wellek R., Warren A. The Theory of Literature. NY. Harcourt, Brace Co. s. 403, D. 4,50.

Filozofia społeczeństw i nauk społecznych.

Historia i zagadnienia ogólne.

Foster M. B. Masters of Political Thought. I: Plato to Machiavelli. Boston, Mifflin Co.

de Jouvenel B. On Power, Its Nature and the History of its Growth. With a Preface by D. W. Brogan (Trans. by J. F. Huntington) NY. Viking Press, s. XIX, 421, D. 5,00.

Thomson G. Studies in Ancient Greek Society. The Prehistoric Aegean. NY. Int. Publ. s. 622, D. 10,00.

Weber M. The Methodology of the Social Sciences. Trans. and ed. by E. A. Shils and H. A. Finch. With a Foreword by E. A. Shils. Glencoe Illinois, The Free Press, s. XVII, 188, D. 3,00.

Poszczególne zagadnienia.

Beveridge W. H. Voluntary Action. A Report of Methods of Social Advance. NY. Mac. s. 420, D. 4,50.

Burlingham D., Freud A. Enfants sans famille. P. PUF. s. 128, fr. 120.

Nelson B. N. The Idea of Usury. Princeton, UP. s. 196, D. 3,00.

Perry R. B. Characteristically American. Five Lectures delivered on the William W. Cook Foundation at the University of Michigan. Nov.-Dec. 1948. NY. Knopf, s. X, 162, V. D. 3,00.

Russell B. Authority and the Individual (The Reith Lectures) NY. Simon & Schuster, s. 79, D. 2,00.

Filozofia prawa i państwa.

Bowle J. Western Political Thought. An Historical Introduction from the Origins to Rousseau. NY. Ox. UP. s. 472, D. 5,00.

Dewey J. German Philosophy and Politics. New Completely Rev. Ed. NY. Putnam, s. 149, D. 2,00.

Doyle P. A History of Political Thought. New Ed. L. Cape, s. 319, sh. 15.

Lasky H. J. Liberty in the Modern State. NY. Viking Press, s. 192, D. 2,75.

Maxey Ch. C. Political Philosophies. Revised Ed. L. Mac. s. XIII, 712, sh. 24.

Sauer W. System der Rechts- und Sozialphilosophie. Vorlesungen zugleich über allgemeine Philosophie und Soziologie. 2. völlig neu bearbeitete Aufl. des Lehrbuches der Rechts und Sozialphilosophie. Basel, Verlag für Recht und Gesellschaft, frs. 45,00.

Human Rights. A symposium edited by Unesco. Comments and Interpretations. With an Introduction by J. Maritain. NY. Col. UP. s. 288, D. 3,75.

Weldon T. D. States and Morals. A Study in Political Conflicts. L. Murray, s. XII, 302, sh. 9.

Filozofia kultury.

Dewey J. Freedom and Culture. NY. Minton, Balch & Co. s. 176, D. 2,50.

Dewey J. Philosophy and Civilization. NY. Minton, Balch & Co. s. 334, D. 5,00.

Eliot T. S. Notes towards the Definition of Culture. L. Faber & Faber, sh. 10, d. 6.

Malinowski B. A Scientific Theory of Culture. North Carolina UP. D. 3,00.

Northrop F. S. C. (Ed.) Ideological Differences and World Order. Studies in the Philosophy and Science of the World's Cultures. New Haven, Yale UP. s. XI, 486, D. 4,50.

Stevens H. B. The Recovery of Culture. NY. Harper, s. XVIII, 247, D. 3,00.

White L. A. The Science of Culture. A Study of Man and Civilization. NY. Farrar, & Co. s. XX, 444, D. 6,00.

Filozofia wychowania.

Cubberley E. P. The History of Education. Boston, Mifflin Co. s. 849, D. 4,50.

Nohl H. Die pädagogische Bewegung in Deutschland und ihre Theorie. 3. unveränderte Aufl. Frankfurt/M. Schulte-Bulmke, s. 240, DM. 8,50.

Nohl H. Character und Schicksal. Eine pädagogische Menschenkunde. 4. unveränderte

Aufl. Frankfurt/M. Schulte-Bulmke, s. 189, D. 9,50.

Riboulet. Histoire de la pédagogie. Ouvrage couronné par l'Académie française. 11e mille. Lyon-Paris, Vitte, s. 668, fr. 350.

Rivlin H. N., Schueler H. Encyclopedia of Modern Education. NY. PhLib. D. 10,00.

Rotta P. Storia della pedagogia (Panorami e sintesi) Brescia, La Scuola, s. 200, l. 200.

Smith W. R. Principles of Educational Sociology. Boston, Mifflin Co. s. 773, D. 4,00.

Smith W. R. An Introduction to Educational Sociology. Revised and enlarged ed. Boston, Mifflin Co. s. 456, D. 3,15.

Ulrich R. (Ed.) Three Thousand Years of Educational Wisdom. Harvard UP. s. 624, sh. 35.

Filozofia historii i nauk historycznych.

Berdiaeff N. Le sens de l'histoire. Essai d'une philosophie de la destinée humaine. P. Aubier, Ed. Montaigne, s. 221.

Geyl P., Toynbee A. J., Sorokin P. A. The Pattern of the Past: Can we determine it? Boston, The Beacon Press, s. 130, D. 2,00.

Jaspers K. Vom Ursprung und Ziel der Geschichte. Z. Artemis, s. 360, frs. 14,80.

Löwith K. A Meaning in History. The Theological Implications of the Philosophy of History. Ch. UP. s. IX, 257, D. 4,00.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Ballauf T. Das Problem des Lebendigen. Eine Übersicht über den Stand der Forschung. Bonn, Humboldt Verlag von Reutern, s. 185, DM. 9,00.

Bridgman P. W. The Nature of Physical Theory. NY. Dover Publications, s. 138, D. 2,25.

Freeman I. M. Modern Introductory Physics. NY. McGraw-Hill, s. 491, ill. D. 4,50.

Hopkins A. J. Alchemy, Child of Greek Philosophy. NY. Col. UP. D. 3,50.

Jepsen G. L., Simpson G. G., Mayer E. Genetics, Paleontology and Evolution. Princeton, UP. s. 448, ill. D. 7,50.

Keith A. Sir A New Theory of Human Evolution. NY. PhLib. s. X, 451, D. 4,75.

Naturwissenschaft — Religion — Weltanschauung; Clausthaler Gespräche, 1948. Arbeitstagung des Gmelin-Instituts für anorganische Chemie und Grenzgebiete in der Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, Clausthal-Zellerfeld, Gmelin-Inst. s. 424, DM. 10,60.

Schlick M. Philosophy of Nature (Trans. by A. von Zeppelin) NY. PhLib. s. XI, 136, D. 3,00.

von Weizsäcker C. F. The History of Nature, Ch. UP. s. VI, 192, D. 3,00.

Wenzl A. Wissenschaft und Weltanschauung. Leipzig, Meiner, s. XI, 432, frs. 12,00.

Filozofia religii.

Bradshaw M. J. Philosophical Foundations of Faith, NY. Col. UP. D. 2,75.

Eliade M. Traité d'une histoire des religions. P. Payot, fr. 840.

Joyce G. H. Principles of Natural Theology. NY. Longmans, D. 3,75.

Medicus F. Das Mythologische in der Religion. Z. Rentsch, s. 226.

Ormond A. T. Philosophy of Religion, Princeton, UP. D. 2,00.

Mistyka, teozofia, okultyzm.

De Marquette J. Introduction to Comparative Mysticism. NY. PhLib. s. 229, D. 3,75.

Prace autorów polskich w obcych językach.

Bochenski I. M. Précis de Logique Mathématique (Col. Synthèse, 2) Bussum, Netherlands, Kroonder, s. 90.

Duszyńska B. Cicero's Argumentation in the First Dialogue of his De Finibus Bonorum et Malorum. Eos, v. XLIII (1948—1949) z. 1, s. 211—218.

Pianko G. De Timonis Phiasii: Sillorum dispositione. Eos, v. XLIII (1948—1949) z. 1, s. 120—126

Sobociński B. L'analyse de l'antinomie russe lienne par Leśniewski. Methodos, v. I, z. 1 s. 94—107.

Szumowski W. La Philosophie de la Médecine, son histoire, son essence, sa dénomination et sa définition. Archives Internationales d'Histoire des Sciences, nr 9 (1949) s. 1097—1139.

Wiadomości wydawnicze

Publikacje jednostkowe.

Kazimierz Ajdukiewicz: Zagadnienia i kierunki filozofii. (Teoria poznania. Metafizyka). „Czytelnik”, Warszawa — Kraków, 1949. Str. 235. Niewielką objętością książeczka jest całkowicie nowym, bardzo rozszerzonym opracowaniem Wstępu „Główne zagadnienia filozoficzne” z książki tegoż autora „Główne kierunki filozoficzne w wyjątkach z dzieł ich klasycznych przedstawicieli” (Lwów, 1923); uzupełnią ją Wypisy filozoficzne, których wydanie jest zapowiedziane. Treść: Wstęp. Teoria poznania i metafizyka oraz pozostałe nauki filozoficzne (9—11). Cz. I. Teoria poznania. R. I. Klasyczne zagadnienia teorii poznania (15—17). R. II. Zagadnienie prawdy (18—36). R. III. Zagadnienia źródła poznania (37—77). R. IV. Zagadnienie granic poznania (78—104). R. V. Stosunek teorii poznania do innych nauk filozoficznych (105—106). Cz. II. Metafizyka. R. I. Pochodzenie nazwy „metafizyka” i podział zagadnień (109—111). R. II. Ontologia (112—119). R. III. Metafizyczne wnioski z refleksji nad poznaniem (120—146). R. IV. Zagadnienia metafizyczne wyrastające z rozważań nad przyrodą (147—217). R. V. Zagadnienia metafizyczne wyrastające z religii (218—228). Uwagi końcowe (229—231).

Chojnacki Piotr Ks.: Wstęp do filozofii i zarys ontologii. Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu (Podręczna Biblioteka Naukowa IV). Opole 1949. Str. 76. Autor pisze w przedmowie: „Wstęp do filozofii jest poniekąd wstępem do ontologii... ontologia stanowi część pozytywną filozofii... analiza teoriopoznawcza i metodologiczna naprowadza na zagadnienia... ontologii... Ustalenie miejsca ontologii w zespoleniu nauk i określenie jej charakteru naukowego stało się konieczne wobec poważnych ataków zwłaszcza ze strony neopozytywizmu logicznego.” Treść obejmuje: I. Wstęp do filozofii (nazwa „filozofia”; przedmiot właściwy filozofii; stosunek filozofii do nauki; osobliwy sposób poznania i dowodzenia w ontologii; podział filozofii). II. Zarys ontologii (ontologia jako najgłówniejsza gałąź filozofii; zasadnicze pojęcia ontologii; substancje, przypadłości, stawianie się; przyczynowość i jej rodzaje).

Tatarkiewicz Wł. Historia filozofii. Tom II. Historia nowożytna do r. 1830. Z 24 portr. Warszawa „Czytelnik”, wyd. IV, 1949. Str. 355. Cena zł. 980. Czwarte to wydanie ukazujące się w dwa lata po wydaniu trzecim (zob. Ruch, Fil. XVI, s. 49) dowodzi, jak potrzebny jest ten znakomity podręcznik.

Tatarkiewicz Władysław: O szczęściu. Wyd. 2. Kraków „Wiedza, Zawód, Kultura”. 1949. Str. 483. Cena 1400 zł. Nowe wydanie ukazało się w niespełna dwa lata po pierwszym (zob. Ruch Fil. XVI, s. 97).

Adam Schaff — Narodziny i rozwój filozofii marksistowskiej. Książka i Wiedza, Warszawa 1950. Str. 403 + 5 nb. Nowa książka prof. Schaffa ma treść następującą: Cz. I. Przedmiot filozofii marksistowskiej. R. 1. Przedmiot filozofii w świetle marksizmu, s. 7—38 (Nauki szczegółowe a światopogląd. Filozofia spekulatywna i filozofia naukowa. Co Marks i Engels rozumieli przez „zmierzch filozofii”. Czy istnieje samodzielna dziedzina filozofii? Filozofia a praktyczna działalność. Marksizm a neopozytywizm w sprawie „zmarzchu filozofii”). R. 2. Klasowy charakter filozofii, s. 39—76. (Walka klasowa a ideologia. Walka ideologiczna a rozwój społeczny. Czy nauka jest klasowa? Klasowość nauki a obiektywność naukowa. Partyjność marksizmu. Proletariacka partyjność w filozofii.) Cz. II. Narodziny filozofii marksistowskiej. R. 3. Społeczno-ekonomiczne podstawy narodzin marksizmu s. 79—96. (Pierwociny współczesnego proletariatu po zwycięstwie kapitalizmu. Sprzeczności ustroju kapitalistycznego. Rozwój masowych walk proletariatu. Kształtowanie się świadomości klasowej proletariatu. Dlaczego kolebką marksizmu były Niemcy?) R. 4. O pewnych prawidłowościach rozwoju ideologii, s. 97—116 (Rozwój i jego prawa. Rozwój ideologii a rozwój społeczny. Marksizm a kultura narodu.) R. 5. Ideologiczne źródła marksizmu, s. 117—137 (Trzy źródła marksizmu. Wpływ Hegla i Feuerbacha na Marksa i Engelsa. Marksizm jako krytyka idealistycznej filozofii niemieckiej. Materializm dialektyczny jako krytyka filozofii Feuerbacha.) R. 6. Materializm dialektyczny jako rewolucja w historii filozofii, s. 138—147 (Materializm dialektyczny jako naukowy światopogląd. Materializm i dialektyka — świadectwo naukowości nowego światopoglądu. Materializm historyczny — rewolucja w interpretacji dziejów. Jedność teorii i praktyki. Klasowość i partyjność materializmu dialektycznego. Stosunek do mas.) R. 7. Historia kształtowania się filozofii marksistowskiej, s. 148—163 (Okres idealizmu heglowskiego. Marks w „Gazecie Reńskiej”. Krytyka Hegla i wpływ Feuerbacha. Rozwój duchowy Engelsa. Okres krystalizacji nowego światopoglądu. „Nędza filozofii” i „Manifest Komunistyczny”). Dojrzwienie materializmu dialektycznego.) Cz. III. Losy historyczne filozofii marksistowskiej. R. 8. Rewizjonizm filozoficzny — teoretyczny wyraz oportunistów II Międzynarodówki, s. 167—208

(Podstawa społeczno-polityczna rewizjonizmu. Kształtowanie się rewizjonizmu. Rewizjonizm neokantowski. Rewizjonizm empiriokrytyczny. Rewizjonizm neoheglowski. „Ortodoksyjne” centrum II Międzynarodówki. Rewizjonizm „totalny”). R. 9. Walka z rewizjonizmem w II Międzynarodówce, s. 209—221 (Lewica II Międzynarodówki, Jerzy Plechanow.) R. 10. Leninowsko-Stalinowski etap rozwoju materializmu dialektycznego, s. 223—272 (Warunki historyczne narodzin leninizmu. Dlaczego Rosja stała się kolebką leninizmu? Leninizm i jego stosunek do marksizmu. Leninizm jako rozwinięcie zasad marksizmu. Historyczne przesłanki leninowskiego etapu filozofii marksistowskiej. Cechy leninowskiego etapu rozwoju filozofii marksistowskiej. Stalin — kontynuator dzieła Lenina. Rozwój filozofii w ZSRR. Zadania filozofii marksistowsko-leninowskiej.) Cz. IV. Rozwój wpływów filozofii marksistowskiej w Polsce. R. 11. Zaczątek: myśli marksistowskiej w Polsce, s. 275—289 (Opóźniony rozwój ruchu robotniczego w Polsce. Wpływy kształtujące ideologię ruchu robotniczego w Polsce. Rozwój ideologiczny pierwszych organizacji robotniczych w Polsce. Stanisław Krusiński.) R. 12. Walka dwóch nurtów w polskim ruchu robotniczym do pierwszej wojny światowej, s. 290—295. (Przyczyny rozbicia organizacyjnego ruchu robotniczego w Polsce. Oblicze ideologiczne dwóch nurtów w ruchu robotniczym.) R. 13. Edward Abramowski, s. 296—311 (Negatywny wpływ Abramowskiego na ruch robotniczy w Polsce. Odwrót od marksizmu. Krytyka materializmu historycznego. „Rewolucja moralna” jako droga do socjalizmu. „Socjalizm bezpieczeństwa”. Pozycja Abramowskiego.) R. 14. Stanisław Brzozowski, s. 312—334 (Negatywny wpływ Brzozowskiego na rozwój marksizmu w Polsce. Poglądy filozoficzne. Fałszowanie marksizmu. Koncepcje polityczne.) R. 15. Kazimierz Kelles-Krauz, s. 335—359 (Legenda o Kazimierzu Krauzie. Krauz — reformista. Nacjonalizm Krauzy Krauz jako teoretyk marksizmu. „Monoeconomizm”. Prawo retrospekcji rewolucyjnej. Elementy marksizmu u Krauzy.) R. 16. Lewica socjalistyczna w Polsce, s. 360—363. R. 17. Ludwik Krzywicki, s. 364—397 (Geneza idei społecznej. Wędrówka idei. Teoria „podłoża historycznego”. Czynniki antropologiczne. Więź społeczna. „Granice” stosowności materializmu historycznego.) R. 18. Okres po pierwszej wojnie światowej, s. 398—403.

Kazimierz Ajdukiewicz — Propedutyka filozofii. Wyd. piąte. Książnica-Atlas, Wrocław-Warszawa 1950. Str. 216, cena 240 zł. Nowe to — niezmienione — wydanie zostało zatwierdzone przez Ministerstwo Oświaty jako dozwolone w bibliotekach nauczycielskich.

Mieczysław Kreutz: Podstawy Psychologii — studium nad metodami i pojęciami współczesnej psychologii. „Czytelnik”. (Warszawa-Kraków), 1949. Str. 402. Wyjaśniając we Wstępie powstanie książki, pisze autor: „...Istotnymi przyczynami niepowodzeń pracy psychologów są przede wszystkim błędy metodologiczne i braki terminologiczne... Od pierwszej chwili mej pracy naukowej zacząłem pracować nad ich usunięciem... W miarę jak rozwijały się moje studia i badania eksperymentalne, publikowałem uzyskane wyniki w oddzielnych rozprawach, które już dziś wskutek zniszczeń wojennych prawie bez śladu zaginęły. Gdy wojna się skończyła, zebrałem je; ułożyłem systematycznie, napisałem nie opracowane poprzednio brakujące partie i w ten sposób powstała niniejsza książeczka; starałem się w niej zbudować i umocnić trwałe podstawy, na których psychologia mogłaby się pomyślnie rozwijać.” Treść książki jest ujęta w następujące rozdziały: I. Przedmiot i zadania psychologii (s. 13—20). II. Klasyfikacja metod psychologicznych (s. 21—34). III. Psychologia bez introspekcji. Behawioryzm. (s. 35—47). IV. Introspekcja i jej obrona przed zarzutem niesprawdzalności. (48—63). V. Omówienie dalszych zarzutów przeciw metodzie introspekcyjnej (s. 64—78). VI. Główne rodzaje introspekcji (s. 79—92). VII. Metoda introspekcji pytaniowej (s. 93—114). VIII. Metody pośrednie. (s. 115—126). IX. Zmienność rezultatów testów (s. 127—147). X. Zmienność dyspozycji (s. 148—158). XI. Zmienność warunków fenomenologicznych (s. 159—183). XII. Czynniki zmienne w teście indukcyjnym (s. 184—215). XIII. Czynniki zmienne w teście do badania pamięci liczb (s. 216—256). XIV. Klasyfikacja warunków zmienności (s. 257—298). XV. Poprawna modyfikacja metody testów (s. 299—327). XVI. Ogólne uwagi o metodach psychologicznych (s. 328—333). XVII. Podstawowe pojęcia psychologii atomistycznej i psychologii całości (s. 334—347). XVIII. Analiza życia psychicznego jednostki (s. 348—396). Skorowidz rzeczowy (s. 397—400). Skorowidz nazwisk (s. 401—402).

Tadeusz Tomaszewski: Zasady psychologii w Z.S.R.R. „Czytelnik” (Wiedza Powszechna 524), Warszawa 1949. Str. 91. Cena 145 zł. Autor daje, w oparciu o poprzednie swe studia z Kwartalnika Psychologicznego (1947) i z Psychologii Wychowawczej (1949), zarys systematycznego ujęcia przedmiotu, podzieleny na następujące części: Rozwój i stan psychologii w Z.S.R.R. (3—16); Marksizm jako podstawa przebudowy psychologii (16—26); Istota zjawisk psychicznych i problem psychofizyczny (27—47); Rozwój zjawisk psychicznych (47—68); Metody psychologii (68—77); Uwagi końcowe (Istotny sens psychologii marksistowskiej, Psychologia marksisto-

wska jako część dialektycznego systemu nauk, 77—80).

Dr. Józef Iwanicki. Dedukcja naturalna i logistyczna. Nakładem Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Warszawa 1949. Str. XVI+164. Treścią książki jest zestawienie różnych typów dowodzenia, używanych w teorii zdań bez kwantyfikatorów; przez „dedukcję naturalną” rozumie autor metodę dowodzenia, operującą wyłącznie inferencyjnymi regułami strukturalnymi (bez wprowadzania aksjomatów), dedukcją logistyczną jest metoda dowodzenia oparta na przyjęciu aksjomatów systemu oraz inferencyjnych reguł dedukcyjnych. Autor referuje głównie prace G. Gentzena i R. Feysa, dotyczące dedukcji naturalnej, oraz rozwija jej zastosowania dla dowodzenia tez teorii zdań.

Stanisław Kaczorowski: O niektórych przekształceniach podziału. Łódzkie Tow. Naukowe, Wyd. I, nr 7. 1949. Skł. gł. „Książka i Wiedza”, Łódź, Piotrkowska 5. Str. 128. Cena 350 zł. Książka jest monografią z zakresu szczegółowej teorii stosunków i przedstawia wyniki własnych badań autora w tej dziedzinie; łączy się ona z poprzednią jego pracą O podziale logicznym (Lwów 1937). Treść: I. O przekształcaniu, II. O podziale i klasyfikacji. III. O przekształcaniu podziałowym. IV. O podziale metodologicznym. V. O błędnych podziałach. VI. O podziałach poprawnych. VII. O niektórych podziałach pojedynczo błędnych. VIII. O poprawnych i błędnych przekształceniach podziałowych. Zakończenie.

Prof. Jerzy Słupecki: Czym jest logika? Spółdź. Wydawn. Wiedza (Biblioteczka popularno-naukowa „Wiedzy”, Seria przyrodnicza, nr 14) Warszawa 1948. s. 72 (format 16-ki). Mała ta książeczka, napisana przystępnie lecz ściśle, składa się z rozdziałów: 1. Prawa logiczne. 2. Sylogistyka Arystotelesa. 3. Rachunek zdań. 4. Czym jest logika? 5. Znaczenie logiki dla matematyki. 6. Wartość logiki. Zakończenie.

Ossowski Stanisław: U podstaw estetyki. Wyd. 2 uzupełnione. „Czytelnik” Warszawa 1949, s. 318 oraz 83 ilustr. na oddzielnych tabl. Cena 500 zł. Nowe to, nieznacznie zmienione wydanie książki, która poraz pierwszy ukazała się w r. 1933, wydrukowane w Szwecji (dar Rządu Szwedzkiego dla odbudowy kultury w Polsce) odznacza się niezwykle staranną szatą graficzną. Książka składa się z czterech części; trzy pierwsze zawierają analizę trzech tradycyjnie rozróżnianych rodzajów piękna: piękno układów, piękno przedmiotów odtwarzających rzeczywistość i piękno ekspresji. Część czwarta omawia zagadnienia stosunku przyrody i sztuki, przeżyte estetycznych i twórczości artystycznej.

Lider Julian: Pogadanki o dialektyce i materializmie. Wyd. 2. Warszawa, Państw. Inst. Wydawniczy, 1949. Str. 158. Cena 200 zł. Książka, mająca dwa wydania w ciągu jednego roku, omawia cztery prawa dialektyki marksistowskiej, następnie zagadnienia materialności świata, materii i świadomości i w związku z tym zagadnienia teorii poznania materializmu dialektycznego. W zakresie materializmu historycznego przedstawia decydujące czynniki rozwoju społecznego i rolę świadomości społecznej, a zarazem ścisłą łączność między zagadnieniami filozoficznymi oraz rzeczywistością społeczno-polityczną.

Władysław Krajewski: Materializm dialektyczny w świetle fizyki współczesnej. „Książka i Wiedza”, Warszawa 1949. Str. 79. 148 zł. Autor pisze w słowie wstępnym, iż broszura niniejsza powstała z dwóch artykułów opublikowanych w *Myśli Współczesnej* (r. 1948 nr. 6—7 i r. 1949 nr. 3). Dwie części broszury noszą tytuły: *Materia a materializm* (s. 7—41), *Dialektyka* (s. 42—78).

W. I. Lenin. Materializm a empiriokrytycyzm — Krytyczne uwagi o pewnej reakcyjnej filozofii. Książka i Wiedza. Biblioteka klasyków marksizmu — leninizmu. Warszawa 1949. Str. 416. Cena 300 zł. Niniejsze pierwsze w języku polskim wydanie tego podstawowego dzieła zostało przez redakcję przekładu polskiego zaopatrzone w objaśnienia i przypisy. Treść: Od redakcji przekładu polskiego (s. 5). Przedmowa do wyd. pierwszego (s. 7—9). Przedmowa do wyd. drugiego (s. 10). Zamiast wstępu. Jak pewni „marksściści” obalali materializm w roku 1908, a pewni idealści w roku 1710. (s. 11—30). Rozdział I. Teoria poznania empiriokrytycyzmu a materializmu dialektycznego. I. (s. 31—98). 1. Wrażenia i kompleksy wrażeń. 2. „Odkrycie elementów świata”. 3. Koordynacja zasadnicza i „naiwny realizm”. 4. Czy przyroda istniała przed pojawieniem się człowieka? 5. Czy człowiek myśli przy pomocy mózgu? 6. O solipsyzmie Macha i Avenariusza. Rozdział II. Teoria poznania empiriokrytycyzmu a materializmu dialektycznego. II (s. 99—151). 1. „Rzecz w sobie”, czyli W. Czernow obala Fr. Engelsa, 2. O „transcensusie”, czyli W. Bazarow „bierze na warsztat” Engelsa, 3. L. Feuerbach i J. Dietzgen o rzeczy samej w sobie, 4. Czy istnieje prawda obiektywna, 5. Prawda absolutna a względna, czyli o eklektycyzmie Engelsa odkrytych przez A. Bogdanowa, 6. Kryterium praktyki w teorii poznania). Rozdział III. Teoria poznania materializmu dialektycznego a empiriokrytycyzmu. III, (s. 152—210). 1. Co to jest materia? Co to jest doświadczenie?, 2. Błąd Plechanowa w kwestii pojęcia „doświadczenie”, 3. O przyczynowości i konieczności w przyrodzie, 4. „Zasada oszczędności myślenia” a za-

gadanie „jedności świata”, 5. Przestrzeń i czas, 6. Wolność a konieczność). Rozdział IV. Idealści filozoficzni jako towarzysze broni i spadkobiercy empiriokrytycyzmu. (s. 211—275). 1. Krytyka kantyzmu z lewicy i z prawicy, 2. Jak „empiriosymbolista” Juszkiewicz wykipił „empiriokrytyka” Czernowa, 3. Immanentysta jako towarzysz broni Macha i Avenariusza, 4. W jakim kierunku rozwija się empiriokrytycyzm?, 5. „Empiriomonizm” A. Bogdanowa, 6. „Teoria symbolów” (czyli hieroglify) i krytyka Helmholtza, 7. O dwójakiej krytyce Dühringa, 8. Jak to się stało, że J. Dietzgen spodobał się reakcyjnym filozofom?. Rozdział V. Najnowsza rewolucja w przyrodznawstwie a idealizm filozoficzny. (s. 276—348). 1. Kryzys współczesnej fizyki, 2. „Materia znikła”, 3. Czy do pomysłenia jest ruch bez materii, 4. Dwa kierunki w fizyce współczesnej a angielski spirytualizm, 5. Dwa kierunki w fizyce współczesnej a niemiecki idealizm, 6. Dwa kierunki w fizyce współczesnej a francuski fideizm, 7. Rosyjski „fizyk — idealista”, 8. Istota i znaczenie idealizmu „fizycznego”. Rozdział VI. Empiriokrytycyzm a materializm historyczny. (s. 349—396). 1. Wycieczki empiriokrytyków niemieckich w dziedzinę nauk społecznych, 2. Jak Bogdanow koryguje i „rozwija” Marksa, 3. O „podwalinach filozofii socjalnej” Suworowa, 4. Partie w filozofii a filozofowie bez głowy, 5. Ernest Haeckel a Ernest Mach). Zakończenie (s. 397—398). Dodatek do § 1 rozdziału IV. Z jakiego stanowiska krytykował kantyzm N. G. Czernyszewski? (s. 399—402). Przypisy (s. 403—413).

Maurice Cornforth. Nauka przeciw idealizmowi. Rozważania nad „czystym empiryzmem” i logiką nowoczesną. Książka i Wiedza, Warszawa 1949. Str. 392. 900 zł. Książka wydana w Londynie w r. 1946, ma za cel krytykę rozważanych poglądów ze stanowiska materializmu dialektycznego. Wydanie polskie jest w stosunku do angielskiego oryginału rozszerzone o część trzecią (s. 257—386), tłumaczoną z angielskiego rękopisu, nadesłanego przez autora do redakcji polskiego wydania w r. 1948. Treść: Wstęp (7—16). Cz. I. Materializm a empiryzm. 1. Angielski materializm w w. XVII. 2. Materializm a początki kapitalizmu; nauka, filozofia i religia. 3. O materializmu do czystego empiryzmu: Berkeley. 4. O materializmu do czystego empiryzmu: Hume. 5. Agnostycy. Kant i Mach. 6. Krytyka czystego empiryzmu. Cz. II. Logiczna analiza, logiczny pozytywizm. 7. Logiczna analiza jako metoda filozoficzna. 8. Atomizm logiczny. 9. Filozofia Wittgensteina. 10. Pozytywizm logiczny (1). 11. Pozytywizm logiczny (2). 12. Pozytywizm logiczny (3). 13. Interpretacja nauki. 14. Konkluzja. Cz. III. Semantyka i pragmatyka.

ty z m. 15. Pojęcie analizy języka. 16. Ogólna teoria semantyki. 17. „Nauka ujednolicona”. 18. Pragmatyzm. 19. Semiotyka — nowa nauka. 20. Ogólne cechy nowoczesnej filozofii empirycznej.

Jerzy Plechanow — O literaturze i sztuce. Książka i Wiedza (Biblioteka socjalizmu naukowego), Warszawa 1950. Str. 282 + 2n.b. Ksążka zawiera przekład trzech rozpraw: *Listy bez adresu* (1900), tłum. St. Brucz; *Francuska literatura dramatyczna i malarstwo francuskie w. XVIII z punktu widzenia socjologii* (1905), tłum. J. Ludawska; *Sztuka a życie społeczne* (1913), tłum. M. Kierczyńska.

Książka *Oraculo Manual* (1653), której autorem jest **Baltazar Gracjan** (1601—1658), jezuita hiszpański, zawierająca zbiór 300 maksym roztropności życiowej, tłumaczona na wszystkie prawie języki kulturowe, zwłaszcza popularyzowana przez Schopenhauera przekład niemiecki, ukazała się jednocześnie w dwóch wydaniach polskich. Pierwsze z nich ma charakter bibliofilski: *Baltazar Gracjan — Breviarz Dyplomatyczny*, z 3-go wyd. francuskiego (1692) z przypisami A. M. Amelot de la Houssaie sekretarza Ambasady Francuskiej w Wenecji — przełożył, wstępem i końcowymi przypisami opatrzył Bohdan Gajewicz, Paryż 1949, str. 343, 5 ilustr. Drugie wyszło w kraju: *Baltazar Gracjan — Wyrocznia podręczna (Oraculo Manual)*, przetłumaczył i wstępem zaopatrzył Stanisław Łoś, Lublin 1949, Tow. Nauk. KUL, Seria Źródła i monografii, str. 126. Książka ta była wydawana po polsku już dwukrotnie, r. 1764 w Sandomierzu i r. 1802 w Krakowie (nadto r. 1762 ukazał się w Wilnie przekład innego dzieła Gracjana).

Jan Rozwadowski: O zjawiskach i rozwoju języka. Wydanie II, pomnożone. Kraków, Tow. Miłośn. języka polskiego; 1950. Str. 229 + 3 n.b. Zbiór rozpraw i artykułów znakomitego językoznawcy, wchodzących częściowo w zakres psychologii mowy i metodologii nauki o języku (m. in.: *Język jako wytwór kultury; Językoznawstwo a język literacki; O poezji w języku; Mowa a myśl, Dźwięk a znaczenie; Początki mowy; O dwuczłonowości wyrazów; Semantyka a gramatyka; Język a literatura; Stanowisko językoznawstwa*).

Wiktor Kornatowski: Rozwój pojęć o państwie w starożytnej Grecji. Biblioteka Meandry 13, Z zasiłku Prez. Rady Min. 1950. Skł. Gł. Państw. Zakł. Wyd. Szk. Warszawa. Str. 445. Cena 1200 zł. Autor kładzie duży nacisk na filozoficzne podłoże teorii politycznych, w szczególności filozoficzne zagadnienia omawiają następujące rozdziały: VII. Polityczne koncepcje naukowe od „siedmiu mędrców” do

wieku Oświecenia (s. 133—167); IX. Sofisci i ich teorie o państwie (s. 205—233); X. Sokrates i kierunki sokratyczne (s. 235—265); XI. Państwo w filozofii platońskiej (s. 267—315); XII. Nauka o państwie u Arystotelesa (s. 317—371); XIV. Teorie z epoki hellenistycznej (s. 385—403).

M. R. Mayenowa. Poetyka opisowa — opis utworu literackiego. Książka pomocnicza dla nauczyciela. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1949. Str. 259. Cena 250 zł. Metodologia opisu literackiego, napisana z dużym wycuciem zagadnień filozoficznych (autorka wyszła z wileńskiej szkoły metodologicznej Prof. Kridla), zawiera treść następującą: Słowo wstępne (3—4). R. I. O funkcjach języka poetyckiego (5—25). R. II. Elementy poetyckiego języka i sposoby ich organizacji: 1. Fonetyka poetycka (26—96). 2. Poetyckie słownictwo (96—125). 3. Składnia poetycka (125—136). 4. Zasadnicze typy struktur językowych w literaturze pięknej (136—157). R. III. O zagadnieniu kompozycji utworu i o rodzajach literackich: 1. O zagadnieniu kompozycji (158—171). 2. O dramacie (171—193). 3. O liryce (193—220). 4. O rodzajach epickich (221—249). Indeks terminów. Bibliografia.

Św. Augustyna Wyznania, ukazały się w nowym polskim wydaniu (1949), z wstępem i komentarzem ks. prof. dr. Jana Czujka, zasłużonego tłumacza pism patrystycznych i autora kilku studiów augustiańskich — str. 428, cena 1200 zł., nakładem Księgarni Krakowskiej, Kraków ul. św. Krzyża 13.

M. A. Leonow. Oczerk dialektycznego materializmu. Ak. N. S. S. S. R. Institut filologii. Gospolitizdat 1948. Str. 655. Pierwsza książka filozoficzna, która wyszła w Z.S.R.R. po dyskusji filozoficznej z r. 1947 (zob. Ruch Fil. XVI, s. 66a), została zrecenzowana przez C. A. Stepaniana w *Izwiestija Ak. Nauk S.S.S.R. Sierija istorii i filologii*, t. VI, Nr 2 (1949), s. 186—188. Recenzent stwierdza, że autor książki uwzględnił wyniki dyskusji, zebrał duży konkretny historyczno-partyjny i naukowo przyrodniczy materiał oraz nawiązał do przedstawicieli rosyjskiej klasycznej filozofii. Teoretyczny poziom książki jest zdaniem recenzenta wystarczająco wysoki. Język i styl jasny. Konkluzja recenzji jest na ogół dodatnia, główne jej zastrzeżenia dotyczą dziedzin epistemologicznej.

Psychologija. Pod redakcją prof. K. N. Kornilowa, prof. A. A. Smirnowa, prof. B. M. Tjepłowa. Izdanie trzecie, pierierobotannoje i dopełnionnoje. Akademiya Pedagogicznych Nauk Gosudarstwennoje uczebno-pedagogiczeskoje izdatielstwo Ministerstwa Pros-wieszczienija R. S. F. S. R. Moskwa 1948. str.

456. Najnowsze to opracowanie psychologii na podstawie materializmu dialektycznego ma następującą treść: Otdieł pierwyj. Obszczije woprosy psichologii, I. Priedmiet, zadacz i metody psichologii (3—16). II. Razwitije psichiki (17—68). Otdieł wtoroj. Psichiczeskije processy. III. Oszczuszczenija (69—104). IV. Wosprijatija (105—140). V. Priedstawlenija (141—157). VI. Pam'at (158—194). VII. Woobraženije (195—216). VIII. Myszenije (217—261). IX. Riecz (262—287). X. Czuwstwa (288—314). XI. Woia (315—339). Otdieł trietij. Psichologičeskij analiz diejatel'nosti. XII. Obszczaja psichologičeskaja charakteristika diejatel'nosti (340—345). XIII. Wnimanije (346—365). XIV. Nawyk i prywyczki (366—386). XV. Tworczestwo (387—393). Otdieł czietwiertij. Psichologija licznosti. XVI. Intieresy (394—407). XVII. Sposobnosti i odariennosti (408—427). XVIII. Tiempieramient (428—434). XIX. Charakter (435—454).

Instytut Marksa — Engelsa — Lenina przy C.K.W.K.P.(b) wydał tom X „Archiwum Marksa i Engelsa” (Gospolitizdat, 1948) zawierający wyłącznie niepublikowane dotychczas rękopisy Fryderyka Engelsa. Należą one do rozmaitych dziedzin nauk społecznych, filozofii, ekonomii politycznej i historii.

Alfred Tarski — Wwiedzenie w logiku i miedotowogu deduktivnych nauk pod powyższym tytułem ukazało się rosyjskie tłumaczenie książki, wydanej poprzednio w językach niemieckim i angielskim. Przekładu dokonał O. N. Dinnik, przedmowę napisał S. A. Anowskij objaśnienia — G. M. Adelson, Gosizd, Inostr. Lit. Moskwa 1948, s. 327.

„O Sowietom socialisticzskom obszczestwie”. Sbornik statiej pod redakcijej F. Konstantinowa, M. Kammari i G. Glezermana, Gospolitizdat, 1949. 550 str. Riedaktor — F. Konstantinow. Zawiera m. in. następujące artykuły treści filozoficznej i pokrewnej: Judin P. F. — Ważniejszij istocznik razwitija sowietkogo obszczestwa, Ostrowitianow K. W. — Rol sowietkogo gosudarstwa w socialisticzskom prieobrazowanij ekonomiki SSSR. Aleksandrow G. F. — Sowietkaja socialisticzeskaja diemokratija. Mitin M. B. — Sowietkaja diemokratija i diemokratija burżuaznaja. Kammari M. D. — Socializm i licznost. Konstantinow F. W. — Rol socialisticzskogo soznania w razwitij sowietkogo obszczestwa. Stepanian C. A. — Ustowija i puti pieriechoda ot socializma k komunizmu.

Joseph Maréchal S. J.: Le point de depart de la métaphysique. Lecons sur le développement

historique et théorique du problème de la connaissance Cahier IV. Le système idéaliste chez Kant et les postkantians. Bruxelles, L'Édition Universelle; Paris, Desclée De Brouwer 1947. Str. 487. Powyższą część czwartą dzieła zakreślonego na bardzo wielką miarę, poprzedzają trzy wydane poprzednio: La critique ancienne de la connaissance, de l'Antiquité à la fin du Moyen Age (3-gie wyd. 1944), Le conflit du rationalisme et de l'empirisme dans la philosophie moderne avant Kant (3 wyd. 1944), La critique de Kant (3 wyd. 1944), oraz część piąta: Le thomisme devant la philosophie critique (1926). Obecnie wydany tom jest pośmiertny; autor zmarł w r. 1944 wykończony tylko jego pierwszą połowę. Le système idéaliste chez Kant; druga połowa tomu składa się z fragmentów znalezionych w spuściźnie pośmiertnej i uporządkowanych przez wydawców. Krytyka podkreśla bogactwo i głębokość analiz historycznych, zawartych w dziele.

Perrin Jean: La science et l'esperance. Pod tym tytułem ukazał się w wydawnictwie „Nouvelle Collection Scientifique”, redagowanym przez Emila Borela, wybór pism zmarłego w czasie wojny w Ameryce w r. 1942 znanego fizyka Perrina. Wybór zawiera głównie rozważania z zakresu filozofii i sociologii nauk. Poprzedzony słowem wstępnym Ludwika de Broglie'a i Leona Bluma dzieli się na następujące części: De l'électron à la Galaxie; Quelques hommes de science; Le merveilleux scientifique; La recherche scientifique; L'enseignement; La défense de la démocratie et de la paix; La guerre et la lutte pour la liberation; La volonté de vivre. Książka ukazała się nakładem Presses Universitaires de France w r. 1948, lit. str. XXXV i 216, cena 360 fr.

Wilhelm Dilthey: Théorie des conceptions du monde, essai d'une philosophie de la philosophie. Trad. de L. Sauzin. Str. 329. Presses Universitaires de France (b. r.). Książka ta jest wyrazem żywego dziś we Francji zainteresowania poglądami Diltheya jako jednego z prekursorów egzystencjalizmu. Zawiera ona jako część główną rozprawę O świadomości historycznej i różnych sposobach pojmowania świata (pozostawioną przez Diltheya w stanie niewykończonym) — oraz pewną liczbę fragmentów uzupełniających, dobranych przez wydawcę.

Graff C. A. Siger de Brabant Questions sur la Métaphysique. Texte inédit (Philosophes médiévaux, Tome I). Louvain, Institut Supérieur de Philosophie, 1948. Str. XXXII + 400. Cena 200 fr. belg. Tom niniejszy zawierający główne dzieło wybitnego filozofa XIII-wiecznego, otwiera nową serię źródeł filozoficznych, która jest zmodyfikowaną kontynu-

acją założonego przez M. de Wulfa zbioru *Les Philosophes Belges* (15 tomów do r. 1942.).

Martin Heidegger, De L'essence de la Vérité, tr. par A. de Waelhens et W. Biemel. Louvain, Nauwelaerts, Paris, J. Vrin, 1948, str. 106. Wydanie jest zaopatrzone w wartościowy wstęp tłumacza (wybitnego znawcy egzystencjalizmu), wprowadzający jasno i dokładnie w tok myśli autora.

R. Feys: De ontwikkeling van het logisch Denken, „Philosophische Bibliothek“, Antwerpen — Nijmegen, 1949. Str. 220. Nowa ta książka logika flamandzkiego daje gruntowny przegląd współczesnych badań logicznych.

E. Baudin: La Philosophie de Pascal, I. Pascal et Descartes, II. Pascal, les libertins et les jansénistes, III. Pascal et la casuistique, 4 tomy. Collection *Etre et Penser*, La Baconnière, Neuchâtel, 1948. Dzieło podstawowe w swojej dziedzinie, rezultat dwudziestu lat pracy autora, jest wyrazem dużego zainteresowania myślą Pascala, jakie panuje obecnie we Francji.

L. J. Colanéri-G. Gérente. La dénonciation et les dénonciateurs. Paris, Presses Univ. de France, 1948, Str. 200. Studium z psychologii społecznej, analizujące zjawisko charakterystyczne dla czasów napięć i przekształceń społecznych.

Nicolas Lossky: Des Conditions de la Morale Absolue (Fondements de l'Étique). Traduit du texte russe inédit par S. Jankélevitch. „Etre et Penser“, Cahiers de Philosophie, 22. Neuchâtel, Éditions de la Baconnière. 1948. Str. 299. Autor o szeroko znanym nazwisku (ur. 1870 r.) przebywał przez szereg lat w Słowaczynie, gdzie zgromadził dokoła siebie grono młodych filozofów słowackich. Obecnie mieszka w St. Zj. A. Półn. Wywody książki kierują się przeciw różnym postaciom etyki eudajmonistycznej, utylitarystycznej, pozytywistycznej i naturalistycznej, budują natomiast zasady etyczne na podstawie personalistycznej metafizyki.

G. van der Leeuw (prof. d'Histoire des Religions à l'Université de Groningue) La Religion dans son essence et ses manifestations. Phénoménologie de la religion. Edition française refondue et mise à jour par l'Auteur avec la collaboration du Traducteur Jacques Marty, docteur en Théologie, diplômé de l'École des Hautes Etudes. Payot, Paris 1948. Str. 692. Książka jest rozszerzonym i uzupełnionym opracowaniem poprzedniego wydania, które ukazało się w języku niemieckim 1933 r. Obejmuje ona następujące części: I. L'objet de la religion (1. Puissance, 2. Puissance mise en théorie, 3. Chose et puissance,

4. Potentialité. Crainte. Tabou, 5. Le milieu sacré. Pierre sacré. Arbre sacré, 6. Le milieu sacré. Eau et feu sacrés, 7. Le monde sacré d'en haut, 8. Le milieu sacré. Les animaux, 9. Volonté et figure, 10. La figure de la mère, 11. Puissance. — Volonté. — Salut, 12. Le sauveur, 13. Puissance et volonté en l'homme. Le roi, 14. Les morts puissants, 15. La figure terrible. Le mauvais vouloir: démons, 16. Figure spéciale de la puissance: les anges, 17. Puissance et volonté sous la forme du nom, 18. L'arrière-monde sacré. Puissance et volonté à l'arrière-fond, 19. Puissances, 20. Le père, 21. L'absolument puissant.) II. Le sujet de la religion (A. L'homme sacré, 22. La vie sacré, 23. Donnée et possibilité, 24. L'homme mort, 25. Représentation. Le roi, 26. Représentation. Sorcier et prêtre, 27. Représentation. Celui qui parle, 28. Représentation. Le prédicateur, 29. Représentation. Les consacrés, 30. Saintés, 31. Les démoniaques. B. La communauté: 32. Communauté, 33. Mariage. Famille. Race. Tribu, 34. L'alliance, 35. La secte, 36. L'église, 37. Nation, état et humanité, 38. *Communio sanctorum*, C. Le sacré dans l'homme, l'âme, 39. L'âme-totalité, 40. Ames au pluriel, 41. Figure de l'âme, 42. „L'âme extérieure“ 43. L'âme seule puissante, divine, 44. L'âme immortelle, 45. La créature, 46. Le pays de l'âme, 47. Le sort de l'âme.) III. Comment l'objet et le sujet agissent l'un sur l'autre. (A. L'action extérieure: 48. Comportement et célébration, 49. Purification, 50. Le sacrifice, 51. Sacramentalia, 52. Le sacrement, 53. Service, 54. Divination, 55. Temps sacré, 56. Fêtes, 57. Espace sacré, 58. Parole sacrée, 59. La parole de la consécration, 60. Mythe, 61. Histoire du salut, Parole de Dieu, 62. Parole de l'homme: formule magique, prière, 63. Louange, balbutiement et silence, 64. La parole écrite, 65. Configuration dans le culte, 66. Configuration dans le coutume, B. L'action intérieure: 67. L'expérience religieuse, 68. Eviter Dieu, 69. Servitude envers Dieu, 70. Alliance avec Dieu, 71. L'amitié de Dieu, 72. La science de Dieu, 73. Suivre Dieu, 74. Plénitude divine, 75. Mystique, 76. Amour de Dieu, 77. Filialité divine, 78. Inimité envers Dieu, 79. La vie intérieure, 80. Conversion, Nouvelle naissance, 81. Foi, 82. Adoration.) IV. Le monde (83. Accès au monde, Domination créatrice, 84. Accès au monde, Domination théorique, 85. Accès au monde, Obéissance, 86. Buts du monde, Révélation. Le but dans l'homme, 87. Buts du monde, Révélation, Le but dans le monde, 88. Buts du monde, Révélation. Le but en Dieu.) V. Figures. (A. Religions: 89. Religions, 90. Religions de l'éloignement et de la fuite, 91. Religions du combat, 92. Religion du repos, 93. Religion de l'inquiétude,

94. Dynamique des religions. Syncretisme. Mission. 95. Dynamique des religions. Réveils. Réformation. 96. Religion de l'élan et de la figure. 97. Religion de l'infini et de l'ascèse. 98. Religion du néant et de la pitié. 99. Religion de la volonté et de l'obéissance. 100. Religion de la majesté et de l'humilité. 101. Religion de l'amour. 102. Les églises. B. Fondateurs: 103. Le fondateur. 104. Le réformateur. 105. Le docteur. 106. Le philosophe et le théologien. 107. L'exemple. 108. Le médiateur.) Epilogue: 109. Phénomène et phénoménologie. 110. Religion. 111. Phénoménologie de la religion. 112. Histoire de la discipline. — Table analytique. — Całość jest zaopatrzoną w obszerną bibliografię i szczegółowy indeks terminów.

Eugène Dupréel: Les Sophistes — Protagoras, Gorgias, Prodikus, Hippias. Ed. du Griffon, Neuchâtel, Suisse (Presses Univ. de France, Paris), 1949. Str. 400, cena 25 fr. szw. Zasłużony filozof belgijski rekonstruuje w czterech związanych ze sobą monografiach doktryny najwybitniejszych przedstawicieli Oświecenia greckiego V w.

Marcel Boll: Manuel de logique scientifique. Paris, Dunod, 1948, s. IX, 544. Jest to nowe opracowanie, uzupełniające i zastępujące książkę *Elementy logiki naukowej* wydaną przez autora w r. 1942. Książka ta stara się uczynić zadość rozbudzonemu w ostatnich latach we Francji zainteresowaniu osiągnięciami współczesnej logiki naukowej, która wedle słów przedmowy jest: „à la fois un moule, auquel toute pensée sérieuse vient naturellement s'adapter, et un crible, à travers lequel tout projet réalisable doit passer”. Na treść dzieła składają się następujące tematy: Notations. Ensembles, objets et constituants: leurs compositions et agencements. Faits: confirmation et justesse. Interdépendances. Exemples concrets et sophismes. Les modalités. La vraisemblance et les probabilités. L'induction, 192 ilustracje, 10 aneksów, indeks i słownik ułatwiający studium książki.

Jean Piaget, znakomity psycholog genewski, ogłosił ostatnio dwa dzieła, które zostały przyjęte z dużym zainteresowaniem:

Introduction à l'épistémologie génétique. Paris, Presses Univ. de Fr. 1950, t. I, s. 358, t. II, s. 355 (cena tomu 700 fr.) Tom pierwszy zajmuje się myślą matematyczną, drugi fizyką, dwa następne mają mieć za przedmiot wiedzę w zakresie biologii oraz w zakresie psychologii.

Traité de logique. Essai de logistique opératoire. Paris, A. Colin, 1949, str. VIII+422. (cena 1400 fr.) — Autor interesuje się procesem formalizacji myślenia potocznego, przy

czym proces ten ujęty jest w dwa kolejne stadia, formalizacji wewnątrz-zdaniowej, która prowadzi do logiki klas i stosunków, oraz formalizacji między-zdaniowej, której rezultatem jest teoria dedukcji.

Bibliographische Einführungen in das Studium der Philosophie (zob. R. Fil. XVI, s. 196b oraz XVII s. 85a) w drugiej serii tego pożytecznego wydawnictwa ukazały się zeszyty: 12. O. Gigon — Platon; 17. F. v. Steenberghen — Philosophie des Mittelalters; 18. O. Perler — Patristische Philosophie; 19. J. Vajda — Jüdische Philosophie; 20—21. C. Regamey — Buddhistische Philosophie. Zapowiedziane są zeszyty 13—14 P. Wyser — Thomas von Aquin, oraz 15—16 P. Wyser — Der Thomismus, w zwiększonej objętości, zawierające systematyczną i krytyczną bibliografię tomistycznej filozofii (ok. 2000 tytułów) i dokładne indeksy; cena każdego z obu tych zeszytów będzie podwyższona — ok. 11 fr. szw.

René Dugas — Histoire de la Mécanique, préface de L. de Broglie, Neuchâtel, Ed. du Griffon (Bibl. Scientifique 16), 1950, str. 650 z 116 rys. opr. 65 fr. szw. Historia mechaniki jest nauką o znaczeniu filozoficznym, jak okazała książka E. Macha *Die Mechanik in ihrer Entwicklung* (1883). Wymienione wyżej dzieło składa się z pięciu części: I. Les précurseurs (starożytni, średniowieczni i późniejsi poprzednicy nowożytnej mechaniki, aż do Keplera). II. Formation de la mécanique classique — XVII siècle. III. Organisation et développement des principes de la mécanique classique — XVIII siècle. IV. Quelques traits caractéristiques de l'évolution de la mécanique classique après Lagrange (od Laplace'a do początku XX w.) V. Les principes des mécaniques physiques modernes (Teoria względności, mechanika falowa, mechanika kwantowa). Autor opiera się ściśle na oryginalnych tekstach twórców mechaniki i przytacza z tekstów tych obszerne wyjątki.

René Hubert. La croissance mentale. Etude de psychogénétiq. Paris, 1949. Presses Universitaires de France. (Bibliothèque de philosophie contemporaine. Psychologie et Sociologie, Section dirigée par Maurice Pradines). T. I. L'enfance, str. 357 (I. Faza niemowlęctwa, II. Faza pierwszego dziecięctwa, III. Faza drugiego dziecięctwa, IV. Faza trzeciego dziecięctwa), T. II. L'adolescence, Str. 358—638. (V. Faza przedmłodzieńcza, VI. Faza młodzieńcza, VII. Faza dojrzewania, VIII. Kształtowanie się charakterów: charaktery normalne i anormalne).

Tramer M.: Manuel de psychiatrie infantile générale. (Tytuł oryginału: Lehrbuch der allgemeinen Kinderpsychiatrie). Z niemieckiego

przełożył: M. Schachter, Paris, 1949, Presses Universitaires de France. (Bibliothèque de Psychiatrie.) Str. 476. I. Wstęp do psychiatrii dziecięcej. II. Pogąd ogólny na pojęcia psychologiczne dotyczące psychiatrii dziecięcej. III. Skala rozwojowa. IV. Metoda badania. V. Psychopatologia ogólna: formy podstawowe. VI. Etiologia ogólna (nauka o przyczynach). VII. Dalszy ciąg psychopatologii ogólnej: formy szczególne. VIII. Formy Patologiczne. IX. Diagnoza i prognoza. X. Terapia. XI. Społeczna funkcja psychiatrii dziecięcej. XII. Zagadnienia psychogigieniczne psychiatrii dziecięcej. XIII. Uwagi końcowe. XIV. Dodatek — obserwacje.

Henri Piéron: La psychologie différentielle. Traité de Psychologie appliquée publié sous la direction de Henri Piéron, professeur au Collège de France. Livre premier, Paris 1949. Presses Universitaires de France. Str. 122. Wstęp. R. I. Rola dziedziczności. II. Zdolności. III. Indywidualność i zagadnienie typów.

Pierre Pichot: Les tests mentaux en psychiatrie. Tome premier. Instruments et méthodes. Presses Universitaires de France, Bibliothèque de Psychiatrie, Paris, 1949. Str. 238. Część I: Testy wykonania. I. Ilościowe testy wykonania. II. Jakościowe testy wykonania. III. Porównania międzytestowe. Część II. Testy osobowości. I. Rozważania ogólne. II. Analityczne testy osobowości. III. Syntetyczne testy osobowości. Technika projekcyjna. Indeks cytowanych testów. Indeks instytucyj rozdzielających cytowane testy. Bibliografia.

Morgan Clifford T.: Psychologie physiologique. (Tytuł oryginalny: Physiological Psychology). Traduit d'après la 1-re édition anglaise par Honoré Lesage. Paris, 1949. Presses Universitaires de France (Bibliothèque scientifique internationale, Sciences humaines, Section Psychologie, dirigée par H. Piéron, professeur au Collège de France.) Première partie. Physiologie générale — Système nerveux — Réceptions sensorielles. Str. 410. (I. Wstęp historyczny. II. Funkcje komórkowe. III. Środowisko wewnętrzne. IV. Fizjologia komórek nerwowych. V. System nerwowy. VI. Rozwój filogenetyczny. VII. Rozwój ontogenetyczny. VIII. Zmysły chemiczne. IX. Fizjologia wzroku. X. Doświadczenia wzrokowe. XI. Słuch. XII. Zmysły skóry. XIII. Wrażenia proprioceptywne. XIV. Ogólne zagadnienia wrażliwości). Deuxième partie. Aspects et modalités du comportement. Str. 411—810. (XV. Refleksy i postawy. XVI. Motoryczne funkcje mózgu. XVII. Uczucia. XVIII. Sen i aktywność. XIX. Zachowanie się instynktowe. XX. Stosunki seksualne. XXI. Potrzeby cielesne. XXII. Aspekty ogólne za-

chowania się przystosowawczego. XXIII. Uczenie się motoryczne. XXIV. Uczenie się dyskryminatywne. XXV. Pamięć człowieka. XXVI. Procesy symboliczne. Bibliografia i indeksy.)

Robert S. Woodworth: Psychologie expérimentale. (Tytuł oryginalny: Experimental Psychology). Traduit d'après la 4-e édition américaine par le Dr André Ombredane et Irène Lézine. Paris 1949. Presses Universitaires de France. (Bibliothèque scientifique internationale, Sciences humaines, Section Psychologie, dirigée par H. Piéron, professeur au Collège de France)... Première partie. Mémoire — Habitudes — Réactions — Emotions — Esthétique Str. 534. (I. Wstęp. II. Pamięć. III. Zapamiętywanie. IV. Pamięć kształtów. V. Reakcje uwarunkowane. VI. Uczenie się labiryntu. VII. Ćwiczenie i zręczność. VIII. Przenoszenie wyćwiczalności. IV. Oszczędność i interferencja w uczeniu się i pamiętaniu. X. Uczucia. XI. Wyrażanie uczuć. XII. Zmiany cielesne w uczuciach. XIII. „Refleks psychogalwaniczny” albo „skórna reakcja galwaniczna”. XIV. Czas reakcji. XV. Asocjacja. XVI. Estetyka eksperymentalna). Deuxième partie. (Psychofizyka — Wrażenia i spostrzeżenia — Uwaga — Myśl). Str. 535—1183. (XVII. Metody psychofizyczne. XVIII. Rezultaty psychofizyki. Sądy o wielkości. XIX. Wrażliwość dotykowa. XX. Węch i smak. XXI. Słuch. XXII. Zmysł wzroku. XXIII. Ruchy oczu. XXIV. Spostrzeganie barw. XXV. Spostrzeganie kształtów. XXVI. Przestrzeń wzrokowa. XXVII. Uwaga. XXVIII. Czytanie. XXIX. Zachowanie się podczas rozwiązywania problemów. XXX. Myśl. — Bibliografia, Indeks alfabetyczny.)

Hélène Deutsch: La psychologie des femmes. Etude psychanalytique. (Tytuł oryginalny: The Psychology of Woman). Traduit d'après la 7-e édition américaine par le Dr Hubert Benoit. (Bibliothèque de Psychanalyse et de Psychologie clinique, dirigée par Daniel Lagache, professeur à la Sorbonne). Presses Universitaires de France, Paris 1949. Tome premier. Enfance et adolescence. Str. 327. (Wstęp. I. Przedpokwitanie. II. Rodzące się pokwitanie. III. Pokwitanie i wiek młodzieńczy. IV. Menstruacja. V. Erotyzm. Kobieta „kobieca”. VI. Bierność kobieca. VII. Masochizm kobiecy. VIII. Kobieta „aktywna”. Komplex męskości. IX. Homoseksualizm. X. Wpływ świata otaczającego.) Tome second. Maternité. Str. 418. (Przedmowa. I. Uwagi społeczne i biologiczne. II. Macierzyństwo, zmysł macierzyński i seksualność. III. Fazy wstępne. IV. Psychologia aktu płciowego. V. Problemy zajścia w ciążę. VI. Ciąża. VII. Połóg. VIII. Następstwa porożu i karmienie. Początek stosunków z dzieckiem. IX.

Stosunek pomiędzy matką i dzieckiem. X. Matki niezamężne. XI. Matki przybrane. XII. Machochy. Zakochanie).

Anna Freud: Le moi et les mécanismes de défense. (tytuł oryginału: Das Ich und die Abwehrmechanismen). Traduit de l'allemand par Anne Berman, Paris, 1949. Presses Universitaires de France. (Bibliothèque de Psychanalyse et de Psychologie clinique dirigée par Daniel Lagache, professeur à la Sorbonne). Str. 162. I. Teoria mechanizmów obrony. II. Przykłady unikania rzeczywistych nieprzyjemności i niebezpieczeństw. III. Przykłady dwóch typów obrony. IV. Mechanizmy obrony wprawione w działanie przez strach przed zbyt potężnymi instynktami. Wnioski.

Hesnard A.: L'univers morbide de la faute. Paris 1949. Presses Universitaires de France. (Bibliothèque de Psychanalyse et de Psychologie clinique, dirigée par Daniel Lagache, professeur à la Sorbonne). Str. 469. Księga pierwsza: Stany neuropatyczne, Księga druga: Stany psychopatyczne.

Eugenio Garin, La Filosofia, Milano, Francesco Vallardi, 1947. T. I. str. IX+383. T. II. str. VIII+687. Jest to monumentalne opracowanie historii włoskiej filozofii, wydane w ramach zbioru Storia dei Generi Letterari Italiani. Tom pierwszy obejmuje okres od Boecjusza do końca wieku XV, tom drugi sięga do końca w. XIX. Każdy rozdział jest opatrzone wyczerpującą bibliografią źródeł i opracowań, tom drugi kończy się indeksem nazwisk do całości.

Sciacca M. F., II secolo XX (Storia della filosofia italiana, 23), wyd. drugie, 2 tomy. Milano, Bocca, s. 900. L. 1500. Autor, profesor historii filozofii Uniwersytetu genueńskiego, daje niezwykle sumienny i wyczerpujący obraz włoskiej filozofii w ostatnim półwieczu. Bibliografia, obejmująca 200 stron, wymienia wszystkie publikacje filozoficzne w tym okresie.

Mario M. Rossi, La vita le opere i tempi di Edoardo Herbert di Chirbury (Biblioteca Storica Sansoni, Nuova Serie, XIV). Firenze. C. G. Sansoni, 1947. 3 tomy s. IX+599, 544, 598. L. 5000. Autor, były profesor Uniwersytetu we Florencji, a od dwóch lat w Edynburgu, ma za sobą obszerne dzieła o Berkeley i Swifcie, niedawno zaś wydał dwutomową monografię o estetyce empiryzmu angielskiego (zob. Ruch Fil. XVI, s. 436). Książka o Herbercie of Chirbury (1581—1648), twórcy systemu religii naturalnej (De veritate, 1624) według słów sprawozdawcy (Journ. of Philos. 7/1949) „nie tylko przewyższa znane prace Rémusata i Güttlera, lecz jest tak wyczerpująca i tak wszechstronnie udokumen-

towana, tak starannie opracowana, że zdaje się pozostać opracowaniem definitywnym.”

Alexander Pfänder: Philosophie der Lebensziele. Vandenhoeck u. Ruprecht, Göttingen. 1948. Str. 188. Książkę tę ze spuścizny pośmiertnej zmarłego w Monachium 18. III. 1941 filozofa wydał W. Trillaas — jeden z najstarszych jego uczniów — według skryptu z wykładów, przejrzanego i uzupełnionego przez autora. Wydawca dodał od siebie wstęp wprowadzający do lektury.

H. Scholz: Vorlesungen über Grundzüge der mathematischen Logik, (zob. Ruch, Fil. XVII, s. 98b), część II (Str. X+311) ukazała się — podobnie jak poprzednio część I — nakładem firmy Aschendorff (Münster i W., 1949) w postaci skryptu powielanego. Krytyka fachowa podkreśla wysoką wartość i oryginalność tego opracowania.

Paul Feldkeller: Das unpersönliche Denken. Walter de Gruyter & Co. Berlin W 35. 1949. Str. 416. 12 DM. Obszerne dzieło wybitnego berlińskiego myśliciela jest syntetycznym przedstawieniem zagadnień psychologii społecznej; zawiera treść następującą: Fallwelt und Fugung: (Die Umwelt, Die Merkwelt, Die Fallwelt, Unterschiede zwischen Merkwelt und Fallwelt, Ergebnis). Dauerfugung und zweitseele: (Ihr Wesen, Ihre biologische Wichtigkeit, Elastizität und Sprödigkeit, Modelle für den inneren Aufbau, Der Abbau des Syntagmas, Die Zwangsfugung, Die Überfugung, Aufgeschlossenheit und Überfugung, Die „determinierende Tendenz“, Die vorausbestimmende Auffassung, Abweitung der Dauerfugung von der Willenshandlung, Folgeschwere Konsequenzen, Die Doppeltäuschung der Dauerfugung, Das Verstehen, Eduard Spranger, Keine Initiativfugung, Wichtigkeit der Kleinethik, Frage der Steuerung, Fugung und Charakter, Das „gewappnete Herz“, Unumkehrbarkeit der Geschichte, Zusammenspiel persönlichen und unpersönlichen Denkens in der Geschichte, Frühfugungen und Muttergedanken, Monopole einmaliger Erlernbarkeit, Der Mentalkrieg, Die Psychologie-Waffe, Edgar Dacqué.) Die kranke Zweitseele: (Fugungsfördernde Mittel, Die Paranoese, Der Fanatismus, Die Alternation, Beschreibung, Theorie der Alternation, Hysterische und nichthysterische Wechselfugung, Rebekka-West, Der Ur-Tannhäuser, Die Paranoese als Forscherkrankheit, Der Okkultismus, Don Quijote, Psychome in der Wissenschaft, Der zweitseeleische Automatismus, Die Sekundär-Person, Das Psychom, Beispiele zur Psychombildung, Von der Überfugung zum Schwindel, Mary Baker-Eddy, Paranoia und Paranoese, Sekundärperson und Differentialethik, Unpersönliche Willensbildung). Die

Umseele. (Das „Archaikum“ der Seele. Von Hegel zu Bachofen. Klages. Das Repertorium der Archetypen Empirischer Apriorismus, Stockgeist und Tiefenperson, Gilles de Raiz. Die allgemein menschliche Medialität. Das Phantom. Die besondere Medialität. Fremdgesteuerte Urteilsbildung. Empirisches Gewissen und Umseele. Psychurgie. Polymorphie der Seele. Der kollektivseeleliche Rapport. Bewusstseinsbeleuchtung ist keine Erleuchtung. Exogener Impuls und blinder Fleck. Hegels „objektiver Geist“. Die Umseele bei Hebbel und Ibsen. Pneumatoid und Kulturgedächtnis. Theorie des „objektiven Geistes“. Übertragbarkeit des „objektiven Geistes“. Permeabilität. Der Genius. Der Fanatiker. Umseele und Parapsychologie). Die Dialektik. (Allgemeines. Korrekturen am Dialektik-Begriff. Dialektische Begriffslehre. Dramaturgie der Dialektik. Das Szenarium der Dialektik. Das Zusammenspiel. Die nationale These und ihre Dialektik. Links und Rechts. Katalog der Ideen. Hybridisierung von Idee und Interesse. Interesse und Idee. Verteilung von These und Antithese. Reigen der Dialektik. Die endogene Dialektik der Revolution. Der dialektische Aufbau. Kehrthese, Querthese. Cyclothese. Die simultane Antithese. Gibt es eine philosophische Dialektik?). Das Dogma. Entstehung, Schicksal und Ende. (Das mehrsinnige Denken, Seine soziale oder Simultanbedeutung. Das mehrsinnige Denken, Politik und Religion. Die „Schutzfärbung“. Das unpersönliche Denken des Alltags. Die Dauer-äquivokation. Die mehrsinnigen Durchgangsbegriffe. Die Stauung der Begriffe. Das häretische Denken. Die Zwangsläufigkeit der Gegenhäresie. Die dialektische Ausgliederung der Bedeutungsfülle. Häresie und Synhäresie. Die Antihäresie. Die nachhäretische Entwicklung des artikulierten Vollbegriffs. Die Reformation. Gegenreformation und Begriffsversteinigung. Die Begriffsverwässerung. Die Verwertung des Kulturschutts. Das Problem der Umdeutung. Das Glaubensplus.) Schluss. Namen. Verzeichnis. Sach-Verzeichnis.

Wilhelm Dilthey's Grundriss der allgemeinen Geschichte der Philosophie, wydany został przez prof. H. G. Gadamera (Frankfurt/M. V. Klostermann, 1949; Str. 268, 7 DM.) Jest to pierwsze wydanie książkowe tekstu, który poprzednio istniał tylko w formie skryptu; wydawca dodał uzupełnienie, obejmujące twórczość filozoficzną XX w. oraz wskazówki bibliograficzne.

Karl Vorländer. Geschichte der Philosophie. I. Bd. Altertum und Mittelalter. Neu bearb. und mit Literaturübersichten versehen v. Erwin Metzke. Mit einem Schlusskapitel v. Ernst Hoffmann. Richard Meiner Verlag, Hamburg

(11, Gröningerstr. 25). 1949. Str. XIV, 433. 11,50 DM. Nowe, dziewiąte wydanie tego podręcznika, całkowicie zmodernizowane, zostało zaopatrzone w obszerne wykazy bibliograficzne; mają one zastąpić częściowo bibliografię dzieła Überweg — Heinze: Grundriss der Gesch. d. Philosophie; które, poprzednio wznawiane i uzupełniane co lat dziesięć, nie ukazało się już od dwóch dziesięcioleci.

Überweg, Grundriss der Geschichte der Philosophie. Firma Wissenschaftliche Buchgemeinschaft (Tübingen, Schaffhausenstr. 3) zapowiada przedruk tomu II (w opracowaniu Geyera) oraz tomu IV (w opracowaniu Oesterle) Überwegs Grundriss der Geschichte der Philosophie.

Diels, Fragmente der Vorsokratiker — w nowym przedruku zapowiada firma Wissenschaftliche Buchgemeinschaft (Tübingen, Schaffhausenstr. 3).

Maine de Biran — Philosophisches und politisches Denken zwischen Ancien-Régime und Bürgerkönigtum in Frankreich, von Gerhard Funke. Bonn, H. Bouvier u. Co, Verl., 1947. Str. VIII, 432. Autor (docent Uniwersytetu w Bonn) daje szeroko pomyślaną monografię, opartą o przegląd sytuacyjny epoki, (Die Grundlagen, s. 11—149), na którego tle analizuje rozwój filozoficzny Maine de Birana i poszczególne jego pisma, następnie zaś omawia poszczególne problemy filozoficznej antropologii, zawarte w tych pismach (Die Ergebnisse, s. 150—335). Obszerna część końcowa (Nachweise, s. 336—432) zawiera bogatą dokumentację, zestawienia oraz indeksy.

Paul Raiwald: Vom Geist der Massen. Handbuch der Massenpsychologie. 2 wyd. Zürich, Pan-Verlag 1946, Str. 631 (Internationale Bibliothek für Psychologie und Soziologie, I). Autor ujmuje temat jako zagadnienie graniczne, wymagające wielostronnego przedstawienia; zgodnie z tym książka jest wyczerpującą encyklopedią referującą — częściowo w dosłownych wyjątkach — badania i teorie biologii i socjologii; zwierząt, dotyczące życia gromadnego (A. Espinas, W. Trotter, Fr. Alverdes, W. Bechterew, S. Tschakotine), psychologii (S. Sighele, G. Tarde, G. Le Bon, S. Freud, C. G. Jung, W. McDougall), socjologii i historii. Wiążąc teorię z zagadnieniami praktycznymi, uwzględnia autor również liczne wypowiedzi polityków i pisarzy. Książka jest opatrzona w indeks rzeczowy i osobowy.

Max Caspar: Johannes Kepler. W. Kohlhammer Verl. Stuttgart, 1948, s. 476. Jest to wyczerpująca monografia, obejmująca życie i wielostronną twórczość (astronomią, matematyką, filozofia) tej wielkiej postaci. Autor oparł swą pracę na długoletnich studiach bibliograficz-

nych i archiwalnych, których owocem były (nie licząc mniejszych atykułów) wydania pism Keplera, tłumaczenia i opracowania: Weltgeheimnis (Mysterium cosmographicum), 1923; Neue Astronomie, 1929; Johannes Kepler in seinen Briefen (dwa tomy listów i dokumentów), 1930; Nova Kepleriana (9 zeszytów do r. 1936); Bibliographia Kepleriana, 1936; Weltharmonik, 1939; Gesammelte Werke (wydanie zbiorowe pism Keplera, z którego w latach 1938—1944 zostały wydrukowane tomy 2, 3, 6, 4, i 13). Książka składa się z rozdziału wstępnego i zakończenia oraz pięciu części: I. Kindheit und Jugendjahre; II. Als Landschaftsmathematiker in Graz; III. Als Kaiserlicher Mathematiker in Prag; IV. Als Landschaftsmathematiker in Linz; V. Die letzten Jahre in Ulm und Sagan. Tod in Regensburg.

Kurt Schilling, Platon — Einführung in seine Philosophie (Monographien zur philosophischen Forschung, Bd. III/IV). Wurzach/Württ. Pen-Verlag Rudolf Birnbach (b. r.) s. 348. Cena 17 DM. Nowa, dodatnio przez krytykę oceniona monografia o Platonie, której autor należy do wybitnych niemieckich historyków filozofii.

Wilhelm Szilast, Macht und Ohnmacht des Geistes. Interpretation zu: Platon, Philebos und Staat VI, Aristoteles Nikomachische Ethik, Metaphysik IX und XII, Ueber die Seele III, Ueber die Interpretation c. 1—5. Freiburg i Br., K. Alber, 1947, str. 305. W interesującej tej książce wiąże autor filozofię Platona i Arystotelesa ze współczesnym egzystencjalizmem.

Bailaui Theodor, Das gnoseologische Problem. Philosophisches Arbeitsbuch, grundlegende Texte zur philosophischen Problematik. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1949. Str. 203. Cena 7,50 DM. Wypisy filozoficzne przedstawiające problematykę gnoseologiczną w wyimkach z tekstów Parmenidesa, Heraklita, Alkmeona, Empedoklesa, Demokryta, Protagorasa, Platona, Arystotelesa, Sceptyków, Augustyna, Bonawentury, Dunsza Szkota, Tomasza z Akwinu, Mikołaja z Kuzy, Descartes'a, Locke'a, Berkeley'a, Hume'a, Malebranche'a, Leibniza, Bolzana, Milla, Macha, Bergsona. Zamierzony tom następny ma mieć za temat problem transcendentálny od Kanta do Husserla.

Jean Wahl, Französische Philosophie, üb. v. Br. Beer, Säckingen, Hermann-Stratz-Verlag, 1948, str. 195. Niemieckie wydanie zwyciężo lecz bogatego w treść zarysu filozofii francuskiej od Descartes'a do Bergsona, z dwoma dodatkami o współczesnej produkcji filozoficznej aż do r. 1946.

Edmund Husserl, Erfahrung und Urteil, Untersuchungen zur Genealogie der Logik, redigiert und herausgegeben von Ludwig Landgrebe. Hamburg, Claassen und Goverts, 1948.

Str. 478. Wznowienie dzieła pośmiertnego, wydanego pierwotnie w Pradze 1938 r.; ówczesny nakład został zniszczony po aneksji Czechosłowacji, z wyjątkiem 200 egzemplarzy, które wcześniej wysłano do Anglii i Stanów Zjednoczonych. Książka zawiera następujące części: Einleitung, Sinn und Umgrenzung der Untersuchung. I. Die vorprädikative (rezeptive) Erfahrung. II. Das prädikative Denken und die Verstandesgegenständlichkeiten. III. Die Konstitution der Allgegenständlichkeiten und die Formen des Ueberhaupt-Urteilens.

Aloys Wenzl, Die geistigen Strömungen unseres Jahrhunderts. Münchener Verlag, 1948, s. 78. Przegląd prądów umysłowych (głównie w Niemczech), aż do czasów obecnych, na tle przewrotów politycznych.

Leopold von Wiese, Ethik in der Schauweise der Wissenschaften vom Menschen und vom der Gesellschaft. Bern, A. Francke, 1947, s. 443 39 fr. szwajc. Znany socjolog niemiecki przeprowadza dyskusję zagadnień etycznych, stosując pojęcia socjologiczne („świat”, „sytuacja”), które opracował w swych dawniejszych książkach: Allgemeine Soziologie (1933) i Homosum — Gedanken zu einer zusammenfassenden Anthropologie (1940).

Max Hartmann: Die philosophischen Grundlagen der Naturwissenschaften, Erkenntnistheorie und Methodologie. Verl. G. Fischer, Jena, 1948. Str. XII+238. Autor książki, która zdobyła sobie odrazu duże uznanie, jest jednym z czołowych niemieckich biologów eksperymentalnych. W pierwszej części „Theorie der Naturerkenntnis” zajmuje stanowisko bliskie poglądom N. Hartmanna; w drugiej „Methoden der Naturforschung” rozwija teorię indukcji na bogatym doborze przykładów, w trzeciej „Erkenntnistheoretische und methodologische Einzelprobleme der neueren Naturwissenschaft” omawia główne zagadnienia współczesnego przyrodoznawstwa (tytuły rozdziałów: „Raum, Zeit und die Relativitätstheorie”, „Kausalität und Quantenphysik”, „Substanzkategorie und Substanzproblem der Physik”, „Kausalität und Teleologie in der Biologie”, „Irrationales in der Biologie”).

Adolf Meyer-Abich, Naturphilosophie auf neuen Wegen. Stuttgart, Hippokrates-Verlag, 1948. Str. 396. Autor jest niemieckim przedstawicielem holizmu, systemu filozofii przyrody stworzonego i oznaczonego powyższym terminem przez południowo-afrykańskiego polityka i filozofa, Gen. J. C. Smutsa (Holism and Evolution, 1926). Holizm głosi, że wszechświat jest żywą całością, rozwijającą się w stopniach; każdy wyższy stopień jest utworem „więcejwymiarowym”, przy czym „wymiarowość” interpretuje się przez różnice jakościowe.

Ioacuin Iriarte, Estudios sobre la Filosofia Espanola, wychodzi nakładem Ediciones Fax, Calle de Zurbano, 80, w Madrycie. Całość ma objąć cztery obszernie tomy, których treść przedstawi swoistość filozofii hiszpańskiej i jej rolę w kulturze europejskiej. Tom I (Cajal y la Filosofia Espanola) oraz tom II (Menendez Pelayo y la Filosofia Espanola) już wyszły, dwa dalsze tomy (historia filozofii hiszpańskiej i odrębność filozofii hiszpańskiej) są zapowiadane.

José Ferrater Mora: El Sentido de la muerte. Buenos Aires, Editorial Sudamericana, 1947. S. 351. Dol. arg. 7,50. Książka filozofa hiszpańskiego, emigranta w Argentynie, nawiązuje do „perspektywizmu” José Ortega y Gasset (ur. 1883), głośnego filozofa hiszpańskiego, obecnie również przebywającego w Argentynie; ma za temat metafizykę śmierci, rozwijając temat, który poruszył niegdyś Georg Simmel (Zur Metaphysik des Todes, Logos 1910).

The Vedantic Buddhism of the Buddha. A collection of historical texts translated from the original Pali and edited by J. G. Jennings. London, Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press, 1948. Str. CXVII+679. Cena 16 dol. Książka jest owocem kilkudziesięcioletnich studiów wydawcy i zawiera wybór tekstów źródłowych w angielskim tłumaczeniu z obszernymi komentarzami. Celem jest danie zarysu oryginalnej doktryny buddyzmu, oczyszczonej od późniejszych przydatków, zasadniczą tezą zaś — stwierdzenie, że rdzeniem systemu Gotamy jest czysto etyczny ideał całkowitego i bezosobistego altruizmu.

H. J. Paton, The Categorical Imperative: A Study in Kants Moral Philosophy. London, Hutchinson, 1947. Str. 278, 21 sh. Książka wybitnego znawcy filozofii Kanta, profesora filozofii moralnej w Oxfordzie, jest szczegółową egzegezą do Grundlegung zur Metaphysik der Sitten, z uwzględnieniem innych pism filozofa.

W. C. Berwick Sayers, A Manual of Classification for Librarians and Bibliographers — second edition revised with illustrations and bibliography. London., Grafton & Co 1947. Str. XVI+344. Podstawowe to dzieło, wydane po raz pierwszy w r. 1923 zawiera następujące części: I. The Theory of Classification (s. 1—86). II. History and Description of Library Classification (s. 89—211). III. The Practical Work of Classification (s. 212—317).

Harry A. Wolfson — Philo: Foundations of Religious Philosophy in Judaism, Christianity and Islam. Cambridge Mass. Harvard Univ. Press, 1947. T. I, str. XVI+462, t. II, str. XIV+531. Dol. 10. Trzy pierwsze rozdziały omawiają tło historyczne, metodę, oraz właści-

wości stylu Filona; dalszych dziesięć rozdziałów traktuje poszczególne części systemu, mianowicie jego składniki metafizyczne, epistemologiczne, etyczne i polityczne, ostatni rozdział czternasty zawiera ogólną ocenę historycznej doniosłości Filona. Zamyka tom bibliografia i obszernie indeksy.

John F. Callahan, Four Views of Time in Ancient Philosophy. Cambridge, Harvard Univ. Press, 1948. Str. IX+209. Dol. 3. — Jasne systematyczne i dokładne przedstawienie koncepcji czasu u Platona, Arystotelesa, Plotyna i Augustyna.

Frankfort H.: Ancient Egyptian Religion. An Interpretation. Columbia Univ. Press, New York 1948, s. XIV+172. Dol. 3. Autor zmierza do wykazania, że podstawową zasadą wierzeń staroegipskich było założenie niezmienności wszechświata. Recenzent (Journ. of Philos. 11/1949) stawia książkę obok pracy Breasted — Development of Religion and Thought in Ancient Egypte (1912).

Morris R. Cohen and I. E. Drabkin. A Source Book in Greek Science. New York, Mc Graw-Hill Book Company, Inc, 1948, Str. XXI+579. Cena 9 dol. Zbiór wypisów obejmujący starannie dobrane teksty (w tłumaczeniu angielskim) greckiej myśli naukowej na przestrzeni prawie tysiąca lat, z matematyki, astronomii, geografii matematycznej, fizyki, chemii i technologii chemicznej, geologii, meteorologii, biologii i medycyny. Wydawcy zaopatrzyli książkę we wstępy do każdego działu, liczne wzmrowo ujęte uwagi wyjaśniające, indeks nazwisk oraz wykaz książek o greckiej nauce.

Julius Rudolph Weinberg — Nicolaus of Autrecourt: A Study in 14th Century Thought. Princeton N. J. Princeton Univ. Press (for the Univ. of Cincinnati). 1948. Str. IX+242. Dol. 3,75. Mikołaj z Autrecourt interesuje współczesnych historyków filozofii (m. i. zajmował się nim K. Michalski) jako przedstawiciel krytyki poznania („Hume XIV wieku”), Nowa poświęcona mu monografia, oparta na studiach źródłowych, rozpatruje poglądy Mikołaja ze stanowiska teraźniejszej teorii wiedzy.

McKeon Charles King, A Study of the Summa philosophiae of the Pseudo Grossefeste. New-York, Columbia University Press, 1948. Str. XI+226. Dol. 3,25. Summa, która jest przedmiotem studium, napisana przez nieznanego autora szkoły oksfordzkiej prawdopodobnie między 1265 i 1275, składa się z dziewiętnastu traktatów i 284 rozdziałów; zawiera najpierw krótki rys historii filozofii, następnie rozważania o naturze prawdy i zagadnieniu poznania, metafizykę, teologię, kosmologię i wiadomości z nauk przyrodniczych, obejmując w ten sposób całość ówczesnej wiedzy. Książ-

żka jest wzorowym przykładem opracowania systemu średniowiecznego z nowoczesnego punktu widzenia.

Felix M. Cleve: The Philosophy of Anaxagoras an Attempt at Reconstruction. Columbia University Press, New York, 1949. Str. XXIV + 167. 3 Dol. Książka zawiera próbę filozoficznej rekonstrukcji systemu Anaxagorasa — nie poszczególnych jego pism z punktu widzenia filologicznego. Jest ona rezultatem przeszło trzydziestoletnich badań, które częściowo były publikowane we wcześniejszej pracy autora *Die Philosophie des Anaxagoras, Versuch einer Rekonstruktion* (Wien, 1917). Autor różni trzy zasadnicze problemy składające się na filozofię Anaxagorasa: problem elementów, problem kosmogoniczny i problem racjonalności świata.

James Feibleman: An Introduction to Peirce's Philosophy Interpreted as a System, Foreword by Bertrand Russell, New York, Harper & Brothers 1949, Str. 503, 5 Dol. Jest to pierwsza systematyczna monografia, obejmująca całość myśli naczelnego amerykańskiego filozofa.

Prichard H. A.: Moral Obligation: Essays and Lectures. Oxford Univ. Press, (G. Cumberlege). 1950. Str. 200. 15 s.

Prichard H. A.: Knowledge and Perception. Essays and Lectures. Oxford Univ. Press, 1950. Str. 214, 15 s. Dwa pośmiertnie wydane tomy zmarłego profesora filozofii moralnej w Oksfordzie (zob. *Ruch Fil.* XVI, s. 217a) zawierają, oprócz przedruków trudno dostępnych publikacji, także niewydane dotychczas artykuły i wykłady.

Bertrand Russell. Authority and the Individual (Reith Lectures). London, G. Allen and Unwin Ltd., 1949. 6 s. Cykl odczytów radiowych, poświęconych omówieniu stosunku między jednostką i władzą państwem.

Bertrand Russell. The Philosophy of Logical Atomism, odczyty, które były pierwotnie drukowane w czasopiśmie *Monist* 1918—1919, zostały wydane przez Uniwersytet Minnesota, Philosophy Department w odtłoczce litograficznej jako tekst dla ćwiczeń filozoficznych — do nabycia w cenie 1,25 Dol.: Nicholson Hall Bookstore, University of Minnesota, Minneapolis 14, Minnesota, U.S.A.

The Foundations of Arithmetic. A logical-mathematical enquiry into the concept of number. By Dr G. Frege. English Translation by J. L. Austin, M. A. Oxford; Basil Blackwell, 1950. S. (XII+XI+119) bis. Cena 16 sh. Wydanie to podaje na przeciwnych stronach klasyczną już dzisiaj rozprawę Fregego

Grundlagen der Arithmetik (1884), z paginacją pierwszego wydania, w brzmieniu oryginalnym oraz przekład angielski, zaopatrzone objaśnieniami w odsyłaczach.

Philip Frank — Modern Science and its Philosophy. Cambridge, Mass. Harvard Univ. Press, 1949 s. 324. Zbiór 16 artykułów z lat 1907—1947, jednego z głównych przedstawicieli logicznego empiryzmu, autora głośnej książki *Das Kausalgesetz und seine Grenzen* (1932).

Eddington A. S. Fundamental Theory. Cambridge, at the University Press, 1949. Str. VIII, 292. Jest to wydanie pośmiertne pozostawionego przez Artura Eddingtona, który zmarł w listopadzie 1944 roku, rękopisu ostatniego jego dzieła. Rękopis przygotował do druku i zaopatrzył indeksem i uwagami Edmund T. Whittaker. Dzieło prócz treści ściśle fizycznej przynosi rozważania z zakresu filozofii przyrodoznawstwa.

Fung — Yu — Lan: A Short History of Chinese Philosophy. The Macmillan Comp. New York 1948. S. XX+368. Książka jest angielskim skrótem dwutomowej źródłowej historii chińskiej filozofii tego samego autora i przedstawia jej dzieje od początku aż do chwili obecnej.

Juan de Mariana. The King and the Education of the King. Transl. from the Latin by George A. Moore. Washington DC. Country Dollar Press, 1948, str. XIII+440. Dol. 5. — Wydanie książki hiszpańskiego przedstawiciela filozofii politycznej, która ukazała się w r. 1599 (*De rege et regis institutione*) i jest jednym z klasycznych traktatów, malujących wizerunek idealnego księcia. Wstęp podaje biografię autora i omawia jego znaczenie historyczne. Wydanie zaopatrzone jest w indeks rzeczowy.

Fulton H. Anderson. The Philosophy of Francis Bacon. Chicago, Univ. of Chicago Press. 1948. Str. VII+312, Dol. 4. Autor przedsięwziął nowe opracowanie filozofii Bacona, ponieważ wszystkie dotychczasowe bądź nie wyczerpywały jego spuścizny, bądź przedstawiały ją nie dość obiektywnie; zadania swego dokonał drogą cierpliwiej egzegezy przeszło trzydziestu pozostałych po Baconie pism, dając zwięzły lecz całkowicie wyczerpujący wykład jego myśli w organicznym rozwoju. Z 25 rozdziałów trzy początkowe zawierają zarys biografii, historię wysiłków dotyczących reformy wiedzy oraz omówienie pism, siedem następnych omawia wcześniejsze stadia poglądów, czternaście dalszych daje systematyczny przegląd prac, mających składać się na *Instauratio Magna*, rozdział końcowy roztrząsa znaczenie filozofii Bacona i jej doniosłość historyczną.

Thomas Hobbes — De Cive or The Citizen. Edited with an Introduction by Sterling P. Lamprecht. New York, Appleton-Century-Crofts, 1949. S. XXXI+211. Dol. 1,75. Nowe wydanie klasycznego dzieła Hobbesa w jego własnym przekładzie. Przedmowa wydawcy przedstawia w sposób jasny i pouczający zasady filozofii Hobbesa oraz stosunek tego dzieła do późniejszego *Leviatana*.

Adam Smith's Moral and Political Philosophy. Edited with an Introduction by Herbert W. Schneider (The Hafner Library of Classics, 8). New York, Hafner Publishing Comp. 1948. Str. XXVIII+484. Książka podaje w skrótach trzy pisma Smitha: *The Theory of Moral Sentiments*, (od r. 1759 do śmierci autora w r. 1790 sześć wydań) zajmuje 277 stron i jest skrócona o mniej więcej jedną czwartą część; *Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* (system ekonomii politycznej, 1776), podano w wyjątkach, około jednej szóstej części oryginału; *Lectures on Justice, Police, Revenue and Arms* (notatki z wykładów zapisywane przez uczniów i wydane drukiem po raz pierwszy w r. 1896), skrócone do jednej czwartej mają służyć jako uzupełnienie do *Theory*. Wszystkie skrócenia i odstępstwa od brzmienia oryginału są dokładnie zaznaczone, na końcu wydrukowano pełne spisy rzeczy do wszystkich trzech pism.

Frankel Charles. The Faith of Reason: The Idea of Progress in the French Enlightenment. New York, King's Crown Press, 1948, str. X+165. Dol. 3. Książka wyróżniona przez Woodbridge-Prize przedstawia w sposób interesujący ścieranie się wywów kartezjańskiego dogmatyzmu z ewolucjonistycznym pojmowaniem nauki jako procesu nieograniczonego doskonalenia metod i osiągnięć naukowych.

Gibb H. A. R.: Modern Trends in Islam. (Haskell Lectures in Comparative Religion). Univ. of Chicago Press, Chicago 1947, s. XIII+141. Dol. 2,50. Przegląd i ocena czterech głównych prądów we współczesnym świecie Islamu: konserwatywnej ortodoksji, modernizmu, laickiego nacjonalizmu i mahdyzmu (ludowego, bojowego purytanizmu).

Philosophy for the Future — the Quest of Modern Materialism (zob. *Ruch Fil.* XVII, s. 96b) — głośną tę książkę omawiają w *Myśli Współczesnej* nr 1 (44), styczeń 1950, dwie recenzje: H. Selsam (tł. W. Wudel), Krok naprzód w filozofii (s. 144—147) oraz B. Sucho-dolski, *Filozofia przyszłości* (s. 148—158).

F. J. Sheen. Peace of Soul (New-York, Whitteley House, 1949), książka neoscholastycznego filozofa amerykańskiego rozeszła się w ciągu kilku miesięcy w 150,000 egzemplarzy.

Charles H. Patterson, Moral Standarts. An Introduction to Ethics. New York, The Ronald Press Comp. 1949, str. 527. Dol. 4. Książka o charakterze podręcznika, omawiająca zagadnienia etyczne, ze zbiorem zadań do rozwiązywania i ćwiczeń oraz wskazówkami bibliograficznymi.

C. E. M. Joad, Decadence — A Philosophical Inquiry. New York, Philosophical Library 1949, str. 430. Dol. 4,75. Analiza pojęcia dekadencji w odniesieniu do sztuk plastycznych, literatury, muzyki, społeczeństwa lub epoki, a następnie zastosowanie wyników tej analizy dla charakterystyki współczesnych stosunków społecznych i politycznych.

William W. Hollister, Government and the Arts of Obedience. New York, King's Crown Press 1948 s. 139. Dol. 2. Treścią książki jest systematyka form władzy i jej stosunku do jednostki, oparta zarówno na filozoficznych podstawach etyki i prawa, jak też na socjologicznej analizie instytucji politycznych.

F. S. C. Northrop, The Logic of the Sciences and the Humanities. New York, The Macmillan Comp. 1948. Str. XIV+402. Głośna ta książka profesora filozofii i prawa w Yale University, łącząca teoretyczne zagadnienia metodologiczne z praktyką zagadnień społecznych i politycznych — wydana ponownie w rok po pierwszym nakładzie (1947) składa się z następujących rozdziałów: I. The Initiation of Inquiry. II. The Analysis of the Problem. III. The Natural History Stage of Inquiry. IV. The Stage of Deductively Formulated Theory. V. The Possible Concepts by Intuition and Concepts by Postulation as a Basic Terminology for Comparative Philosophy. VI. The Two Kinds of Deductively Formulated Theory. VII. Epistemic Correlations and Operational Definitions. VIII. The Method and Theories of Physical Science in their Bearing on Biological Organization. IX. The Functions and Future of Poetry. X. Body and Mind. XI. The Concept of Probability in Quantum Mechanics. XII. Causality in Field Physics in its Bearing upon Biological Causation. XIII. The Method and Limited Predictive Power of Classical Economic Science. XIV. Generalization in Social Science. XV. Pareto's General Sociology. XVI. The Ideological Problems of Social Science. XVII. The Criterion of the Good State. XVIII. Philosophical Method and World Peace. XIX. Toward a Bill of Rights for the United Nations. XX. Educational Method for World Understanding. XXI. The Scientific Method for Determining the Normative Social Theory of the Ends of Human Action. XXII. The Physical Sciences, Philosophy and Human Values. XXIII. The Methods and Grounds of Religious Knowledge. XXIV. Logic and Civilization. Index.

C. West Churchman. Theory of Experimental Inference. New York, The Macmillan Comp. 1948. Str. XI+292. Dol. 4,25. Jest to wprowadzenie w podstawowe założenia teorii „eksperymentalizmu”, którą autor przedstawia na tle krytyki innych stanowisk epistemologicznych, racjonalizmu i „statystycznego” empiryzmu, krytycyzmu i relatywizmu. Eksperymentalizm kładzie nacisk a) na postulat sprawdzalności statystycznej hipotezy, dążącej do ścisłego oznaczenia granic błędów i kolejnego zacieśniania tych granic, b) na zależność metod badania eksperymentalnego od oceny wartości jego przedmiotu i wiąże w ten sposób dziedzinę nauk przyrodniczych z dziedziną humanistyki. Książka zawiera następujące rozdziały: I. On the Nature of Statistical Tests, II. General Methodology of Inference, III. Problems of Method, IV. Dialectic of Modern Philosophy, V. Rationalism, VI. Naive Empiricism, VII. Statistical Empiricism, VIII. Criticism, IX. Relativism, X. Experimentalism I—The Answering of Questions, XI. Experimentalism II — On Meaning and Method, XII. Experimentalism III — Nonmechanical Concepts, XIII. Applications of Experimentalism, XIV. On Science, Personality, and Social Conflict, XV. On Chance, Loss and Risk, XVI. On Quality Control — An Ideal. Index.

Hermann Weyl, Philosophy of Mathematics and Natural Science. Princeton Univ. Press, Princeton N. Y. 1949. str. 321, dol. 5.— jest to tłumaczenie głośnej książki *Philosophie der Mathematik und Naturwissenschaft* (1926), z dodatkiem sześciu uzupełnień, uwzględniających ostatnie postępy nauki.

Publikacje zbiorowe.

Corpus général des Philosophes Français (zob. Ruch. Fil. XVI, s. 52a), poprzednią informację należy uzupełnić następującymi szczegółami: Pomnikowe to wydawnictwo ukazujące się pod patronatem Institut de France i Union Académique Internationale, dzieli się według programu na dwie serie, *Corpus des Philosophes Français Modernes* (seria zapowiedziana poprzednio, mająca objąć w zasadzie w 50 tomach, podzielonych na woluminy, wieki XVI—XIX) oraz projektowaną na później, bezpośrednio po ukończeniu pierwszej, serię *Corpus des Philosophes Français du Moyen Age*. Komitet naukowy wydawnictwa, z Emile Bréhier na czele, składa się z dwudziestu kilku najwybitniejszych francuskich przedstawicieli filozofii i jej historii; dyrektorem wydawnictwa jest prof. Raymond Bayer, sekretarzem Susanne Delorme. Opracowanie poszczególnych tomów zostało powierzono najwybitniejszemu znawcom francuskim — lub wyjątkowo zagranicznym. Poszczególne woluminy, in quarto 23×29 cm, liczą od 500 do 800 stron. Każdy tom rozpoczyna

się wstępem o życiu i dziełach filozofa, którego teksty zawiera; teksty są podawane według ostatniego wydania, które ukazało się za życia autora, ważniejsze warianty wydań poprzednich są przytoczone u dołu każdej kolumny, u dołu stronicy są podawane noty wydawcy. Do każdego tomu należy nadto wyczerpująca bibliografia, metodycznie uporządkowana, indeks leksykograficzny i analityczny spis rzeczy. Do końca r. 1949 ukazały się woluminy I i II tomu XXXIII — Condillac przez G. Le Roy (cena każdego woluminu 1200 fr.); do druku oddano t. XLI — Buffon, opracowany przez Jean Piveteaux, oraz wolumin 3 tomu XXXIII Condillac; zapowiedziane są jako tomy następne: Gassendi (Bernard Rochot), Jean Bodin i Guillaume Postel (Pierre Mesnard), Roberval (Leon Anger).

Oeuvres de Maine de Biran, accompagnées de notes et d'appendices, publiées avec le concours de l'Institut de France (Fondation Debrousse et Gas) et du Centre National de la Recherche Scientifique par Pierre Tisserand, nakładem Presses Universitaires de France (Bibl. de Philosophie Contemporaine) w Paryżu — wydawnictwo to zainicjowane zostało w r. 1917 i obejmuje 14 tomów, z których pierwszy ukazał się w r. 1920; do r. 1939 wydano dwanaście tomów. Inicjator i kierownik wydawnictwa P. Tisserand, wybitny znawca przedmiotu, zmarł jeszcze poprzednio w r. 1935, pozostawiając materiały prawie w całości wykończone. Poszczególne tomy zawierają: I. — Le Premier Journal, II. — Influence de l'habitude sur la faculté de penser, III. — Mémoire sur la décomposition de la pensée (I), IV. — Mémoire sur la décomposition de la pensée (II), V. Discours philosophiques de Bergerac, VI i VII. — Correspondence philosophique, VIII i IX. — Essai sur les fondements de la psychologie et sur ses rapports avec l'étude de la nature, X. — Rapport des sciences naturelles avec la psychologie, XI. — Etudes d'histoire de la philosophie, XII. — Défense de la philosophie, XIII. — Nouvelles considerations sur les rapports du physique et du moral de l'homme, XIV. — Nouveaux essais d'anthropologie. Ostatnie dwa tomy ukazały się w r. 1949, opatrzone przedmowami prof. H. Gouhier, tekst ich został ostatecznie przygotowany do druku przez Dr Marie Tisserand, T. XIII, Str. 273, kosztuje 700 fr., t. XIV, Str. 440—1000 fr.

Leibniz G. W., Textes Inédits d'après les manuscrits de la Bibliothèque provinciale de Hanovre, publiés et annotés par Gaston Grua, Paris, Presses Universitaires de France, 1948, 2 tomy, str. 936. Wydanie niniejsze, jako owoc dwunastoletniej pracy, zawiera teksty dotychczas nie wydane. Zostały one ułożone w następującym porządku: 1. Foi et Raison, 2. Visionnaires et Quietistes, 3. L'Eglise, 4. Fin Surna-

turelle et Grace, 5. Liberté et Optimum, 6. L'Âme et le Monde, 7. Sagesse et Bonheur, 8. La Justice, 9. Plans Juridiques, 10. Problemes Juridiques. Wydanie uzupełniające uwagi dotyczące krytyki tekstu oraz indeksy. Przepadła część manuskryptów, która została oddana komisji Berlińskiej Akademii Nauk, zajmującej się wydaniem Leibniza, natomiast ocalały zbiory w Hanowerze i wydawca ma nadzieję, że opublikuje je w całości, rozpoczynając od prac młodzieńczych, których edycja była przygotowana już w r. 1938. Wydawca zapowiada nadto monografię dotyczącą Leibniza doktryny o sprawiedliwości.

Philosophie (Chronique des années 1939—1945) publiée par L'Institut International de Philosophie, éditeur Raymond Bayer (Actualités scientifiques et industrielles, 1088, Hermann et Cie, Paris, 6, rue de la Sorbonne). W ramach powyższego wydawnictwa ukazał się tom zatytułowany „Histoire de la Philosophie Metaphysique, Philosophie des Valeurs” (1950, s. 197+5 nrb), obejmujący następujące rozdziały: Histoire de la philosophie ancienne — E. Brehier (s. 3—23); Histoire de la philosophie médiévale — M. D. Chenu (25—44); Histoire de la philosophie moderne — Ph. Devaux (s. 45—79); Philosophie générale et métaphysique — M. F. Sciacca (s. 81—106); Aspects of Phenomenology and Existentialism — M. Farber (s. 107—123); Philosophie des Valeurs — J. Paumen (s. 125—144); Moral Philosophy — H. W. Schneider (s. 145—155); Philosophie du droit — G. Davy (s. 157—170); Aesthetics: I. Aesthetics in the World, France excepted, for the years 1939 through 1945 — T. Munro (s. 171—184); L'Esthétique en France de 1939 à 1948 — R. Bayer, (s. 185—197). Każdy z referentów wymienionych wyżej działów opierał swoje opracowanie na informacjach dostarczonych mu przez zaproszonych sprawozdawców z poszczególnych krajów; z Polski byli nimi T. Czeżowski, R. Ingarden, M. Ossowska, A. Perettiakowicz, M. Wallis. Zapowiedziany jest tom drugi, mający objąć trzy pierwsze lata powojenne.

Le mal est parmi nous. Paris, Plon, 1948, s. 306. Pod tym tytułem ukazała się w ramach wydawnictwa „Présences” praca zbiorowa poświęcona zagadnieniu zła. Na jej treść składają się następujące artykuły: Gouhier H.: Situation contemporaine du problème du mal (3—16). Marcel G.: Les techniques d'avilissement dans le monde et la pensée d'aujourd'hui (17—56). Fabrègue J.: Le problème du mal dans la littérature contemporaine (57—112). Dournes P.: La misère, „mal universel humain” (113—136). Gandillac M.: Le mal et le salut dans le marxisme et dans l'existentialisme (137—212). Boyer J.: La foi catholique et le mystère du mal (213—228). Bosc J.:

La foi reformée et le problème du mal (228—250). Florovsky: „Tenebrae Noctium” — position d'un chrétien de l'église orthodoxe russe. (251—266) Claudel P.: Du mal et de la liberté (267—278). Maritain J.: Saint Thomas d'Aquin et le problème du mal (279—306).

Autour de la Nouvelle Déclaration Universelle des Droits de l'Homme, Textes réunis par l'UNESCO (Paris, Editions du Sagittaire, 1949) — zbiór odpowiedzi w ramach ankiety zorganizowanej przez UNESCO, zawierający m. in. artykuły, których autorami są Gandhi, J. Maritain, Harold J. Laski, B. Croce, F. S. Northrop, A. Huxley, G. Friedmann.

Atti del Congresso Internazionale di Filosofia: Roma 15—20 Nov. 1946. Promosso dall'Istituto di Studi Filosofici. Vol. I.: Il Materialismo Storico. Vol. II: L'Esistenzialismo. Milano. Castellan.: 1947—48. Str. LIX+453; 577. (zob. Ruch Filoz. XVI, s. 65a).

Atti del V Convegno di studi filosofici cristiani tra professori universitari, Gallarate 1949 (por. R. Fil. XVII, s. 100a) p.t. Fondazione della morale (Padova, Ed. Liviana, 1950, str. 511) zawierają przemówienia inauguracyjne U. Padovani i F. Battaglia oraz ok. 40 referatów, omawiających różne zagadnienia etyczne i ich historię.

Instituto Luis Vives w Madrycie wydał pierwszy i drugi tom Acta Międzynarodowego Kongresu Filozoficznego w Barcelonie (2—10. X. 1948, zob. Ruch Fil. XVI s. 209a), s. 568 i 963. Dwa następne tomy mają ukazać się wkrótce.

Philosophische Vorträge und Diskussionen. Bericht über den Mainzer Philosophen-Kongress 1948, herausgegeben von Dr Georgj Schischkoff. Sonderheft 1 der Zeitschrift für Philosophische Forschung. Pan-Verlag Rudolf Birnbach, Wurzach/Württ. (b. r.). Str. 226. Treść zawiera informacje wstępne dotyczące organizacji kongresu i jego przebiegu, streszczenia 43 referatów zjazdowych wraz z dyskusją, pokongresowe rozmowy „Deidesheimer Gespräche” w prywatnym gronie najwybitniejszych uczestników kongresu, na temat stosunku filozofii i życia współczesnego, wreszcie adresy ponad 500 niemieckich filozofów oraz prawie 200 gości zagranicznych, zaproszonych do uczestnictwa w kongresie.

Naturwissenschaft, — Religion, — Weltanschauung. Clausthater Gespräche 1948. Arbeitstagung des Gmelin-Instituts für anorganische Chemie und Grenzgebiete in der Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften. Claustal-Zellerfeld, Gmelin-Verlag, 1949, Str. 424. Cena 10,60 DM. Jest to sprawozdanie ze zjazdu w r. 1948 (zob. Ruch Fil.

XVII s. 117a), zawierające teksty wszystkich referatów oraz istotne głosy dyskusyjne.

Epikur, Von der Überwindung der Furcht, Katechismus, Lehrbriefe, Spruchsammlung, Fragmente. Eingeleitet und übertragen von Olaf Gigon, Zurich, Artemis-Verlag (Bibliothek der Alten Welt), 1949, s. 134. Wydana przez szwajcarskiego filozofa książeczka zawiera w tłumaczeniu niemieckim wszystkie zachowane pisma Epikura.

Tomasza z Akwinu niemieckie wydanie pism, którego trzynastcie tomów ukazało się w latach 1933—1944 w Salzburgu, zostało po przerwie na nowo podjęte nakładem firm Anton Pustet, Salzburg Wien-Graz, oraz F. H. Kerle, Heidelberg-München; począwszy od 1950 r. będzie ukazywać się corocznie dwa tomy, jeden nowy (począwszy od 14-go) i jeden z dawniejszych a wyczerpanych w nowym wydaniu.

Nicolaus von Cues, Texte seiner philosophischen Schriften nach der Ausgabe von Paris 1514, sowie nach der Drucklegung von Basel 1565. Herausgegeben von Alfred Petzelt, Band I. Stuttgart, W. Kohlhammer, 1949. Str. XXXVIII-369, Cena 31 DM. Wydany tom zawiera Wstęp wydawcy (Von der Docta Ignorantia und der Coincidentia Oppositorum) oraz teksty łacińskie: De docta Ignorantia, De Coniecturis, De Deo Abscondito, De Quaerendo Deum, De Filiatione Dei, De Dato Patris Luminum, De Genesi, Apologia Doctae Ignorantiae, Idiota de Sapientia. Tom drugi, będący w druku, przyniesie: De Staticis Experimentis, Complementum Theologicum, De Visione Dei, De Beryllo, De Possesse, De Non-Aliud, De Venatione Sapientiae, De Ludo Globi, Compendium, De Apice Theoriae. Wielkie krytyczne wydanie pism Mikołaja z Kuzy, rozpoczęte w r. 1932 przez Akademię w Heidelbergu, przerwane przez wojnę, nie zostało dotychczas na nowo podjęte.

Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum wydawnictwo Wiedeńskiej Akademii Nauk. po przerwie wojennej zostaje na nowo podjęte; jako najbliższe publikacje zapowiedziano Marius Victorinus — pisma zebrane, oraz Boethius In Categoriais Aristotelis.

Krytyczne wydanie pism Schopenhauera (zob. Ruch Fil. VI, s. 143a), omawia w Zeitschrift für philos. Forschung (I — 1947, z. 2—3) A. Hübscher, który przygotował wydanie „Sämtliche Werke” nakładem Brockhause, w siedmiu tomach (1937—1941), obecnie zaś opracowuje niedokończzone, kompletne wydanie całkowitej spuścizny, rozpoczęte przez P. Deussenę w r. 1911 (Verlag R. Piper, München); z wydania tego ukazał się w r. 1942, jako ostatni dotychczas, tom 16, obejmujący część

nieznaną materiałów rękopiśmiennych; pozostaje według planu jeszcze trzy tomy tych materiałów do wydania. Zarówno wydanie Brockhause, jak dotychczasowe części wydania deussenowskiego są wyczerpane. Projektuje się wznowienie wydania Brockhause, dokończenie drugiego z wymienionych wydań nie ma obecnie widoków realizacji.

Husserliana, zbiorowe wydanie pism Edmunda Husserla w krytycznym opracowaniu, zostało zapowiedziane jako wydawnictwo Archiwum Husserla (zob. str. 304b) pod naczelną redakcją jego Dyrektora Dr H. L. Van Breda, nakładem firmy Martinus Nijhoff w Hadze (Lange Voorhout 9, 's-Gravenhage). Program obejmuje zarówno reedycję dzieł dawniej wydanych, przy spożytkowaniu późniejszych uwag i uzupełnień samego autora, jak też wydawnictwo pism dotychczas niepublikowanych z tekstami przygotowanymi do druku jeszcze za życia Husserla na czele; mianowicie w najbliższym czasie wyjść mają:

1. **Cartesianische Meditationen und Pariser Vorträge**. Tom ten zawiera oryginalny tekst wykładów Husserla w Sorbonie 1922 r. z późniejszymi uzupełnieniami, wprowadzonymi do wydania francuskiego, dokonanego przez G. Pfeiffera i E. Levinasa. Dodatek zawiera uwagi, które R. Ingarden przedstawił Husserlowi po zapoznaniu się z manuskryptem. Tekst opracował i zaopatrzył w przedmowę prof. S. Strasser (Nijmegen). Tom ten jest już wydrukowany.

2. **Die Idee der Phänomenologie** — pięć wykładów z r. 1907, wygłoszonych w Getyndze jako wstęp do fenomenologii. Tekst opracował i napisał przedmowę Walter Biemel. Tom ten również już się ukazał.

3. **Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie**, tom I.: **Allgemeine Einführung in die Phänomenologie**. Jest to nowe wydanie, poprawione i uzupełnione na podstawie materiałów zawartych w Archiwum Husserla — przygotował je Walter Biemel.

4. **Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie**, tomy II: **Phänomenologische Untersuchungen zur Konstitution**, III. **Die Phänomenologie und die ontologischen Fundamente der Wissenschaften**. Husserl opracowywał oba tomy przez szereg lat przy pomocy Dr Edith Stein i Prof. Landgrebe, jednak wydanie ich odkładał. Obecny tekst wychodzi w redakcji Marty Bemel-Wetzel, która też napisała przedmowę. Tom ten zawiera wykład całości systemu Husserla z lat 1913—1925.

Na dalszym planie jest wydawnictwo serii **ważnych manuskryptów z lat późniejszych**, z których fragment został opublikowany w ro-

czniku *Philosophia* (Belgrad, 1936) p.t. *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie*. Ma być naddo wydany tom dokumentów dotyczących życia i działalności Husserla, z materiałów Archiwum, w opracowaniu Dra L. Gelbera.

Wydanie zbiorowe dzieł Włodzimierza Sołowiewa w języku niemieckim, pod redakcją i w przekładach prof. Włodzimierza Szyłkarskiego (Bonn), zapowiada Erich Wewel Verlag, (13 b) Krailing vor München. *Całość* ma objąć osiem tomów, I — pisma podstawowe dla systemu filozoficznego *Wszech-Jedności*, II i III — *Una Sancta*, pisma o zjednoczeniu kościołów i założeniu uniwersalnej teokracji, IV — zagadnienie narodowości w Rosji, V — uzasadnienie Dobra, VI — chrześcijańska filozofia i rusytka — zagadnienia podstawowe i główne postaci, VII i VIII — pisma dotyczące ostatecznego ukształtowania systemu filozoficznego *Wszech-Jedności*; teoria poznania — estetyka — filozofia miłości — filozofia historii. Z początkiem roku 1950 ma ukazać się tom VII, w lecie tegoż roku tom II, w następnych latach po dwa tomy aż do r. 1953. Cena tomu w oprawie wynosić będzie przeciętnie 12 DM. Najbliższy tom VII będzie zawierał następujące pisma: Filozofia teoretyczna, Piękno jako objawienie *Wszech-Jedności*, Sens miłości płciowej, Dramat Platona, pisma drobne z estetyki i filozofii miłości — postawie Włodzimierza Szyłkarskiego o teorii poznania Sołowiewa.

Z okazji 60-tej rocznicy urodzin Martina Heideggera ukazała się książka: **Martin Heideggers Einfluss auf die Wissenschaften**. Aus Anlass seines sechzigsten Geburtstages verfasst von Carlos Astrada, Kurt Bauch, Ludwig Binswanger, Robert Heiss, Hans Kunz, Erich Ruprecht, Wolfgang Schädewaldt, Heinz-Horst Schrey, Emil Steiger, Wilhelm Szilasi, Carl Friedrich von Weizsäcker. Bern, A. Francke, 1949, Str. 174, 14,50 fr. szw.

Willy Hellpach, Universitas Litterarum — Gesammelte Aufsätze. Zum 70. Geburtstage im Namen von Freunden und Kollegen herausgegeben von Gerhard Hess und Wilhelm Witte. Stuttgart, F. Enke, 1948, Str. 381, 22 DM. Książka pamiątkowa zawiera 31 zebranych rozpraw jubilat, — psychologia ze szkoły Wundta i profesora Uniwersytetu w Heidelbergu — ugrupowanych według działów: Religion, Philosophie, Geisteswissenschaften und Erziehung, Recht und Staat, Wirtschaft und Technik, Medizin und Naturwissenschaften, Psychologie. Na czelę mieszczą się cztery rozprawy różnych autorów omawiające poszczególne strony działalności naukowej jubilata.

Vedanta und Wlr, mit einer erläuternden Einführung herausgegeben von Chr. Isherwood

(Mit Beiträgen von Swami Adbhutananda, Sri Chaitanya, Amiya Corbin, John von Druten, Guido Ferrando, George Fitts, Gerald Heard, Alan Hunter, Aldous Huxley, Christopher Isherwood, Frederick Manchester, Swami Prabhānanda, Swami Vivekananda, Christopher Wood, Swami Yatiswaranda), aus dem Engl. übers. von A. Wiegand und Frank Dispeker. Zürich, Rascher Verlag, 1949, Str. 513, 21 fr. szw. Niemieckie wydanie książki omówionej w niniejszym zeszycie (str. 152).

Aristoteles, Die Lehrschriften, herausgegeben, übertragen und in ihrer Entstehung erläutert von Dr Paul Gohlke. Paderborn, Ferdinand Schöningh, 1947 i nast. Jest to nowe niemieckie tłumaczenie, które ma objąć całość dzieł Arystotelesa, wraz z dochowanymi fragmentami pism zaginionych; ukazuje się zeszytami, z których dotychczas wyszły: I. 1. *Aristoteles und sein Werk*, 1948, s. 168. IV. 4. *Über die Welt*, an Alexander, 1949, s. 88 (wraz z tekstem greckim). V. 1. *Über die Seele*, 1947, s. 150. VI. 2. *Kleine Schriften zu Seelenkunde*, 1948, s. 198. VII. 1. *Grosse Ethik, Schrift über Tugenden und Laster*, 1949, s. 157. VII. 6. *Über Hauswirtschaft*, 1948, s. 64.

Die Schule des Aristoteles. Texte und Kommentare. Zbiór pod tym tytułem wychodzi nakładem księgarni Benno Schwabe w Bazylei. Ukazały się ostatnio: **Klearchos** (z. III, opracowany przez Fr. Wehrlia), 1948, s. 85; **Demetrius von Phaleron** (z. IV, opracowany przez tego samego wydawcę), 1949, s. 89. Cena zeszytu 11 fr. szw. Poprzednio wydane zeszyty zawierają pisma Dokearcha i Aristoxenesa.

Commentaria in Aristotelem Graeca, wydanie Akademii Berlińskiej 1891—1909 obejmujące 23 tomy, ukazują się w nowym fototypicznym przedruku nakładem firmy Musurgia Publishers (4 East 41st Street, New York). *Całość* ma kosztować 240 dol.

The Kings Good Servant. Papers read to the Thomas More Society of London. Edited by R. O'Sullivan. Oxford, B. Blackwell, 1948, Str. 112, — zawiera następujące odczyty: **R. O'Sullivan**: Introduction, Changing Tides in English Law and History (7—25); **W. E. Campbell**: The Utopia (27—39); **J. Maritain**: Thomas More et St. Thomas d'Aquin (40—48); **F. H. Carpenter**: Law and Conscience (49—59); **I. Thomas**: The Limits of Law and Legislation (60—70); **A. Beck**: The Common Good in Law and Legislation (71—82); **A. Beck**: Law and Liberty (83—91); **D. J. B. Hawkins**: Punishment and Moral Responsibility (92—98); **L. Watt**: Conscience in Court (99—112).

Philosophic Thought in France and the United States. Essays representing major Trends in Contemporary French and American Philo-

sophy, edited by Marvin Farber. Publications in Philosophy, University of Buffalo, Buffalo 14, N Y. 1950 Str. X+775, 7,50 dol. Praca zbiorowa, wydana pod kierunkiem redaktora czasopisma Philosophy and Phenom. Research M. Farbera, składa się z następujących artykułów. Part I. Essays on French Philosophy. **Hawet J.** French Philosophical Tradition between the two Wars. **Wahl J.** The Present Situation and the Present Feature of French Philosophy. **Brehier E.** The Spirit of the History of Philosophy, and of the Sciences in France. **Hering J.** Phenomenology in France. **Berger G.** Experience and Transcendence. **Le Senne R.** The Philosophy of Spirit. **Lavelle L.** The Three Factors of Metaphysics. **Campbell R.** Existentialism in France since the Liberation. **Cornu A.** Bergsonianism and Existentialism. **Lalande A.** Principal Publications on the Philosophy of the Sciences Brought out in France since 1900. **Boll M. and Reinhart J.** Logic in France in the 20-th Century. **Polin R.** The Philosophy of Values in France. **Duméry H.** Catholic Philosophy in France. **Mehl R.** The Situation of Religious Philosophy in France. **Bayer R.** Recent Esthetic Thought in France. **Lefebvre H.** Knowledge and Social Criticism. **Aron R.** The Philosophy of History. **Wallon H.** The Philosophy of Education in France. **McKeon R.** An American Reaction to the Present Situation in French Philosophy. Part II. Essays on American Philosophy. **Benjamin A. C.** Philosophy in America between the two Wars. **Boas G.** The History of Philosophy. **Townsend H. G.** Idealism in America. **Farber M.** Descriptive Philosophy and the Nature of Human Existence. **Baylis Ch.** The Given and Perceptual Knowledge. **Sellers R. W.** Critical Realism and Modern Materialism. **Hook S.** The Place of John Dewey in Modern Thought. **Lenzen V.** Philosophy of Science in America. **Williams D. C.** Probability, Induction, and the Provident Man. **Fitch F. B.** Attribute and Class. **Kaufmann F.** Basic Issues in Logical Positivism. **Edel A.** Some Trends in American Naturalistic Ethics. **Bourke V.** Material Possessions and Thomistic Ethics. **Robinson D. S.** Philosophy of Religion in the United States in the Twentieth Century. **Munro T.** Present Tendencies in American Esthetics. **McGill V. J.** The Main Trend of Social Philosophy in America. **White M. G.** Toward an Analytic Philosophy of History. **Taylor H.** The Philosophy of American Education. **Lalande A.** Reflections of a French Philosopher on the Preceding Essays.

Value, a Cooperative Inquiry, edited by Ray Lepley. Columbia University Press, New York, 1949, s. IX+487, cena 6 dol. Książka zawiera treść dyskusji, nawiązującej do artykułu John Deweya w którym zwraca on uwagę na pewne współczesne prądy w dziedzinie wartościowania; składa się na nią przedruk owego artykułu

oraz trzynaście przyczynków napisanych przez wybitnych filozofów amerykańskich.

Interpretations of Modern Legal Philosophies, Essays in Honor of Roscoe Pound. Edited with an introduction by Paul Sayre. New York, Oxford University Press. 1947, str. IX+807, Dol. 12,50. Księga ofiarowana czołowemu przedstawicielowi amerykańskiej nauki prawa w 75 rocznicę urodzenia zawiera trzydzieści osiem rozpraw autorów z jedenastu krajów wszystkich części świata, dając przegląd głównych prądów współczesnej teorii prawa. Dzieło naukowe jubilatą jest przedmiotem wstępu oraz rozprawy Prof. E. Pattersona „Pounds Theory of Social Interests” (s. 558—573). Wśród innych rozpraw dotyczących zarówno teorii jak historii prawa należy wymienić Hansa Kelsena „The Metamorphoses of the Idea of Justice” (s. 390—418) i Wenera Jaegera „Praise of Law” — omówienie rozwoju świadomości prawnej i filozofii prawa w starożytnej Grecji (s. 352—375). Trzy artykuły zajmują się Petrażyckiego teorią prawa: Prof. Max Laserson „Positive and Natural Law and their Correlation” (s. 434—449), A. Meyerdorff „The Tragedy of Modern Jurisprudence” — wspomnienia osobiste — (s. 521—541), oraz N. S. Timasheff „Petrazhitzky's Philosophy of Law”. (S. 736—750).

Wydawnictwa ciągłe.

Philosophes — Collection dirigée par E. Brehier, nowa seria tomików w formacie 19×12 cm, objętości ok. 140—160 stron druku, wychodząca nakładem Presses Universitaires de France (108, Boulevard Saint Germain, Paris 6-e), ma na celu dać wiedzę o wielkich doktrynach filozoficznych oraz o ludziach, którzy odegrali główną rolę w ewolucji ludzkiej myśli. Każdy tomik zawiera biografię, wykład doktryny i wybór wyjątków z pism. Dotychczas ukazały się tomiki: Sokrates, Platon, Arystoteles, Epikur, Seneka, Marek Aureliusz, Św. Augustyn, Św. Tomasz z Akwinu, Montaigne, Bacon, Descartes, Pascal, Malebranche, Spinoza, Leibniz, Rousseau, Voltaire, Diderot, Kant, Schopenhauer, Claude Bernard, Nietzsche, Bergson. Cena tomiku 120 fr.

Logos — Introduction aux Etudes philosophiques, collection publiée sous la direction de L. Lavelle (Presses Universitaires de France) podaje w dotychczas wydanych tomach (8-o, 14×19 cm): R. Le Senne — Introduction à la philosophie, 3 wyd. (480 fr.); R. Le Senne — Traité de morale générale, 3 wyd. (1000 fr.); R. Le Senne — Traité de Caractérologie, 3 wyd. (720 fr.); R. Hubert — Traité de Pédagogie générale, 2 wyd. (720 fr.); M. Pradines — Traité de psychologie générale: I. Le psychisme élémentaire, 3 wyd. (800 fr.); II. Le gé-

nie humain: 1. Ses œuvres (Technique, religion, art et science, langage, politique), 2 wyd. (520 fr.), 2. Ses Instruments (Imagination, mémoire, raison, sentiment, volonté), 2 wyd. (380 fr.); A. Rivaud — Histoire de la philosophie: I. Des origines à la Scolastique (600 fr.), II. (w druku). Zapowiedziano nadto jako ciąg dalszy: *Traité de Logique générale* (R. Poirier), *Traité de Psychologie pathologique* (E. Minkowski), *Traité de Psychologie de l'enfant* (M. Debesse), *Traité des Valeurs* (L. Lavelle), *Traité de Morale appliquée* (R. Le Senne), *Traité d'Esthétique* (V. Jankélévitch), *Traité de Sociologie* (G. Gurvitsch), *Traité de Métaphysique* (L. Lavelle).

Nouvelle Encyclopédie Philosophique — Collection fondée par Henri Delacroix, dirigée par E. Bréhier, wydawana od niedawna, również jak seria poprzednia przez Presses Universitaires de France, w postaci tomików małej ósemki (12×18 cm) objętości około 10 arkuszy (cena 180 fr.), liczy dotychczas 41 pozycji m. in.: G. Bachelard — *Le Nouvel Esprit scientifique* (nr 2; 4 wyd.); H. Delacroix — *Les Grandes Formes de la vie mentale* (nr 3; 3 wyd.); C. Bouglé — *Bilan de la Sociologie française contemporaine* (nr 4; 3 wyd.); V. Feldman — *L'Esthétique française contemporaine* (nr 9); P. Sartre — *L'Imagination* (nr 10); G. Gurwitsch — *Morale théorique et science des mœurs* (nr 10); P.-M. Schuhl — *Machinisme et Philosophie* (nr 16; 2 wyd.); A. Millot — *Les grandes Tendances de la Pédagogie contemporaine* (nr 19); H. Lefebvre — *Le Matérialisme dialectique* (nr 21, 2 wyd.); Ch. Serrou — *Essai sur la signification de la logique* (nr 22); J. Przyłuski — *La participation* (nr 23); Ch. Baudouin — *Découverte de la personne* (nr 25); R. Zazzo — *Psychologues et Psychologies d'Amérique* (nr 29); J. Delay — *Les Ondes cérébrales et la Psychologie* (nr 31); E. Souriau — *Les différentes modes d'existence* (nr 35); P. Haberlin — *Anthropologie philosophique* (nr 36); R. Dával et G. T. Guilbaud — *Le Raisonnement mathématique* (nr 38); G. Brelet — *Esthétique et création musicale* (nr 40); L. Lavelle — *Introduction à l'ontologie* (nr 41).

Mythes et Religions — collection dirigée par P. L. Couchoud (Presses Universitaires de France), seria analogiczna do dwóch poprzednich (cena tomiku 120 fr.), wśród wydanych dotychczas 20 pozycji zawiera m. in. E. Aegerter — *Les Hérésies du Moyen Âge* (nr 2), R. Caillois — *L'Homme et le Sacré* (nr 3), L. Renon — *La Poésie religieuse de l'Inde antique* (nr 8), A. Festugière — *La Sainteté* (nr 9), S. Lemaitre — *Le Mystère et la mort dans les religions d'Asie* (nr 12), J. Hubaux — *Les Grands Mythes de Rome* (nr 14), F. Bar — *Les Routes de l'autre monde* (nr 17), A. Rygaloff — *Con-*

fucius (nr 18), A. Festugière — *Epicure et ses dieux* (nr 19), J. Bacot — *Le Bouddha* (nr 20).

Bibliothèque de Philosophie pod redakcją M. Merleau-Ponty i J. P. Sartre'a, nakładem Librairie de la Nouvelle Revue Française w Paryżu „będzie uwzględniać różne kierunki myśli, łącząc dzieła różnego rodzaju — klasyczne mniej znane i współczesne, książki z zakresu filozofii w ściślejszym znaczeniu, historii filozofii, psychologii, socjologii”. Na początek zapowiedziano „pewną liczbę wybitnych prac niemieckich”, mianowicie: E. Husserl — *Idées directrices pour une phénoménologie* (tł. P. Ricoeur, Str. 608, 1000 fr.); Kurt Goldstein — *La structure de l'organisme* (tł. Dr Burckhardt i J. Kuntz); M. Heidegger — *Kant et le problème de la métaphysique* (tł. A. de Waelhens i W. Biemel); Max Scheler — *Le formalisme en morale et la morale des valeurs matérielles* (tł. M. de Gandillac). Zapowiedziano nadto: J. P. Sartre — *L'homme*.

Philosophie de la matière — Presses Universitaires de France rozpoczęły pod tym tytułem nową serię, której redaktorem jest R. Bayer. Jako zeszyt pierwszy ukazało się: L. Brunschvicg: *La Philosophie de l'esprit. Seize leçons professées en Sorbonne (1921—1922)*, 1949, Str. XVI+183. Zapowiedziano nadto: P. Destouches -Fevrier: *Recherches sur la structure des théories physiques*; A. Heyting: *Intuitionisme et la théorie de la connaissance*; L. Brouwer: *L'intuitionisme mathématique*; G. Bouligand-Desgranges: *Le Déclin des Absolus Mathématiques*.

„Que sais-je?” — Collection dirigée par P. Angoulvent (zob. Ruch Fil. XVI s. 52a), licząca do tego czasu przeszło 400 pozycji, podaje w dalszych tomikach m. in.: 253. *L'existentialisme* (P. Foulquié), 256. *La graphologie* (H. Hertz), 269. *Les origines de la bourgeoisie* (R. Pernoud), 270. *Vie et mort des mots* (M. Schöne), 277. *Physionomie et caractère* (F. Baud), 281. *La statistique* (A. Vessereau), 285. *L'inconscient* (J. Filoux), 291. *Matière, électricité, énergie* (A. Boutaric), 293. *Le son* (J.-J. Matras), 297. *Le crime* (J. Marquiset), 300. *Le marxisme* (H. Lefebvre), 302. *La psychotechnique* (G. Palmade), 304. *Histoire des doctrines politiques en France* (J. Droz), 306. *Psychologie militaire* (Paul-H. Maucorps), 311. *La mécanique ondulatoire* (J.-L. Destouches), 322. *Les sentiments* (J. Maisonneuve), 333. *Physiologie de la conscience* (P. Chauchard), 341. *Les classes sociales* (A. Joussain), 350. *La mémoire* (J.-C. Filloux), 353. *La volonté* (P. Foulquié), 363. *La dialectique* (P. Foulquié), 369. *Psychologie de l'enfant* (P. Césari), 380. *La caractérologie* (G. Palmade), 387. *Le socialisme* (G. Bourgin et P. Rimbart), 391. *Histoire des Universités* (R. Aigrain), 393. *Histoire de l'en-*

seignement en France (M. Glatigny), 395. Le personalisme (E. Mounier), 401. La géométrie contemporaine (A. Delachet), 410. L'électricité cérébrale (J. Delay).

Collection de logique mathématique pod redakcją P. Destouches-Février (Paryż) i A. Feys'a (Louvain) została zainaugurowana książką: E. W. Beth: *Les fondements logiques des mathématiques* (Paris, Gauthier — Villars, 1950, str. 222, 1480 fr.).

Aristotelian Society wydało w ramach swego wydawnictwa *Proceedings of the Aristotelian Society* kolejne tomy uzupełniające (Supplementary Volumes) XX—XXII za lata 1946, 1947 i 1948, mianowicie *Logic and Reality* (1946), s. 232; *Explanation in History and Philosophy* (1947), s. 218; *Logical Positivism and Ethics* (1948), s. 215 (London, Harrison and Sons, Ltd, cena każdego tomu 21 sh), Tomy te zawierają odczyty wygłoszone w wymienionych latach, na dorocznych zebraniach w lipcu, odbywanych wspólnie z Mind Association, kolejno w Manchester, Cambridge i Durham (zob. Ruch Fil. XVI, s. 60 b, 200 b); każde zebranie obejmuje serię z czterech sympozjów z trzema prelekcjami w każdym z nich.

Indeks do *Proceedings of the Aristotelian Society*, obejmujący czas od r. 1900 do chwili obecnej, ułożony alfabetycznie i rzeczowo, ma się ukazać w krótkim czasie.

The Library of Living Philosophers — jako tom VII tego wydawnictwa (zob. Ruch Fil. XVII, s. 100 b) ukazała się książka: Albert Einstein — *Philosopher — Scientist*, Edited by Paul A. Schilpp. Evanston, Illinois: *The Library of Living Philosophers, Inc.* 1949. Str. XVI+781. 8,50 dol.

Erkenntnis und Leben. Zbiór pod powyższym tytułem, nakładem firmy Czernetz & Huber w Zurychu, ma objąć wybitne publikacje z różnych dziedzin nauk filozoficznych w niemieckich tłumaczeniach, m. in. mają wejść doń książki: A. N. Whitehead — *Science and the Modern World*; C. L. Morgan — *Emergent Evolution*; S. Alexander — *Space, Time and Deity*.

Library of Living Philosophers (zob. Ruch Fil. XVI, s. 192b) będzie wychodzić w niemieckim wydaniu, równoległym do wydania angielskiego, począwszy od tomu VI (E. Cassirer), nakładem firmy W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart.

Czasopisma.

Kwartalnik Filozoficzny poświęcił podwójny zeszyt 1-2 tomu XIX (1950) str. 169 — pamięci Kartezjusza w 300-lecie śmierci. Zeszyt składa się z sześciu rozpraw, których autorów

i tytuły podaje rubryka Przegląd czasopism w niniejszym zeszycie (str. 184a).

Zeszyty „Nowych Dróg”, Seria filozoficzna (zob. Ruch Fil. XVII, s. 101 b), nr 2 tego wydawnictwa, podającego wybór prac marksistowskich w przekładach na język polski, ukazał się w 1949 r. w objętości s. 160 (2. wyd. 1950) i zawiera: J. Stalin — *Kwestia narodowa a leninizm* (publikowane po raz pierwszy w języku polskim), (s. 3—20), G. Dymitrow — *Charakter, rola i perspektywy demokracji ludowej i państwa ludowo-demokratycznego* (s. 21—26), Mao-Tse-Tung — *O dyktaturze demokracji ludowej* (s. 27—39), F. W. Konstantinow — *Rozwinięcie materializmu historycznego przez Lenina i Stalina* (s. 40—82), D. J. Czesnokow — *Lenin i Stalin o państwowej formie dyktatury proletariatu* (s. 83—112), B. C. Mańkowski — *Istota klasowa państwa demokracji ludowej* (s. 113—127), George Morris — *Watykańska „filozofia robotnicza”* (s. 128—145). **Kronika: W. Skatierszczykow** — *Dyktatura klasy robotniczej w okresie budownictwa komunizmu* (s. 146—148); *Przykładowa tematyka rozpraw dla uzyskania stopnia naukowego kandydata nauk filozoficznych* (s. 149—160). Cena 100 zł.

Życie nauki. (zob. Ruch Fil. XVI, s. 54a) zostało przeniesione z Krakowa do Warszawy; przejął je od Konwersatorium Naukoznawczego w Krakowie Komitet Wykonawczy I Kongresu Nauki Polskiej, powołując na stanowisko naczelnego redaktora Bogusława Leśnodorskiego. Dawne wydawnictwo zostało zamknięte tomem VIII, (nr 43—48) za lipiec-grudzień 1949; nowe rozpoczęło wychodzić jako rocznik V, Nr 1—2 (podwójny) za styczeń—luty 1950 r. przekształconego czasopisma zawiera: Desanti J. T. — *Stalin, uczyony nowego typu*; Dembowski J. — *Pierwszy Kongres Nauki Polskiej*; Wyka K. — *Cele i zadania Klubów Profesury Demokratycznej*; Childe G. — *Socjologia wiedzy*; Alentiew A. A. — *Nauka ojczyzna w walce z kosmopolityzmem*; Gieysztor A. — *Badania początków Państwa Polskiego*; Marchlewski T. — *Istota kryzysu w genetyce współczesnej*. Zeszyt podaje nadto przegląd prac przygotowawczych do Kongresu, informacje dotyczące przemian organizacyjnych w szkolnictwie wyższym, charakterystyki laureatów naukowych nagród państwowych (J. Dembowski, W. Sierpińskiego, St. Mazura, K. Kuratowskiego) oraz sprawozdania z książek.

Materiały do studiów i dyskusji z zakresu teorii i historii sztuki, krytyki artystycznej oraz metodologii badań nad sztuką, kwartalnik pod redakcją Sekcji teorii i historii sztuki Państwowego Instytutu Sztuki (Warszawa, Krakowskie Przedmieście 17), zeszyt I, z marca 1950 r., wydany bardzo starannie, objętości 152 str.,

przynosi w programowej przedmowie „Od Redakcji” następujące sformułowanie zadań wydawnictwa: „Państwowy Instytut Sztuki, powołany do życia uchwałą Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949, rozpoczął działalność jako centralna placówka naukowo-badawcza w zakresie zagadnień twórczości artystycznej oraz jej związku z życiem i potrzebami społeczeństwa zdążającego do socjalizmu. W podjętych i planowanych pracach Instytut zmierza do przewartościowania dotychczasowego dorobku polskiej nauki o sztuce na gruncie metody materializmu dialektycznego i historycznego... W „Materiałach” zamieszczone będą zarówno prace oryginalne, jak i liczne przekłady... tak jedne jak drugie ściśle wiążą się z problemami podejmowanymi w trakcie organizowanych przez Instytut zebrań naukowych i dyskusji twórczych...” Treść zeszytu jest następująca: I. (Rozprawy) **W. Sokorski** — Sztuka w walce o socjalizm, **J. Starzyński** — Realizm mieszczański a realizm socjalistyczny, **M. Porębski** — Dwa programy, II. (Przekłady) **N. Parsadanow** — Znaczenie książki W. I. Lenina „Materializm a empiriokrytycyzm” („Iskusstwo”, nr 3, marzec 1949), **S. Warszawski** — Walka z impresjonizmem („Zwiewda”, nr 4, kwiecień 1949). Prenumerata 800 zł. roczne. „Ruch”, Warszawa, Srebrna 12.

Życie i Myśl, nowy miesięcznik Instytutu Zachodniego w Poznaniu pod redakcją Komitetu, na którego czele stanął prof. Zygmunt Wojciechowski, ma być poświęcony zagadnieniom historyczno-kulturalnym i politycznym, ze szczególnym uwzględnieniem roli Kościoła w sprawach polskich ziem zachodnich. Zeszyt 1—2 (maj—czerwiec 1950) zawiera następujące artykuły z pogranicza zagadnień filozoficznych: **Mroczkowski P.** — Dwa oblicza humanizmu Tomasza More’a; **Parandowski J.** — Sława i nieśmiertelność; **Rogalski A.** — Emanuel Mounier. Adres: Poznań, Chełmońskiego 1, m. 7/8, prenumerata roczna 800 zł.

Roczniki Humanistyczne I (1949). Tow. Nauk. Kat. Uniwersytetu Lubelskiego — Wydział Historyczno-Filozoficzny; redaktorowie **J. Kleiner**, **S. Kawyn**, **S. Kunowski**. Lublin 1949. Str. 381 + 18 tabl. Wydany tom zawiera wśród innych rozprawy z pogranicza badań filozoficznych: **W. Hensel** — Stosowanie metody etnologicznej w prehistorii; **J. Parandowski** — W pracowni pisarza; **M. Dłuska** — Człon podstawowy i człon kształtujący w polskich wyrazach.

Psychologiczny Sbornik, czasopismo kwartalne wydawane od 1946 r. przez Maticę Slovenską w Turczańskim sv. Martinie (zob. Ruch Fil. XVI, s. 194 a), zostało przekształcone począwszy od IV rocznika na czasopismo Instytutu Psychologicznego, utworzonego w r. 1949 przy Słowackiej Akademii Nauk i Umiejętności. Redaktorem czasopisma jest nadal prof. dr An-

ton Jurowsky, organizator i kierownik Instytutu — wydawcą Akademia. Prenumerata roczna wynosi 240 k. czs. Adres Redakcji i Administracji: Bratislava, Sturova ul. 7.

Woprosy Filosofii, 1949, 2 (7) podają artykuł: **I. S. Narski**. Propaganda marksizmu w demokratycznej Polsce (s. 327—334). Tematem artykułu jest omówienie książki A. Schaffa: Wstęp do teorii marksizmu. Zarys materializmu dialektycznego i historycznego. (Wydanie czwarte. Str. 292. Warszawa 1949). Autor recenzji podkreśla, że praca ta odgrywa ważną rolę, popularyzując w Polsce podstawy marksistowskiej filozofii wśród mas pracujących. Recenzja polemizuje z niektórymi ujęciami, sformułowaniami, sposobami stawiania i rozwiązywania problemów w książce i ujawniając w ten sposób jej niedociągnięcia, zarazem jednak podnosi jej zalety. Recenzent kończy swój wyczerpujący referat słowami (s. 333): „Mimo istniejących braków praca A. Schaffa „Wstęp do teorii marksizmu” jako całość, bezspornie zasługuje na ocenę pozytywną. Jednak wymaga ona nie tylko usunięcia niedociągnięć ale także znacznego rozszerzenia i pogłębienia wszystkich poruszonych przez autora zagadnień, bo wiele rozdziałów marksistowsko-leninowskiej teorii nie znalazło w niej dostatecznego opracowania”.

„Filosofska misl” — nazywa się filozoficzne czasopismo bułgarskie wychodzące od 1950 r. w Sofii pod redakcją Todora Pawłowa. Zawiera ono dział aktualnych artykułów, dział sprawozdań i recenzji — informujących głównie o wydarzeniach, dyskusjach i książkach wychodzących na terenie ZSRR i Bułgarii a także w innych krajach, a nadto dział odpowiedzi na pytania czytelników.

Les Etudes Bergsoniennes, rocznik wydawany przez Association des Amis de Bergson wychodzi w Paryżu od r. 1948 nakładem księgarni Albin Michel. Tom pierwszy (str. 342) za r. 1948 zawiera rozprawy: **Delattre F.** — Bergson et Proust: accords et dissonances (s. 13—127), **Gouhier H.** — Maine de Biran et Bergson (s. 129—173). Kronika przynosi omówienie nowych pozycji literatury o Bergsonie, przegląd odczytów i wykładów poświęconych Bergsonowi, notatki i dokumenty. Tom drugi (1949, str. 273) podaje na czele francuskie tłumaczenie łacińskiej tezy Bergsona p. t. L'idée du lieu chez Aristote (s. 9—104), po czym następują artykuły: **E. Brehier** — Images plotiniennes, images bergsoniennes (s. 107—128), **J. Delhomme** — Durée et vie chez Bergson (s. 131—191), **F. Delattre** — Henri Bergson et l'Angleterre (s. 199—205), **J. Hyppolite** — Henri Bergson et l'existentialisme (s. 208—211). Reszcie tomu wypełniają głosy dyskusyjne, zapiski i dokumenty, krytyki i przegląd literatury.

L'Année Sociologique, (Troisième série 1940—1949, tome second, Paris Presses Universitaires de France, 1949, Str. 541, 800 fr. fr.) zawiera m. in. rozprawy: **P. Francastel** — Art et Sociologie (s. 491—527) **G. Friedmann** — De quelques incidences psychologiques, sociales et morales dans l'évolution contemporaine des métiers industriels (s. 528—577). Tom zawiera nadto obszerny dział sprawozdań i recenzji, podzielonych na działy: Sociologie morale et juridique, Sociologie économique, Technologie, Linguistique, Esthétique.

Enfance. Psychologie — Pédagogie — Neuropsychiatrie — Sociologie — nowe czasopismo, wychodzi jako dwumiesięcznik pod redakcją prof. Henri Wallon, nakładem Presses Universitaires de France (108, Boulevard Saint — Germain — Paris 6-e). Prenumerata roczna 950 fr. Pięć zeszytów rocznika 1949 zawiera treść następującą: **Nr 1. Tournay A.** Sur les enfants paralysés, **Lévy A.** — Portraits de meneurs et psychologie du groupe. Introduction et notes de D. Lagache, **Naville P.** — La Crise de „l'illusion professionnelle” chez l'enfant et l'adolescent, **Cordeau R.** — Psychologie du dessin enfantin, **Jouhy E.** — A propos des enfants caractériels, **Koskas R.** — L'Adolescent et sa famille, **Delligny F.** — La grande cordée, **Leboutet L.** — Une expérience d'enseignement auto-visuel, **Lévy-Bruhl B.** — Réforme de l'enseignement en Hongrie, **Lezine I.** — La Psychologie scolaire à Winnipeg (Canada). **Nr 2. Dos Santos J. A.** — Troubles de la conduite et milieu familial, **Fau, R.** et **Memin Ch.** — Les Echecs en matière de rééducation des troubles du caractère, **Durup G.** et **Marcotte A.** — Un projet de „Guide d'éducation sexuelle”, **Fabre A.** — L'Expérimentation pédagogique. Empirisme, expérience et expérimentation. **Zazzo R.** — Enquete sur les jumeaux, **Cabus A.** — Les Testes et les miracles, **Seclet-Riou F.** — La Réforme scolaire en Tchécoslovaquie, II-e Congrès international pour la pédagogie de l'enfance déficiente. **Nr 3. Wolff C.** — La Main et les facteurs constitutionnels de la déficience mentale et morale, **Chauffard C.** — Rigidité ou plasticité des aptitudes chez l'enfant, **Dr Fusswerk** et **Horinson S.** — La Personnalité et le dessin du „moi”, **Dubuisson P.** — Un inadapte scolaire: l'asthénique, **Grandjon N.** — Contribution à l'étude de la dyslexie d'évolution, **Brauner A.** — Critères du bon livre d'enfants, **Cabus A.** — Répartition des élèves de l'agglomération lyonnaise dans les cours de scolarité primaire pour l'année 1948—1949, **Lebovici S.** — Un livre récent: L'évolution de la mentalité de l'enfant pendant la guerre, par E. Jouhy et V. Shentoub, **Adler A.** — Le Mouvement des Pionniers en U. R. S. S. Ses rapports avec l'école, **Lezine I.** — Psychologie et éducation dans la province de l'Ontario (Canada). **Nr 4. Delay J., Pichot P., et Sicot L.** — Le Traitement

de certains troubles du comportement chez les débiles mentaux par le chlorhydrate de méthylamphétamine, **Heuyer G., Lebovici S. et Angulvent N.** — Le Test de Lauretta Bender, **Diel P.** — Les Causes de la déformation psychique chez l'enfant, **Cahn P.** — La Personnalité de l'enfant dans le groupe fraternel, **Brunet O. et Lezine I.** — Psychologie de la première enfance. Une contribution du groupe des jeunes parents, **Pichot P. et Rennes P.** — Le Pronostic de la réussite scolaire. Valeur respective d'un test de facteur „G.” et d'un test de vocabulaire, **Zazzo R.** — Rectification expérimentale des tests Binet-Simon, **Berland L.** — L'Enseignement en Mauritanie (A. O. F.), Le IX-e Congrès international de Psychotechnique, **Nr 5. Numéro spécial consacré aux Maisons d'Enfants.** **Wallon H.** — Introduction, **Le Guillant L.** — Le Statut légal des maisons d'enfants, **Cortez F.** — Le Métier d'éducateur, **Jouhy E.** — La Formation des cadres, **Seclet — Riou F.** — L'Instituteur en maisons d'enfants, **Rougerie M.** — Le Role du chef de centre en villages d'enfants, **Brauner A.** — Méthodes factices en maisons d'enfants, **Jouhy E.** — L'Education sociale en maisons d'enfants, **Lebovici S.** — A propos de la psychothérapie chez les enfants placés en internat de rééducation, **Diatkine R.** — Note sur quelques observations pratiquées au cours d'une tentative psychothérapique dans un internat médicopédagogique, **Zazzo R., Patin J., et Koskas R.** — Premières recherches de sociométrie dans une maison d'enfants, **Francois C.** — Organisation intérieure au Renouveau, **Lacapère S.** — Une maison d'enfants: la bastide de Beau-Soucy, **Schwartz L.** — Une expérience avec de jeunes déportés, **Delligny E.** — Une maison pour 80 ou 9 maisons pour 10.

„Archives de Philosophie”, (czasopismo wydawane w nieregularnych odstępach czasu przez Maison d'Etudes Philosophique — Vals-près-Le-Puy, nakładem firmy Beauchesne w Paryżu) zeszyt pierwszy rocznika VII (1947) w całości poświęcony jest filozofii Bergsona. Na treść jego składają się następujące rozprawy: **Le Roy E.**: Une enquete sur quelques traits majeurs de la philosophie bergsonienne (7—21) — **Romeyer B.**: Caracteristiques religieuses du spiritualisme de Bergson (22—55). — **Kucharski P.**: Sur le point de départ de la philosophie de Bergson (56—80). — **Forest A.**: L'existence selon Bergson (81—101). **D' Aurec P.**: De Bergson Spencérien au Bergson de l'„Essai” (102—121). — **Bremond A.**: Refléctions sur l'homme dans la philosophie de Bergson (122—144) **Ricour A.**: Morale et nature dans la philosophie morale de Bergson (145—160).

Revue Internationale de Philosophie (zob. Ruch Fil. XVI, s. 194a) wydała nr 11 (zeszyt 1 rocznika IV) p.t. L'Empirisme Logique. Treść

tego zeszytu, przytoczona w Przeglądzie czasopism (s. 192b), poucza w sposób bardzo interesujący o ważnych przemianach w tonie empiryzmu logicznego, który nadal pozostaje jednym z żywych prądów współczesnej myśli filozoficznej.

Fińskie Towarzystwo Filozoficzne wydało w lecie 1949 tom 15 swego wydawnictwa **Ajatus** (Myśl) o 329 stronach, który zawiera m.in. następujące prace (tytuły rozpraw pisanych po fińsku są podane w brzmieniu francuskim): **E. Ahlman** — Le langage et les normes (5—23), **J. Jørgensen** — Les grands courants de la philosophie contemporaine (67—89), **E. Kaila** — Koordinaatensystem und Referenzsystem (91—102), **P. Renvall** — L'évolution et l'histoire (153—166), **U. Saarnio** — Ueber die Konverse der Relation (167—176), **K. Sorainen** — Les 75 ans de la Société de Philosophie (177—216), **V. Valpola** — Ueber den Begriff der Quantität (261—298), **A. Wedberg** — The Aristotelean theory of classes (299—314), **G. H. von Wright** — Some principles of eliminative induction (315—328).

Philosophischer Literaturanzeiger — ein Referatenorgan für die Neuerscheinungen der Philosophie und ihrer gesamten Grenzgebiete — redaktorem tego nowego pożytecznego wydawnictwa jest Dr G. Schischkoff, wydawcą Zeitschrift für philosophische Forschung, adres: Verlag des „Philosophischen Literaturanzeigers“ (13 b) Schlehdorf am Kochelsee, Obb. Cena zeszytu, (ok. 3 ark. druku) 2 DM, przy przedpłacie za 6 zeszytów 15% zniżki. Zeszyty będą ukazywały się w miarę potrzeby — co miesiąc lub co dwa miesiące; każdy zeszyt będzie zawierał 12—20 kilkustronicowych referatów o nowych książkach oraz bieżącą bibliografię filozoficzną. W rocznych indeksach mają być wymieniane także recenzje książek z głównych czasopism filozoficznych całego świata. Dotychczasowe cztery zeszyty pierwszego tomu (z datami 1949 i 1950) przynoszą omówienia 61 książek, niemieckich (55), francuskich (5), i angielskich (1), przeważnie z lat 1947—1949 (jedna z r. 1944, pięć z r. 1946).

Zeitschrift für Philosophische Forschung zamieściła w zeszycie 3 tomu IV (dział Berichte und Diskussionen str. 421—427) referat Wincentego Lutosławskiego (wydrukowano „Lutosławski“) **Der Messianismus im polnischen Volk**. Jest to nieco skrócony przedruk (co nie zostało zaznaczone) z opracowania tegoż autora **Die polnische Philosophie** (Fr. Ueberwegs Grundriss der Gesch. d. Philos. V. Die Philos. des Auslandes vom Beginn des 19. Jhs. bis auf die Gegenw., 12 Aufl., 1928) § 4, s. 306—311.

Zeitschrift für Philosophische Forschung (zob. Ruch Fil. XVII, s. 103 a) począwszy od tomu

IV (1949/50) wychodzi nakładem firmy Westkulturverlag Anton Hain, Meisenheim/Glan. Prenumerata roczna została nieco obniżona i wynosi: 28 DM.

Symposion — Jahrbuch für Philosophie, redaktor Max Müller (Freiburg), komitet redakcyjny: H. Conrad-Martius, E. Fink, V. E. Fr. v. Gebattel, J. B. Lotz, S. Moser, H. Ochsner, G. Siewerth, Th. Steinbüchel †, B. Welte, E. Wolf. Verlag Karl Alber Freiburg. Nowe pismo ma podtrzymać tradycję „Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung“ (1913—1932), kładąc jednak nacisk na związki z różnorodnymi prądami filozoficznymi przeszłości i współczesności. W r. 1949 ukazały się t. I. za rok 1948 oraz t. II. za rok 1949. Tom III. ma wyjść z końcem 1950 r. Treść obu dotychczasowych tomów, z których każdy liczy około 400 stron, jest następująca: **I. Müller M.** — Vorwort, **Stadler W.** — Was ist Friede? **Wolf E.** — Grundlagen des abendländischen Rechtsgedankens bei Anaximander und Heraklit, **Siewerth G.** — Die Apriorität der menschlichen Erkenntnis nach Thomas von Aquin, **Heß R.** — Marx und Hegel, **Struve W.** — Die neuzeitliche Philosophie als Metaphysik der Subjektivität, Interpretationen zu Kierkegaard und Nietzsche, **Rehm W.** — Rilke und die Duse, **II. Welte B.** — Der philosophische Glaube bei Karl Jaspers und die Möglichkeit seiner Deutung durch die thomistische Philosophie, **De Tubac H.** — Von der Erkenntnis Gottes, **Schröder R. A.** — Ein Brief vom Buchhalter, **Ulmer K.** — Galilei und die Grundlegung der modernen Naturwissenschaft, **Hofmann-Langgässer W.** — Physik und Metaphysik, **Moser S.** — Zur Metaphysik der Natur heute, **Maeder H.** — Der Selbstaufbau der Natur.

Jahrbuch für Ästhetik und allgemeine Kunstwissenschaft — taki jest tytuł czasopisma które ma ukazywać się od r. 1950 nakładem wydawnictwa Ferdinand Enke, Stuttgart — W (Hasenbergsteige 3), redakcję objął prof. Heinrich Lützel (Bonn). Pismo ma kontynuować tradycję Zeitschrift für Ästhetik und allg. Kunstwissenschaft, które w latach 1908—1943 wychodziło nakładem tej samej firmy. Prospekt zapowiada następującą treść tomu pierwszego. **I. Philosophische Ästhetik. Perpet W.** — Die Bedeutung der Ästhetik für die heutige Philosophie, **Pfeifer J.** — Die Kunstanschauung von Ludwig Klages, **II. Dichtung. Pongs H.** — Das abschliessende Symbol (Wilhelm Raabe), **Grenzmann** — Das Wesen des Aphorismus, **Oppel H.** — Raum und Zeit im Drama Shakespeares, **III. Musik. Plessner H.** — Anthropologie der Musik **IV. Bildende Kunst. Bandmann G.** — Ikonographie der Architektur, **V. Miscellaneen. Boeck W.** — Rembrandt sub specie aeternitatis. Zu Büchern von Pinder, Hetzer,

und Sedlmayr, **Schnitzler H.** — Die Krisis der Kunst Zu Sedlmayrs „Verlust der Mitte“. VI. Bibliographie. **Ballauf Th.** — Ästhetik und allgemeine Kunstwissenschaft, **Beyrodt G.** — Die Theorie der Einzelkünste.

Schopenhauer Jahrbuch, wydawany przez Schopenhauer Gesellschaft, t. XXXII za lata 1945—48 (herausgeg. v. Arthur Hübscher, Minden/W., Aug. Lutzeyer, str. VIII+285) zawiera: **Hübscher A.**, *Schopenhauers Declamatio in audem philosophiae.* — **Payne F. J.**, The new order, Kant, Schopenhauer and the Buddha. — **Hübscher A.**, Hegel und Schopenhauer. Ihre Nachfolge, ihre Gegenwart. — Gardant la paix de l'ame: Aus einem unveröffentlichten Briefwechsel zwischen **Romain Rolland** und **Hans Zint.** — **Baillet A.**, La Société Schopenhauer après la deuxième guerre mondiale. — **von Brockdorff C.**, Schopenhauer und das Problem des Verstehens. — **Schneider L.**, Um den Satz vom Grunde. — **Mittasch A.**, — Letzte Worte über Ursache und Kraft. — **de Lorenzo G.**, Divagazioni sul Don Quichote de la Mancha. — **Hoffmann P. T.**, Schopenhauer und Richard Wagners Erlösungsgedanke. — **Tarachaud K. J.**, Stray observations on Schopenhauer's philosophy. — **Hübscher A.**, Schopenhauer als Mieter. — **Merkel R. F.**, Schopenhauers Indien-Lehrer. — **Hübscher A.**, Schopenhauer in der Anekdote. — **Vaternahm Th.**, Drei Karikaturen. — **Rauschenberger W.**, Der Name Trosiener. — **Borch R.**, Schopenhauer bei August Bebel. — **Loosli C. A.**, Der verkannte Schopenhauer. — **Esper E.**, Ein Gedenkblatt für Hans Zint: Aus seinen Briefen und Gedichten. — **Riedinger F.**, Die Ableitung von Naturgesetzen aus den Gesetzen des Raumes und der Zeit. — **Klamp G.**, Kettenreaktion und Kausalität. — Schopenhauers Bibliographie für die Jahre 1943—1946. Literaturverzeichnis zur Geschichte des Pessimismus und Bibliographie der Schopenhauer Bibliographien. — Wydawca pisze w Przedmowie: „Wir dürfen heute, in Rückblick und Rechenschaft, wohl sagen, dass die Gesellschaft unangetastet in Haltung und Bestand die Zeit des Nationalsozialismus, Krieg und Zusammenbruch überdauert hat... Es gab in allen diesen Jahren keinen Arterparagrafen, es gab keine Gleichschaltung, keine Unterwerfung unter die immer anmassender hervortretenden politischen Gesichtspunkte“.

Philosophische Studien, nowe czasopismo filozoficzne rozpoczęło wychodzić 1949 r. w Berlinie pod redakcją prof. O. F. Bollnow, do komitetu redakcyjnego należą nadto P. Feldkeller, R. Heiss, E. Rothacker, R. Schottlaender, A. Vierkandt, A. Werner. Pismo pragnie nawiązać do Kant-Studien, redagowanych niegdyś przez A. Lieberta, oraz umieszczać przede wszystkim rozprawy z zakresu etyki, estetyki, psychologii, filozofii gospodarczej i filozofii religii. Wy-

dawcą jest firma Walter de Gruyter u. Co, Berlin W 35. Pismo wychodzi w zeszytach kwartalnych o łącznej objętości ok. 30 arkuszy rocznie. Prenumerata roczna 18 DM.

Archiv für mathematische Logik und Grundlagenforschung ma powstać przy Archiv für Philosophie, dla publikowania prac, które wymagają składu matematycznego i ze względów technicznych nie mogą być drukowane w Archiv für Philosophie. Zeszyt pierwszy, z pracami prof. K. Schrötera i prof. H. Behmanna ukaże się z chwilą gdy pozwolą warunki ekonomiczne. Firmą nakładową jest W. Kolhammer Verlag, Stuttgart.

Wiener Zeitschrift für Philosophie, Psychologie und Pädagogik wychodzi w Wiedniu od r. 1947 (Universumverlag). Do Komitetu redakcyjnego należą A. Dempf, Th. Erisman, R. Meister, H. Rohrer.

Philosophisches Jahrbuch, wydawany przez Görres-Gesellschaft obchodził w kwietniu 1950 r. 60-lecie istnienia. Z tej okazji odbył się w Fuldzie zjazd filozoficzny 29. IV.—3. V. 1950 r. obejmujący 14 referatów z dyskusją. Sprawozdanie z przebiegu zjazdu wraz z tekstami referatów podaje zeszyt 2—3 tomu 60 (1950) czasopisma.

Philosophisches Jahrbuch, Bd. 58 (1948), H. 3, przynosi uwagi Prof. H. Scholza: Zur Erhellung der spätmittelalterlichen Logik (s. 288—289), dotyczące logiki Wilhelma Ockhama (w związku z omówieniem na str. 291—292 tegoż zeszytu książki: William Ockham, The Tractatus de praedestinatione et de praesentia Dei et de futuris contingentibus of William Ockham. Edited with a study on the mediaeval problem of a three-valued logic by Philotheus Boehner OFM, New York, The Franciscan Institute St Bonaventure College, 1945, s. VIII—193). W uwagach tych Prof. Scholz pisze: „Durch die bahnbrechenden Forschungen des während des Krieges in Warschau von den Deutschen ermordeten Krakauer Philosophie-Professors Jan Salamucha OP und seines nicht minder verdienstvollen Ordensbruders, des gegenwärtigen Professors der Philosophie... I. M. Bocheński, ist die Ockhamsche Logik zum ersten Mal in das helle Licht einer exakten Analysis und einer auf dieser Grundlage fussenden Beurteilung gerückt worden“. (NB: W. 5 od góry ze strony 289 należy przenieść na str. 288, w. 7 od dołu).

Scholastik, kwartalnik teologiczny i filozoficzny, założony w r. 1926, wychodzi ponownie po przerwie wojennej od r. 1949. Redaktorem jest Ks. H. Weisweiler, SJ, wydawcą Philosophisch-Theologische Hochschule St. Georgen w Frankfurt nad Menem. Zeszyt pierwszy

(160 str) zawiera: **Lotz J. B.** Entwurf einer Ontologie bei Fr. Nietzsche. **Ivanka E.** — Die neuplatonische Synthese, ihre Bedeutung und ihre Elemente. **Landgraf A.** — Die Erkennbarkeit des eigenen Gnadenstandes nach der Lehre der Frühscholastik **Weisweiler H.** — Die Arbeitsmethode Hugos von St. Victor. — Bogaty dział recenzji wypełnia więcej niż połowę zeszytu.

Archiv für Rechts — und Sozialphilosophie, po przerwie wojennej ukazał się zeszyt 1 tomu XXXVIII z września 1949 r., czasopismo wychodzi staraniem „Internationale Vereinigung für Rechts- und Sozialphilosophie“ (zob. s. 293b). Redakcją objęli Rudolf Laun (Hamburg) i Theodor Viehweg (Monachium). Do komitetu redakcyjnego należą nadto: F. Battaglia (Bologna), F. Darmstaedter (Cambridge), J. Ebbinghaus (Marburg), K. Englisch (Heidelberg), E. Fechner (Tübingen), H. Fehr (Bern), J. Hall (Bloomington Ind.), R. Heiss (Freiburg i Br.), J. v. Kempsey (Hembsen), U. Klug (Mannheim), L. C. De Moncada (Coimbra), R. Pound (Cambridge, Mass), G. Radbruch (Heidelberg), M. Rheinstejn (Chicago), D. Santos (Lisbona), W. Sauer (Münster), W. Szilasi (Brissago w Szwajc), A. Utz (Fryburg w Szwajc.), L. v. Wiese (Kolonia), E. Wolf (Freiburg i Br.), Th. Württenberger (Moguncja). Adres redakcji: München 23, Martinstrasse 1/III. Wydawcą jest firma A. Francke A. G. Verlag w Bernie.

Philosophia Naturalis — Archiv für Naturphilosophie und die philosophischen Grenzgebiete der exakten Wissenschaften und Wissenschaftsgeschichte, nowe czasopismo ma wychodzić nakładem Westkulturverlag A. Hain, (22) Meisenheim Glan, redakcją tworzą Dr E. May, Dr W. Stacke, Doc. Dr H. Wein.

Psyche. Ein Jahrbuch für Tiefenpsychologie und Menschenkunde in Forschung und Praxis, — ukazał się rocznik pierwszy 1947/48. Redaktorem jest Priv. Doz. Dr Alexander Mitscherlich (Heidelberg, Im Gabelacker 13), do komitetu redakcyjnego należą nadto H. Kunz (Bazylea) i F. Schottländer (Stuttgart).

Filosofia, kwartalnik filozoficzny pod redakcją prof. Augusto Guzzo (via Po 18, Torino) rozpoczął wychodzić w Turynie, począwszy od stycznia 1950 r. Adres administracji: Filosofia, Piazza Statuto 26, Torino, Italia. Prenumerata roczna 1000 lirów (5 dol.) zeszyt pierwszy zawiera: **Pareyson L.** — La deduzione del finito nella prima dottrina della scienza di Fichte. **Tarozzi G.** — Roberto Ardigó'a Trentanni della morte. **Clava G.** — Gratuito nihilismo di Sartre. **Guzzo A.** — Genio e entusiasmo. **Mossa G.** — Galileismo di Salvatore Tommasi. **Mathieu V.** — Faust e il disagio dell'uomo d'oggi. **Rosso C.** — Lettera ginevrina. De

Lio de Brizzio R. — Lettera romana. Zeszyt zamykają recenzje książek.

The British Journal for the Philosophy of Science, organ The British Society for the History of Science — Philosophy of Science Group (zob. Ruch Fil. XVII, s. 113 a) wychodzi od maja 1950 r. w nakładzie księgarni Thomas Nelson and Sons Ltd, Parkside Works, Edinburgh. Redaktorem naczelnym jest A. C. Crombie (Londyn), do komitetu redakcyjnego należą: J. R. Baker (Oxford), J. D. Bernal (Londyn), H. Ding'e (Londyn), E. A. Milne (Oxford), M. Polanyi (Oxford), K. R. Popper (Londyn), B. Russell (Cambridge), E. Schrodinger (Dublin), Ch. Sherrington (Oxford), Ch. Singer (Londyn), E. Whittaker (Edinburgh), J. H. Woodger (Londyn). Do współpracowników pisma należą nadto: L. v. Bertalanffy, E. W. Beth, R. G. W. Scott B'air, E. F. Caldin, Ph. Frank, M. H. Pirenne, E. S. Russell, F. Waismann, G. J. Whitrow, P. W. Bridgman, L. J. Destouches, P. Destouches-Fevrier, J. Łukasiewicz, E. F. Doherty, S. J. Wilkie i in. Nowe czasopismo ma być terenem wymiany myśli między pracownikami różnych dziedzin nauki; będzie podawać artykuły, sprawozdania z literatury, przegląd stanu badań, korespondencje i t. d. Zeszyty będą ukazywać się cztery razy rocznie, w lutym, maju, sierpniu i listopadzie. Prenumerata roczna 30 s.

Philosophical Quarterly, nowe pismo filozoficzne, będzie wychodzić cztery razy rocznie, począwszy od października 1950 r., jako organ Scots Philosophical Club przy Uniwersytecie St. Andrews. Redaktorem jest prof. T. M. Knox (The University, St. Andrews, Fife). Prenumerata roczna 1 funt ang.

The Philosophical Review (New York) poświęcił zeszyt listopadowy LVIII (1949), 6, swemu ustępującemu po 19 latach redaktorowi G. Watts Cunningham. Zeszyt zawiera artykuły: **G. Watts-Cunningham** — On the Meaningfulness of Vague Language; **M. Lazerowitz** — Are Self-Contradictory Expressions Meaningless? **Br. Benignus** — Prof. Cunningham and Thomism; **Brown S. M., Paton H. J.** — The Categorical Imperative; **Ducasse C. J.** — Some observations concerning Particularity; **Black M.** — On Speaking with the Vulgar.

Philosophical Studies, nowe czasopismo, nakładem University of Minnesota Press, ma służyć studiom filozofii analitycznej. Redaktorami są H. Feigl i W. Sellars, przy współdziałaniu P. Meehl, J. Hospers, M. Brodbeck. Prenumerata za sześć zeszytów rocznie 2,50 dol.

Measure, nowy kwartalnik, który ma przynosić krytyczny przegląd współczesnych pra-

dów naukowych, wychodzi nakładem Henry Regnery Comp. 20 West Jackson Boulevard, Chicago, Ill. Komitet redakcyjny tworzą D. J. Boorstine, D. Grene, R. M. Hutchins, J. U. Nef, R. Redfield, H. Regnery, D. G. Simson. Prenumerata roczna 4 dol. Zeszyt pierwszy zawiera rozprawę: **Weizsäcker C. F.** — *The Experiment: Its Nature and its Limits*, **Gilson E.** — *Artists and Saints*, **Redfield R.** — *Social Science among the Humanities*

Semantyka. Przegląd znaczeń, w których używany był ten termin zawiera rozprawa: **Allen Walker Read** — *An account of the word „semantics”*, w czasopiśmie *Word (New York)* vol. 4, nr 2 (1948), s. 78—97. Autor przytacza historię tego terminu, a także terminów pokrewnych, jak semazjologia, semiotyka i i. od w. XVII aż do ostatnich czasów cytując m. in. Chwistka, Tarskiego, Kokoszyńską, Korzybskiego, Carnapa, Morrisa. Omówienie tej rozprawy wraz z pewnymi uzupełnieniami podaje A. Church, *The Journal of Symbolic Logic*, vol. 14, nr 2 (1949) s. 135.

Słowniki. Bibliografie.

Katalog ilustrowany dzieł klasyków marksizmu-leninizmu w języku polskim ukazał się nakładem Spółdzielni wydawniczej „Książka i Wiedza”. Katalog obejmuje w szczególności bibliografię polskich przekładów dzieł Lenina i Stalina (wraz ze wziętym objaśnieniem treści i znaczenia przy każdym tytule), wydania związane z 70-leciem urodzin J. W. Stalina, Małą Biblioteczkę Marksizmu-Leninizmu (15 pozycji) oraz dzieła wybrane Marksa i Engelsa w dwóch tomach.

Bibliographie de la Philosophie, wydawana przez Institut International de Philosophie (zob. Ruch F.I. XVII, s. 104 b) — z końcem r. 1949 ukazała się (z dosyć znacznym opóźnieniem) część druga tomu V, (s. X+308), obejmująca drugie półrocze 1947 r. Dalszy program wydawniczy ustala, że dwie części bibliografii za rok 1948 mają ukazać się w pierwszej połowie 1950 r., dwie części bibliografii za r. 1949 z końcem 1950 r., tak iż od r. 1951 roczne zestawienia bibliograficzne będą pojawiały się normalnie w roku bezpośrednio następnym. Prenumerata rocznika 1948, taka sama jak rocznika 1947, wynosi 3,75 dol. lub 1.190 fr; cena zniżona d'a członków towarzystw filozoficznych, które wchodzi w skład Fédération Internationale des Sociétés de Philosophie — 2,75 dol. lub 875 fr; prenumerata rocznika 1949 — 5 dol. lub 1750 fr; cena zniżona 4 dol. lub 1400 fr. Prenumeratę należy kierować pod adresem: Mlle S. Delorme, Secrétaire de l'Institut International de Philosophie; 61, rue de Mont Cenis, Paris 18-me. Tomy poprzednie: 1937—I (wyczerpany), 1937—II (750 fr.), 1938—I, II (1500 fr.), 1939 (750 fr.),

1946—I, II (2400 fr.) — do nabycia w Librairie Philosophique J. Vrin, 6, Place de la Sorbonne, Paris V-e.

Bibliographie de la Philosophie. Ukazał się nakładem firmy J. Vrin w Paryżu zeszyt pierwszy rocznika VI-ego wydawanej przez Międzynarodowy Instytut Filozofii Bibliografii filozoficznej za pierwsze półrocze 1948 r. Zeszyt ten wyszedł w r. 1950 i składa się z dwóch części: z właściwej bibliografii w trzech katalogach (wydawców, czasopism, książek i artykułów) i z Indeksów (chronologicznego, topograficznego, nazwiskowego i tematycznego). Tom liczy X i 365 stron i kosztuje w oddzielnej sprzedaży 1.200 franków. Prenumerata całego rocznika 1948 (w dwóch tomach) wynosi 1.190 franków, a d'a członków towarzystw należących do Międzynarodowej Federacji Towarzystw Filozoficznych — 875 franków.

Organ T. W. — *An Index to Aristotle in English Translation*. Princeton University Press, Princeton N. Y. 1949, str. 224. Dol. 5. Jest to oddawna zapowiadany indeks topologiczny w języku angielskim, oparty na tekście oksfordzkiego tłumacza dzieł Arystotelesa (W. D. Ross, A. J. Smith, 1908—1931). Każdy termin jest odniesiony nie tylko do strony angielskiego tłumaczenia, lecz nadto do greckiego oryginału w wydaniu Akademii Berlińskiej (I. Bekker), tak przeto słownikiem można posługiwać się niezależnie od angielskiego wydania. Nadto każdy termin grecki jest podany w zestawieniu z różnymi jego angielskimi równoważnikami.

A Lexicon of St. Thomas Aquinas, Fascicle I: A — C. Roy J. Deferrari and S. M. Inviolata Barry, with the technical collaboration of I. McGuinness O. P. Washington, The Catholic University of America Press, 1948. Str. X+262. 12,50 dol. Całość słownika ma objąć pięć zeszytów; podaje on dokładne, źródłowe informacje, przewyższając dawny Thomas — Lexicon L. Schütza (1895).

Psyché, Revue internationale de Psychanalyse et des Sciences de l'Homme, 19, rue Monsieur, Paris 7-e (miesięcznik), rozpoczęło w tomie 4 (1949), nr 27—28, publikację Dictionnaire de Psychanalyse et de Psychotechnique; ogłoszona część obejmuje hasła od „abandon” do „agoraphobie”. Publikacją słownika kieruje Maryse Choisy.

Erwin Metzke. Handlexikon der Philosophie. Heidelberg, F. H. Kerle Verlag, 1948, Str. 457. Nakład 2, niezmienny 1949. Nowy ten podręczny słownik filozoficzny dzieli się na dwie części, pierwsza (330 stron w dwóch szpaltach) podaje terminy filozoficzne z krótkimi objaśnieniami, przy czym starannie rozróżnia się różne znaczenia terminu („Frei-

heit" — dwanaście znaczeń, „Ich" — dwanaście, „Lebensphilosophie" — sześć, „Sein" — dziewięć, „Wirklichkeit" — siedem). Część druga (119 stron) wymienia nazwiska filozofów i jest doprowadzona do ostatnich czasów. Przy każdym nazwisku podano daty życia, najważniejsze pisma i kilka słów charakterystyki.

Hübscher Arthur, *Philosophen der Gegenwart*. München, R. Piper & Co. 1949, s. 176. Poglądy i wizerunki pięćdziesięciu filozofów ostatniego półwiecza.

Wykłady, odczyty, referaty

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI. Wydział filologiczny. — 14. II. 49. Willmanowa H.: Teatr indyjski jako funkcja ideologii Indii i kultury języka. — 10. V. 49. Klawek A.: Pojęcie prawdy w literaturze biblijnej. — 13. VI. 49. Skwarczyńska St.: Zarys teorii literatury. — Komisja orientalistyczna. 5. II. 49. TOKARZ FR.: Próby Upaniszad określenia nieokreślonego absolutu jako bytu, świadomości i szczęśliwości. — Komisja historii sztuki. 21. IV. 49. CHOYNOWSKI M.: Elementy teorii zjawisk artystycznych. — Komisja językowa. 28. IV. 49. INGARDEN R.: O słowie jako skądniaku określonego języka. — 25. V. 49. JODŁOWSKI ST.: Zagadnienia systemu części mowy. — Wydział historyczno-filozoficzny. Komisja filozoficzna. 7. I. 49. MADYDA WŁ.: Ostatni estetycy starożytni. — 4. III. 49. ZNAMIEROWSKI CZ. Z zagadnień teorii wartości. — 30. IX. 49. MEYNARSKI F.: Kultura ekonomiczna i cywilizacja. — 4. XI. 49. ŁUBNICKI N.: Filozoficzne poglądy Hercena. — 30. XII. 49. ZNAMIEROWSKI CZ.: Doskonałość a szczęście. — 27. I. 50. AJDUKIEWICZ K.: Z logiki języka potocznego. — 10. II. 50. WĄSIK W.: Arystoteles w Polsce. — 28. IV. 50. GANSZINIĘC R.: Pojęcie duszy w filozofii przed-Arystotelesowskiej. — 19. V. 50. ELZENBERG H.: Ekspresja pozaestetyczna i estetyczna. Komisja socjologiczna. 14. V. 49. MYSZAKOWSKI Z.: Podwójna geneza wychowania. — Wydział matematyczno-przyrodniczy. 10. I. 49. ŚWIEŻA-WSKA K.: Rozróżnianie barw u jaszczurek zwińnek (*Lacerta agilis* L.). — 7. II. 49. BARTKOWIAK W.: Zdolność rozróżniania nasyceń barw przez zółwie. — Wydział lekarski 16. V. 49. BRZEZICKI E.: Stany reaktywne i histerya. — 16. V. 49. BRZEZICKI E.: Pojęcie nerwowości jego analiza i jego granice.

WROCŁAWSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE. Wydział nauk filologicznych, 16. IV. 48. KOLBUSZEWSKI ST.: Zagadnienie nowożytnej kultury. — Wydział nauk historyczno-filozoficznych, 16. IV. 48. INGARDEN R.: Metodologiczny wstęp do teorii poznania. — 25. VI. 48. MAJEWSKI K.: Uwagi do metodologii hi-

storii kultury materialnej (fakt ergologiczny). *Wydział nauk społecznych*, 10. I. 48. SKRZYWAN W.: Statystyka jako metoda poznania — 7. V. 48. MYCIELSKI A.: Próba zdefiniowania zbiorowości na tle doświadczeń behaviorystów. — *Doroczne zebranie publiczne* 27. III. 49. KULCZYŃSKI ST.: O postawę nauk humanistycznych.

TOWARZYSTWO NAUKOWE W TORUNIU. Wydział Filologiczno-Filozoficzny. — 23. XI. 49. CZEŻOWSKI T.: Kilka uwag o racjonalizmie i empiryzmie. — 26. I. 50. ELZENBERG H.: Dwie postawy w życiu moralnym. — LEWICKI A.: Zapominanie nazwisk. — Wydział Matematyczno-Przyrodniczy. 16. XI. 49. CZEŻOWSKI T.: Przyczynek do sylogistyki Arystotelesa. — JAŚKOWSKI ST.: O pewnej interpretacji zdań kategorycznych.

WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE. — 6. X. 49. KACZYŃSKA M.: Pojęcie, znaczenie, słowo — 18. X. 49. TOMASZEWSKI T.: Zasady przebudowy psychologii w Z.S.R.R. — 2. XII. 49. SCHAFF A.: Filozofia Józefa Stalina. — 18. I. 50. KREZMAR J.: O logice Petrażyckiego. — 22. II. 50. AJDUKIEWICZ K.: Zasada wyłączonego środka wobec terminów nieostrzych. — 25. II. 50. CZEŻOWSKI T.: Jak rozumieć sens życia? — 26. II. 50. CZEŻOWSKI T.: Uwagi o racjonalizmie i empiryzmie. — 22. III. 50. ZIEMSKI S.: Teoria indukcji w oświeceniu Wł. Biegańskiego. — 25. V. 50. OSSOWSKA M.: Refleksje metodologiczne o ustalaniu uwarunkowań społecznych — 23. VI. 50. WITWICKI T.: Obiektywny odpowiednik uczuć. Odczyty 25. II. i 25. V. odbyły się w Łodzi.

TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE W KRAKOWIE. — 11. VI. 49. SZUMAN ST.: O rozwoju myślenia przeciwieństwami. — 14. VI. 49. HOSTELET G. (z Brukseli): Le Schéma interprétatif de la production des faits. — 22. X. 49. (wspólnie z Oddz. Polskiego Towarzystwa Psychologicznego) TOMASZEWSKI T.: Zasady przebudowy psychologii w Z.S.R.R. — CHOYNOWSKI M.: O nauczaniu psychologii w Z.S.R.R.

TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE I PSYCHOLOGICZNE W LUBLINIE. — 19. XI. 49. HARA-SSEK ST.: Niemcy Dionizyjskie (próba interpretacji Nietzschego). — 17. XII. 48. i 28. I. 49. Dyskusja nad książką T. Tomaszewskiego „Psychologia po prostu” (zagajenie autora). — 25. II. 49. ŁUBNICKI N.: O metodzie rozwiązywania zagadnień metafizycznych środkami teorii poznania. — 15. III. 49. KALINOWSKI J.: O naukach praktycznych. — 15. V. 49. Posiedzenie publiczne poświęcone zagadnieniu pokoju. 1. HARA-SSEK ST.: — Idea pokoju w dziejach myśli

ludzkiej. 2. ŁUBNICKI N. — Wojna — rzecz nieludzka. 3. TOMASZEWSKI T. — Wojna jako problem psychologiczny. — 7. VI. 49. ZIEMNOWICZ M.: Podstawy pedagogiki w Polsce współczesnej. — 20. X. 49. Posiedzenie publiczne poświęcone kulturze radzieckiej: 1. ŁUBNICKI N.: — Radziecka myśl filozoficzna lat ostatnich. 2. HARASSEK ST.: — Krytyka niepozytywizmu we współczesnej filozofii radzieckiej. 3. TOMASZEWSKI T.: — Zasady przebudowy psychologii w ZSRR. 4. ZIEMNOWICZ M. — Szkolnictwo i pedagogika w ZSRR. — 26. XI. 49. TATARKIEWICZ WŁ.: Pojęcie szczęścia. — 25. I. 50. KOTARBIŃSKA J.: O ewolucji niepozytywizmu. KOTARBIŃSKI T.: Przegląd technicznych walorów działania. — 25. II. 50. ŁUBNICKI N.: Leninowska teoria odbicia w ujęciu Todora Pawłowa. 31. III. 50. Akademia ku czci Descartes'a (w 300-ną rocznicę śmierci). 1. ŁUBNICKI N.: Zagajenie. — 2. HARASSEK ST.: Życie Kartezjusza i jego rola w dziejach kultury. — 3. ŁUBNICKI N.: Descartes a nowoczesny materializm. — 4. TESKE A.: Fizyka Descartes'a — 5. ZIEMNOWICZ M.: Wpływ Kartezjusza na psychologię i pedagogikę. — 12. VI. 50. HARASSEK ST.: Filozofia Kółtąta, cz. I: Teoria poznania i metodologia. — 23. VI. 50. HARASSEK ST.: Filozofia Kółtąta, cz. II: Etyka.

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE. — 12. X. 49. SUSZKO R.: Logika matematyczna w ZSRR. — 22. XI. 49. DĄBBSKA I.: Z filozofii imion własnych. — 25. II. 50. AJDUKIEWICZ K.: Zasada wyłączonego środka wobec terminów nieostrych.

TORUŃSKIE TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE. — 25. X. 49. DĄBBSKA I.: Paton o sobie. — 3. XI. 49. (posiedzenie poświęcone kulturze radzieckiej) a) CZEŻOWSKI T.: Ruch filozoficzny w ZSRR. b) SOŚNICKI K.: Niektóre zasady filozofii marksistowskiej i ich dydaktyczne konsekwencje. — 8. XI. 49. WALLIS M.: Podobieństwo i przetworzenie w autoporcencie. — 2. XII. 49. ZNAMIEROWSKI CZ.: Podstawy emocjonalne moralności. CZ. I. — 3. XII. 49. ZNAMIEROWSKI CZ.: Podstawy emocjonalne moralności. CZ. II. — 31. I. 50. VOISE W.: Podstawowe założenia etyki Andrzeja Frycza Modrzewskiego i jego stosunek do szlacheckiego dualizmu etycznego. 24. III. 50. SŁUPECKI J.: a) Systemy rachunku zdań o różnych regułach odrywania. b) Bezoperatorowy system rachunku funkcyjnego. — 26. V. 50. HESSEN S.: Intelektualizm etyki starożytnej. — 27. V. 50. HESSEN S.: Zagadnienie różnicowania psychologicznego w szkole współczesnej. — 6. VI. 50. MOESE H.: Teoretyczne zagadnienia realizmu literackiego.

WROCŁAWSKIE TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE IM. K. TWARDOWSKIEGO poświę-

ciło swe doroczne posiedzenie 14 lutego 1950 r. upamiętnieniu 300-lecia śmierci Descartes'a. Program zawierał następujące przemówienia: GAWECKI B.: Wielkość Descartes'a. ROMAHNOWA S.: Ideał wiedzy w filozofii Descartes'a — SLEBODZIŃSKI WŁ.: Descartes jako matematyk — INGARDEN R. S.: Descartes jako fizyk.

POZNAŃSKI ODDZIAŁ POLSKIEGO TOWARZYSTWA PSYCHOLOGICZNEGO. — 15. X. 49. BŁACHOWSKI S.: Założenia teoretyczne psychologii radzieckiej. — 19. XI. 49. ZNAMIEROWSKI C.: Emocjonalne podstawy moralności. — 17. XII. 49. MIETKIEWSKI K.: O współzależności między hormonami a życiem psychicznym. — 28. I. 50. DYBOWSKI M.: Czy można formować wolę. — 11. III. 50. ZAWORSKI T.: Spontaniczne wyobrażenia melodyjne. — 27. III. 50. BŁACHOWSKI S.: Drogi polskiej psychologii. — 22. IV. 50. DRYJSKI A.: Prof. Pawłow i jego nauka o odruchach warunkowych. — 6. V. 50. KOSOWSKI J.: Psychologia momentu zawahania i jej związki ze snem i pomyłkami. — 8. V. 50. KREUTZ M.: Pojęcie dyspozycji psychicznej. — 17. VI. 50. BŁACHOWSKI S.: Zadania psychologii polskiej w obliczu Kongresu Nauki. — 24. VI. 50. MIELCZARSKA W.: Optymalny czas składania zeznań.

WROCŁAWSKI ODDZIAŁ POLSKIEGO TOWARZYSTWA PSYCHOLOGICZNEGO. — 12. II. 50. KREUTZ M.: Pojęciowe ujęcie zjawisk psychicznych. 26. V. 50. KREUTZ M.: Psychologia polska przed Kongresem Nauki. 5. VI. 50. KRUK-OLPINSKI W.: Fizjologiczne podstawy uczuć.

DIARIUSZ KULTURY ŁÓDZKIEJ — ROK 1947 (A. Kowalska i J. Trzynadłowski, Prace Poloniatyczne VI, Łódź 1948, Tow. Liter. im. A. Mick. Oddz. w Łodzi) wymienia następujące odczyty treści filozoficznej, nie zarejestrowane w Ruchu Filozoficznym: **Uniwersytet Łódzki, różne odczyty i wykłady.** 2. VI. 47. GREGOIRE A. — La philosophie des essences. 3. VI. 47. GREGOIRE A. — La naissance du mouvement existentialiste. 6. VI. 47. GREGOIRE A. — L'existentialisme systematique. 7. VI. 47. (Klub Prof. UŁ.) KOTARBIŃSKI T. — Możliwość i realizacja. 12. V. 47. KOTARBIŃSKI T. — Zasady współdziałania w życiu społeczności. 23. XI. 47. WILCZKOWSKI E. — Mózg a życie psychiczne. Powsz. Wykł. Un. (Cykl „zawody i dyscypliny naukowe”) 9. II. 47. KOTARBIŃSKI T. — Filozof. 23. II. 47. SZCZEPAŃSKI J. — Socjolog. 11. V. 47. DRYJSKI A. — Psycholog. 15. VI. 47. HESSEN S. — Pedagog. Tow. Psychol. 19. XI. 47. DRYJSKI A. — Fantazja twórcza podświadomości. Klub Intel. 14. VI. 47. BIAŁOBRZESKI C. — Aspekty filozoficzne najnowszych zdobyczy fizyki. Tow. Liter. im.

A. Mick. 7. XII. 47. **KOWALSKA A.** — Receptja Rozmyślań Marka Aurelega w literaturze polskiej. **Zw. Walki Mł. „Życie”**. 25. I. 47. **SCHAFF A.** — Humanizm socjalistyczny. 17. XI. 47. **ŻUKOWSKI N.** — Metodologia nauk przyrodniczych. 9. XII. 47. **KOWALIK W.** — O badaniu postępowania człowieka.

KOŁO FILOZOFICZNE STUDENTÓW „U. L. w Lublinie. 28. XI. 49. **STANOWSKI A.**: O podstawach metodologicznych metafizyki. — 14. I. 1950. **LEWINÓWNA Z.**: **SEŃKO WŁ.**: Na drodze do zrozumienia dziejów myśli: Etienne Gilson.

W UNIWERSYTECIE WARSZAWSKIM, na uroczystości inauguracyjnej roku akademickiego 3. X. 49. prof. **CZESŁAW NOWIŃSKI** wygłosił odczyt: O poznawalności świata.

POWSZECHNE WYKŁADY UNIWERSYTECKIE UNIWERSYTETU POZNAŃSKIEGO WSPÓLNIE Z POZNAŃSKIM TOWARZYSTWEM PRZYJACIÓŁ NAUK I WSZYSTKIMI TOWARZYSTWAMI NAUKOWYMI W POZNANIU. — (w ramach miesiąca pogłębienia przyjaźni polsko-radzieckiej). — 10. X. 49. **PIETRUSZCZYŃSKI Z.**: Nauki i nauczanie w ZSRR. — 12. X. 49. **AJDUKIEWICZ K.**: Logika matematyczna w ZSRR. — 7. XI. 49. **DOWŻENKO A.**: Pawłow i jego nauka o odruchach warunkowych.

POWSZECHNE WYKŁADY UNIWERSYTETU POZNAŃSKIEGO. — 6. X. 50. **WIEGNER A.**: Odbicie stosunków społeczno-wytwórczych w realizmie społecznym. — 13. V. 50. **MIETKIEWSKI K.**: Hormony a życie psychiczne.

WYKŁADY Powszechne UMK w Toruniu. 9. I. 50. **CZEŻOWSKI T.**: Logika prawdopodobieństwa. — 8. II. 50. (Włocławek) **ZAJKOWSKA A.**: Osobowość społeczna a człowiek uspołeczniony. — 20. III. 50. **JAŚKOWSKI ST.**: Pojęcie nieskończoności w matematyce.

KOŁO TORUŃSKIE POLSK. TOW. FILOZOFICZNEGO. W cyklu wykładów o kulturze świata antycznego: 17. II. 50. **H. ELZENBERG**: Julian Apostata w literaturze.

TOWARZYSTWO LITERACKIE IM. ADAMA MICKIEWICZA w Toruniu. 16. V. 50. **ELZENBERG H.**: Ekspresja pozaestetyczna i estetyczna.

ODDZIAŁ TORUŃSKI ZWIĄZKU HISTORYKÓW SZTUKI I KULTURY. Dn. 9. I. 50. **A. WIRTH** (Warszawa): O definicję sztuki.

ODDZIAŁ TORUŃSKI POLSK. TOW. HISTORYCZNEGO. W sekcji dydaktycznej 23. I. 50. **S. WOŁOSZYŃ** wygłosił odczyt: Zagadnienie wykształcenia w dydaktyce radzieckiej.

Z OKAZJI 80-LECIA URODZIN W. I. LENINA odbyły się z początkiem roku 1950 m. in. następujące posiedzenia i odczyty: Na naukowym posiedzeniu Instytutu filozofji AN SSSR C. A. Stiepanian: „Leninizm — sztandarem walki o pokój, demokrację i socjalizm”. Na naukowym posiedzeniu Akademii Obszczestwennych nauk przy CK WKP(b) P. N. Fiedosiejew: „Rozbudowanie nauki o społeczeństwie przez Lenina i Stalina”. Na wspólnym posiedzeniu filozoficznych katedr tejże Akademii G. S. Wasieckij: „Uzasadnienie i przedstawienie przez I. W. Lenina marksistowskiej teorii poznania”.

PROF. T. PAWŁOW, Prezes bułgarskiej Akademii Nauk, wygłosił w Uniwersytecie Karola w Pradze trzy odczyty, 12 i 14. X. 49 na temat: Filozofia i fizyka; dnia 17. X. 49. na temat: Filozofia i biologia. Ten sam prelegent przemawiał nadto 26. X. 49. w instytucji Socjalistyczna Akademia w Pradze na temat: Co to jest socjalistyczny realizm.

COLLOQUES PHILOSOPHIQUES (dawniej Collège Philosophique) w Paryżu zorganizowały w grudniu 1949 r. serię wykładów, m. in.: Minkowski E. — La réalité et les fonctions de l'irréel. Tenze — La Problème du néant et de la mort. Beaufret J. — Heidegger et l'humanisme. Kahn Th. — La connaissance considérée comme une fonction physiologique. Levi-Strauss C. — Langage et Société.

KANT - GESELLSCHAFT, LANDESGRUPPE BAYERN, MUNCHEN zorganizowała w r. 1949 szereg odczytów m. in.: **G. MARTIN** (Kolonja) — Thomas von Aquin und Immanuel Kant; **JOHN LADD** (Harvard Univ.) — Ethik als Naturwissenschaft; **R. PFEIFFER** (Oxford) — Erasmus und die Einheit der klassischen und christlichen Renaissance; **G. v. BERGMANN** (München) — Moderne Medizin und Geisteswissenschaft; **N. HARTMANN** (Göttingen) — Die Erkenntnis im Lichte der Ontologie; **H. PLESNER** (Groningen) — Anthropologie des Schauspielers; **H. HEIMPEL** (Göttingen) — Die geistige Struktur des deutschen Spätmittelalters; **G. KAFKA** (Würzburg) — Die Frage nach der Transzendenz; **M. CASPAR** (München) — Johannes Keplers Weltharmonie.

BIURO FÜR LOGISTISCHE FORSCHUNG w Monachium, na którego czele stoi dr Wilhelm Britzelmayer, zorganizowało w kwietniu 1947 r. Logistisches Colloquium na temat Logistik und Philosophie. Odczyty wygłosili: **KONRAD K. A.** — Grundlagen der Logistik; **SCHISCHKOFF G.** — Kategorial Analyse als Voraussetzung des Logikkalküls; **KLUG U.** — Die Lehre von der Kontraposition und der Logikkalkül; **GROSINGER W.** — Formalisierung der Grundwissenschaft; **SCHEURICH H.** — Logik, Mathematik

und Metamathematik; SCHILLING K. — Uber das Glasperlenspiel von Hermann Hesse.

Ośrodek włosko-niemieckiego **ISTITUTO DI STUDI FILOSOFICI** w Monachium zorganizował 23.—27. VII. 49. serię konferencji, które wygłosili prof. W. Gerlach (Monachium), Ad. Portmann (Bazylea), G. Bally (Zurich) i W. Szilasi (Freiburg i Br.).

MIĘDZYNARODOWY KURS WAKACYJNY został zorganizowany przez Politechniki w Hanowerze i Brunzwicku oraz Akademii Górniczą w Claustal, w tej ostatniej miejscowości 1—15 sierpnia 1950 r.; kierownictwo kursu objął prof. dr. E. Pletsch, (Gmelin-Institut der Max-Planck Ges.) a współudział przyrzekli nadto: Prof. Cheval, dyrektor Acad. Francaise w Tybindze, W. Hellpach (Heidelbergl), Th. Litt (Bonn), E. May (Starnberg), J. Monnerot (Paryż), prof. Peters (Nijmwegem), prof. Portmann (Bazylea), Fr. J. v. Rintelen (Moguncja). Jako główny temat wykładów ustalono: „Was ist der Mensch? Das Menschenbild zwischen Trug und Wirklichkeit“.

ISTITUTO DI STUDI FILOSOFICI w Rzymie zorganizował cykl konferencji, w ciągu których wygłosili odczyty: 11. III. 49. R. LE SENNE — La caractérogie; 29. III. 49. O. KRISTELLER — Movimenti filosofici del Rinascimento; 23. IV. 49. J. FESTUGIERE — Aion et sa signification jusqu'à Aristote.

ISTITUTO DI STUDI FILOSOFICI, przez swój oddział w Wenecji, zorganizował serię wykładów wybitnych myślicieli pod wspólnym tytułem La mia prospettiva filosofica, w Uniwersytecie padewskim, w czasie od grudnia 1949 do kwietnia 1950. Wykłady wygłosili: N. Abbagnano, A. Banfi, F. Battaglia, G. Bontadini, J. Craix-Ruy, P. Lammanna, L. Lavelle, E. Opocher, U. Padovani, M. F. Sciacca, L. Stephanini, E. Troilo. Wykłady te mają być ogłoszone drukiem przez Uniwersytet w Padwie.

SOCIETE SUISSE DE LOGIQUE ET DE PHILOSOPHIE DES SCIENCES odbyła swe doroczne zebranie 12 listopada 1949 w Bernie z odczytem prof. E. SPECKERA (Zurich): De intuitionistische Logik.

THE ROYAL INSTITUTE OF PHILOSOPHY W LONDYNIE (którego organem jest czasopismo Philosophy) zorganizował w r. 1949 cykl następujących wykładów publicznych: 21. I. W. B. GALLIE: The Ethics of Liberalism and the Ethics of Socialism; 25. II. F. C. COPELSTON S. J.: The Human Person in Contemporary Philosophy; 18. III. C. D. A. CAMPBELL: The Life of Reason; 29. IV. C. D. BROAD: The Relevance of Psychological Research in Philosophy.

PROF. A. TARSKI (Berkeley, California) wygłosił w marcu 1950 r. w Londynie, University

College, cztery wykłady p.t. The Fundamental Ideas of Meta-mathematics; następnie zaś na ten sam temat mówił w holenderskim Towarzystwie logiki i filozofii nauk w Amsterdamie.

PEIRCE SOCIETY zorganizowała 4 listopada 1949 konferencję filozoficzną w Columbia University (New York) z następującym programem: SAVAN D., Aspects of Peirce's Phenomenology SCHNEIDER H. W., Fourthness. — HARTSHORNE CH., The Monad: Relativity or Non-Relativity. — WEISS P., Peirce on Abduction.

ASSOCIATION FOR REALISTIC PHILOSOPHY — na dorocznym zebraniu 27 grudnia 1949 r. w Worcester (Mass.) F. Parker wygłosił odczyt: American Neo Realism and Critical Realism; łącznie zaś, w obrębie Personalist Discussion Group, W. G. Mueller mówił na temat A Personalistic Critique of Marx.

THE FULLERTON CLUB obchodzi 300-lecie śmierci Descartes'a 13 maja 1950 r. w Bryn Mawr College; wygłoszono następujące odczyty: Hofstadter A. — Expanation and Necessity; Deutsch K. — Mechanism and Teleology, some Problems in Communications Theory; Nagel E. — Mechanistic Explanation and Organismic Biology; Boas G. — Homage to Descartes.

CREIGHTON CLUB AT CAZENOVIA w Nowym Jorku odbył swe 53 zebranie 29—30 października 1949 r. z następującym programem: ADAMS E. T. — Ninety Years of John Dewey. — BROWN S. M. Jr. — Does Ought Imply Can — WARD P. W. — War and Decadence.

Z ramienia fundacji **MEMORIAL LECTURE FOR DR ERICH FRANK** odbył się 4 stycznia 1950 w Bryn Mawr College odczyt: EDELSTEIN L. — The Influence of Science on Greek Philosophy.

Organizacje

Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne

Doroczne Walne Zgromadzenie Warszawskiego Towarzystwa Filozoficznego odbyło się dnia 23 czerwca 1950 r. Posiedzenie zagał Prof. T. Kotarbiński, poświęcając wspomnienie zmarłemu członkowi Towarzystwa Prof. Sergiuszowi Hessenowi.

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa za rok ubiegły zawiera, co następuje: Przyjęto 4 nowych członków, ubył przez śmierć jeden członek Towarzystwa. W okresie sprawozdawczym trwały w dalszym ciągu prace nad zinventaryzowaniem i skatalogowaniem księgozbioru; zainwentaryzowano 1410 tomów skatalogowano 612 t.; łącznie z opracowanymi książkami w ub. okresie sprawozdawczym biblioteka posiada 3410 t. zainwentaryzowa-

nych i 3040 t. skatalogowanych. Do biblioteki przybyło 10 t. zakupionych, 179 t. przystanych przez Redakcję Przeglądu Filozoficznego (egzemplarze wymienne), łącznie z czasopismami biblioteka liczy 3578 t.

Dochody: 1. Subsydium Towarzystwa Filozoficznego 65.000 zł. 2. Zwrot części subsydium wpłaconego „Książce i Wiedzy” na wydanie „Państwa” Platona 200.000 zł. 3. Składki członkowskie 25.570 zł. 4. Pozostało z poprzedniego okresu 2.363 zł. Łącznie: 292.933 zł.

Wydatki: 1. Na zakup nowych książek 6.670 zł. 2. Na prace zleczone biurowe i biblioteczne 23.850 zł. 3. Wydatki administracyjno-biblioteczne 5.234 zł. 4. Składka członkowska dla Polskiego Towarzystwa Filozoficznego 1.000 zł. 5. Reperacja mebli 2.000 zł. 6. Różne 3.680 zł. 7. Pożyczka dla Polskiego Towarzystwa Filozoficznego 80.000 zł. Łącznie: 222.771 zł. Saldo: 70.162 zł.

Na wniosek Komisji Rewizyjnej zebrani udzieliли absolutorium ustępującemu Zarządowi. Następnie dokonano wyborów. Na przewodniczącego Towarzystwa wybrano ponownie prof. T. Kotarbińskiego, a na członków Zarządu ponownie prof. Wł. Tatarkiewicza, prof. A. Schaffa, dr. T. Witwickiego i dr. S. Ziemskiego. Do Komisji Rewizyjnej zostali wybrani dr. W. Łempicka, dr. J. Butkiewiczówna i prof. W. Radziwonowicz, delegatami na Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Filozoficznego — prof. T. Kotarbiński, prof. J. Kotarbińska, prof. M. Ossowska.

Toruńskie Towarzystwo Filozoficzne odbyło w dniu 3 listopada 1949 r. II Walne Zgromadzenie. Zatwierdzono sprawozdanie z działalności Zarządu, według sprawozdania w r. 1948 dochody Towarzystwa wyniosły 15.580.— zł., wydatki 1.678.— zł. (W sprawozdaniu z I Walnego Zgromadzenia T.T.F. — zob. Ruch Fil. XVI, nr 3—4, s. 202 b. — zostały umieszczone mylnie dane o dochodach i wydatkach Towarzystwa za r. 1948; w okresie organizacyjnym natomiast dochody wynosiły 4.865.— zł., wydatki 4.195.— zł.) W okresie sprawozdawczym odbyło się 6 posiedzeń naukowych Towarzystwa oraz 2 odczyty publiczne zorganizowane przez Towarzystwo. Skład Zarządu Towarzystwa, wybrany na I Walnym Zgromadzeniu na trzy lata (zob. Ruch Fil. XVI, nr 3—4, s. 202 a) nie uległ zmianie. W skład komisji rewizyjnej na rok 1949 zostali wybrani: Prof. dr K. Sołnicki, mgr K. Moroz; do Polskiego Towarzystwa Filozoficznego wybrano na rok 1949 następujących delegatów: prof. dr T. Czeżowski, prof. dr H. Elzenberga i mgr L. Wołoszynowa; zastępcami delegatów są: dr F. Indan i dr A. Zajkowska. Składka roczna została podniesiona do wysokości 1.200.— zł. Z kwoty tej 800.— zł. będzie się odprowadzać do kasy Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, w zamian

za co członkowie otrzymają rocznik Przeglądu Filozoficznego i Ruchu Filozoficznego, 400.— zł. pozostaje na użytek miejscowy.

III Walne Zgromadzenie T.T.F. odbyło się w dniu 6 czerwca 1950 r. Zatwierdzono sprawozdanie z działalności Towarzystwa. Według tego sprawozdania Towarzystwo liczyło z końcem roku 32 członków czynnych i 8 wspierających. Dochody Towarzystwa za okres sprawozdawczy wyniosły 28.702.— zł., wydatki 13.752.— zł. W r. 1949 w ramach działalności Towarzystwa odbyło się 9 posiedzeń naukowych z 10 odczytami. Skład Zarządu Towarzystwa nie uległ zmianie. Wybrano w niezmiennym składzie Komisję Rewizyjną na r. 1950 oraz delegację do Polsk. Tow. Filozof.

Wrocławskie Towarzystwo Filozoficzne im. K. Twardowskiego odbyło II Walne Zgromadzenie 20. XII. 1949 r. Przedstawione przez Zarząd sprawozdanie zawiera co następuje: Skład Zarządu był następujący: Prof. dr B. Gawecki (przewodniczący), prof. dr H. Mehlberg (zast. przewodn. — na urlopie naukowym), doc. dr M. Kokoszyńska-Lutman (sekretarka), z prof. dr H. Słoniewska (skarbniczka), prof. dr M. Kreutz, prof. dr J. Słupecki (zob. Ruch Fil. XVI, nr 3—4, s. 202 a). Członków liczyło Towarzystwo 40. W ramach działalności odczytowej Towarzystwa odbyły się 24 posiedzenia naukowe z 25 odczytami. Odczyty odbywały się na posiedzeniach plenarnych oraz sekcyjnych. Istniały 2 sekcje: 1. Sekcja Ogólna (przew. prof. Gawecki), 2. Sekcja Logiki i Teorii Nauk (przew. doc. Kokoszyńska-Lutman). W okresie sprawozdawczym posiedzeń plenarnych było 5 z 6-ma odczytami, w ramach Sekcji ogólnej odbyło się 12 odczytów, zaś w Sekcji Logiki i Teorii nauk — 7 odczytów. Od 1. IV. 1949 r. podwyższono składkę miesięczną z 50.— na 100.— zł., co umożliwiło opłacenie dla członków prenumeraty Przeglądu Filozoficznego i Ruchu Filozoficznego. Prezes i sekretarka wzięli udział w walnym zgromadzeniu Polskiego Towarzystwa Filozoficznego w Warszawie w dn. 2 czerwca 1949 r. jako reprezentanci Wrocławskiego Towarzystwa Filozoficznego. W okresie sprawozdawczym dochody Towarzystwa wynosiły 24.742.— zł. wydatki 8.837.— zł. — Walne zgromadzenie zatwierdziło powyższe sprawozdanie, po czym wybrano Komisję Rewizyjną na rok 1950 w niezmiennym składzie.

Polskie Towarzystwo Psychologiczne. Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Psychologicznego odbyło się w Poznaniu 18 marca 1950 roku. Po przyjęciu do wiadomości sprawozdania Zarządu Głównego, Walne Zgromadzenie uchwaliło włączyć się do prac przygotowawczych do Kongresu Nauki Polskiej i upoważnić Zarząd Główny do wystąpienia w Ministerstwie Nauki i Szkół Wyższych

z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy uniwersyteckiego 5-cio letniego studium psychologicznego prowadzącego do magisterium z psychologii oraz wyraziło opinię o konieczności wprowadzenia do studiów uniwersyteckich wykładów z psychologii pracy ze względu na naglące potrzeby przemysłu w kraju.

Toruński Oddział Polskiego Towarzystwa Psychologicznego odbył 19. II. 1950 r. posiedzenie organizacyjne z udziałem 16 członków — założycieli. Dokonano wyboru Zarządu Oddziału w następującym składzie: przewodniczący — zast. prof. dr A. Lewicki, zast. przewodn. — dr St. Gerstmann, skarbnik — mgr Elżbieta Dubajówna, sekretarz — vacat, W skład Komisji Rewizyjnej weszli: prof. dr T. Czeżowski, prof. dr K. Sołnicki, dr S. Wołoszyn, mgr L. Wołoszynowa, mgr. J. Zaleska.

Wrocławski Oddział Polskiego Towarzystwa Psychologicznego odbył 12. II. 1950 r. posiedzenie organizacyjne, na którym wybrano Zarząd Oddziału w następującym składzie: przewodniczący — prof. dr M. Kreutz, zast. przewodn. — dr H. Słoniewska, sekretarz — dr W. Kruk — Ołpiński, skarbnik — mgr M. Kulczycki, członek Zarządu — dr J. Konopnicki. W skład Komisji Rewizyjnej weszli: prof. dr B. Gawęcki, prof. dr S. Tync, doc. dr M. Lutmanowa. W charakterze zastępców członków Komisji Rewizyjnej wybrani zostali: dr J. Radziejewski, dr H. Lelesz.

Wyższa Szkoła Higieny Psychiczej w Warszawie powstała z początkiem 1950 r. jako państwowa wyższa szkoła zawodowa, w drodze zreorganizowania istniejącej dawniej szkoły Państwowego Instytutu Higieny Psychiczej.

Sekcja historii i filozofii Akademii Nauk Z.S.R.R. W czasie od września do listopada 1948 r. odbyły się we wszystkich Instytutach Sekcji posiedzenia, poświęcone ujawnieniu braków w dotychczasowej pracy i opracowaniu konkretnych projektów ich przewyższenia. Na sesji w Leningradzie 5—11 stycznia 1949 przedyskutowano zagadnienia dotyczące historii nauki rosyjskiej. Sesja wspólna z Sekcją literatury i języka 25 i 26 maja 1949 miała za przedmiot uczczenie 150 rocznicy urodzin A. S. Puszkina. Analogiczna sesja odbyła się 5—6 września 1949 dla uczczenia 200 rocznicy urodzin A. N. Radiszczewa, I. J. Szczipanow mówił o poglądach filozoficznych Radiszczewa, M. A. Gorbunow przedstawił jego teorie społeczne i polityczne, B. B. Kafenhauz zreferował stanowisko Radiszczewa w historii.

Akademia Rumuńskiej Republiki Ludowej, po dokonanej reorganizacji dzieli się na sześć wydziałów: wydział V. nauk historycznych, filozoficznych, ekonomicznych i prawniczych wydaje od r. 1948 wspólnie z wydziałem VI. ję-

zykoznawstwa, literatury i sztuki Biuletyn Kwartalny, zawierający komunikaty i sprawozdania z czynności wydziału. Większe prace mają być wydawane w rocznikach oraz w wydawnictwie Prace i Badania. W planie wydawniczym sekcji filozoficznej (w obrębie wymienionego wydziału) projektuje się wydanie historii filozofii rumuńskiej, zbioru tekstów filozoficznych rumuńskich, słownika filozoficznego oraz podręczników akademickich. Adres biura wydawnictw Akademii brzmi: Académie de la République Populaire Roumaine, Direction de Publications, Bucarest, 125, Calea Victoriei.

Fédération Internationale des Sociétés de Philosophie (zob. Ruch Fil. XVI, s. 203b) — Komitet administracyjny zebrał się 14. IX. 1949 w Neuchâtel, pod przewodnictwem prof. Posa z udziałem 20 członków z różnych krajów. Sprawozdanie z czynności Federacji za rok 1948/49 wymienia publikacje, które ukazały się za jej przyczynieniem się, kongresy naukowe o różnych tematach, organizowane przez zrzeszone w niej instytucje, oraz nowe ognia organizacyjne (o wszystkich tych sprawach Ruch Fil. podaje informacje w odpowiednich działach).

Conseil International de la Philosophie et des Sciences Humaines ukonstytuował się na zjeździe w Brukseli 18—21 stycznia 1949 r. (zob. Ruch Fil. XVII, s. 111b) łącząc w sobie Union Academique Internationale (U.A.I.), Fédération Internationale des Sociétés de Philosophie, Comité international permanent des Linguistes, Comité International des Sciences Historiques oraz Commission Internationale des Arts et Traditions Populaires. W czasie obrad przystąpił do organizacji nadto międzynarodowy związek towarzystw dla studiów klasycznych. Siedzibą organizacji jest Bruksela, jej stały sekretariat urzęduje w Paryżu.

Union Internationale de Philosophie des Sciences, ukonstytuowała się ostatecznie na zgromadzeniu konstytucyjnym w Paryżu 16 i 17 października 1949 r., zgromadzenie to było poprzedzone konferencją wstępną w Brukseli w lipcu 1949 r. Uchwalono statut Unii i wybrano jej Zarząd (z przewodniczącym w składzie: Prezes F. Gonseth (Zurich), wiceprezysi L. Bro-uwer (Amsterdam), E. Nagel (New York) i S. I. Dockx (Bruksela); nadto sekretarzem generalnym jest R. Bayer (Paryż), skarbnikiem R. Feys (Louvain). Cztery członkowie Zarządu będą kolejno, zmieniając się co roku, kierować sprawami Unii. Do Unii należą: Académie Internationale de Philosophie des Sciences (Bruksela), Association for Symbolic Logic (USA), Philosophy of Science Association (USA), Philosophy of Science Group (Anglia), Internationale Vereniging voor Significa (Holandia), So-

ciété Internationale de Logique et de Philosophie des Sciences (Szwajcaria, z oddziałami we Francji, Belgii, Holandii, Szwajcarii, Włoszech i Szwecji).

Académie Internationale de Philosophie des Sciences przy Institut Intern. des Sciences Théoriques (zob. Ruch Fil. XVII, s. 111b) zorganizowała 9—15 października 1949 r. w Paryżu sympozjum na temat *Le problème de l'évolution: odczyty wygłosił*: J. Umbgrove, E. Faure — Fremiet, M. Sirks, A. Dalcq, A. Portmann, G. Montalenti, P. Auger, J. Piveteau, C. Berg, D. Salman, A. Vandel. Zarazem odbyło się doroczne posiedzenie administracyjne, na którym dokonano wyboru Zarządu w następującym składzie: L. Brouwer (przewodniczący), J. Sirks, R. Feys, F. Gonseth, J. Destouches (sekretarz).

Académie internationale de philosophie odbyła swe pierwsze doroczne zebranie w Bernie 29—30 grudnia 1948, z odczytami profesorów M. Werrera i R. Herbetza (Bern). Adres sekretariatu brzmi: Berne 16, Case postale 52.

Unia światowa katolickich towarzystw filozoficznych (World Union of Catholic Philosophical Societies), zapoczątkowana w czasie Kongresu Amsterdamskiego (zob. Ruch Fil. XVI, s. 204a) odbyła swe pierwsze organizacyjne ogólne zebranie 17 września 1949 r. we Fryburgu Szwajc.; 23 delegatów reprezentowało 18 stowarzyszeń z dwunastu krajów Europy i Ameryki, obejmujących ponad 1000 członków. Zatwierdzono projekt statutu Unii i wybrano jej Zarząd: Przewodniczący Prof. L. De Raeymacker (Louvain), zastępcy przewodniczącego: prof. Ch. Boyer (Un. Gregor. w Rzymie) i prof. V. J. Burke (St. Louis, Missouri), sekretarz generalny prof. I. M. Bocheński (Fribourg). Siedzibą Unii jest Uniwersytet we Fryburgu.

Association des amis de Bergson została związana w Paryżu, aby „zcić pamięć Henryka Bergsona, oraz szerzyć znajomość i uznanie jego twórczości”. Zadaniem towarzystwa jest organizowanie czterech konferencji w ciągu roku i wydawanie rocznika *Les études bergsoniennes*. Przewodniczącym honorowym jest Ed. Le Roy; przewodniczącym Zarządu Fl. Delattre, do zarządu wchodzi m. in.: G. Marcel, G. Maire, E. Bréhier, J. Baruzzi, Ed. Do léans (sekretarz). Adres: 28, rue de l'Université, Paris VII-e.

Société des amis de Maurice Blondel powstała 26 grudnia 1949 r. w Aix-en-Provence, siedzibie filozofa (zob. Ruch Fil. XVII, s. 121a). Towarzystwo założyło w domu Blondela archiwum, poświęcone jego życiu i dziełom i przystąpiło do wydawnictwa wszystkich jego pism. Adres zarządu towarzystwa: M. L. Dgr, avocat à la Cour d'appel, l'Ouliveto, La Bocca, Cannes.

Kant-Gesellschaft, ogólnoniemieckie towarzystwo filozoficzne, które powstało w r. 1904 w stulecie śmierci Kanta z inicjatywy H. Vaihingera w Halle (już poprzednio w r. 1897 założył on czasopismo *Kantstudien*), uległo rozwiązaniu z powodów politycznych w r. 1938. Usiłowania, aby po wojnie wskrzesić towarzystwo w jego pierwotnej postaci okazały się bezskuteczne, albowiem statut okupacyjny nie zezwala na tworzenie stowarzyszeń ogólnoniemieckich, dopuszcza jedynie stowarzyszenia lokalne. Zgodnie z tym niektóre z dawniejszych sekcji towarzystwa rozpoczęły działalność jako organizacje samodzielne; sprawozdania z ich działalności zamieszcza *Zeitschrift für philosophische Forschung*. Jako pierwsza zorganizowała się sekcja w Hannoverze w r. 1946; sekcja berlińska za inicjatywą ostatniego prezesa towarzystwa A. Lieberta, który powróciwszy w r. 1946 z emigracji zmarł w krótki czas potem, ukonstytuowała się w r. 1947 (już po jego śmierci) jako berlińskie towarzystwo filozoficzne; w tym samym roku powstała Landesgruppe Bayern in Monachium, która później rozszerzyła swą działalność na Norymbergę i Erlangen, a w r. 1948 reaktywowała się pierwsza powojenna grupa zagraniczna w St. Zjedn. Am. Półn., The Boston University Philosophical Club, jako Boston Local Group of the Kant-Gesellschaft. Przygotowania do założenia przyszłego centralnego niemieckiego towarzystwa filozoficznego koncentrują się obecnie w stałym Komitecie zjazdów filozoficznych. Komitet ten, na posiedzeniu w Moguncji 15. X. 1949 powierzył kierownictwo prac organizacyjnych prof. Fr. Rintelen w Moguncji.

Allgemeine Gesellschaft für Philosophie in Deutschland. Komitet niemieckich kongresów filozoficznych po dłuższych przygotowaniach postanowił w marcu 1950 r. założenie ogólnoniemieckiego towarzystwa filozoficznego i uzyskał u władz okupacyjnych w Wormacji rejestrację tymczasowego statutu. Towarzystwo ma łączyć wszystkich pracowników w dziedzinie filozofii, bez względu na kierunki i zapatywaną, służyć swobodnej wymianie myśli oraz utrzymywaniu stosunków z zagranicą. Ma ono urządzać corocznie lub co dwa lata ogólnoniemieckie zjazdy filozoficzne i popierać pracę lokalnych organizacji filozoficznych. Tymczasowym przewodniczącym jest prof. dr. Fr. v. Rintelen, sekretarzem i kierownikiem biura dr. August Sahm (22b, Worms, Spiessstrasse 4). Ostateczne ukonstytuowanie się towarzystwa ma nastąpić na kongresie w Bremie, w październiku 1950 r.

Lokalne niemieckie towarzystwa lub sekcje filozoficzne powstały ostatnio w Bonn, Erlangen-Nürnberg-Fürth i w Bremerhaven.

Kant-Gesellschaft, Landesgruppe Bayern w Monachium zorganizowała w oparciu o monachijskie instytucje naukowe szereg zespołów dla studium zagadnień filozoficznych: Arbeitsgemeinschaft für systematische Philosophie I — Stufenbau der Wirklichkeit (kier. A. Wenzl, J. Hauslmeier); Arbeitsgemeinschaft für system. Philos. II — Welt und Gott (W. Brugger, J. Lotz); Arbeitsgem. zur Geschichte der Philosophie (A. Dempf); Arbeitsgem. zur Philosophie der Gegenwart (M. Schröter, R. Berlinger); Arbeitsgem. zur Philosophie des Lebendigen (E. Grassi, Th. v. Uexküll); Arbeitsgem. für mathematische Logik (W. Britzelmayr); Arbeitsgem. für Kulturphilosophie und Kulturpädagogik (J. Sellmaier, E. Lichtenstein); Arbeitsgem. für Sozialpädagogik (A. Wittmann); Diskussionskreis für philosophische Neuerscheinungen (G. Schischkoff, E. May, Th. Viehweg).

Schopenhauer-Gesellschaft, po przerwie trwającej od ostatniego walnego zgromadzenia w październiku 1933 r. rozpoczęła działalność wydaniem Schopenhauer Jahrbuch 1945/48. Na czele towarzystwa stoi Arthur Hübscher (Waging am See, Obb.)

Max Scheler-Gesellschaft, w dwudziestolecie śmierci filozofa 19 maja 1948 r., odbyła swe pierwsze zebranie w Tübingen.

Hans Driesch-Gesellschaft für Philosophie und Parapsychologie została założona 1947 r. w Ratysbonie (Regensburg) dla pielęgnowania kierunków badań tego filozofa, zmarłego w 1941 r. Towarzystwo nawiązało rozległe stosunki m. in. z uniwersytetami Wisconsin (USA), Nanking, Tokio i Aberdeen, w których Driesch wykladał. Przewodniczącym Towarzystwa jest H. Silbe; do zarządu wchodzi m. in. K. Jaspers i A. Wenzl.

Towarzystwo filozoficzne w Grazu, założone w r. 1920, zostało po dziesięcioletniej przerwie reaktywowane jako Philosophische Gesellschaft in Steiermark. Na zebraniu inauguracyjnym prof. T. D. Weldon (Oxford) wygłosił odczyt o współczesnej filozofii angielskiej.

Philosophische Gesellschaft in Steiermark. Towarzystwo zainaugurowało swą działalność regularną cyklem trzech wieczorów, poświęconych pamięci A. Meinonga (1853—1920), z odczytami jego uczniów: **Benndorf H.** — Persönliche Erinnerungen an Meinong; **Weinhandl F.** — Meinongs Gegenstände höherer Ordnung und deren Bedeutung für die Philosophie der Gegenwart; **Rossmann R.** — Meinong und die Scholastik; **Meisterhielt R.** — Ansatzpunkte im Denkerwerk Meinongs für die Theorie der Erziehung und die Systematik der Geisteswissenschaften.

Akademie der Wissenschaften und der Literatur w Moguncji powstała spośród członków byłej Pruskiej Akademii Nauk i Pruskiej Akademii Literatury; składa się ona z trzech wydziałów: nauk matematycznych i przyrodniczych, na którego czele stanął fizyk prof. dr. Pasquale Jordan (Hamburg), nauk humanistycznych i społecznych, któremu przewodniczy prawnik prof. dr. Christian Eckert (Wormacja) i literatury, przewodniczącym którego został poeta Alfred Döblin (Moguncja). Do sekcji filozoficznej należą m. in. H. Heimsoeth (Kolonia) i N. Hartmann (Getynga).

Gesellschaft für Konstitutionsforschung zorganizowała pierwszy swój zjazd 27—29 kwietnia 1950 r. w Tybindze, na którym wygłoszono następujące główne referaty: Der Konstitutionstypus als naturwissenschaftliches und erkenntnistheoretisches Problem (Kretschmer, Tübingen); Soziologische und philosophische Aspekte der Konstitutionsforschung (Just, Tübingen); Über das Degenerationsproblem (Hanhart, Zürich); Konstitution, Ulkus und Vegetative Steuerung (Glatzel, Flensburg); Pathophysiologie und Therapie der psychischen Konstitutionskrankheiten (Georg, Bazylea).

Deutsche Gesellschaft für Parapsychologie powstaje z inicjatywy grona założycieli do których należą: C. A. Emge (Amorbach/Mfr), H. Hoffmann (München), K. Kiskalt (München), A. Köberle (Tübingen), Ph. Lersch (München), H. Meng (Basel), G. Mensching (Bonn), K. Saller (München), H. Thirring (Wien), H. J. Urban (Innsbruck), A. Wenzl (München), J. Westermayer (Freising). Adres tymczasowy: Dr. med. Rudolf Tischner, Icking bei München. W programie jest wydawnictwo: Zeitschrift für Parapsychologie, nakładem Filser-Verlag, München-Pasing.

Internationale Vereinigung für Rechts und Sozialphilosophie, założona w r. 1909, została po przerwie wojennej na nowo powołana do życia i zreorganizowana przez zebranie konstytucyjne 6 sierpnia 1948 r., odbyte w ramach kongresu filozoficznego w Moguncji (zob. Ruch Fil. XVI, s. 208a). Pierwszym przewodniczącym został wybrany prof. Rudolf Laun (Hamburg), drugim i trzecim przewodniczącym prof. Wilhelm Szilasi (Brissago w Szwajc.) i prof. Ulrich Klug (Mannheim), nadto weszli do Kuratoriumu m. in.: prof. Darmstaedter (Cambridge), prof. Ebbinghaus (Marburg), Dr. Garbuny (New York), prof. Fehr (Berno Szwajc.), prof. Hall (Bloomington, Ind. USA), prof. de Moncada (Coimbra), prof. Pound (Cambridge Mass.), prof. Radbruch (Heidelberg), prof. Rheinstein (Chicago), prof. Santos (Lizbona), prof. Utz (Fryburg Szwajc.), prof. Wiese (Kolonia).

Studiengesellschaft für praktische Psychologie, w Hannoverze, na której czele stoi prof. dr Gustaw Störing jako I przewodniczący i prof. dr Wilhelm Hilsche jako II przewodniczący, rozpoczęła działalność; organizuje narady fachowe, zespoły pracy naukowej, gromadzi archiwum i wydaje czasopismo *Zeitschrift für praktische Psychologie* (Renaissance Verlag, Düsseldorf-Oberkassel). Adres Towarzystwa: Goslar/Harz, Rammelsbergerstrasse 26.

Uniwersytet w Trewirze jest organizowany z poparciem Max Planck-Gesellschaft jako drugi powojenny obok Moguncji Uniwersytet w Niemczech zachodnich; nowy uniwersytet ma posiadać wydziały: prawniczy, lekarski, przyrodniczy i filozoficzno-teologiczny. Trewir posiadał Uniwersytet w latach 1473—1797.

Fondazione Giovanni Gentile per gli studi di filosofia (Roma, piazza Don Minzoni 9) została utworzona przy Uniwersytecie w Rzymie. Fundacja utrzymuje bibliotekę liczącą ok. 30.000 tomów, wydaje *Giornale critico della filosofia italiana* i przygotowuje publikację *Opere Complete, Gentilego*.

Fundacja wykładów imienia Artura Eddingtona została utworzona w Uniwersytecie Cambridge, gdzie był on profesorem astronomii w latach 1913—1946. Wykład inauguracyjny wygłosił 4. XI. 1947 r. prof. A. D. Ritchie p.t. *Reflections on the Philosophy of Sir Arthur Eddington* (Cambridge Univ. Press, 1948; str. IX+37).

Muzeum Kierkegaarda w Kopenhadze zostało założone w domu, w którym mieszkał; obejmuje ono zbiór pamiątek oraz obszerną bibliotekę jako aparat dla badań, dotyczących życia i doktryny filozofa.

Metaphysical Society of America powstało jako niezależny od jakiegokolwiek szkoły, doktryny, czy wiary, ośrodek badań w dziedzinie podstawowych zagadnień filozoficznych. Zebranie organizacyjne odbyło się 15. IV. 1950 r. przy udziale około 150 uczestników w Yale University (New Haven, Connecticut) z następującym programem: Phelan G. — Being and the Metaphysicians, Metzger A. — Perception, Recollection, and Death, Watts-Cunningham G. — Metaphysics and the Quest for Clarity, Menger K. — Voluntaristic Elements in Logic and Ethics, Smith J. E. — The Structure of Individuality. Zarząd Towarzystwa na rok 1950 tworzą: przewodniczący Paul Weiss (Yale University), sekretarz Richard L. Barber (Univ. of Georgia), skarbnik John E. Smith (Barnard Coll.). Składka członkowska wynosi 1 dol. rocznie.

Association for Symbolic Logic — władze na okres trzyletni od 1. I. 1950: J. B. Rosser

(Cornell Univ.) przewodniczący, N. Goodman (Univ. of Pennsylvania) zastępca przewodniczącego, D. Nelson (George Washington Univ.), R. M. Martin (Univ. of Pennsylvania) członkowie zarządu.

American Philosophical Association-Eastern Division. Na rok 1950 zostali obrani: A. E. Murphy przewodniczącym, W. V. Quine zastępcą przewodniczącego, M. C. Nahm sekretarzem.

Southwestern Philosophical Conference. Nadorocznym zebraniu w University of Texas, Austin (Texas) zostali obrani na rok 1950: R. A. Tsanoff przewodniczącym, E. I. Dyché zastępcą przewodniczącego, E. S. Robinson sekretarzem.

Kubańskie Towarzystwo Filozoficzne powstało w Hawanie. Towarzystwo wydaje kwartalnik, którego redaktorem jest Humberto Pinera Liera.

Zjazdy

IV Congrès des Sociétés de philosophie de langue française odbył się 13—16 września 1949 r. w Neuchatel pod przewodnictwem prof. H. Reverdin z Genewy. Tematem obrad było zagadnienie wolności. Referaty zjazdowe, wydrukowane w Aktach Kongresowych pod redakcją prof. Pierre Thévenaz z Lozanny (Editions de la Baconnière, Neuchatel, 1949. Str. 423), zostały ujęte w następujące działy: 1. Doświadczenie wolności, 2. Wolność i egzystencja, 3. Wolność i łączność, 4. Wolność i transcendencja, 5. Wolność i wartość, 6. Wolność i wybór, 7. Wolność i wyzwolenie moralne, 8. Wolność, nauka i logika, 9. Wolność i sztuka, 10. Wolność w historii filozofii. Kongres był zarazem uczczeniem pamięci filozofa szwajcarskiego Charles Secrétan (1815—1895); liczył przeszło dwustu uczestników z Francji, Szwajcarii, krajów Beneluxu i Karady.

Congrès International de la philosophie des sciences odbył się w Paryżu 17—22 października 1949 r. pod przewodnictwem prof. E. Borel i prof. G. Bachelard. Tematem obrad było zagadnienie: Nauka i metoda. W kongresie wzięło udział ponad 1000 uczestników. W czasie Kongresu została utworzona Union Internationale de Philosophie des Sciences.

V-me Congrès des Sociétés de philosophie de langue française odbędzie się w Bordeaux 14—17 września 1950 r. Temat obrad brzmi: „Les sciences et la sagesse”. Streszczenia referatów (najwyżej 5 stron lub 170 wierszy) winny być nadesłane przed 31 maja 1950 na

ręce sekretarza generalnego E. Morot-Sir — 20, Cours Pasteur, Bordeaux (Gironde).

Trzeci międzynarodowy Kongres Tomistyczny odbędzie się w Rzymie 11—17 września 1950 r. Tematem ogólnym będzie: Filozofia i religia. Przewodniczącym komitetu organizacyjnego jest prof. Ch. Boyer z Uniwersytetu Gregoriańskiego.

21 Holenderski kongres filozoficzny odbył się 13—14 kwietnia 1950 r. w Groningen.

Osterreichisches College, któremu przewodniczy prof. S. Mozer (Innsbruck), urządza corocznie od 1945 r. międzynarodowy tydzień uniwersytecki w Alpach w Tyrolu. Program lat ostatnich był następujący: Wissenschaft und Gegenwart (1945); Erkenntnis und Wert (1946); Weltbild und Menschenbild (1947); Gesetz und Wirklichkeit (1948). Serie wygłoszonych odczytów są wydawane drukiem (Salzburg, Igonta Verlag).

Anthropologisch - Soziologische Konferenz, (wrzesień 1949 r.) w Moguncji pod przewodnictwem prof. L. von Wiese z Kolonii miała jako główny temat w pierwszym dniu obrad: Person und Kollektiv; w drugim dniu: Die sozialen und kulturellen Folgen der grossen Bevölkerungvermehrung im 19. Jahrh. W konferencji wzięli udział socjologowie, filozofowie, teologowie, etnologowie i historycy. Obok uczonych niemieckich wystąpili przedstawiciele Francji i Stanów Zjednoczonych.

XIV Międzynarodowy Kongres Socjologów, zorganizowany staraniem Międzynarodowego Instytutu Socjologicznego w Paryżu przez Włoskie Towarzystwo Socjologiczne (Societa Italiana de Sociologia, Via delle Terme di Diocleziano 10, Roma) we wrześniu 1950 r. w Rzymie, był pierwszym po przerwie wojennej i miał w programie tematy te same, co niedoszły do skutku z powodu wybuchu wojny kongres bukareszteński z 1939 r.: Miasto i wieś, metody socjologii, instytuty badań socjologicznych itp. Referaty kongresowe, objętości najwyżej 20 stron pisma maszynowego w językach angielskim, francuskim, włoskim, hiszpańskim, portugalskim lub niemieckim, winny były być dostarczone, wraz z krótkim streszczeniem po angielsku, francusku lub włosku, do 30. VI. 1950. Składka uczestnictwa wynosiła 3000 L. Obrady toczyły się w Uniwersytecie Rzymskim.

Institut des sciences sociales et politiques de l'Université de Fribourg (zob. Ruch Fil. XVI s. 194b) zorganizował w Rzymie 31. V.—2. VI. 1950 kongres międzynarodowy studiów społecznych; w programie było 16 referatów; protokoły obrad mają być ogłoszone drukiem.

Międzynarodowy Kongres Pedagogiczny odbył się 19—26 lipca 1949 r. w Santander i St. Sebastian w Hiszpanii, **Międzynarodowy zaś Kongres nauczania zawodowego** 22—27 sierpnia 1949 r. w Stockholmie.

Aristotelian Society i Mind Association odbyły swą doroczną łączną sesję 8—11 lipca 1949 w University College of North Wales, Bangor (w Walii) z następującym programem: LEWIS H. D. — Revelation and Art, Symposia Causal Laws in Psychology (B. A. FAVRELL, MARGARET BRAITHWAITE, C. A. MACE). Is there Knowledge by Acquaintance? (H.L.A. HART, G.E. HUGHES, J. N. FINDLAY); Science and Politics (RUSH RHEES, T. D. WELDON, P. NOWELL SMITH); What are the Distinctive Features of Arguments Used in Art Criticism? (A. H. HANNAY, J. HOLLOWAY, M. MACDONALD).

Aristotelian Society i Mind Association odbyły doroczną sesję 7—10 lipca 1950 r. w University of Bristol. Program obejmował: Symposium on Probability (S. Toulmin, G. A. Paul, L. J. Russell); Symposium on Rights (J. Plamenatz, W. D. Lamont, H. B. Acton); Symposium on Truth (J. L. Austin, P. F. Strawson, D. R. Cousin); Symposium on „Is Psychological Research Relevant to Philosophy?” (M. Kneale, R. Robinson, C. K. Mundle).

Der Dritte Allgemeine Deutsche Kongress für Philosophie został zapowiedziany na 2—6 października 1950 r. w Bremie. Pracami organizacyjnymi kierują prof. dr. Helmuth Plessner (Groningen), prof. dr. Fr. v. Rintelen (Moguncja) i doc. dr. Herman Wein (Getynga). Adres Komitetu: Kongress — Bureau, Richard-Dehmel-Strasse 7, Bremen. W programie są sympozja na tematy następujące: Macht und Recht; Der historische Materialismus und das Problem der Ideologie; Die philosophischen Voraussetzungen der Logistik; Das Umweltproblem; Fragen der Naturphilosophie; Das Problem des menschlichen Bewusstseins, der Sprache und der Dichtung.

Trzeci pan-amerykański Kongres Filozoficzny odbył się w stolicy meksykańskiej Mexico City 11—20 stycznia 1950. Komitet organizacyjny tworzyli profesorowie tamtejszego Uniwersytetu: Samuel Ramos, Eduardo Garcia Maynez, Leopoldo Zea, Luis Villoro. Główne sekcje Kongresu zajmowały się następującymi tematami: 1. Doniosłość egzystencjalizmu i jego związek z pragmatyzmem, aksjologią, fenomenologią, personalizmem i filozofią Bergsona; 2. Znaczenie humanistyczne poznania naukowego; 3. Interpretacja filozofii amerykańskiej. Osobna sekcja pod patronatem UNESCO zajmowała się zagadnieniem wolności intelektualnej i zakresu, w którym wolność taka jest

istotnym elementem pracy indywidualnego myśliciela.

Filozofowie krajów amerykańskich zjechali się po raz pierwszy 20. IV. — 1. V. 1943 w Yale University (First-American Conference of Philosophy). Pierwszy interamerykański kongres filozoficzny odbył się w Port-au-Prince (Haiti) we wrześniu 1944, drugi w Columbia University (New York) w grudniu 1947 r. Ostatni kongres zgromadził przedstawicieli Meksyku (blisko pięćdziesięciu uczestników), Argentyny (tylko przedstawiciele emigracji), Boliwii, Kolumbii, Kuby, Ekwadoru, Peru, San Domingo i Wenezueli — spośród krajów Ameryki Łacińskiej, oraz filozofów Stanów Zjednoczonych A. Półn. i Kanady; przedstawiciele Ameryki Łacińskiej mieli po raz pierwszy większą rolę na kongresie. Organizacja Kongresu była wzorowa. Wszystkie referaty były rozdane uczestnikom przed początkiem obrad w redakcji hiszpańskiej i angielskiej i nie były odczytywane; wskutek tego cały czas zebrań był poświęcony dyskusji, która rozpoczęła się od również z góry przygotowanego syntetycznego zestawienia wszystkich na dany temat zgłoszonych referatów. Dyskusje toczyły się w trzech językach, angielskim, francuskim i hiszpańskim, co było możliwe dzięki sprawnie i natychmiastowo działającemu systemowi tłumaczeń. Uczestników ze Stanów zdumiewało zainteresowanie, jakie kongres budził w opinii publicznej i prasie, a także niezwykły wpływ, jaki zyskał sobie egzystencjalizm wśród filozofów łacińsko-amerykańskich. Kongres zlecił osobno wybranemu komitetowi organizację Interamerykańskiej Federacji Towarzystw Filozoficznych. Członkami tego komitetu są: Leopoldo Zea i Samuel Ramos (Meksyk), Risieri Frondizi (Argentyna), Francisco Miro Quesada (Peru), Roberto Agramonte (Kuba) i Cornelius Krusé (USA). Następny czwarty z kolei kongres odbędzie się w Hawanie 1953 r. w stulecie urodzenia filozofa kubańskiego José Martí i będzie poświęcony jego pamięci.

East West Philosopher's Conference, druga z kolei (pierwsza odbyła się w r. 1939), została zorganizowana przez Szkołę Studiów Azjatyckich i Pacyficznych przy Uniwersytecie Hawajskim w Honolulu z współudziałem Fundacji Rockefellera w czasie 20. VI. — 29. VII 1949. Celem konferencji było rozważanie, czy możliwy jest światowy system filozofii przez syntezę idei oraz ideałów filozoficznych Wschodu i Zachodu; jako centralne zagadnienie ustalono: „Koncepcje Wschodu i Zachodu, dotyczące podstawowej rzeczywistości oraz ich stosunek do świata empirycznego i świata ludzkich wartości”. Wybitni myśliciele objęli cykl wykładow poświęconych działom filozofii Zachodu; osobne cykle poświęcono filozofii

hinduskiej, chińskiej i buddyjskiej; trzy seminaria miały za tematy metafizykę porównawczą, porównawczą metodologię i porównawczą etykę. Wschód reprezentowali: D. M. Datta (Patna University), S. K. Saksena (Univ. of Delhi), Y. P. Mei (Yenching Univ.), W. T. Chan (Dartmouth College), D. T. Suzuki (Otani Univ.), P. T. Raja (Andhara Univ.), T. M. P. Mahadevan (Madras Univ.), Swami Nikhilananda (New York), Sir C. P. Ramaswami Aiyar, G. P. Malalasekera (Ceylon), Shinso Hanayama (Imperial Univ. Tokio); przedstawicielami Zachodu byli: E. A. Bartt (Cornell Univ.), G. P. Conger (Univ. of Minnesota), C. Krusé (Wesleyan Univ.), W. H. Sheldon (Yale Univ.), W. R. Dennes (Univ. of California), John D. Wild (Harvard Univ.), Ch. Morris (Univ. of Chicago), F. S. C. Northrop (Yale Univ.), E. R. Hughes (Oxford). Przewodniczącym konferencji był Prof. Charles A. Moore, kierownik sekcji filozoficznej Uniwersytetu Hawajskiego. Obradom konferencji przysłuchiwało się dwudziestu pięciu młodszych pracowników naukowych i znaczna liczba starszych studentów.

Western Division of the American Philosophical Association łącznie z oddziałem wschodnim i pacyficznym odbyła 47. roczne zgromadzenie w Ohio State University, Columbia, 28—30 kwietnia 1949 z następującym programem: DUCASSE C. J. — Philosophy and Mind-Body Problem (Carus Lecture I). HALL E. W. — A Reappraisal of Mill's Arguments for Utilitarianism. VIRTUE CH. F. — On the Relation of Being and Value. TEN HOOR M., SCHILPP P. A. — Comments on the European philosophical Situation. FEIGL H. — The Principles of Justification. BEISWANGER G. — Right against Good. HARTMAN R. S. — Is a Science of Ethics possible? MORRIS B. — Status without Contract. MILLER D. L. — The Behavioral Dimension of Prediction and Meaning. BRODBECK M. — The New Rationalism: Dewey's Theory of Induction. MOORE A. — Verifiability and Phenomenalism. DUCASSE C. J. — Substance, Matter and Mind (Carus Lecture II). HARTSHORNE CH. — Chance, Love and Incompatibility (Presidential Address). DUCASSE C. J. — The Mind-Body Relation (Carus Lecture III).

Western Division of the American Philosophical Association odbyła swój 48. jzjazd roczny 4—5 maja 1950 r. w University of Minnesota, z następującym programem: Metaphysics and Theory of Knowledge. The Confusion over Nominalism (C. Crockett, E. A. De Lacy); A Contextual Evaluation of Aristotle's Conception of Nature (J. J. Fitzgerald, W. A. Wick); Absolute Truth, Relative Reality, and Meaningful Events (A. G. Ramsperger, D. L. Miller). Value The-

ory. Objectivity and Creativity as Characters of Dewey's Valuation Judgments (R. W. Browning, W. Frankena); On the Diversity of Methods in Dewey's Ethical Theory (M. Fox, R. Lepley); Some Neglected Considerations of Pleasure and Pain (G. K. Plochmann, G. Williams). **General Session on Existentialism.** Metaphysics and Existentialism (P. L. Holmer); The Implications of Existentialism for Ethics (M. Grene); The Implications of Kierkegaard's Thought for Existentialism (C. W. R. Larson); Existentialism and the Arts (Ph. B. Rice). **Logic and Philosophy of Analysis.** Levels of Analysis (V. Hinshaw Jr., G. Bergmann); On Using Inverted Commas (L. Linsky, P. Henle); Counter-Intuitivity and the Method of Analysis (R. Rudner, J. L. Cobitz). **Ethics and Social Philosophy.** Anthropomorphism and Physicomorphism (W. Cerf, L. D. McDonald); A Naturalistic Utilitarianism (J. McGreal, L. Garvin); Is Loyalty to Democracy Philosophically Justifiable (C. H. Miller, W. Moore). **General Session on Problems of World Society and World Government.** Is Philosophy relevant to World Affairs (G. R. Geiger); Ethical Agreement and World Peace (C. L. Gollightly); The Relevance of Ethics to Problems of World Society and Government (W. A. R. Leys). **Presidential Address.** Truth and Falsehood, Mostly Falsehood (A. E. Avey). **Informal Comments on the 1949 East-West Philosophers Conference** (G. P. Conger).

Eastern Division of the American Philosophical Association odbyła swoje 46 doroczne zgrupowanie w Clark University (Worcester, Mass.) 27—29 grudnia 1949 r. z następującym programem: STEVENSON CH. L., BRANDT R. B., HOOK S. — Symposium on the Emotive Conception of Ethics. **History of Philosophy:** LIDDELL A. F. — The Essential Place of Nicholas of Cusa in the History of Philosophy. HARRIS M. S. — Comteanism in the Americas. ROME S. C. — Reid's Epistemological Monism. JONAS H. — Hume on Causality and Perception. **Induction as a Method:** HAMMOND L. M. — On Aristotle's Theory of Induction. LEBLANC H. — A Modernistic Approach to Hume's Theory of Induction and Causation. HAY W. H. — Bertrand Russell on the Justification of Induction. WILLIAMS D. C. — Induction — Probable or Politic? **Existence as a Philosophical Concept:** WALTON W. M., SMITH J. E. — Is Existence a Valid Philosophical Concept? FITCH F. B. — Eight Logically Clear Meanings of „To Be”. **Ethical Theory:** MOORE A. — The Emotive Theory and Rational Methods in Mo-

ral Controversy. ADAMS E. M. — Word Magic and Logical Analysis in the Field of Ethics. TOMAS V. — Ethical Disagreements and the Emotive Theory of Values. PRICE K. — Does Hume's Theory of Knowledge Determine His Ethical Theory? **The Basis and Character of Aesthetic Definition:** PORTNOY J. — The System of Values for an Aesthetics of Music. WEITZ M. — The Form-Content Distinction in Contemporary Aesthetic Theory. MORGAN D. N. — On Beauty and Duty. GILBERT K. — Two Levels of Aesthetic Definition.

Pacific Division of the American Philosophical Association odbyła swe 23 doroczne zebrańie w Mills College (Oakland, California) 27—29 grudnia 1949 r. z następującym programem: PAP A. — Logic and the Concept of Entailment. REICHENBACH M. — Is Logic Philosophy? LAWRENCE N. — A Note on Value Statements. DALKEY N. C. — The Measurement of Value. RAN C. — The Aesthetic Theory and Practice of Jean Paul Sartre. MASLOW A. — A Criticism of the „Empirio-Criticism”. BENSON A. J. — Russell versus Hume. MERLAN PH. — Dewey's Socrates. RADER M. — Individualism, Collectivism, and Levels of Integration. WIEMAN H. N. — The Moral Principle: A Criticism of Utilitarianism. MATSON W. J. — Some Principles of Philosophical Synthesis. MARHENKE P. — The Criterion of Significance. FALLICO A. B. — The Hidden Synthetic A Priori behind C. I. Lewis's Analytic A priori. WIENPAHL P. D. — Notes on Designation, Meaning and Necessity. KANTOROWICZ E. H. — Pro Patria mori in Medieval Political Theory. MILLER H. — Logic and History. STRONG E. W. — Comments and Criticisms.

Michigan Academy of Science, Arts and Letters odbyła 53 doroczne zgrupowanie 2—3 kwietnia 1949 w Wayne-University, z następującym programem **Sekcji filozoficznej:** VAN SAUK W. — Sören Kierkegaard, Father of Existentialism. ZERBY L. — Spinoza's Concept of Being and Goodness. GONSO R. M. — Intelligence and the Philosophy of Value. PARKER DE WITT H. — Is There a Third Kind of Knowledge? WEST CHURCHMAN C. — A Theory of Defining.

Southwestern Philosophical Conference odbyła swój zjazd doroczny 19—21 grudnia 1949 r. w Texas University (Austin, Texas) z następującym programem: BERENDA C. V., LEE H. N. — The Philosophy of World Federal Government. BALDWIN P. M. — Is There a Mind-Body Problem? BAHM A. J. — Matter and Spirit. MUELLER G. — Existence and Existentialism. CARMICHAEL P. A. — A Dilemma of Positivism. **The Role of Phi-**

osophy in Programs of General Education (Panel Discussion): (A) BROGAN A. P., ALEXANDER H. G., HAHN L. E. — Objectives of General Education; (B) SCROGGS S., HINRICHS G., FRIEDMANN F. G. — Accomplishments and Failures in Programs of Education, MILLER D. L. — Novelty and Continuity, BEISWANGER G. — The Logic of Conscience, REINL R. L. — Some Consequences of Regarding Choice as Essential to Moral Value, HINRICHS G. — Is the Socratic Elenchus Purely Destructive. — BALLARD E. G. — Concerning Philosophical and Scientific Methods.

Virginia Philosophical Association odbyła doroczne zebranie w Salem (Virg.) 27 i 28 października 1949 r. z następującym programem: HASEROT F. S. — The Problem of Universals in Spinoza; LEIDECKER K. — The Interrelation of Language and Thought in Oriental Philosophy; WYNNE J. P. — Mind and Education from the Standpoint of the Philosophy of John Dewey and George H. Mead.

New Mexico Philosophical Society zorganizowała zebranie naukowe 17 lipca 1949 r. w Santa Fé z następującym programem: SALMON CHR. — Current Trends in British Political Thought; SIMON Y. — Man and the State; CARNAP R. — Present Currents in Positivism; LEIDECKER K. — Teaching Oriental Philosophy in The United States; NAHM M. — Some Aspects of Freedom in Aesthetics.

New Mexico Philosophical Society odbyła swe drugie doroczne zebranie 29—30 kwietnia 1950 w University of New Mexico z następującym programem: Hayden H. — Origins of the Révolt against Reason; Jorin M. — The Philosophical Ideas of José Martí; Woolard H. I. — Plato and Paul, A Brief Analysis; Alexander H. G. — Philosophy at Mid-Century; Clewlow G. N. — The story of the Mighty I Am; Burrow J. — Machiavelli and His Times; Skillin D. A. — The Passive Role of the Philosopher.

Łączna Sesja American Association for the Advancement of Science, Philosophy of Science Association oraz American Philosophical Association odbyła się w Nowym Jorku 29 i 30 grudnia 1949 r. z następującym programem: BERGMANN G. — Problem of Quantum Mechanics; STRUIK D. J. — Problems of the History of Mathematics; HARTUNG F. — Problems of the Sociology of Knowledge; KRIS E. — Problems of the Science of Psychoanalysis; (Prelegent nie wyznaczony) — Problems in Communication; DEUTSCH K. — The Use of Mechanical Models in the Social Sciences; STERN B. — Problems of Genetics; DOBZHANSKY T. — Heredity, Environment, and Evolution.

Association for Symbolic Logic odbyła swe 12 doroczne zebranie 28 grudnia 1949 r. w Clark University (Worcester, Mass.) z następującym programem: MYHILL J. — Report on Some Investigations concerning the Consistency of the Axiom of Reducibility, WANG HAO — Possibilities of Proving Relative Consistency, CHURCH A. — On Carnap's Analysis of Statements of Assertion and Belief, DAVIS M. — Arithmetical Problems and Recursively Enumerable Predicates — KEMENY J. G. — Type-theory vs. Set-theory, LEWIS C. I. — Some Suggestions Concerning Metaphysics of Logic, BURKS A. W. — The Logic of Causal Propositions, COPI I. M. — The Inconsistency or Redundancy of „Principia Mathematica”, MARTIN R. M. — On the Truth Concept and Recursions, RASIOWA H. — Algebraical Treatment of Some Functional Calculi of First Order, WANG HAO — A Formal System of Logic. — Zarazem odbyło się zebranie administracyjne CHARLES S. PEIRCE SOCIETY.

American Society for Aesthetics — West Coast Division, W czasie wiosennej sesji 18. III. 1949 (University of California, Berkeley) wygłoszono odczyty: Helmbold W. C. — Reflections on a Few Problems of Communicating What is Beautiful, Mrs Rau C. — A Psychological Note on the Play Theory of Art. Zjazd doroczny odbył się 12—14 maja 1949 w Uniwersytecie Oregon z następującym programem: Savery B. — Some Questions Concerning the Relationship of Contemporary Art to its Culture, Baer K. — Expressionism and the Changing Standards in Contemporary Art, Mundt E. — Toward a Definition of Art, Mrs Rau C. — A Psychological Note on the Theory of Art as Play, Griffin R. — Dream Paintings by Children, Jessup B. E. — Aesthetic Size, Aschenbrenner K. — Normative Aesthetics, Holther W. B. — On Communicating Taste, Mrs Foster M. — Some Questions of the Artist's Intention and the Work of Art, Boas G. — Standards (a chapter from a book on aesthetics). W programie zjazdu były również koncerty i eksperymentalne przedstawienia teatralne.

American Society for Aesthetics — Pacific Coast Division, Zjazd doroczny odbył się 7—8 V. 1949 r. w Mills College, Oakland, Cal. z następującym programem: Young J. D. — The Introductory Art Course, Olguin M. — a) The Present Status of Sex Differences in Music; b) Menendez Pelayo's Theory of Art and Criticism, Stroll A. — A Criticism of the Notion of Artistic Truth, Milhaud D. — Problems of Contemporary Music, Boas G., Hungerland H., McFarlan D., Neumayer A. (Discussion) — Art Criticism, with a critical Analysis of Van Gogh's „Portrait of Dr. Gachet”.

Association for Realistic Philosophy odbyła swój zjazd w Worcester (Mass.) 27 grudnia 1949 r. z odczytem FRANK PARKER — American Neo-Realism and Critical Realism. Teżoż dnia i w tym samym miejscu obradowała **Personalist Discussion Group**, wygłosił odczyt: MUELLER W. G. — A Personalistic Critique of Marx.

American Psychological Association odbyła swój 57 zjazd doroczny w Denver (Colorado) 5—10 września 1949 r. Program obejmował referaty i przemówienia zgłoszone przez blisko 500 referentów i podzielone na 66 zebrań sekcyjnych, 52 sympozja oraz 22 przemówienia uroczyste. Poza to odbyło się 31 zebrań administracyjnych różnych grup organizacji. Zjazd zgromadził 1850 uczestników. W wyniku wyborów prezydentem towarzystwa został Robert R. Sears, do prezydium weszli nadto: J. G. Darley, J. McV. Hunt, E. Lowell Kelly, Dorothy C. Adkins (sekretarz); Calvin P. Stone został wybrany redaktorem *Journal of Comparative and Physiological Psychology*, Arthur W. Melton — redaktorem *Journal of Experimental Psychology*.

American Psychological Association — Division of Aesthetics odbyła doroczne zebranie 7. IX. 1949 r. w Denver, Col. z następującym programem: Wunderlich H. — Psychology of the Aesthetic Object. Brown V. M. — A Factorial Study of the Birkhoff Figures. Patrick C. — How Creative Thought is Related to Learning. Portnoy J. — A Psychological Theory of Artistic Creation. Farnsworth P. R. — A Consideration of the Measures of Musical Taste.

Society of Experimental Psychologists odbyła swój 46 zjazd doroczny 14—15. IV. 1950 r. w University of Rochester; cztery zebrań naukowe zostały przeznaczone na referaty i dyskusje. Przewodniczącym towarzystwa na rok 1950 został wybrany Frank A. Geldard, sekretarzem i skarbnikiem W. J. Brogden.

Southern Society for Philosophy and Psychology miała swój 42 zjazd doroczny 6—8. IV. 1950 r. w Nashville (Tennessee), z udziałem 200 członków i 50 gości. W czasie zebrań plenarnych i sekcyjnych wygłoszono 95 referatów. Przewodniczącym towarzystwa na rok 1950 został L. M. Hammond (Univ. of Virginia), sekretarzem R. Hennemann (Univ. of Virg.).

Western Psychological Association odbyła swój 30 zjazd doroczny 27—30. IV. 1950 r. w Santa Barbara College z udziałem blisko 600 uczestników; w czasie 13 posiedzeń naukowych wygłoszono 93 referatów. Przewodniczącym na rok 1950 został M. A. Merrill (Stanford Univ.), zastępcą przewodniczącego

M. A. Wagner (Univ. of California), sekretarzem D. Krech (Univ. of California).

Mid-Western Psychological Association odbyła swój 22 zjazd doroczny 5—6. V. 1950 r. w Wayne University (Detroit) z udziałem 1094 uczestników. W ciągu 26 zebrań plenarnych i sekcyjnych przedstawiono 202 referatów.

Eastern Psychological Association odbyła swój 21 zjazd doroczny 20—22. IV. 1950 r. w Clark University (Worcester, Mass.); w zjeździe wzięło udział 1003 członków i gości; w czasie trzech sympozjów i 15 posiedzeń sekcyjnych wygłoszono 102 referatów. W związku ze zjazdem odbyły się uroczystości 60-lecia istnienia Instytutu Psychologicznego w Clark University oraz nadania doktoratu honorowego Annie Freud, córce twórcy psychoanalizy. — Stowarzyszenie posiada 1320 członków. Przewodniczącym został Carl J. Hovland (Yale Univ.), sekretarzem W. S. Ray (Trinity Coll.).

Canadian Psychological Association odbyła swój 9 zjazd doroczny 17—20 maja 1950 r. w Toronto przy udziale 195 uczestników. Wygłoszono 28 referatów; m. in. prof. Leopold Infeld jako gość miał odczyt p.t.: Fear, stupidity and human survival. Przewodniczącym towarzystwa został J. D. Ketchum (Univ. of Toronto), sekretarzem D. C. Williams (Univ. of Toronto). Uchwalono wydawanie nowego czasopisma *The Canadian Psychologist*.

Current Issues in the Philosophy of the Sciences, zjazd naukowy pod powyższym tytułem został zorganizowany przez Institute for the Unity of Sciences, 28—30 kwietnia 1950 r. w American Academy of Arts and Sciences, Boston, Mass. — z następującym programem: Science as a Human Enterprise (Ph. Frank, A. Kaplan); The Verifiability-Theory of Meaning (H. Feigl, C. G. Hempel, H. Reichenbach); The Need for Abstract Entities in Semantical Analysis (E. Nagel, A. Church, W. V. Quine); The Science of Man (Ch. Morris, Cl. Kluckholm, W. H. Sheldon).

Konferencja dotycząca nauczania filozofii odbyła się w Western Reserve University, Cleveland, Ohio, 14—15 października 1949 r. z następującym programem: I. Introducing the College Student to Philosophy: A) Types and Trends in General Introductory Courses, Primarily Elective: — Learning to Philosophize (L. W. NORRIS), Introductory Philosophy, Analysis or Synthesis (H. H. TITUS), Student Developed Courses (E. TILLEY), B) Types and Trends in Required Introductory Courses: — Philosophy and Citizenship Education (E. EDGAR), The Function of Philosophy in a General Education Program (L. K. ZERBY), Philosophy as Integrator of a Liberal Arts Pro-

gram (T. ORGAN). II. The Teaching of Ethics: The Relation of Ethics to Social and Policy Sciences (W. A. R. LEYS), The Teaching of Formal Ethics (A. EDEL). III. The Present Situation in Teaching Opportunities and Outlook (L. W. BECK), A Survey of the Teaching of Philosophy (J. H. MELZER), The First Twenty Five Years, A Concluding Unscientific Postscript (B. BLANSHARD). IV. The Teaching of Logic and Scientific Method: — The Teaching of Logic as a Formal Science (J. G. BRENNAN), Elementary Logic as Functional and Remedial Logic (L. E. HAHN), The First Logic Course (L. RUBY). V. The Teaching of the History of Philosophy: — Teaching the History of Philosophy (G. BOAS, W. WICK). VI. Teaching Philosophers to Teach Philosophy: — Teaching Teachers to Teach (A. C. BENJAMIN), The Teaching of Philosophy in Boston University. (E. S. BRIGHTMAN), The Function of an Annual Conference on the Teaching of Philosophy (J. A. WRONG).

Pacific Conference on the Teaching of Philosophy odbyła swe doroczne zebranie 26 i 27 grudnia 1949 r. w Mills College (Oakland, California); program obejmował referaty i dyskusje na dwa tematy 1, nauczanie estetyki, 2, bieżący stan dyskusji nad zagadnieniami: nauczania filozofii w strefach wschodniej, zachodniej i pacyficznej.

Towarzystwo Filozoficzne w Chile, łącznie z Uniwersytetem Santiago zorganizowało 17—23 lipca 1950 r. zjazd filozoficzny na 300-lecie śmierci Descartes'a. Głównym tematem dyskusji była rola oczywistości w systemie tego filozofa.

Międzynarodowy Kongres Matematyków odbędzie się w czasie 30. VIII. — 6. IX. 1950 r. w Harvard University Cambridge (Mass.), staraniem Amerykańskiego Towarzystwa Matematycznego. Przewodniczącym Komitetu organizacyjnego jest prof. Garrett (Harvard Univ.). Adres Komitetu 531 West 116—th Street, New York City 27. USA. Wśród sekcji Kongresu VI będzie miała za przedmiot logikę i filozofię, VII — historię i nauczanie. Oficjalnymi językami Kongresu są angielski, francuski, niemiecki, rosyjski i włoski.

Wiadomości osobiste

Prof. Tadeusz Tomaszewski przeszedł z Uniwersytetu MCS w Lublinie do Uniwersytetu Warszawskiego i objął tam katedrę psychologii, wakującą po prof. Władysławie Witwickim.

Dr Józef Pieter, docent Uniwersytetu Poznańskiego, został mianowany profesorem nad-

zwyczajnym psychologii rozwojowej na Wydz. Humanistycznym Uniwersytetu Łódzkiego.

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Poznańskiego otrzymał w r. 1949/50 dwie nowe katedry: katedrę pedagogiki, która była zwiędnięta od r. 1933, oraz katedrę psychologii II, która ma służyć przede wszystkim psychologii społecznej. Katedrę pedagogiki objął jako zastępca profesora Dr Stefan Wołoszyn, katedrę psychologii II — również jako zastępca profesora Dr Stanisław Kowalski.

Prof. Juliusz Kleiner obchodził czterdziestolecie pracy naukowej. Z tej okazji odbyła się 20 listopada 1949 r. w Auli Uniwersytetu Jagiellońskiego uroczystość wręczenia mu Księgi pamiątkowej prac jego uczniów.

Henri Wallon, profesor psychologii College de France w Paryżu, został przeniesiony w stan spoczynku. W czasie akademii, która odbyła się w Paryżu na cześć ustępującego profesora, prof. Tadeusz Tomaszewski, jako delegat Polski, zaprosił prof. Wallon do objęcia katedry psychologii i pedagogiki dziecięcej w Uniwersytecie Jagiellońskim. Prof. Wallon przyjął to zaproszenie i przybył do Polski w maju 1950 r.

Todor Pawłow, prezes Bułgarskiej Akademii Nauk, obchodził w roku bieżącym 60 rocznicę urodzin. Prezydium Zgromadzenia Narodowego Bułgarskiej Republiki Ludowej odznaczyło jubilat złotym medalem „Za naukę i sztukę”.

Prof. Arnost Kolman opuścił Uniwersytet w Pradze od jesieni 1948 r. i powrócił do Z.S.R.R.

Bogumił Jasinowski, przed wojną profesor Uniwersytetu Stefana Batorego, jest obecnie (od r. 1942) profesorem filozofii na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Santiago de Chile, gdzie wykłada w języku hiszpańskim. Wydał książkę: *El problema de la Historia y su lugar en el conocimiento*. Santiago-de-Chile, 1945. Str. 115.

Ferdinand Gonseth, profesor Politechniki w Zurychu, założyciel i redaktor kwartalnika *Dialectica*, wybitny przedstawiciel współczesnej filozofii nauk, obchodził w 1950 r. 60-lecie urodzin. Z tej okazji ukazało się poświęcone mu dzieło zbiorowe uczniów i przyjaciół: *Etudes de Philosophie des Sciences* (Ed. du Griffon, Neuchatel, 1950, str. 200, 12 fr.).

Prof. Konstanty Regamey z Genewy został zaproszony do wykładów filozofii indyjskiej na Uniwersytecie Fryburskim w ciągu semestru zimowego 1950/51.

Ks. I. M. Bocheński, zwyczajny profesor Uniwersytetu Fryburskiego, został mianowany

członkiem czynnym Académie Internationale de Philosophie des Sciences w Brukseli.

Etienne Gilson, Philosophe de la Chrétienté, tom rozpraw, poświęcony działalności tego filozofa, został wydany na jego 65-lecie w zbiorze *Rencontres* (Ed. du Cerf, Paris). Przedmowę napisał Jacques Maritain. Książka zawiera biografię Gilsona i bibliografię jego pism.

Maurice Merleau-Ponty, profesor filozofii z Uniwersytetu w Lyonie, został powołany na katedrę psychologii w Sorbonie.

Maurice Pradines, profesor psychologii ogólnej w Sorbonie, został obrany członkiem Académie des Sciences morales et politiques, na miejsce po zmarłym w r. 1948 A.-D. Sertillanges.

Jean Hyppolite został mianowany profesorem filozofii w Sorbonie jako następcą zmarłego prof. J. Laporte.

Georges Gurvitch został mianowany w Sorbonie profesorem socjologii.

H. Coudier został mianowany profesorem historii myśli religijnej we Francji od XVI w. na Faculté des Lettres w Paryżu.

Edouard Morot-Sir został mianowany profesorem logiki i filozofii nauk na Faculté des Lettres w Bordeaux.

G. Duveau został profesorem socjologii na Faculté des Lettres w Strasburgu.

Prof. E. Gilson z Collège de France wygłosił w maju 1949 serię odczytów w różnych miastach Hiszpanii, a poza tym, jak co roku, odwiedził uniwersytety kanadyjskie.

Manifestation Eugène Dupréel. Z okazji 70-lecia prof. E. Dupréela i jednoczesnego ustąpienia jego z katedry w Uniwersytecie Brukselskim odbyła się uroczystość jubileuszowa 18 lutego 1950 r. w tymże Uniwersytecie. W czasie uroczystości zostało przekazane Uniwersytetowi popiersie marmurowe jubilata, któremu wręczono zarazem wydrukowaną dań książkę pamiątkową p.t. „Essais pluralistes”, zawierającą przedruk głównych jego artykułów (Presses Universitaires de France, str. 380). Uroczystość została zorganizowana przez Komitet jubileuszowy pod przewodnictwem prof. G. Smets, prezesa Belgijskiej Akademii Nauk; do Komitetu weszli przedstawiciele filozofii z różnych krajów europejskich, m. in. prof. T. Kotarbiński.

Profesor filozofii Uniwersytetu w Louvain Robert Feys ukończył w r. 1949 sześćdziesiąty rok życia. Z tej okazji czasopismo *Synthèse* poświęciło mu swój zeszyt 6—A tomu VII,

zawierający zbiór prac z dziedziny logiki i teorii nauk, napisanych przez autoów belgijskich, holenderskich, szwajcarskich, francuskich i amerykańskich; redaktorem tego zbioru był prof. E. W. Beth z Amsterdamu. Prof. Feys jest jednym z wybitnych badaczy współczesnych w dziedzinie logiki i teorii nauk; jest związany stosunkiem osobistej przyjaźni z niektórymi polskimi pracownikami w tej dziedzinie.

E. W. Beth, radwycyzajny profesor Uniwersytetu w Amsterdamie, został mianowany profesorem zwyczajnym; wybrano go również na przewodniczącego Towarzystwa Filozoficznego w Amsterdamie.

G. Rewesz, profesor psychologii w Uniwersytecie Amsterdamskim, ustąpił z katedry, przechodząc w stan spoczynku.

Albert Schweitzer, filozof i teolog, pisarz i muzyk, lekarz i filantrop, żyjący od 1913 r. w Lambarene (Gabon-Francuska Afryka Równikowa), gdzie kieruje założonym przez siebie szpitalem dla murzynów, obchodził 14. I. 1950 r. swoje 75-lecie. Wyrazem dużego zainteresowania jego niezwykłą osobowością w świecie zachodnim, zwłaszcza wobec pokrewieństwa jego światopoglądu z egzystencjalizmem, są publikacje jemu poświęcone. Ukazały się ostatnio trzy monografie: **Seaver George** — Albert Schweitzer, New York, Harper and Brothers, 1945 (2 wyd. 1949), s. 130; **Lind E.** — Albert Schweitzer, Aus seinem Leben und Werk, Bern, P. Haupt, 1948, s. 216. **Grabs Rudolf** — Albert Schweitzer, Berlin, Steuben-Verlag Paul G. Esser, 1949 s. 340. Wybór pism zawiera: **Joy Ch. R.** Albert Schweitzer — An Anthology, New York, Harper and Brothers, 1947, s. 323. Zapowiedziane są nowe wydania jego książek „Verfall und Wiederaufbau der Kultur” oraz „Kultur und Ethik”.

Prof. Hans Leisegang, poprzednio na katedrze w Jenie, obecnie w Berlinie (Freie Universität), obchodził 60-lecie urodzin 13 marca 1950 r. Z tej okazji ukazało się wydawnictwo jubileuszowe, przedstawiające jego życie i działalność publiczną z bibliografią prac naukowych.

Prof. Heinz Heimsoeth z Uniwersytetu w Kolonii objął na przeciąg dwóch lat katedrę filozofii w Sumbule, którą poprzednio zajmował prof. E. v. Aster.

Prof. Willy Hellpach otrzymał z okazji 50-letniego jubileuszu swej promocji doktorskiej w Uniwersytecie Lipskim, złoty dyplom od tego Uniwersytetu.

Prof. Hans-Georg Gadamer objął katedrę filozofii na Uniwersytecie w Heidelbergu, którą

poprzednio zajmował Karl Jaspers. Prof. Gadammer wykładał poprzednio w Lipsku i w Frankfurcie.

Eugen Fink został mianowany zwyczajnym profesorem filozofii i pedagogiki na Uniwersytecie we Fryburgu bad.

Prof. Dr Helmuth Kuhn z Emory-University (Georgia U.S.A.) został powołany na katedrę filozofii Uniwersytetu w Erlangen.

Prof. F. J. von Rintelen z Uniwersytetu w Moguncji odbył w r. 1948/49 podróż naukową po krajach południowej Ameryki; w jesieni 1948 r. wziął udział w Argentyńskim Kongresie filozoficznym w Mendocinie (zob. Ruch Fil. XVI, s. 209 b), a później wygłosił wykłady w uniwersytetach argentyńskich (Mendoza, Cordoba, Buenos Ayres, La Plata), chilijskich (Santiago de Chile, Concepcion), brazylijskich (Porto Alegre, Rio de Janeiro, Sao Paulo) i peruwiańskich (Lima, Cuzco); Uniwersytety w Santiago i w Limie nadały mu doktoraty honorowe.

Georg Misch, jeden z bliskich uczniów Diltheya, długoletni profesor Uniwersytetu w Getyndze, obchodził w r. 1948 siedemdziesięciolecie urodzin. Z tej okazji ukazało się dzieło zbiorowe *Philosophische und Geistesgeschichtliche Studien — Festschrift Georg Misch zum 70 Geburtstag*, herausgeg. von Josef König und Bruno Snell (Hansischer Gildenverlag Joachim Hertmann u. Co, Hamburg 13, Str. 328 19 DM). W książce umieszcili swe prace: O. F. Bollnow, L. Delfos, B. Groethuysen, J. König, H. Plessner, K. Reidemeister, H. Schmalenbach, B. Snell i. t.

Hermann Nohl, em. prof. Uniwersytetu w Getyndze, filozof kultury i pedagog, obchodził w r. 1949 siedemdziesiątą rocznicę urodzin; z tej okazji wydany został zbiór jego rozpraw i artykułów: *Pädagogik aus 30 Jahren* (Verl. G. Schulte-Bulmke, Frankfurt/M. — Süd 10, s. 308, 8 DM).

Nicolaï Hartmann, profesor Uniwersytetu w Getyndze, obchodził w lecie 1949 r., mając lat 69, 40-lecie swojej habilitacji.

Martin Heidegger, profesor Uniwersytetu w Fryburgu bad., obchodził 26 września 1949 r. sześćdziesiątą rocznicę urodzin.

G. de Vecchio (filozofia prawa) i B. Giuliano (filozofia moralności) objęli z powrotem w Uniwersytecie w Rzymie swe katedry, z których byli usunięci w czasie wojny. W tymże Uniwersytecie L. Scaravelli zajął katedrę filozofii po zmarłym prof. Carabellese, a Br. Nardi — katedrę historii filozofii, opróżnioną przez śmierć prof. G. De Ruggiero.

G. Bontadini został mianowany profesorem zwyczajnym filozofii; teoretycznej na Uniwersytecie w Pawii.

Karl R. Popper, profesor logiki i metodologii nauk w Uniwersytecie londyńskim oraz członek London School of Economics and Political Science, w letnim semestrze 1950 r. wykłada w Uniwersytecie Harvard „The Study of Nature and of Society” (raz w tygodniu), prowadzi zarazem seminarium „The Structure of Experience”, w którym omawia krytycznie doktryny pozytywistów i operacjonistów.

Prof. G. Calogero z Uniwersytetu w Rzymie wykładał w r. 1949 jako visiting-professor w McGill University, jednocześnie prof. P. Kristeller z Columbia University wykładał jako visiting-professor w Uniwersytecie pizańskim.

„Visiting-professors” w Uniwersytetach amerykańskich 1949/50: prof. J. Pieper (Münster i. W.) wykłada w Uniwersytecie Notre Dame (Indiana), prof. Y. P. Mei (Yenching) w Univ. of Chicago, a prof. R. Frondizi (Caracas, Venez.) w Yale University.

Alfred Cyril Ewing z Uniwersytetu w Cambridge w roku 1948/49 wykładał w Princeton University i w Northwestern University (Chicago).

Th. Munro, redaktor The Journal of Aesthetics, został zaproszony jako visiting-professor do wykładów estetyki w Sorbonie 1949/50.

Prof. John D. Goheen, kierownik Philosophy Department w Stanford University, wraz z czterema innymi profesorami tegoż Uniwersytetu wykładał w lecie 1950 r. w Uniwersytecie w Tokio.

Prof. Morton White z Harvard University otrzymał stypendium (Guggenheim Fellowship) celem wykonania pracy: *A Philosophical Critique of Certain American Social Thinkers of the Twentieth Century*.

John Dewey obchodził 20 października 1949 r. dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin. Z tej okazji odbyły się uroczystości w Nowym Jorku i innych miastach Ameryki Pn.

Albert Einstein obchodził 70 rocznicę urodzin 14 marca 1949 r. w Princeton, gdzie jest od r. 1933 kierownikiem instytutu badawczego.

Werner Jaeger, profesor Harvard University, poprzednio do r. 1936 następcą Wilamowitza-Moellendorffa w Uniwersytecie berlińskim, autor przełomowych prac o filozofii Arystotelesa oraz o kulturze klasycznej (Paideia, Die Formung des griechischen Menschen, Berlin, De Gruyter, I. t. 1934, II, t. 1944, III, t. 1947),

obchodził w 1948 r. 60 rocznicę urodzin. Z tego tytułu ukazał się w *Zeitschrift für philosophische Forschung* III, 2 (s. 270—274) artykuł poświęcony przeglądowi jego naukowej działalności.

Pan American Union mianowała filozofa argentyńskiego Anibal Sanchez Reulet kierownikiem sekcji filozoficznej w swoim Department of Cultural Affairs, Division of Philosophy, Letters and Sciences.

Konkursy i nagrody

Konkurs Przeglądu Filozoficznego na recenzję książki z zakresu filozofii (zob. *Ruch Fil.* XVII, s. 119b) dał wyniki następujące: Nadesłano 7 prac. Zarząd Warszawskiego Towarzystwa Filozoficznego jako sąd konkursowy nie przyznał I nagrody żadnemu z uczestników konkursu, II nagrodę otrzymał Tadeusz Margul (Lublin), III nagrodę — Walde-mar Vo sé. (Toruń).

Nagrodę naukową im. Włodzimierza Pietrzaka (tyg. „Dziś i Jutro”) w r. 1950 otrzymał ks. Kazimierz Kłószak.

Ministerstwo Oświaty ogłosiło, iż celem pogłębienia specjalizacji kadr naukowych i podniesienia ich poziomu fachowego została zorganizowana 3-letnia aspirantura w Związku Radzieckim dla absolwentów polskich szkół wyższych, posiadających stopień naukowy magistra. Uzyskany przez aspiranta w Z.S.R.R. stopień kandydata nauk będzie w kraju uznany za równoznaczny ze stopniem naukowym doktora. Czas trwania aspirantury 1. IX. 1950 — 30. VI. 1953. Wśród kierunków studiów dla aspirantów jest filozofia, pedagogika, i psychologia.

Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten (Belgia) ogłosiła konkurs na dwie prace filozoficzne, mianowicie o E. Przywary teorii analogii (z terminem do 31 lipca 1950) oraz o pojęciu osobowości w filozofii M. Heideggera (z terminem do 31 sierpnia 1951).

Towarzystwo im. Kierkegaarda w Kopenhadze (Daemningan 7) ogłosiło konkurs na rozprawę naukową, której tematem jest: Der dialektische Grundgedanke bei Kierkegaard. Nagroda konkursowa wynosi 1.000 koron duńskich.

Dawid F. Swenson — Kierkegaard Memorial Fund (zob. *Ruch Fil.* XVII s. 120a) ogłasza ponownie, jak w roku poprzednim, konkurs na stypendium 500 dolarów. Ostatnio stypendium to otrzymał Reidar Thomte, profesor filozofii w Concordia College i autor dzieła: „Kierkegaards Religionsphilosophie”.

The Institute for the Unity of Science (zob. *Ruch Fil.* XVII, s. 113b) ogłosił konkurs o nagrodę 300 dol. za najlepszą rozprawę na temat: „The Divorce between Science and Philosophy. Its historical origins, its logical basis, and proposals for its termination”. Dwie dodatkowe nagrody po 100 dol. będą przyznane dwóm z kolei następnym pracom. O nagrodę mogą ubiegać się studenci wyższych zakładów naukowych St. Zj. i Kanady oraz wszyscy, którzy otrzymali naukowy stopień doktora filozofii nie wcześniej, jak 1 lipca 1947. Termin nadsyłania prac konkursowych upływa 1 stycznia 1951 r. Informacji udziela Institute for the Unity of Sciences, American Academy of Arts and Sciences, 28 Newbury Street, Boston 16, Massachusetts.

Varia

200 rocznica urodzin Hugona Koltataja przypada w r. 1950. Postać wielkiego reformatora szkolnictwa, autora pism filozoficznych „Porządek fizyczno-moralny czyli nauka o należytościach i powinnościach człowieka, wydobytch z praw wiecznych, nieodmiennych i koniecznych przyrodzenia” (1810) i „Rozbiór krytyczny zasad historii o początku rodu ludzkiego” (3. t. wyd. pośm. 1842 r.), stała się z tej okazji przedmiotem szeregu artykułów w pismach periodycznych.

Logika w 11-letniej szkole ogólnokształcącej ma być nauczana w klasie XI przez jedną godzinę tygodniowo. Ogłoszony drukiem projekt programu (Ministerstwo Oświaty, Program nauki w 11-letniej szkole ogólnokształcącej — projekt, Logika, Warszawa PZWS, 1950, str. 40, cena 30 zł.) dzieli materiał nauczania jak następuje: Wstęp (1 godz.). Cz. I. O słownym formułowaniu myśli (wyróżnienia mowy i ich znaczenie, definicja i podział logiczny, ważniejsze błędy w słownym przekazywaniu myśli — 7 godz.). Cz. II. O uzasadnianiu twierdzeń (stosunki logiczne między zdaniami, kwadrat logiczny — prawa konwersji i obwersji, sylogistyka, wnioskowanie dedukcyjne i błędy wnioskowania, inne formy wnioskowania — redukcja, indukcja, rozwiązywanie zadań myślowych przy pomocy wnioskowania — 16 godz.). Cz. III. O naukach (2 godz.).

W Akademii obywatelskich nauk przy CK WKP (b) i w Instytucie filozofii AN SSSR odbyły się posiedzenia, na których zostały omówione i zaaprobowane programowe artykuły redakcyjne czasopism „Prawda, i „Kultura i Życie” p.t. „Przeciw opoznieniu literatury krytyki”, krytykujące wystąpienia A. Bielika w czasopiśmie „Oktyabr”. Sprzeciwiają się one dzieleniu pisarzy na partyjnych lub bezpartyjnych i przeciwstawianiu „partyjnego myśle-

nia" „radzieckiemu myśleniu": Komuniści i bezpartyjni; w Związku Radzieckim stanowią wspólny niezachwiany blok oparty o moralno-polityczną jedność narodu; ocena twórczości winna być dokonywana z punktu widzenia oddania się pisarza wspólnej sprawie budowania nowej rzeczywistości, a nie z punktu widzenia przynależności jego do partii.

Przykładowa tematyka rozpraw dla uzyskania stopnia naukowego kandydata nauk filozoficznych (Tematyka opracowana przez sekcję filozoficzną Wydziału nauczania nauk społecznych Ministerstwa Szkół Wyższych Z.S.R.R.R. przy współpracy pracowników Instytutu Filozofii Akademii Nauk Z.S.R.R.) — przekład z czasopisma „Woprosy Filozofii” nr 3, 1949 (Zeszyty „Nowych Dróg” Serja filozoficzna, 2 — 1949, s. 149—158) — Powyższe zestawienie przynosi około 350 haseł, ułożonych w następujące działy: Materializm dialektyczny, Materializm historyczny (Teoria społeczeństwa i państwa radzieckiego, radziecka ideologia, etyka, estetyka i kultura; przejście od socjalizmu do komunizmu; krytyka współczesnej socjologii burżuazyjnej), Zagadnienia materializmu historycznego w pracach Marksa i Engelsa, Historia filozofii, Walka marksizmu z reakcyjną filozofią burżuazyjną, Walka ideologiczna zagranicą w okresie powojennym.

W r. 1950 przypada 300 rocznica śmierci **Descartes'a** oraz 350 rocznica śmierci **Giordano Bruno**.

300 lat od śmierci **M. Mersenne'a** upłynęło 1 września 1948 r. Z tej okazji *Tijdschrift voor Philosophie* (r. 10, nr 4, str. 772) przypomina słowa Pascala o tym przyjacielu Descartes'a: „Il avait un talent tout particulier pour former de belles questions en quoi il n'avait peut-être pas de semblable, encore qu'il n'eut pas un pareil bonheur à les résoudre". Pismo podaje zarazem, że w czasie kongresu Association Francaise pour l'Avancement des Sciences w Genewie, 12—16 lipca 1948 r., poświęcone zostały osobie tego uczonego odczyty L. Auger, P. Humbert i P. Sergescu. Jego działalność została opracowana w monografii: **Lenoble R.** Mersenne et la naissance du mecanisme (Paris, Vrin, 1943).

200 rocznica wydania *Esprit des Lois Montesquieu'go* była obchodzona uroczystym posiedzeniem w Sorbonie 21. XII, 1948, na którym po oficjalnych przemówieniach ministrów André Marie i Yvon Delbos wygłosił odczyty H. Puget o wpływie Montesquieu na myśl polityczną w Anglii oraz P. Bastide o roli Montesquieu w rozwoju demokracji amerykańskiej.

Nieznaný rękopis, datowany 1246 r. i zawierający fragmenty komentarza **Alberta Wielkiego**

do drugiej księgi Sentencji odkrył prof. Stegmüller w Upsali.

Zbiór nieznaných rękopisów John Locke'a został odnaleziony w Bodleyańskiej Bibliotece w Oxfordzie. Zbiór obejmuje korespondencję, pamiętniki i niewydane rozprawy. Można przypuszczać, że rękopisy te zawierają ważne szczegóły do biografii i działalności Locke'a. Założyciel biblioteki nabył je drogą zakupu od rodziny Lorda Kinga, któremu zostały one przekazane zapisem testamentowym przez Locke'a.

Archiwum Husserla w Louvain. Malwina Husserl, żona Edmunda Husserla, po jego śmierci, wywozła całą jego spuściznę naukową do Belgii i zleponowała ją w Instytucie Filozoficznym Uniwersytetu Lovańskiego. Depozyt objął bibliotekę, rękopisy i notatki naukowe, korespondencję, pisma i dokumenty, dotyczące zarówno działalności akademickiej, jak spraw prywatnych. Zbiory te zostały zorganizowane jako Archiwum Edmunda Husserla, przy czym przedsięwzięto następujące prace:

a) Ułożenie dokładnego planu segregacji manuskryptów i innych archiwaliów, z nawiązaniem do planu, który wypracowali jeszcze w r. 1935 według wskazówek Husserla jego ówczesni asystenci E. Fink i L. Landgrebe.

b) Sporządzenie dwóch kartotek pomocniczych. Jedna zawierająca ok. 7.500 kart, jest indexem rzeczowym do dzieł Husserla, druga na ok. 800 kartach przytacza dzieła przez Husserla komentowane oraz prace komentujące jego pisma.

c) W Archiwum znajduje się co najmniej 30.000 kartek formatu ósemki stenografowanych manuskryptów Husserla (jego własnym systemem stenografii). Poszczególne całości obejmują od 20 do 200 takich kart stenograficznych. Już od r. 1916 rozpoczęła się praca przepisywania stenogramów piśmem zwyczajnym, którą wykonywali pod okiem Husserla jego współpracownicy Edyta Stein, E. Fink, L. Landgrebe. W latach 1936—38 dr Landgrebe, wówczas docent Uniwersytetu w Pradze, dokonał z finansowym poparciem Institute for Research on Human Understanding przepisania pewnej części manuskryptów, zawierających teksty ważne dla rozwoju fenomenologii. W r. 1939 postanowiono w Louvain przystąpić do planowego przepisania wszystkich stenograficznych manuskryptów, aby uczynić je dostępnymi dla studiów i przygotować ich późniejsze wydanie drukiem. Z pomocą przyszła belgijska Fondation Franqui, której celem jest popieranie przedsięwzięć naukowych; pracę prowadzono od r. 1939, z przerwą w latach 1940—1941; kierowali nią najpierw Landgrebe i Fink a od r. 1942 kierownictwo objął dr. St. Strasser. Z końcem roku 1944 posiadało Archiwum już blisko 20.000 stron quarto przepisanych

tekstów, które objęły więcej niż trzecią część filozoficznej spuścizny rękopiśmiennej Husserla. Z tego ok. 7.500 kart sporządził jeszcze w latach 1916—1937 Edyta Stein, E. Fink i L. Landgrebe we Fryburgu, niespełna 1400 stron dała praca Dr Landgrebe w Pradze, reszta ok. 11.000 kart powstała już w Louvain 1939—1944. W tym samym czasie przepisano też około 2.000 stron korespondencji i innych rękopisów Husserla.

d) Dalszym krokiem uczynionym dla udostępnienia manuskryptów było sporządzenie kartek pomocniczych podających zestawienie tytułów i podtytułów poszczególnych całości, dat uwidoczonych na manuskryptach jako daty powstania lub rewizji, autorów cytowanych w manuskryptach.

Według opinii fachowej rękopisy Husserla są ważniejsze dla poznania jego myśli od pism opublikowanych i dopiero one pozwolą na ujęcie całości filozofii Husserla.

Archiwum przyjmuje zapytania i udziela informacji oraz porad w zakresie swych zbiorów. Adres: Husserl-Archiv, 2 Place Cardinal Mercier, Louvain.

Max Scheler i jego spuścizna. Po śmierci Schelera w r. 1928 jego biblioteka, rękopisy, dokumenty itp. pozostały pod opieką rodziny, w r. 1933 został wydany z materiałów pośmiertnych tom p. t. *Zur Ethik und Erkenntnislehre*. Późniejszy ucisk polityczny zdeorganizował rozpoczęte prace i nie pozwolił na dalsze publikacje. Od bombardowania spłonęła w r. 1942 część przygotowanych poprzednio do wydania materiałów; później w czasie zamieszek po klęsce wojennej uległa rabunkowi i zniszczeniu część biblioteki i dokumentów. Podstawowe rękopisy jednak ocalały, zostały uporzędkowane i przechowane pod opieką żony filozofa Marie Scheler, która troszczy się nadal o konserwację zbiorów i ich uzupełnianie drogą gromadzenia wszelkich dostępnych jeszcze pamiętek i dokumentów. Zachowane rękopisy pochodzą z ostatnich 20 lat życia Schelera. Obejmują one ok. 230 zeszytów (Scheler używał najchętniej zwykłych zeszytów szkolnych), kilka grubszych brulionów, około 20 konwolutów nieoprawnych, kilkadziesiąt notatników różnego formatu i ok. 1.500 luźnych kartek obustronnie zapisanych. Porządkowanie i klasyfikacja tego zbioru nastęrcza duże trudności. Około jednej trzeciej części z tej całości przepisano, sporządzając jednolite maszynopisy z kilku egzemplarzach. W dwudziestolecie śmierci Schelera w r. 1948 powstała w Tybindze Max-Scheler-Gesellschaft, która ma jako jedno z głównych swych zadań pracę w kierunku udostępnienia spuścizny filozofa.

Spuścizna rękopiśmienna Schellinga według informacji, którą podaje H. Fuhrmans w *Archiv für Philosophie* 3/1 (1949), była przecho-

wywana w dwóch głównych częściach przez Akademię Nauk w Berlinie oraz przez Bibliotekę Uniwersytecką w Monachium. Zbiory berlińskie ocalały, natomiast część monach. uległa zniszczeniu. Zawierała ona rękopisy filozoficzne z późniejszego okresu życia Schellinga, naukowo prawie niewyżyskane, dlatego ich strata jest niepowetowana.

Korektura tekstu Kanta, H. Reiner (Freiburg i. Br.), w notatce p. t. *Eine Textverschiebung in Kants Grundlegung zur Metaphysik der Sitten* (*Zeitschr. f. philos. Forschung*, IV, 1, s. 123) zwraca uwagę na pomijane dotychczas we wszystkich wydaniach, a b.jące w oczy zniekształcenie tekstu w przedmowie do *Uzasadnienia metafizyki moralności*. Mianowicie ustęp trzeci tej przedmowy, rozpoczynający się od słów „Die Logik kann keinen empirischen Teil haben...”, winen znaleźć się w całości bezpośrednio po słowach „...der rationale aber eigentlich Moral heissen könnte”, jako dalszy ciąg ustępu piątego, rozpoczynającego się od słów „Auf solche Weise entspringt...”. Autor notatki uzasadnia swoje wywody szczegółową analizą tekstu. Dokoła tej sprawy rozwinęła się ożywiona polemika w zeszycie IV, 4, s. 572—561 tegoż czasopisma.

1000 rocznica urodzin Avicenny będzie obchodzona uroczystie w Iranie, jego kraju rodzinnym w r. 1950, z poparciem rządu irańskiego (zazwyczaj datę urodzenia Avicenny podaje się na 980 r.)

Ankieta na temat pojęcia wolności została rozpisana przez *Fédération Int. des Soc. de Philosophie*, z ramienia UNESCO, w ramach działalności programowej tej instytucji na rok 1950, która ma objąć szereg stud.ów pod tytułem *Analyse philosophique de concepts fondamentaux des conflits idéologiques actuels*. Ankieta zwraca się do wszystkich pisarzy filozoficznych, nie kładąc żadnych ograniczeń co do ujęcia tematu odpowiedzi, przeciwnie tendencją ankiety jest uchwycenie wszelkich odmian pojęcia wolności, wszelkich związków, w jakich ono występuje z innymi pojęciami i wreszcie wszelkich jego zastosowań. Odpowiedzi w postaci krótkich uwag lub dłuższych artykułów omawiających całość zagadnienia lub jego poszczególne fragmenty należy przesyłać w terminie do 5. X. 1950 r. pod adresem Prof. H. J. Pos, *Wilhelminastraat 30, Haarlem (Pays-Bas)* lub Prof. Raymond Bayer, 51, *avenue Georges-Mandel Paris 16e (France)*.

UNESCO (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) wprowadziła bonę (UNESCO Book Coupon), mającą ułatwić międzynarodowy obrót wydawnictw między krajami o różnej walucie. Pewna ilość tych kuponów ma być przydzielona przez

UNESCO w ramach pomocy dla krajów zniszczonych przez wojnę (Fund for Educational Reconstruction) także Polsce.

UNESCO przygotowuje wydanie księgi informacyjnej, dotyczącej międzynarodowej wymiany publikacji naukowych i zawierającej spis instytucji naukowych z całego świata (uniwersytetów, bibliotek, towarzystw i t.p.), które pragną takiej wymiany. Zgłoszenia zainteresowanych instytucji, z podaniem publikacji zaoferowanych, należy przysyłać pod adresem: Centre de clearing des publications — 19 avenue Kléber, Paris 16-e.

Isotype (International System of Typographic Picture Education) jest skróconą nazwą obrazkowego systemu językowego, stworzonego przez **Otona Neuratha** i opracowywanego przez przy pomocy grona współpracowników przez ostatnich 20 lat życia jako uzupełnienie programu jedności nauki. Punktem wyjścia było dążenie do pogłębionego przedstawienia statystycznych ujęć w socjologii, w toku prac okazało się, że zastosowane metody przedstawienia można rozszerzyć na różne inne dziedziny wiedzy, co uczyniło realnym program opracowania nowym systemem encyklopedycznej całości wiedzy, jako uzupełnienia wydawnictwa *Encyclopedia of Unified Science* (zob. *Ruch Fil.* XVI s. 52b). Bierze się pod uwagę zastosowania Isotype w popularyzacji wiedzy i w nauczaniu szkolnym. Dwa pierwsze tomy przygotowywanej *Visual Science* zostały oddane do druku. **Isotype Institute Ltd.** (51A Rathbone Place, London W. 1) jest kierowany przez **Marie L. Neurath**, przy poparciu **L. Hogben** (autora książek *Modern Man in the Making*, *Mathematics for the Million*, *Science for the Citizen*).

Nekrologia

Stanisław Grabski, ur. 1871 r. w Borowie pod Łowiczem, profesor historii ustrojów społecznych w Uniwersytecie Warszawskim, poprzednio profesor ekonomii w Uniwersytecie lwowskim, członek czynny PAU, b. minister WR. i OP., ekonomista, socjolog i polityk, zmarł w Sulejówku pod Warszawą 6 maja 1949 r. Napisał m. in.: *Karl Marx als Sozialtheoretiker*; *Zur Erkenntnistheorie der volkswirtschaftlichen Erscheinungen* (1900); *Zarys rozwoju idei społeczno-gospodarczych w Polsce od pierwszego rozbioru do r. 1834* (1904); *Istota wartości jako zjawiska społeczno-gospodarczego* (1905); *Revolucja* (1921); *Z zagadnień polityki narodowo-państwowej* (1925); *Ekonomia społeczna* (1927).

Jan Kochanowski, ur. 1869 r. w Rożenku (z. Radomska), honorowy profesor historii pol-

skiej wieków średnich w Uniwersytecie Warszawskim, członek czynny PAU, b. prezes Tow. Naukowego Warszawskiego, zmarł w Widawce koło Piotrkowa 6 października 1949 r. Zajmował się, na pograniczu badań historycznych, historiozofią i filozofią kultury, — z tego zakresu ogłosił drukiem między innymi: *Dzieje Akademii Zamojskiej* (1900); *Thum i jego przywódca* (1906); *Nad Renem i nad Wisłą, antyteza dziejowa* (1913); *Postęp ludzkości jako wyraz praw psychicznych rozwoju* (1917); *Polska w świetle psychiki własnej i obcej* (2 wyd. 1925).

Stanisław Michalski, b. dyrektor Funduszu Kultury Narodowej, zmarł w Krakowie 30 grudnia 1949 r. w wieku 84 lat — niestrudzony i zasłużony organizator nauki polskiej, długoletni kierownik działu naukowego Kasy im. Mianowskiego, twórca i redaktor *Poradnika dla Samouków*, *Nauki Polskiej* i *Organonu*.

Ludwik Pomian Biesiekiński, zmarł w Krakowie, 26. IV. 1950 r. przeżywszy 83 lata. Pochodził z Włocławka, studia odbywał w Petersburgu, Fryburgu, Paryżu i we Lwowie, gdzie uzyskał doktorat filozofii w r. 1917; przez czas pewien brał żywy udział w lwowskim życiu filozoficznym, pracował jako nauczyciel szkół średnich, był jednym z bliskich przyjaciół i współpracowników **Brata Alberta** (Adama Chmielowskiego). Ogłosił drukiem dysertację łacińską: *De simplicitate animae rationalis corpori humano iuncta* (1924) oraz kilka streszczeń referatów zjazdowych (*Przegl. Filozof.* roczn. 30, 31, 39.).

Emilia Fiszer, ur. 8. XI. 1885 w Łodzi, bibliotekarka Biblioteki Polskiej w Paryżu, zmarła tamże 3. XI. 1949. Studia uniwersyteckie odbywała w Krakowie oraz w Paryżu, w zakresie chemii, fizyki i matematyki oraz filozofii nauk; należała do bliższego kręgu ks. **Augustyna Jakubisiaka**, po jego śmierci w r. 1945 zajęła się wydawnictwem jego spuścizny naukowej. Napisała, oprócz mniejszych artykułów i odczytów, *Sur la discontinuité de la matière* (1922); *Unité et intelligibilité* (teza doktorska, 1936); *Le Physicalisme et les tendances actuelles de la Physique* (1940).

Sergiusz Hessen, profesor zwyczaj. historii doktryn pedagogicznych w Uniwersytecie Łódzkim, ur. 16. VIII. 1887 r. w mieście Ust-Sysolsk w półn. Rosji, zmarł w Łodzi 2 czerwca 1950 r. Był uczniem filozofów rosyjskich (Wwedien-skiej, Łosskij, Łapszin) i niemieckich (Windelband, Rickert, Lask); studiował nadto historię, ekonomię, matematykę. W latach 1910—1914 redagował rosyjskie wydanie czasopisma *Logos*. Wykładał filozofię w Uniwersytetach Petersburskim i Tomskim do r. 1921; potem przez szereg lat przebywał w Pradze Czeskiej; od r.

1935, zaproszony przez Wolną Wszechnicę w Warszawie na profesora filozofii wychowania, osiadał w Polsce. Ogłosił drukiem wielką ilość prac i tłumaczeń z różnych dziedzin filozofii i pedagogiki po rosyjsku, polsku, czesku, francusku, angielsku, niemiecku m. in.: *Individuelle Kausalität, Studien zum transzendentalen Empirismus*, 1910; *Podstawy pedagogiki*, 1923 (ros. — przekłady lotewski, bułgarski, serbski, polski, włoski, czeski); *Problème de l'autonomie du Bien dans la philosophie de Dostoïevsky et de Soloviev*, 1930; *Die Idee des Bösen in den „Dämonen“ von Dostoïevskij*, 1931; *Szkoła i demokracja na przełomie*, 1936; *O sprzecznościach i jedności wychowania*, 1938; w druku: *Cnoty platońskie a cnoty ewangeliczne*.

Louis Weber, ur. 10. VI. 1866, zm. 9. III. 1949, matematyk i filozof, jeden z głównych współpracowników *Revue de Métaphysique et de Morale*. Napisał m. in. *Vers le positivisme par l'idéalisme; Le Rythme du Progrès*.

Emanuel Mounier, ur. 1905 r. w Grenoble, filozof, socjolog i publicysta, założyciel (1932) i redaktor miesięcznika *Esprit*, zmarł w Paryżu 23. III. 1950 r. Był przedstawicielem radykalnego odłamku myśli katolickiej, doktrynę swą, którą nazwał personalizmem, wyłożył w broszurze *Manifeste au service du personalisme* (1936). Ogłosił drukiem m. in.: *La pensée de Charles Peguy* (1931), *Revolution personaliste et communautaire* (1935); *De la propriété capitaliste a la propriété humaine* (1936); *L'affrontement chrétien* (1945); *Traité du caractère* (1946); *Liberté sous condition* (1946); *Qu'est-ce que le personalisme* (1947); *Introduction aux existentialismes* (1946); *La petite peur du XX-e siècle* (1948); *Le personalisme* (1950).

Leon Blum, ur. 9. IV. 1872 r. w Paryżu, estetyk i krytyk literacki, socjolog i polityk, zmarł w marcu 1950 r. Ogłosił drukiem m. in.: *Nouvelles conversations de Goethe avec Eckermann* (1897—1900); *Au théâtre* (1906—1910); *Stendhal et le beylisme* (1914); *Le mariage* (1925); *A l'échelle humaine* (tom rozważań filozoficznych, pisanych w więzieniu, czasu wojny), 1945.

John Neville Keynes, długoletni pracownik administracyjny Uniwersytetu w Cambridge oraz *Lecturer in Moral Science*, zmarł 15. XI. 1947 r. w 97 roku życia. Napisał znakomite compendium *Studies and Exercises in Formal Logic* (1884, wiele wydań późniejszych) oraz *The Scope and Method of Political Economy* (1891).

Harold Joseph Laski, ur. 1893 r., profesor prawa politycznego w Uniwersytecie Londyńskim, zmarł 24. III. 1950 r. Zwolennik doktryny marksistowskiej, czołowy teoretyk Labour

Party, ogłosił drukiem m. in.: *The Problem of Sovereignty*, 1917; *Authority in the Modern State*, 1919; *Communism, 1927; Liberty in the Modern State, 1930; Democracy in Crisis*, 1933; *Parliamentary Government in England*, 1938.

Gallus-Maria Manser, dominikanin, profesor honorowy filozofii Uniwersytetu w Fryburgu (Szwajc.), urodzony 25 lipca 1866 w Brülisau (Appenzell) zmarł w Fryburgu 20 lutego 1950. Był jednym z wybitnych myślicieli szwajcarskich napisał m. in.: *Das Verhältnis von Glaube und Wissen bei Averroes* (1910); *Drei Zweifler am Kausa'prinzip im 14. Jahrhundert* (1912); *Die Geisteskrise des 14. Jahrhunderts* (1915); *Das Wesen des Thomismus* (1932, 3 wyd. 1949); *Angewandtes Naturrecht* (1947).

Guido Villa, ur. 10. XI. 1867, długoletni profesor filozofii w Uniwersytecie w Pawii, jeden z włoskich przedstawicieli neokantyzmu, zmarł w październiku 1949 r. Napisał m. in.: *Sulle teorie psicologiche di W. Wundt* (1896); *La psicologia contemporanea* (1899, tłum. niem. 1902, tłum. franc. 1909); *L'idealismo moderno* (1905); *Una nuova critica dell'etica Kantiana* (1915).

Em. Bodrero, zwyczaj. profesor historii filozofii na Uniwersytecie w Padwie, zmarł tamże w grudniu 1949 r. Napisał m. in. *Il principio fondamentale del problema di Empedocle* (1905), *Eraclito* (1910), *Protagora* (1914), *I limiti della storia della filosofia* (1919), nadto w r. 1937, na 25-letni jubileusz objęcia katedry ukazał się w wydaniu zbiorowym tom rozpraw i artykułów publikowanych poprzednio w różnych czasopismach.

Othmar Spann, ur. 1. X. 1878 r. w Wiedniu, socjolog i filozof kierunku katolickiego, zmarł w Wiedniu 8. VII. 1950 r. Napisał m. in. *Zur Logik der sozialwiss. Begriffsbildung*, 1905; *System der Gesellschaftslehre*, 1914; *Kategorienlehre*, 1924 (2 wyd. 1939); *Philosophen-spiegel*, 1933; z okazji 70-lecia S. ukazał się tom jubileuszowy: *Othmar Spann, Das philosophische Gesamtwerk in Auswahl*, hrg. v. Hans Riehl (Wien, W. Braumüller Verlag, 1950).

Michael Wittmann, ur. 13 czerwca 1870 w Berg (Bawaria), profesor historii filozofii i filozofii moralnej w Zakładzie Teologicznym w Eichstätt w Bawarii, zmarł tamże 30 września 1948 r. Napisał m. in.: *Die Grundfragen der Ethik* (1909); *Ethik* (*Philos. Handbibliothek VII*, 1923); *Die Ethik des hl. Thomas v. Aquin in ihrem systematischen Aufbau dargestellt und in ihren geschichtlichen, besonders in den antiken Quellen erforscht* (1933).

Hans Cornelius, ur. 27. IX. 1863 w Monachium, habilitowany 1894 r. w Monachium, 1903

r. został nadzwyczajnym profesorem, w latach 1910—1931. był profesorem Uniwersytetu w Frankfurcie nad M., zmarł 23. VIII. 1947 w Gräfelfing bei München. Należał do przedstawicieli niemieckiej filozofii nowokrytycznej, którą rozwijał w kierunku psychologicznym. Umysł o szerokiej skali zainteresowań, z wykształcenia chemik, zajmował się czynnie także sztuką i jej pedagogiką. Utrzymywał przyjazne stosunki z polskimi przedstawicielami filozofii. Wydał drukiem m. in.: *Psychologie als Erfahrungswissenschaft* (1897); *Einleitung in die Philosophie* (1901, 2 wyd. 1911); *Elementargesetze der bildenden Kunst*, (1908 3 wyd. 1921); *Transcendentale Systematik — Untersuchungen zur Begründung der Erkenntnistheorie* (1916, 2 wyd. 1926); *Kunstpädagogik* (1920); *Kommentar zu Kants Kritik der reinen Vernunft* (1928).

Bernhard Groethuysen, socjolog i filozof kultury, uczeń Diltheya i kontynuator jego kierunku badań, przez pewien czas tytułarny profesor Uniwersytetu w Berlinie, później przebywający przeważnie w Paryżu, zmarł 17 września 1946 r. w Luksemburgu mając lat 67. Jego głównymi dziełami są: *Entstehung der bürgerlichen Welt- und Lebensanschauung in Frankreich* (1927); *Philosophische Anthropologie* (1931).

Jonas Cohn, ur. 2. XII. 1869 w Zgorzelcu, b. profesor Uniwersytetu we Fryburgu Bad., usunięty z katedry w r. 1933, zmarł w Birmingham 12. I. 1947. Filozoficznie stał blisko Windelbanda i Rickerta. Ogłosił m. in.: *Geschichte des Unendlichkeitsproblems im abendländischen Denken bis Kant* (1896); *Allgemeine Ästhetik* (1901); *Der Sinn der gegenwärtigen Kultur* (1914); *Geist der Erziehung* (1919); *Theorie der Dialektik* (1923); *Wertwissenschaft* (1937); w rękopisie pozostawił obszerną pracę *Religionsphilosophie* oraz kilka innych, które mają się ukazać w druku.

Felix Krueger, ur. 10. VIII. 1874 r. w Poznaniu, uczeń W. Wundta, profesor Uniwersytetów kolejno w Buenos Ayres, w Halle i w Lipsku, jeden z twórców psychologii całości, zmarł w Bazylej 25. II. 1948 r. Ogłosił drukiem m. in.: *Über Entwicklungspsychologie* (1915); *Der Strukturbegriff in der Psychologie* (1924, 2 wyd. 1931); *Über psych. Ganzheit* (1926); *Das Wesen der Gefühle* (1928, 4 wvd. 1930); *Die Psychologie des Gemeinschaftslebens* (1934). Wydawał *Arbeiten zur Entwicklungspsychologie* (od r. 1914) i *Neue Psychologische Studien* (od r. 1926).

Richard Müller-Frelenfels, ur. 7. VII. 1882 w Bad Ems, profesor filozofii i psychologii w Berlińskiej Akademii Handlowej, a ostatnio na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Berlińskiego, zmarł 12. XII. 1949 r. w Weilburg. Napisał m. in.: *Psychologie der Kunst*, 3 t.

(1912, 3 wyd. 1937); *Lebenspsychologie*, 2 t. (1916, 2 wyd. 1924); *Psychologie der Individualität* (1921, 2 wvd. 1922); *Die Philosophie des 20. Jh.* (1923); *Die Seele des Alltags* (1925); *Metaphysik des Irrationalen* (1927); *Hauptrichtungen der gegenwärtigen Psychologie* (1929, 3 wvd. 1933); *Allgemeine Sozial- und Kulturpsychologie* (1930); *Lebensnahe Charakterkunde* (1935); *Psychologie der Wissenschaft* (1936); *Menschenkenntnis und Menschenbehandlung* (1940).

Ernst v. Aster, ur. 18. II. 1880 r. w Berlinie, do r. 1933 profesor filozofii w Giessen, usunięty z katedry wyjechał z Niemiec, po czym został powołany na katedrę filozofii w Stambule, gdzie zmarł z początkiem roku 1949. Był w poglądach zbliżony do neokantyzmu i pozytywizmu, występował jako przeciwnik fenomenologii Husserla. Ogłosił m. in.: *Prinzipien der Erkenntnislehre*, 1913; *Versuch zu einer Neubegründung des Nominalismus*, 1913; *Geschichte der neueren Erkenntnistheorie*, 1921; *Geschichte der englischen Philosophie*, 1927; *Naturphilosophie*, 1932.

Erich Franck zmarł w Amsterdamie 23 czerwca 1949 r. Do r. 1933 był profesorem Uniwersytetu w Marburgu, po czym musiał opuścić Niemcy i wykładał w różnych Uniwersytetach, najpierw w Holandii, później w Stanach Zjednoczonych Półn. Am. Napisał m. in.: *Plato und die sogenannten Pythagoräer* (1923); *Philosophical Understanding and Religious Truth* (1943).

De Witt Henry Parker, ur. w New York City 17. IV. 1885, profesor filozofii w Uniwersytecie Michigan, wybitny estetyk amerykański, zmarł w Ann Arbor (Mich.) 21 czerwca 1949. Ogłosił drukiem m. in.: *The Self and Nature* (1917); *The Principles of Aesthetics* (1920, 2 wyd. 1947); *Human Values* (1931); *Substance and Experience* (1941); *The True, The Good and the Beautiful* (1948), w rękopisie: *The Metaphysics of Value*.

Henry Reid MacCallum, profesor filozofii w Uniwersytecie Toronto, zmarł 1 maja 1949.

Felix Kaufmann, profesor filozofii New School for Social Research w Nowym Jorku, poprzednio w Uniwersytecie Wiedeńskim, zmarł 23 grudnia 1949 r. mając lat 54. W swoim rozwoju filozoficznym wyszedł od fenomenologii, potem należał do Koła Wiedeńskiego. Jego głównym dziełem jest „*Methodenlehre der Sozialwissenschaften*” (Wien, J. Springer, 1936, s. VI+331, wyd. angielskie *Methodology of Social Sciences*, Oxford Univ. Press 1944), którego część pierwsza jest zarysem ogólnej teorii nauk. Przedtem ogłosił m. in.: *Logik und Rechtswissenschaft*, 1922; *Kriterien des Rechts*, 1924; *Das Unendliche in der Mathematik und*

seine Ausschaltung, 1928; Die Philosophischen Probleme der Lehre von der Strafrechtsschuld, 1929.

Edward Lee Thorndike, ur. w r. 1874, Emeritus Professor Uniwersytetu Columbia w Nowym Jorku, zmarł 9 sierpnia 1949 r. Uczeń Jamesa i jeden z głównych przedstawicieli współczesnej psychologii amerykańskiej, był zwolennikiem behavioryzmu oraz inicjatorem systematycznych badań zachowania się zwierząt. Później zajął się psychologią pedagogiczną i społeczną. Ogłosił drukiem 508 prac naukowych, m. in.: *Educational Psychology*, 1903; *Animal Intelligence*, 1911; *The Original Nature of Man*, 1913; *The Psychology of Learning*, 1914; *The Measurement of Intelligence*, 1926; *Adult Learning*, 1928 (tłum. polskie 1950); *Fundamentals of Learning*, 1932; *Human Nature and the Social Order*, 1940; *Man and his Works*, 1943; *Selected Writings from a Connectionist's Psychology* (zbiór artykułów charakteryzujących jego stanowisko naukowe), 1949.

Knight Dunlap, ur. 21. XI. 1875 r. w Diamond Spring (California), profesor Harvard University a ostatnio University of California w Berkeley, zmarł 14. VIII. 1949 r. Był jednym z wybitnych psychologów amerykańskich; ogłosił ok. 200 prac naukowych, m. in.: *A System of Psychology*, 1912; *Psychobiology*, 1914; *Mysticism, Freudianism, and Scientific Psychology*, 1920; *Old and New Viewpoints in Psychology*, 1925; *Social Psychology*, 1925; *Habits — Their Making and Unmaking*, 1932; *Civilized Life*, 1934; *Religion — Its Functions in Human Life*, 1946; *Personal and Social Adjustment*, 1946.

Zmarli w latach wojny i wkrótce po niej: *Narziss Ach* (1946), *Victor Basch* (1943), *Bruno Bauch* (1942), *Henri Bergson* (1941), *Célestin Boug'é* (1940), *Léon Brunschwig* (1944), *Ernst Cassirer* (1945), *John A. Chadwick* (1939), *Edouard Claparède* (1940), *Paul Decoster* (1939), *Pedro Descosqs* (1946), *Hans Driesch* (1941), *Walter Dubislaw* (1937), *Adolf Dyroff* (1943), *Artur Eddington* (1946), *Sigmund Freud* (1939), *Maurice Halbwachs* (1945), *G. Dawes Hicks* (1941), *David Hilbert* (1943), *Erich Jaensch* (1940), *Kurt Lewin* (1947), *Arthur Liebert* (1946), *Alfred Loisy* (1940), *Bronisław Malinowski* (1942), *Otto Neurath* (1945), *Alexander Pfänder* (1941), *Abel Rey* (1940), *Jean Rivière* (1947), *Charles E. Spearman* (1945), *L. Susan Stebbing* (1943), *George F. Stout* (1944), *Henry C. Sturt* (1946), *Peter Wust* (1940).

Wydawnictwa nadesłane

FUNKE G. *Maine de Biran*. Bonn, 1947, s. 432.

IWANICKI J. *Dedukcja naturalna i logistyczna*. W-wa, 1949, s. XVI+164.

KELLER J. *Czyn jako wyraz postawy moralnej Augusta Cieszkowskiego*. Lublin, 1948, s. 288.

LEJA F. *Rachunek różniczkowy i całkowity*. wyd. II. W-wa, 1949, s. 426.

ŁOŚ J. *Sur les matrices logiques*. Wrocław 1948, *Colloquium mathematicum*, vol. I, z. 4, s. 8.

ROZWADOWSKI J. *O zjawiskach i rozwoju języka*. Wyd. II pomnożone. Kraków, 1950, s. 229.

SŁUPECKI J. *Z badań nad sylogistyką Arystotelesa*. Wrocław, 1948, s. 30.

SUSZKO R. *O analitycznych aksjomatach i logicznych regułach wnioskowania*. Poznań, 1949. *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk*, *Prace Komisji Filozoficznej*, t. VII, z. 5, s. 59.

ŚWIEŻAWSKI S. *Byt, Zagadnienia metafizyki tomistycznej*. Lublin, 1948, s. 360.

WENZL A. *Wissenschaft und Weltanschauung*. wyd. II, Lipsk, 1949, s. XI+432.

Annales de la société polonaise de mathématique t. XXII, 1949, Kraków.

Archiv für Philosophie r. I (1947) z. 1; r. II (1948) z. 1; r. III (1949) z. 1—4, Stuttgart.

Bibliografický Katalog Československé Republiky r. XVI, z. 69—104, Praha, 1948.

Biuletyn Historii Sztuki i Kultury r. X (1948) nr 3/4; r. XI (1949) nr 1/2. W-wa.

Bulletin de la Société Philosophique de Fribourg a. IV. (1949) nr 1—7. Fribourg.

Buletin Stintific t. I. (1948/49) nr 1—2, Bukareszt.

Collectanea Theologica a. XXI, (1949) nr 2—3, Varsoviae.

Dialectica v. 3 (1949) nr 1—4 (9—12), v. 4 (1950) nr 1 (13), Neuchatel.

Dziś i Jutro r. V (1949) nr 41—51 (203—213); r. VI (1950) nr 1—28 (215—242), 31—38 (245—252), Warszawa.

Język Polski r. XXX (1950), z. 1—3, Kraków.

The Journal of Aesthetics and Art Criticism vol. VIII (1949/50) nr 1—4, vol. IX (1950/51) nr 1. Baltimore.

Książka w Polsce r. II (1950) nr 16—26 (20—30), 28—36 (32—40), Warszawa.

Kulturný Prehľad r. II (1948) z. 8—10, 12; r. III (1949) z. 1, Bratislava.

Kwartalnik Filozoficzny t. XVIII (1949) z. 2, 3/4, t. XIX (1950) z. 1/2, Kraków.

Myśl współczesna r. IV (1949) nr 10—12; r. V. (1950) nr 1—7, Warszawa—Łódź.

Nowe Książki r. II (1950) nr 10—11, W-wa

Państwo i Prawo r. V (1950) z. 4—9 (50—55), W-wa.

Philosophic Abstracts v. X (1948) nr 27—30; v. XI (1949) nr 31, New York.

Philosophy and Phenomenological Research v. X (1949/50) nr 1—4, Buffalo — New York.

Philosophischer Literaturanzeiger B. I (1949) z. 1—6, Schlehdorf.

Philosophisches Jahrbuch t. 59 (1949) z. 2—4, t. 60 (1950) z. 1, Fulda.

Polonistyka r. II (1949) nr 1—5 (5—9) Warszawa.

Przegląd Filozoficzny t. XLIV (1948) z. 4; t. XLV (1949) z. 1—4, Warszawa — Kraków.

Przegląd Powszechny t. 228 (1949) nr 10—12 (691—693); t. 229 (1950) nr 1—9 (694—702), Warszawa.

Przewodnik Bibliograficzny r. II (XIV) (1946) nr 1—3, 10—12 r. III (XV) (1947) nr 4—31; r. IV (XVI) (1948) nr 1—28; r. V (XVII) (1949)

nr 1—11, 14—17; r. VI (XVIII) (1950) nr 1—25, Warszawa.

Psychologia Wychowawcza t. XIV (1949) nr 2—4, Warszawa.

Rozprave t. II. 1944, Ljubljana, Akademia Ved a Umeni.

Roczniki Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie Dział F, t. I (1946); t. III (1948), Lublin.

Science & Society t. XIII (1949) nr 4; t. XIV (1950) nr 1—3, New York.

Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności t. L (1949) z. 2—10, t. LI (1950) z. 1, 2, Kraków.

Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk nr 1 (40), Poznań.

Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego nr 1 (1946); 2 (1947), 3 (1948), 4 (1949), Wrocław.

Tijdschrift voor Philosophie t. XI (1949) nr 4, t. XII (1950) nr 1, Leuven.

Wiedza i Życie r. XVIII (1949) z. 11—12; r. XIX (1950) z. 1—7, W-wa.

Zeitschrift für Philosophische Forschung t. I (1947) z. 2—4; t. II (1947/48) z. 1—4; t. III (1948/49) z. 1—4; t. IV (1949/50) z. 1—4, Meisenheim/Glan.

Zeszyty Wrocławskie r. III (1949) nr 1—4, Wrocław.

Życie Nauki t. VII (1949) nr 40/42; t. VIII (1949) nr 43—48; r. V (1950) nr 1—4, W-wa.

TREŚĆ. Kongres Nauki Polskiej a potrzeby filozofii (T. Czeżowski) — s. 129. Polska bibliografia psychologiczna (J. Reutt) — s. 130. Sprawozdania: T. Bilikiewicz, Psychologia, marzenia sennego (M. Dybowski) — s. 134. W. Mielczarska, Przeżycie oporu i jego stosunek do woli (M. Dybowski) — s. 138. J. Reutt, Badania psychologiczne nad wahaniem (M. Dybowski) — s. 140. T. Czeżowski, Logika — podręcznik dla studiujących nauki filozoficzne (J. Słupecki) — s. 144. S. Kaczorowski, O niektórych przekształceniach podziału (T. Kotarbiński) — s. 149. J. Iwanicki, Dedukcja naturalna i logistyczna (T. Czeżowski) — s. 151. Vedanta for the Western World, ed. by Chr. Isherwood (Kl. Szaniawski) — s. 152. Polemika: Jeszcze o wahaniu (J. Reutt) — s. 155. Odpowiedź na recenzję Dr. Tadeusza Witwickiego (W. Mielczarska) — s. 164. Autoreferaty z odczytów i wykładów: J. Perkal, W sprawie sprzeczności i zmiany — s. 167. B. Gawecki, Zeszyty Filozoficzne Lenina — s. 168. J. Radziejewski, Początki myślenia logicznego i matematycznego u dziecka (spraw. z książki J. Piaget'a) — s. 169. I. Dąbska, Platon o sobie — s. 170. M. Wallis, Podobieństwo i przetworzenie w autoportrecie — s. 171. W. Voisé, Podstawowe założenia etyki Andrzeja Frycza Modrzewskiego i jego stosunek do szlacheckiego dualizmu etycznego — s. 173. H. Moese, Teoretyczne zagadnienia realizmu literackiego — s. 178. S. Ziemiński, Teoria indukcji w oświeśleniu Władysława Biegańskiego — s. 182. Przegląd czasopism: Kwartalnik Filozoficzny — s. 184a. Myśl Współczesna — s. 184a. Przegląd Filozoficzny — s. 185a. Przegląd Socjologiczny — s. 185a. Psychologia Wychowawcza — s. 185b. Archiv für Philosophie — s. 186a. Cahiers internationaux de sociologie — s. 186b. Dialectica — s. 186b. Ethics — s. 188a. Izw. ANSSSR Sierija istorij i filozofii — s. 188b. Methodos — s. 189a. Mind — s. 189b. Philosophisches Jahrbuch — s. 189b. Philosophy — s. 190a. Philosophy and Phenomenological Research — s. 190b. Psychologický Sborník — s. 191b. Revue de Métaphysique et de Morale — s. 191b. Revue Internationale de Philosophie — s. 192a. Revue Philosophique de la France et de l'Étranger — s. 193a. Science & Society — s. 194a. Synthèse — s. 195a. The Journal of Aesthetics & Art Criticism — s. 195b. The Journal of Philosophy — s. 196b. The Journal of Symbolic Logic — s. 198b. Theoria — s. 200a. Tijdschrift voor Philosophie — s. 200a. Woprosy Filozofii — s. 200b. Zeitschrift für philosophische Forschung — s. 202b. Zapiski bibliograficzne, a) prace polskie i przekłady na język polski: Skrót — s. 204, 1949 — s. 205a, 1950 — s. 217b, Uzupełnienie — 1945 — s. 222a, 1948 — 223b. b) prace w językach obcych, 1947 — s. 224a, 1948 — s. 237b, 1949 — s. 251a. Wiadomości wydawnicze: Publikacje jednostkowe — s. 258b. Publikacje zbiorowe — s. 273a. Wydawnictwa ciągłe — s. 277b. Czasopisma — s. 279a. Słowniki, bibliografie — s. 285a. Wykłady, odczyty, referaty — s. 286a. Organizacje — s. 289b. Zjazdy — s. 294b. Wiadomości osobiste — s. 300a. Konkursy i nagrody — s. 303a, Varia — s. 303b. Nekrologia — s. 306a, Wydawnictwa nadesłane — s. 309a.

CONTENTS: The Congress of Polish Science and Needs of Philosophy (polish — T. Czeżowski) — p. 129. The Polish Psychological Bibliography (polish — J. Reutt) — p. 130. Critical Reviews: T. Bilikiewicz, The Psychology of Dreams (polish — M. Dybowski) — p. 134. W. Mielczarska, The Experience of Resistance and Its Relation to the Will (polish — M. Dybowski) — p. 138. J. Reutt, Psychological Research on Hesitation (polish — M. Dybowski) — p. 140. T. Czeżowski, Logic — A Textbook for Students of Philosophy (polish — J. Słupecki) — p. 144. S. Kaczorowski, On Some Transformations of Logical Division (polish — T. Kotarbiński) — p. 149. J. Iwanicki, Natural and Logistic Deduction (polish — T. Czeżowski) — p. 151. Vedanta for the Western World, ed. by Chr. Isherwood (Kl. Szaniawski) — p. 152. Polemics, (J. Reutt, W. Mielczarska) — p. 155. Author's Digests: J. Perkal, On Contradiction and Change — p. 167. B. Gawecki, Philosophical

Note-books of Lenin — p. 168. J. Radziejewski, Origins of Logical and Mathematical Thinking among Children (according to J. Piaget) — p. 169. I. Dąbska, Plato on himself — p. 170. M. Wallis, On Resemblance and Transformation in Self Portrayal — p. 171. W. Voisé, Basic premisses of Andrzej Frycz Modrzewski's Ethics and His Reference to the Ethical Dualism of the Polish Nobility — p. 173. H. Moese, Theoretical Problems of Literary Realism — p. 178. S. Ziemiński, On W. Biegański's Theory of Induction — p. 182. Philosophic Periodicals — p. 184. Bibliography: Polish Works and Translations — p. 204. Foreign Works — p. 224. Publishing News — p. 258b. Lectures — p. 286a. Associations — p. 289b. Congresses and Meetings — p. 294b. Personal News — p. 300a. Competitions and Rewards — p. 303a. Varia — p. 303b. Necrology — p. 306a. Received Books and Periodicals — p. 309a.